10

مراكز مهمهٔ مولویه‌دن

یكی قپو مولویخانه‌سی

كیبوب بر آل اتكلك هاله‌دن میدانه عزم ایتمش
سماده مولوی آیینی تصویر ایدر مهتاب

اسلامده فلسفه وتصوف — مشاهیر فلاسفه و متصوفه — متصوفه‌نك مسلك واجتهادلری — فلسفهٔ اسلامده مسالك ثلثه — مثنوی شریف — مولانا — مسلك ومشربی — طریقت جلیلهٔ مولویه — عظمای مولویه‌نك نقاط نظری — یكی قپو خانقاهی — بانیسی — ادوار تاریخچه‌سی — اصحاب حمیتك مآثر خیریه‌لری — پوست نشینلری — ترجمهٔ حاللری — آثاری — متفكرین متأخرین مولویه‌دن مثنویخوان شیخ عثمان صلاح الدین ومحمد جلال الدین دده افندیلر — حیات علمیه وسیاسیه‌لری — اهمیت موقعیه‌لری — آثاری — دركاهك طرف اشرف خلافتپناهیدن مجدداً انشاسی — قصائد تاریخیه — چلبی افندی‌یه مشایخ كرامه ، اخوانه خطابه .

بو كتابی یازان ونشر ایدن :

معارف نظارتی استاتیستیق مدیری ، ركاب همایون پیكی

حافظ محمد عارف افندی حفیدی:

محمد ضیا

دارالخلافة العلیه

١٣٢٩

« همدمم دیوان عزت ، سودیکم منلای روم»
«ایچدیکمدر جام وحدت، طولدیران کیمدر دیمم»
همدم چلبی

بو رساله‌نك سبب تحریر و تألیفی

مثنویخوان مرحوم شیخ جلال‌الدین دده افندینك ترجمهٔ حالنده بحث اولنه‌جغی وجهله، بیك اوچیوز تاریخلرنده نظرگاه سلطان دیوانی اولان غلطه مولویخانه‌سنی ارەصره زیارت ایتدکجه ، تصادفاً اوراده کوردیکم وقور برچهره بنی برکون ینی قپو مولویخانه‌سنه سوق ایتدی. اواثناده هنوز انتساب ایتمش ایدم . هرشیئ تدقیق ایتمك ایستر ایدم . فقط مکتب سلطانی‌یی اکمال ایتمك اوزره بولندیغمدن ، بوطریق فیض رفیق حقنده آیروجه تدقیقاته نه وقتم ، نەده سنم مساعد ایدی . مع مافیه، اولزمان برحیات اولان تعلقاتمدن وطریق مولوینك رجال وخلفاسندن روم‌ایلی حصارلی حمید بکك بعض اخطارات وارشاداتی بنی بوخصوصده تشویق وتشجیع ایدردی، اوچیوز ایکی تاریخلرینه طوغری ، اووقت اسکدارده مسافرةً مقیم ،

فضلای مشایخ کرام مولویه‌دن ولیٔ کامل، اسکیشهر درگاه فیض اکتناهی پوست نشینی حسن دده افندی حضرتلرینک دست معالی پیوست مرشدانه‌لرینی تقبیل وانتساب ایلدکدن صوکره، هرحال‌وقالی محض ادب وعرفان اولان بوطریقت‌جلیله‌یی اکلامق غیرتنه دوشدم. سزلر کجدکجه بواندیشهٔ تفحص برنسبت متزایده ایله ایلروله‌دی؛ ادرنه‌یه کیتدم، شیخ کامل آیدینی اشرف دده افندینک صحبتیله ایکی اوچ سنه قدر مشرف اولدم، حلبدن قونیه‌یه کلدم. مرکزیت مولویه‌نك تمثـال علویتی اولان بوبلدهٔ قدیمهٔ خاطرت نشان بنی عادتا تسخیر ایتدی، قونیه، درکاهی ترکلکه، فضیلت و اخلاق وادبه مقر اولمش برمرکز! بو جهتله جناب مولانانك:

«دل از اغیار خالی کن چوقصد کوی ماداری»
«نظر برغیر مامفکن چوقصد روی ماداری».

سوزی بنم بتون فکر واندیشه‌می بومحیط عرفانه توجیه وقصر ایتدی . . .

نهایت، اوچیوز اون تاریخنده بروسه اعدادیسی مدیرلکیله مطلع شموس سلطنت اولان بوبلدهٔ مبـارکه‌یه کیتدیکم زمان، مولویخانه‌یه مداومتم وپوست نشینی بولنان سید نظـام اولاد کرامندن شیخ محمدشمس‌الدین دده افندی حضرتلرینك مجلس ادبنه مواظبتم بوآرزومی حیز فعله چیقاردی. ینه اوراده ایکن

ایام تعطیلیه‌دن بالاستفاده درسعادته کلمشدم ؛ برپنجشنبه کونی هم زیارت هم‌ده تجارت مقصدیله یکی قپو درکاهنه واردم . ایشته اوچیوز تاریخی ایچنده برمقابله کونی غلطه خانقاهنده کوردیکمی عرض ایلدیکم وقور چهره‌نك بودفعه شرف خطاب ومصاحبه‌سنه مظهر اولدم . بوچهرهٔ عرفانپناه شیخ جلال‌الدین افندی حضرتلری ایدی .

بروسه‌یه عودت ایتدم. اوچیوز اون اوچ تاریخنه مصادف نیسانك یکرمی سکزی تاریخیله بعض حقایق طریقتك استکناهی ایچون شیخ مشارالیهه یازدیغم عریضه‌یه سنهٔ مذکوره حزیرانك یکرمی بشنده آلدیغم لطفنامه ، بکا برچوق عرفان وحقایق اوکرتدیکندن، ایشته اوتاریخدن اعتباراً رجال طریق مولویه‌نك حیات ادب وفضیلتلرینی ضبط وتحریره باشلادم. کرچه (بروسه‌دن قونیه‌یه) عنوانیله والتی یوز صحیفه‌لك برسیاحتنامه‌مده بتون اعاظم وکبرای مولویه‌نك ترجمهٔ حاللری‌ده مذکور ومضبوط ایسه‌ده بواثر مهم وکزیده (معلومات) مطبعه‌سنده قالمش ویالکز بر نسخهٔ مصححه‌سی نزد فقیرانه‌مده بولنمشدر. مطبعه‌ده باصیلان نسخه‌سی هم خطالی وهم ناتمام ایدوکندن ، طرفمدن تصحیح ویاریدن زیاده علاوه صورتیله اکماله موفقیت حاصل اولمش ایسه‌ده ، طبعی بیوك همته متوقف اولدیغندن شمدیلك ظهوراته انتظار طبیعی بولنمشدر .

استانبولده قالدقدن صوکره ، هردرلو خوف واحترازه

رغماً شیخ مغفورك بزم صحبت عارفانه‌سنه کیجه‌لی کوندوزلی دوامك نتایج فوائد بخشاسندن اولمق اوزره ، بوطریق محاسن رفیق حقنده بك چوق معلومات استحصال وحقایق عرفانه دائر اولان نقصانلریمی استکمال ایلدم .

اوچیوز یکرمی درت سنه‌سی ایچنده ایدی ، مبتلا اولدیغی خسته‌لغی تداوی وتبدیل هوا ایچون، مقیم اولدقلری درکاهدن استانبولده کدك پاشا جوارنده استکرا ایتدکلری خانه‌ده اقامتلری اثناسنده ، استفسار خاطرلری مقصدیله ؛ برکیجه نزد عالیلرینه واردیغمده بالمناسبه وقوعبولان رجا واسترحامی حسن قبول لطفنده بولنه‌رق ، پدر جنتمقرلری ، ابوالکمالین مثنویخوان شیخ عثمان صلاح‌الدین افندی حضرتلرینك ، ترجمهٔ حاللرینك کافهٔ نقاط اساسیه ومهمه‌سنی فقیره ضبطایتدیرمشلردی. اووقت بك مختصر وفقط برنقطه‌سی بیله اکسیك اولمامق شرطیله ، ضبط ایتدیکم تاریخچهٔ حیات فاضلانه‌لرندن ، یالکز مرحوم مشارالیهه عائد اوله‌رق براثر وجوده کلمش ایدی .

شیخ جلال افندی حضرتلرینك وقوع ارتحالی اوزرینه، اثر مذکورك نشرینه تشبث ایتمش ایسه‌مده ، مرحومك نجل کزین وجانشینی شیخ عبدالباقی افندی ، درکاهك تاریخچه‌سیله برابر پدرلرینه کلنجه‌یه قدر کذران اولان مشایخ کرام عرافت اتسامك‌ده ترجمهٔ حاللرینك تحریر وتفصیلنی ارزو والتماس

بیورمش اولدقلرندن ، عجزیمی نظر دقته المیه‌رق توفیقات سبحانیه‌یه مستنداً وروان پاك جناب مولانادن استعانه ایدرك (سفینه) یه (اسراردده) تذکره‌سنه، درکاهده محفوظ اسلاف کرامدن شیخ عبدالباقی افندینك خط دستیله محرر مجموعه‌یه ودها بعض اخبـار وروایات موثوقه ومعتبره‌یه مراجعتله شو اثری تفصیل واکماله موفقیت حاصل اولدی . بوبابده الك بیوك سائق تراجم احوال علویت اشتمالی زیب سطور مفخرت قلنان ذوات فضیلت سمات حقنده استجلاب خیر دعادر ، بووسیله ایله انشا الله ، محرر فقیرده مظهر عفو ولطف سبحانی اولورم . . .

موضوعی اعتباریله پك علوی ، محررینه اضافةً کمتری اولان شو اثریمی ، فیوض مادیه ومعنویه‌سی بالخاصه ارباب طرق علیه واصحاب قلوب صافیه‌یه ساری وجاری اولان پادشاه علوی خصلت وشهنشاه معالی فطرت ، مکارم آبا واجدادك وارث وصـاحب یکانه‌سی وزبدة الکمالی اولان شوکتمآب سلطان (محمد رشاد خان) افندمز حضرتلرینك زمان سلطنت وخلافت سنیه‌لرنده کسوهٔ طباعته بورونه‌رك انتشارینی ، جناب پیردستکیرك :

الصلا کفتیم ای اهل رشاد
کین زمان رضوان درجنت کشاد

زمزمهٔ علویه‌سی مؤداسنجه حسن تفأل ایدرم .

ومن الله التوفیق

رکاب همایون پیکی حافظ عارف افندی حفیدی:

محمد ضیا بن عثمان الوصفی .

٨ ـ ربیع الآخر ٣٢٩ و ٢٥ مارت ٣٢٧

جمعه

— مقدمه —

برنجی قسم

فلسفه وتصوفه دائر بعض مطالعات — خلاصهٔ تتبعات — مسلمانلرده فلسفه وتصوف — فلسفهٔ اسلامده مسالك ثلثه — فلسفهٔ اسلامده ظهور ايدن مشاهير متفكرين — متأخرين صوفيه‌نك كلاملرينك منجر اولديغی درت اساس — طريقت جليلهٔ مولويه — طريق مولوينك اساس ومقصد تأسيسی — مشاهير ورجال مولويه‌نك مسلكی ونقاط نظری —

فلسفه وتصوفك تعميمی خصوصنده عرب ، عجم وترك شعرا وادباسنك مهم برموقعی واردر . باخصوص مدنيت اسلاميه‌نك دور عباسيده احراز ايتديكی مرتبهٔ قصوای تكاملده يتشن طبقات شعرا وادبا ، آثار و اشعارينی عموميتله زمين حكمتده تدوين ايتمشلردر . بونلرك وجوده كتوردكلری آثارك كافه‌سی حكيمانه ، صوفيانه اولوب پك چوغی تصورات وتخيلات عجيبه‌يی وامثال وتعبيرات ايله معانیٔ لطيفه‌يی جامعدر . اصلاً عجم اولميوب برچوغی بخارادن تركستاندن و آذربيجان وهندستان طرفلرندن كلن بو قافلهٔ حكما وادبا وشعرا كرك زمين ايرانده وكرك ممالك اسلاميه‌نك جهات سائره‌سنده فكراً پك بيوك انقلاب حصوله كتورمشلردر .

مسلمانلر، یونان قدیم فلسفه‌سنی تدقیق وتتبعله کندی رأیلرینی‌ده علاوه ایتمك صورتیله فلسفه‌یی شرح وتلخیص ایتدیلر؛ صوکره‌ده تألیفه موفق اولدیلر. اهل اسلام فلسفه ایله طب ونجومی‌ده الده ایدرلردی. فلسفه ایله مشتغل اولوب‌ده طب ونجوم ایله مشغول اولمیان ویا طب ونجوم ایله مشغول اولوب‌ده فلسفه ایله مشغول اولمیان غایت آزایدی.

یالکز اك زیاده مشغول اولدقلری علم ایله تلقیب اولنورلردی. حکمای قدیمهٔ یونانیه‌دن (اریسطو) علوم حکمیه‌ده پك چوق شهرت بولدیغندن میدان کندیسنه قالمش ایدی. اوزمان اك زیاده بوذاتك نظریه‌لری معتبر اولدیغندن اهل اسلام حکمت اوله‌رق (اریسطو) نظریه‌سنی کوردیلر. و فقط رد و قبول خصوصنده مشارالیهك حکمتنی هدف اتخاذ ایتمکله برابر، انظار واراسندن برچوغنه‌ده مخالفتده بولندیلر. فلسفه‌نك علم کلامه خیلی تأثیری کورلدی. کلامیون علم کلامی فلسفه ایله تأیید ایتدیلر. فقط صوکره‌دن فلسفه بغدادده اسکی رغبتنی بوله‌مدی. و بعض اسبابدن طولایی کیزلیجه تحصیل وتدرس اولونمغه باشلادی. (اخوان الصفا) نامیله برارالق بر جمعیت فلسفیه ظهور ایتدی. قوم عربده ابتدا (صوفی) یعنی حکیم نامنی آلان ابوهاشم الصوفیدر. کرچه بوذاتدن قرق التی سنه اول‌ده صوفیه موجود ایدیسه‌ده، بونام التنده برطائفه اوله‌رق معروفیت

کسب ایتمه‌مشلردی . (تاریخ تمدن اسلام) محرری جورجی زیدان دیورکه :

« اهل اسلام ، بدایت وظهور اسلامدنبری حریت افکار واقوال ومساوات ایله اعتیاد ایتدکلرندن ملوك و امرا حضو- رنده افکار ورأیلرینی سربست اوله‌رق بیان ایدرلردی . ملوك وامرانك هیبتی اصحاب رأیك رأیلرینی بیانه مانع اولمزدی ؛ امور دینیه‌ده دخی بویله ایدیلر ، بیان رأی ایدرلر و مناظره ومجادله‌ده بولنورلردی . ایشته اختلاف و افتراق مذاهب ؛ حریت افکار واقوال ومساواتدن ایلرو کلمشدر»...

اهل اسلام فلسفه‌ده اوچ مسلکه آیرلدیلر :

مسلك اول . — فلسفه‌یی طوغریدن طوغری‌یه مطالعه ایدنلر وبشقه برعلم ایله مزج ایتمیانلردرکه . اهل فلاسفه ایشته بونلردر .

بونلرك اك مشهورلری : یعقوب الکندی ، احمد بن طیب سرخسی (٢٨٦)، ابوبکر الرازی الطبیب (٣١١)، ابوالنصر فارابی (٣٠٩) ، ابوعلی بن سینا (٤١٢)، ابوبکر بن باجه (٥٣٣)، ابوالولید بن رشد (٥٩٥) ، اثیرالدین الابهری (٤٧٥) ، ابوالمجد ابن الحکم (٦٥٠) ، محی الدین الغزوینی ، ابو البرکات البغدادی ، موفقیت‌الدین البغدادی (٦٢٩) ، یوسف بن محمد

النسابوری ، ابوعلی احمد بن مسکویه (٤٢١) ، اصحاب رسائل اخوان‌الصفا شهاب‌الدین سهروردی‌المقتول (٥٨٦) ، عمرالخیام (٥١٧)، قطب‌الدین شیرازی (٧١٠) ، نصیر طوسی (٦٧٤)در.

بو فلاسفهٔ اسلام میاننده اوروپالیلرجه مشهور ومعروف اولانلرده شونلردر :

الکندی ، رازی، فارابی ، ابن سینا ، ابن‌باجه ، ابن‌الرشد.

*
* *

بوذواتك هر بری فکرعمیق تتبعلری سایه‌سنده، مسلکلرنده تقرر ایدرك ابدی بر نام قزانمشلر ، ازجمله ابوالنصر فارابی معلم ثانی وابوعلی‌سینا معلم ثالث وشیخ ورئیس القوم اولمشلردر.

ابن سینا شرقك بقراطی و آریسطوسیدر. مغرب اندلسك آریسطوسی ایسه ابن‌الرشددر.

کرك ابن سینا وکرك ابن الرشد آریسطونك کتابلرینی تلخیص ایتمشلردر . اریسطو فلسفه‌سنی اوروپایه طانتدیران سالف الذکر ابن‌الرشددر.

مسلك ثانی . — مسلك ثانی اربابی فلسفه‌یی علم کلام‌ایله مزج ایدرك مطالعه ایدنلردر . بونلرده اصول فلسفه‌یی قواعد کلامیه ایله مزج ایدن معتزلهٔ متکلمین و مسائل علم کلام ایله

حکمتی مزج ايليوب ايکيسنی برفن حکمنده طوتان متأخرين اهل سنتدر. بوقسم اربابی پك چوقدر .

معتزله‌دن : ابوالهذيل (٢٢٦) ابراهيم النظام (٢٢١) ، جاخظ (٢٥٥) ، ابوالحسن البصری (٤٣٦) ، ابوعلی الجبائی (٣٠٣)، قاضی عبدالجبار(٤١٤)، زمخشری (٥٣٨)، ومتأخرين اهل سنتدن فخرالدين رازی (٦٠٦) ، بيضاوی (٦٨٥) ، سيف‌الدين آمدی (٦١١) ، قاضی عضدالدين الايجی (٨٥١) سعدالدين التفتازانی (٧٩١) ، شمس‌الدين الاصفهانی (٧٤٩) بو جمله‌دندر .

علم کلامی فلسفه ايله مزج ايتمکسزين يالکيزجه مطالعه ايدنلرك مشهورلری‌ده بونلردر:

ابومنصور ماتريدی (٣٣٣) ، ابوالحسن الاشعری (٣٢٠) ، ابوبکر الباقلانی (٤٠٣) ، ابواسحق الاسفرائينی (٤١٨) ، ابوالمالی امام الحرمين (٤٧٨) ، ابواسحق شيرازی (٤٧٦) ، ابن‌فورك (٤٠٦) ، محمدالشهرستانی (٥٤٨) ، ابن‌تيميه (٧٢٨) ابن‌القيم الجوزيه (٧٥١) .

مسلك ثالث .— بومسلك اصحابی فلسفه‌يی علم تصوف ايله مزج ايدرك مطالعه ايدنلردرکه بونلرده مدارك وجدانيه‌لرينی مسائل نظريه صره‌سنه ادخال ايليان متأخرين متصوفه‌در.

شرف‌الدین بن الفارض (٦٣٢)، محی‌الدین العربی (٦٣٨)، عفیف‌الدین لتلمسانی (٦٩٠) ، عبدالحق بن سبعین (٦٦٩)، مولانا جلال‌الدین الرومی (٦٧٢) ، صدرالدین شیرازی ابن الطفیل ابن هود (٦٩٧) ، عبدالکریم الجیلی داود القیصری (٧٥١)، چلبی سلطان محمدك زمان سلطنتنده بافتوای شرعی سیروز بازارنده صلباً اعدام اولنان بدرالدین سماوی (٨٢٣) عبدالرحمن جامی المعروف ملاجامی (٨٩٨) ، بو جمله‌دندر .

فلسفه‌یی قارشدیرمقسزین ساده‌جه تصوفی مطالعه ایدنلرده چوقدر . متقدمین صوفیه ایله جنید البغدادی (٢٩٨) ، سهل بن عبدالله تستری (٢٨٣) ، ابو طالب مکی (٣٨٦) عبدالقادر کیلانی (٥٦١)، عدی بن مسفر (٥٥٧)، ابومدین المغربی (٥٨٩) ، عبدالکریم القشیری (٤٦٥) ، بوالوفاء تاج الدین بن‌عطاء الاسکندرانی (٧٠٧) کبی متأخرین صوفیه بو قافله‌دندر .

علمای اهل اسلامدن برقسم دها واردرکه ، کلام وفلسفه وتصوفی حقیله جمع ایتمشلر ویوقاروده نقل ایلدیکمز هر اوچ صنفدن عد ایتمشلردر . بونلرك الك مشهورلری : ابو حامد محمدالغزالی (٥٠٥) ، سید شریف الجرجانی (٨١٦) ، جلال الدین الدوانی (٩٠٨) ، در .

§

مسلك تصوفك اساسی.

مجــاهده یعنی عامهٔ ناسك میل ایتدكلری لذائذ دنیویه‌دن اتقــا ایله طریق حقه توجهدن وعبادات وطاعاته مواظبتدن عبارتدر. بوحال ســلف زماننده عمومی ایدی. صوكره‌لری عبادته میل ایدنلر البسهٔ فاخره‌یی ترك ایله صوف كیدكلرندن (صوفیه) و(متصوفه)ناملریله برصنف مخصوص حاصل اولدی.

صوفیه‌یه خواطر انسانیه وواردات قلبیه نتیجه‌سی اوله‌رق حال وذوق ووجد عارض اولوردی. چونكه حزن وكدر ورضا وغضب وبسط وقبض كبی حالاتی ادراكدن انسانه بالطبع برحال یعنی (وجد) عارض اولور. صوفیه‌نك كندولرینه مخصوص اداب واصول واوضاع واصطلاحاتی واردر. چونكه متعارف اولمیان بر معنایی قولایلقله اكلامق ایچون هر صنف بر اصطلاح وضع ایتمشدر.

مجاهده ایله احوال روح كسب قوت ایدر، حجاب منكشفا نفس عین ادراك اولور؛ بوحال ظهور ایدنجه، ارتق صاحبی انوارفتوحات الهیه‌یه مظهر اولور، همم قلبیه وقوای روحیه‌لریله كشف وتصرف حصوله كلور.

*
* *

معمافیه عظمای صوفیه بومثللو تصرف وكشفدن اجتناب ایدرلردی. اشاغیده طریق فیض رفیق مولوی‌یه عائد مباحث

ومطالعاتده بیان ایدیله‌جکی وجهله ، کرامات کونیه‌دن معدود اولان بوکبی حالاتدن جناب مولانا پك زیاده توقی بیورررلردی.

متاخرین صوفیه . عالم روحانیاته مطلع اولمغه وموجوداتك حقـایقنی ادراك ایتمکه اعتنای تام ایله اعتنا ایتمشلر وبوحالی سلوكلرینك علت غائیه‌سی قیلمشلر ایدی ؛ ایشته (مثنوی)نك مسلك وغایه‌سی‌ده بودر . . .

بویله‌جه نفسك ادراك ذاتیسنی حاصل ایتمك ایچون قوای حسیه‌یی اماته ونفس ناطقه‌یی تغذیه خصوصلرنده مختلف ریاضات طریقلری ظهور ایتدی .

صوفیه ، جمیع اسرار ، وجود مدارکارینه یعنی کندولرینه منحصر قالمش اعتقادایدرلر؛ بوبابده‌فلاسفه‌ده عین‌ادعاده بولنورلر. شوقدرکه فلاسفه‌نك دعواسی براهین عقلیه‌یه، متصوفه‌نك دعواسی ایســه ذوق ووجدانه مستنددر . ایشته بتون دعوی ، بتون نزاع بواختلاف نقاط نظردندر ، بشقه شیئدن دکلدر .

« من لم یذق لم یعرف ! »

هپ بوندن ایلری کلیورمی ؟ !

*
* *

بوراده پك زیاده شـایان دقت برجهت واردر . اوده ، کشف، استقامتدن نشأت ایتمدکجه مقبول اوله‌مامسیدر . مقبول اولدیغی صورتده بیله، غیره دلیل اوله‌مز. ینه «طاتمیان بیلمز!» مسئله‌سی !

*
* *

متأخرین صوفیه‌نك كلاملری درت اساسه منجر اولور :
برنجی اساس — مجاهدات ایله حاصل اولان اذواق وحالات
ایکنجی اساس — کشف ایله حاصل اولان مدرکات .
اوچنجی اساس — انواع کرامات وتصورات
دردنجی اساس — ظاهر شرعه مخالف اوله‌رق صادر اولان شطحیات در .

*
* *

ذات وصفات آلهیه‌نك حقایق واسرارینی استکناه ایدرك غایهٔ اصلی اولان معرفت نفسه ایرمك ایچون یا نظر واستدلال ویاخود ریاضات و مجاهدات طریقنه کیتمك لازم کلدیکندن بو ایکی طریق کشف واستدلالدن ، یوقاروده اساس واربابنی تفصیل ایله‌دیکم (متکلمین) ایله (صوفیه) ظهور ایتمشدر .

عرب وعجم وحتی ترك شعرا ومتفکریننك اشعاری تدقیق ایدیلورسه، کانه‌سنك یامتکلمیندن ویاصوفیه‌دن اولدقلری کوریلور. بونلر برطاقم اسرار لاهوتیه وخفایای صمدانیه‌یی مجاز پرده‌سی آلتنده کیزلیه‌رك اهل ظاهری نقطهٔ حقیقته وارباب معنی وباطنی ایسه مقام توحیده یعنی روضهٔ نشاط ووصلته ایصاله چالیشیورلردی مثنوئ شریف سراپا بویله‌در. برطاقم حقایق لاهوتیه واسرار حکمیه مجاز پرده‌سی آلتنده ذکر ایدلمشدر مولدی سلیمان چلبی ایله غزالی احمد پاشانك اشعاری هپ بو وادیده‌در . . .

یوقاریدنبری سرد ایتدیکمز مطالعاتی خلاصه ایده‌جك اولورسه‌ق، وجد وکشف ایله روحك جناب حقه کسب وصلت ایده‌بیله‌جکی اساسنی بولورز. ذاتاً بتون شرق مدارس عرفانی هپ بو اساس اوزرینه عرفان متی تزیید وتنویره وبو واسطه ایله فضائل اخلاقیه‌یی انسانلر بیننده تعمیم وتقریره چالیشیوردی.

بلا مبالغه دیه‌بیلورم‌که، بتون اقوام شرقیه هرشیدن اول اخلاقیاته عطف نظر اهمیت ایتمشلر، چونکه روحك تصفیه‌سیله بشرك اذواق صوریه ومعنویه‌دن حصه منتد اولمسی انجق بوسایه‌ده اولدیغنی پك ایرکن ادراك ایتمشلردر.

ناملری صحائف تاریخه، مناقب فاخره‌یه کچن اعاظمك تاریخچهٔ حیاتلری نظر امعاندن کچیریلورسه، بو اساسك تعقیب ایدلدیکی کوریلور...

خلقت عالمده‌کی مدرکاتی ادواره تقسیم ایدن حکمای مدققین ایلك دوری، دورهٔ حیرت واستغراق اولمق اوزره قید ایتمشلردر. ذکای بشرك خلقت عالمده مشهود ومنظور اولان حالات عجیبه و حادثات طبیعیهٔ فوق العاده‌نك ظهور و اسباب صدورینی وحصوله کلان تحولاتی تحری واستکناه ایله آندن برحقیقت استخراج ایده‌جك درجه‌ده اتساع و تکمل ایده‌مدیکی زمانلر، انسانلر دائمی بر بحر حیرت و استغراق ایچنده یووارلانمشلر وظهور ایدن هر حادثهٔ کونیه‌نك احوال روحیه اوزرینه

اولان تأثیراتی کوره‌رك افکار بشری معنوی وفکری برتربیه ایله تربیه وبناءً علیه روحی تصفیه‌یه همت ایتمشلردی.

بوقاروده تفصیلاً بیان ایلدیکی اوزره، معروف کرخی، جنید بغدادی، عبدالله تستری، ذوالنون مصری، محی‌الدین عربی کبی فحول متأخرین هپ بووادیده ارخای عنان ایتمشلردر. بونلر بتون قوای مفکره‌لرینی عجایب خلقته عطف ایتمشلر، حکمیات واخلاقیاتك الك بیوك دستور عرفانلری اولمش ایدی.

* *
*

التنجی قرن هجری اواسطنه طوغری تأسس ایدن طریقت جلیلهٔ مولویه دخی عشق واستغراق وکتاب ازلیٔ کائناتی مطالعه ایله ذوق مدید معنوی وصفای علویٔ قلبی استحصالی اساسنه مستند بر طریق تصوفدر.

یالکز زماننك محیط عرفانی اعتباریله دکل، بلکه بتون آفاق فضیلت وحکمتده نامبلندی زین کتابهٔ مجالس علما وحکما اولان حضرت مولانا جلال‌الدین رومی‌نك مسلك ومشرب عارفانه‌سی عشق وحیرت واستغراق اساسنه مستنددر. مولانا، شرقك الك نزیه، الك بیوك عرفاسندن اولدیغی کبی غربده فلاسفهٔ غربده مظهر تکریم وحرمتی اولمش اکابردندر.

مولانا، وجودینی معلیات واخلاقیاته وقف ایتمش اکابر صوفیه‌دندر. الك معزز دستوری، خلقك افکار وقلوبنی تصفیه

علویهٔ اخلاقیه ایله تنویر، روحلرینی دائما سماوات عرفانه اعلا ایده‌جك مواعظ نزیهه ایله تغدیه وتهذیب ایدی .

بونکچوندرکه ، معالیٔ عشق ایله قلب تابناك عارفانه‌لری مصدر تجلیات لاهوتیه اولدیغی زمانلر :

«غرق عشقی‌یم که، غرقست اندرین»

« عشقهـای اولین واخرین . »

بیوران مولانا، نشوه ونشاط قلبیدن متحصل حالات وجد واستغراق ایچنده‌ده :

«من طربم طرب منم ، زهره زندنوای من»

« عشق میان عاشقان ، شیوه کند برای من »

زمزمه‌سیله بحر بیکران عشق وحیرتك اولین غواصین لؤلؤ عرفانی اولدقلرینی اعلان واثبات ایدیورلر .

مولانا، فرنکلرك (مورالیست) دیدکاری اخلاقیوندندر . مربیٔ حسیات بشریه اولمق اعتباریله‌ده ، نام بلند مولانا قارشوسنده سرفرو بردهٔ تعظیم وتوقیر اولمق خصیصهٔ انسانیه‌دن بهره مند اولان هرفرد قدردان ایچون وجیبه‌در. کرك مثنویٔ معنوی وکرك دیوان فیض ردیف مولوی مطالعه اولنورسه ، احوال وطبایع بشریه‌نك تدقیق ماهیتی وتشریح وتحلیل حالت روحیه‌سی خصوصنده جناب مولانا قدر نفوذ نظره مالك بر حکیم ومتصوفه آز تصادف اولنور .

مولانا، اکثر مباحثده نفسنی مخاطب قیلمشدر که، بو اسلوب افاده وطرز تبیین اك مؤثر ، اك بلیغ وسائط اقناعیه‌دندر . حکیم مشارالیه حضرتلرینك تصویر افکار وتبلیغ مرامده ، قوانین ادبیه‌نك اك قوتلی وسائط ابداعیه‌سندن اولان تشخیص وانطاق دینیلن صنایع ادبیه‌یه مراجعتله تأیید فکر وکلامِ معتاد عالیلری اولمشدر .

اسلوب بیانده ، دها طوغریسی تفهیم صور وحقایقده اکثراً طریق مجازی اختیار بیوردقلری کبی ، ایجابات محیطی نظر دقتدن برلحظه دور طوتمیه‌رق ، برطاقم حقایق بشریه وحادثات کونیه‌یی ذات سامیٔ مرشدانه‌لرینه خاص برنزاهت افاده وادب کلام ایله تعریف وتصویر بیوررلر .

قلب الهام پروریلری بعضاً مصدر تجلیات لاهوتیه اولدیغی زمان ، مخاطبنك کشف راز وحقایقده‌کی نقصانیٔ عرفانی ، وتعبیر صحیح ایله تنکیٔ احاطه‌سنی نظر انصافه آله‌رق :

«لاتکلفنی فاننی فی الفنا — کلت افهامی فلا احصی ثنا»

و :

«درنیاید حال پخته هیچ خام — پس سخن کوتاه باید والسلام.»

نغمه‌سیله تطویل بحث ومقالدن بالضرور توقی بیوریورلر بعضاً ده :

خوشتران باشدکه سرّ دلبران
کفته آید درحدیث دیکران

رموزیله حقایق صورکونیه‌یی ضمناً ستره چالیشیورلر.

*
* *

فیض وعرفان عالئ مولانادن اقتباس فضلیت ایدن چلبی حسام‌الدین (۱) ایله سلطان ولد، سلطان دیوانی وجلال الدین ارغون کبی اولین اکابر آل مولانا، حضرت شارح کبی فحول علمای واقف الخفایا بتون آثار مدونه‌لرنده ــ حکیم ذوفنون جناب جلال‌الدینك اثر عارفانه‌لرندن ذره‌قدر انحراف ایتمیوب دائما اووادئ پرفیض وعرفان وادبده تهزیز خامه ایتمشلردر.

سلطان دیوانی کبی موجودیت علمیه وادبیه‌سنی ترك وعجمه طانتدیره‌مش برولئ فضیلت پرور ذاتنده تجلی ایدن هستئ عرفانه اصلا مغرور اولمیه‌رق:

پرتوکه، شوق شمع رخ یاردن کلور — بر لمعه‌در تجلئ دیداردن کلور
طبعم چراغی قاسم انواردن کلور — بوی ثنا دماغمه عطاردن کلور
باشنده کلاه شعله‌سیدر دود اهمك — مولا یبدرکه، حضرت‌خنکاردن کلور
نقل شراب مجلس غمده یتر بکا — شول‌خون‌دل‌که‌دیدهٔ‌خونباردن‌کلور
آزرده خاطر اولمه (سماعیء) بیدله — مستانه درکه خانهٔ خماردن کلور

زمزمه‌سیله نور نظر مولانادن مستنیر اولدیغنی اعلان ایله افتخار ایدییور. بشقه برطریقده اولسه ایدی، سلطان دیوانی

(۱) مشارالیه سلالهٔ طاهرهٔ مولانادن دکل ایسه‌ده، اخص واعز صحابهٔ جلال‌الدیندن اولدقلرندن نام عارفانه‌لرینی توقیراً چلبی وصفیله توصیف ایدلمش وبونام ایله اشتهار ایتمشدر.

(پیر) وصفیله تمایز ایدردی. فقط بو، وبو مثللو کبرای مولویه نفسلرنده‌کی وارلغی، اك بیوك خصلت اخلاقیه‌دن اولان هضم وتواضع ایله قلع ایتمشلر، وادیٔ غرور ودعوایه قالقیشمامشلر. بونکله برابر عزت نفسی، علویت فکری وبلندیٔ طبعی هیچ بر زمان استحقار ایتمه‌مشلردر.

برهان‌الدین چلبی کبی کزیدهٔ آل مولانا:

عینمده عیاندر او، که عالمده نهاندر
سرتا بقدم دائرهٔ عین یقینم
خودبین، اوله‌مز محرم راز دل زارم
مانندهٔ نی نغمه‌سرا پرده نشینم

صلاسیله عرفان ازلی وفراست فطریلرینی اثبات ایتدکلری کبی؛ فحولین علمای صدیقیه‌دن آغازاده حضرتلری‌ده:

زیر پای مولویده هرصدای پای کوب
منکر وجد وسماعه طوقنور مانند طوپ
— یاخود —
منکر آل عبایه تیغدر هر نطقمز
قاهر اعدای دینز سیف مولانا بزز!!

آوازه‌سیله شدت طبعنی کندینه مخصوص. بروقار شیخانه ایله عالمه کوستریبور، دده صابر پارسا کبی نظر دقیق، فکر عمیق صاحبی اولان برشیخ کامل‌ده:

جلوهٔ انوار ذاته مظهر ومجلا بزز

آچ کوزك درویش کبی دنیا ومافیها بزز
صورتا انسانز اما عالم کبرا بزز
وارث علم لدنی، آدم معنا بزز
واقف سر رموز علم الاسما بزز!

ترانه‌سیله وتجلیء ذات ایله عظمت نفسنی کتم ایده‌میور؛ اوننجی قرن هجری اکابر مولویه‌سندن سید محمد عارف چلبی‌ده:

ناکه دودست جرأتنی یك قلم کورور
پارمق باصان خلاف ادب حرف حکمته

اخطاریله نصل برمرشد ادب وحکمت اولدیغنی، جداً بر طور شیخانه، برادای رقیق کاملانه ایله اعلان بیوریور.

بعضیسی‌ده:

لیلة القدری که کویند اهل خلوت امشب است
یارب این تأثیر دولت ازکدامین کوکب است!

زمزمه‌سیله، جناب حافظ شیرازی‌یه نظیره سنج اولیور.

باشده جناب مولانا اولدیغی حالده، حزب جلیل صدیقی، سلسلهء عرفای مولوی هپ ادب وفضیلتك پیشوا وپیرولری اولمقله نام ونشان براقشلری.

کرامات کونیه‌دن قطعیاً مجتنب وطبیعت ومشرب عالیلرینه اساساً مخالف اولدیغی ایچون بوواديده شق شفه‌دن بری ومتعالی اولان جناب جلال‌الدینك، بوخصلت کزیده‌سی قرناً بعد

قرن آل واولاد ومنسوبیننه‌ده انتقال ایتمکله ، بوقافلهٔ عرفا ایچنده هیچ بری کرامات کونیه‌دن دم اورمامش ، هپسی معقولات دائره‌سنده تهذیب اخلاقه ، تنویر وجدانه حصر فکر ووجود ایتمشلردر .

ارتق بو بیلندکدن وطریقت جلیلهٔ مولویه‌نك اساسی ، حکمت، واخلاق، ادب وعرفان اولدیغنه یوقاروده بری سرد ایتدیکم وثائق ودلائل ایله کسب قناعت ایدلدکدن صوکره ، درویش کسوه‌سی التنده بر طاقم قهوه اوجاغی مداوملرینك جناب پیر: «مطربانك دفنی داقیانوس التونیله طولدرمشدر (١) یاخود اوچارکن قولاغنه حرام سس ایریشدیکندن رجوع ایتمشدر » کبی حکمت واخلاق ومشرب مولانانك کلیاً خلافی سوزلرله عقل قاصرانه‌لرنجه منسوب اولدیغی طریقی اعزاز واعلایه یلتمنلری جداً شایان تأسف ومتجاسرلری حقنده‌ده موجب مؤاخذه اولسه کرکدر .

بو کبی کوته نظرانه ، دیملی‌که: مولانانك قدسیتنی اکلامق ایستیورسه‌ك ، مثنویسنی ، دیوان کبیرینی اوقو ! ... اوقوکه ، مولانانك عرفان وقدسیتنك نه جهتلرده اولدیغنی اکلایه‌سك!

مولانانك ، شو :

(١) «ای عاشقان ای عاشقان من خاکرا کوهر کنم ـ ای مطربان ای مطربان دف شما پرزر کنم.» بیتنه اشارتدر

بعداز وفات تربت مادر زمين مجوی
درسينه‌های مردم عارف مزار ماست !

كلامنك متضمن اولديغی معانیٔ حكمت وعرفانی اوكرنمكه چاليش ! يوخسه مولانا، سنك بيلديكك كبی دكلدر؛ سنك قوهٔ تقديريه‌كدن پك يوكسك برسويهٔ عرفان وحكمتده يارادلمش بركزيدهٔ فطرتدر .

حضرت شارحك (منهاج الفقرا) سيله (حجة السماع) ی اوقونور وبعض مناقبده تدقيق اولنورسه بتون اصول واركان وادابی مخدوم كزين مولانا سلطان ولدك ترتيب كردهٔ حكيمانه‌سی اولان (آيين مولانا) ده مندمج ادب وحقايقه مفتون اولمامق قابل دكلدر . نظر دوربين ايچون ، سماع وآيين مولوی بر منظومهٔ حقايق وعبرتدر؛ اجراسی اثناسنده مشهود اولان ادب ونزاهت ايسه ، مقصد تأسيسنده‌كی علويتی ، حكمتی اثباته كافيدر .

آلت ذوق وطرب ظن ايدر ارباب مجاز
حلقهٔ اهل حقيقتده نوای نايی
هانی اول ديدهٔ حق بين‌كه نمايان كورسون
آنده اسرار الهيئه مولانايی !

*
* *

استطراد . — آيين مولاناده مكنوز اولان حقايق روحيه‌يی

اکلامق ایچون، بونك وضع وتأسیسنده‌کی حکمی اراشدیره‌لم:
هنوز آلودهٔ چرکاب اندیشهٔ کوناکون اولدیغی حالده باب مولانایه دخالت ایدن بردوریشی مقنن ومعین اولان چله (انفساك نفسی) اخلاقاً، روحاً ابتدائی بر صورتده تربیه ایتدکدن صوکره، ممر وقوعات کونیه بولنان حجره‌یه چیقاریور سلسلهٔ درویشانه قاتیور.

بوندن صوکره، درویشك روحاً، اخلاقاً تصفیهٔ کامله‌سنه دامن درمیان همت اولق ایچون (جماعت باعث رحمتدر) سرینه بناءً درویشلری بریره طوپلایور. لحن رقیق باعث استجلاب عفو ومرحمت وبادی ندم و پشمانی اولدیغندن، کوزل سسلی برینی،صانکه سماوات تفکرانه یوکسلیر کبی،برمحل مرتفه چیقاروب اذواق معنویه وحقایق روحیه‌دن باحث برنطق ایراد ایتدیریور یعنی طریق اصطلاحنجه نعت شریف اوقوتیور. روحك غداسی اولان بولحن لطیف ووجد افزا برکره روحی لطیف لطیف اهتزازاتی‌ایله اوقشایه‌رق ورقته کتیره‌رك تفکرات وملاحظات دورا دوردن، فکر وقلبی تعذیب ایده‌جك اندیشه ووساوسدن کلیاً تجرید وتبرید ایده‌رك حضور وجدان حاصل ایتدکدن صوکره تفکرات روحیه‌یی یالکز برنقطه‌یه حصر وتوجیه ایدییور. درویشده بوحال حاصل اولدقدن صوکره اودرویشه کویا لسان حال ایله: (روحکی چرکاب تفکراتدن تجرید وتبرید ایتدك، شمدی کل بنی دیکله!) دیه‌رك

(بشنوز ازنی !) نغمه‌سیله و (ایشته بن نایم ، انسان کاملم ، ارادیغك، محض سعادت عظمی اولان غایهٔ آمالك بو نقطه‌ده‌در !) خطابیله، حضور قلبله حاصل اولان تفکراتی بر وجد واستغراق ایله تکمیل ایدییور . ودرویشی دها زیاده تصفیه ایچون (قوهٔ عن المرکزیه) خاصهٔ حکمیه‌سندن استفاده ایتمك اوزره برده سماع اجراسنه سوق ایدییور .

ارباب حکمته معلوم اولدیغی اوزره ، هرهانکی بر جسم محور ومرکزنده دور ایدرسه قرصنده ، دائره‌سنده بولنان ذره‌لری اطرافه صاچار، اتار .

ایشته سماعده، بوصورت دوران ایله درویشك ذهننده قالمش اولان بقیهٔ زیوف خاطرات واندیشه‌یی طبق قوهٔ عن المرکزیه خاصه‌سی کبی محفظهٔ تفکراتندن سیلکوب آته‌رق آینهٔ قلبنه اذواق معنویه ایله صیقل نما اولیور .

درویشان کرك نعتی وکرك نایی دیکلرکن عمیق بر تفکر ایچنده بولنورلر وبتون قوای مفکره‌لرینی برمنطوق آیات کریمه عظمت خلقت عوالمه ، حقایق اشیانك تدقیقنه حصر ایتدکلری حالده ، سماعده ، حصوله کلن تصیفهٔ کامله حسبیله درویشك ذکر وفکری اسم جلال اولور . . .

بو تشریحاتدن صوکره ، تکایا وخوانقده بو قدر ارباب عرفان وفضیلت یتشمسنده‌کی سائق وحکمتی‌ده براز آراشدیره‌لم :

اسامی وتراجم احوالی کرك مناقب وتذاکرده مسطور دریشان ومشایخ وکرك بو رساله‌ٔ عجزاساله‌ده تاریخچهٔ حیاتلری مندرج ذوات، اشغال ایتدکلری مواقعی پدردن موروث بر آرپه‌لق کبی اشغال ایتمیوب، عنفوان شبابنده هر فرده فرض اولان مقدمات علومی الده ایتدکدن صوکره، درجهٔ استعداد وقابلیتلرینه کوره، کیمی مسلك حکمت وتصوفه صاپمش، کیمی وادیٔ شعر وادبده ابقای نام ونشان ایتمش ومکتسبات علمیه‌لرینی سیر وسیاحت وکثرت الفت وصحبت سایه‌سنده معلومات تجربیه ایله‌ده اکمال وتتویج ایتدکدن صوکره بالاستحقاق بو مقاملره کچمشلردر.

بو سایه‌ده، مولویخانه‌لرده بر درسخانهٔ ادب اولمق مزیتنی محافظه ایتمشلردر.

اقدام غزته‌سنك نسخ اخیره‌سنك برنده سوز سویله‌مك خصوصنده مشهور اولان رجالدن بحث ایدیلورکن شویله دینلیور:

کوزل مصاحبه‌یی دیکله‌مك بر ذوقدر؛ صفادر. مقرر مثنوی مشهور خواجه حسام‌الدین افندینك مجلسنده حاضر بولنانلردن ایشتمش ایدم‌که، مرحوم بوخصوصده مستعملرینی عادتا تسخیر ایدر ایمش، درسك نصل کچدیکی طویمازایمش بوبرظرافتدر.

بزده کوزل سوز سویلیکه مشهور اولان رجال واردی. ازجمله عالی پاشا ایله فؤاد پاشا مؤثر اولدیغی قدر رقیق سوز

سویلکده کسب شهرت ایتمشلردر . داخلیه ناظر اسبقی سعید افندی مرحوم دخی کوزل سوز سویلینلردن برذات ایدی آداب شرقیه‌ده سوز سویله‌مك ایچون دخی قواعد واردر . زمان قدیمده کبار رجال اره‌سنده دائما جمعیتلر منعقد اولدیغندن اوسایه‌ده کوزل سوزلر سویلنوردی . هله طریقت مولویه‌یه منسوب اولان ذوات ایله مصاحبه انسانك روحنی اعلا ایدر . متصوفین علی‌العموم دلنوازانه سوزلر سویلر . فقط رجال مولویه بو خصوصده صف اولی تشکیل ایدرلر . ذاتاً بتون معیشت مولویه اداب مقرره دائره‌سنده جریان ایدر .

اداب مولویه‌یه دائر اوقودیغم برکتابده مراسم طریقته دائر سرد اولنان قواعد اوقدر اطرافلی ایدی‌که، اوروپاده ظن ایتم‌که بوقدر اینجه برتربیه قواعدی وضع ایدلمش اولسون . طریقت مولویه رجالندن اولان برذات شرقده‌ده غربده‌ده تربیه‌سی جهتیله کندینی سودیره‌بیلوز برانساندر . »

عمومدن خصوصه انتقال ایدرسه‌ك ، اساس موضوعمز اولان یکی قپو مولویخانه‌سی عرفا ومشایخنك متن رساله‌ده مندرج تاریخچه‌حیاتلری مطالعه‌سندن آکلاشیلیورکه، بوذواتك کافه‌سی، بلااستثنا ارباب علم وعرفاندن ومتفکریندندرلر . بونلرك برحیات درویشانه‌لری ، برده حیات علمی وادبیلری واردر .

بوقدر فضائلك اجتماع والتماع ایتدیکی برخانقاه حقنده سلطان‌الشعراء شیخ غالب دده‌نك :

«یکی قپوده کوروندی کمال مولانا»

دیه خامه‌زان تقدیر وحیرت اولمسی چوقمیدر ؟.!

فقط بتون بوعرفان وکمالات ارباب فضیلتك شایستهٔ تقدیر اولدیغی ادواره عائد اولوب ، یوخسه درکاهلرده اولادیت اصولنك وضع وتأسیسندن اعتباراً ، بودورهٔ عرفان وفضیلت بردورهٔ سکون و فقدانیٔ بضاعه‌یه مبدل اوله‌رق سائر طرق علیه کبی ، طریق فیض رفیق مولوینك مقصد تأسیسنده‌کی حکمت روحیه واخلاقیه‌ده قوتنی غائب ایتمك استعدادنده بولنمشدر

بوراده استطراد قبیلندن اوله‌رق عرض ایده‌یم که: مولوی شیخلکی اساساً مثنویخوانلقدر. دیمك اولیورکه، مولوی شیخی اولمق ایچون ارباب‌فضیلتدن بولنمق لازمه‌دندر.. نه‌غریب‌حالتدرکه نام مولانایه اوله‌رق اجرای وظیفهٔ مشیخت ایدیلیورده ، مولانانك سوزی، اوزی، مشرب ومشواری تفحص ایدلیور.

بوسوزلرمدن هیچ برطرفك تقدیر ماهیتی کبی برکستاخلقده بولندیغم آکلاشلمسون ، مقصد فقیرانه‌م اساسه‌در . وبویله اولدیغنی‌ده کیمسه انکار ایده‌مز. ایشته (سفینه) ، ایشته (مناقب)

ایشته تذكره‌لر !...... هپسنده فضیلت آرانمش ، اهلیت كوزه‌دلمشدر . اهلیتی اولان بالطبع اثبات وجود وایفای نام ونشان ایتمشدر . بوقاروده عرض ایتدیكم كبی :

« بعداز وفات تربت مادرزمین مجوی ! »

بیوران استاد وپیشوامز اولان مولانا دكلمی ؟

ایکنجی قسم

مراکز مهمهٔ مولویه‌دن یکی قپو خانقاهی — درکاهك بانیسی — ترجمهٔ حالی — تاریخ تأسیسی — وقفیه‌سی — ایلك پوست نشینی — درکاهك ادوار تاریخیه‌سی — بوخانقاهه مالاً وبدناً خدمت ایدن ذوات حمیت سمات — بونلرك تبرعاتی ـ کتابه‌لر — فضلای مشایخی — ترجمهٔ حاللری ـ اثرلری — متفکرین متأخرین مولویه‌دن مثنویخوان عثمان صلاح الدین ومحمد جلال الدین افندیلر — حیات علمیه واجتماعیه‌لری — آثار فاضلانه‌لری — درکاهك احتراقی — طرف اشرف حضرت خلافتپناهیدن مجدداً ومکملاً انشا واحیاسی — قصائد تاریخیه .

بیزانسلیلرك (مه‌لاندیزیا) دیدکلری مولویخـانه قپوسندن چیقلنجه قارشوکزه ایکی طرفی قبرستان ، نسبةً طار واوزون برسوقاق کلیر . بوسـوقاغه طولانی اولمق اوزره یدی قله — ایوب جاده‌سی برزاویهٔ قائمه تشکیل ایده‌رك عادتا برمـدخل حاصل ایدر . بوطار سوقاغك تام مدخلنده وصول کوشه‌ده‌کی برعصر قدر زمانك خاطرهٔ حزن آوری اولان مرمر صندوقه‌لی اسطوانی الشـکل باش واياق طاشـلی مزار عبرت آورك (١)

(١) غریبدرکه ، صاحب کرم و دولت ابراهیم افندی اسـمنده اولان بوذاتك تاریخ ارتحالی‌ده (١٠٧١) در .حتی مصرع تاریخ شودر:

« فوتنه دیدی دعا ایله نثاری تاریخ »
« ایلیه جنت اعلایی مقام ابراهیم »

همان باش اوجنده، کتابهٔ سنك مزاری اسطوانه شکلنده یشیله بویانمش ویازیلری ، صاحبنك قلب محزونی کبی صولوق بر صاری بویا ایله تلوین ایدلمش تك‌طاشلی برمزار دها کوریلورکه، ایشته بوراسی ، مجارستان محاربه‌لرنده دین و دولت وملتی اوغرنده جان سپارانه خدمت ایتمکده ایکن برمقتضای طالع ناسازی ، صدر اسبق کوپریلی محمد پاشانك قربان تیغ سیاستی اولان بیچاره سیدی احمدپاشانك (١) سر مقطوعنك مدفون اولدیغی برحفرهٔ الم نشاندر. کتابه‌سنك مزارنده شویازیلیدر:

حمزهٔ ثانی دلیر سرفراز غازیان
عزم عقبا ایلدی اکه جنان ماوا اوله
تیغ خونریزنده شاد اولدی روان مرتضی
روحی(٢) حیدر روحنه جنتده همسکنا اوله
غازی احمد(١٠٧١) تاریخ، وتاریخ دیکر ای ذکی
سیدی احمد پاشا جانی جنت اعلی اوله

بوطاش اره صره بویانیر ، بعضاً قندیل یاقیله‌رق ، بیله‌رك

(١) سیدی احمد پاشانك قاتللری بودین وزیری بوشناق اسماعیل وسردار علی پاشالردر . یکیچری‌یی تشویق ایدن بونلردر . جسدی طمشوارده حروس قپوسی خارجنده خندق کنارنده‌کی جامعك محرابی اوکنده مدفوندر — (١٠٧١) شوال ١٩ ـ جمعه

(٢) (روح حیدر) اوله‌جقدر. طاشده‌کی املا یاکلشدر.

بیلمیه‌رك بومجـاهد مرحومه قارشو قدرشنـاسلق کوسترلمك ایستنیلور !

ایشته بویولدن طوغریجه کیدیلورسه ، اثار معموریتك نقطهٔ منتهـاسی دیمك اولان قوجه مولویخـانه، بوحدیقهٔ عرفا وشعرا، سالخورده کستانه آغاجلرینك معنیدار وفقط شاعرانه سـایهٔ سکوتی آلتنده بتون عرفان وعلویتیله نظر حقیقت بینده تجسم ایدر . . . برطاشی ، حتی بتون کتلهٔ عمومیه‌سی ادب وفضیلتدن نشـان ویرن بودرگاه معلانك خادمین کمالات قریننك تاریخچهٔ حیـاتلرینه کیریشمه‌دن بانیسی حقنده براز معلومات ویره‌لم :

کاتب محمد افندی . — بوخانقـاهك بانیسی یکیچری کاتبی محمد افندی بن‌اسکندردر. تکیه‌یی هجرت سنه‌نك(١٠٠٦) سنه‌سی ایچنده تأسیس ایده‌رك رجبك غره‌سی اولان نوروز سلطانی‌یه مصادف پازارایرتسی کونی اکمال ورسم کشادینی اجرا ایتمشدر .

بومحمد افندی اسکندر نامنده برذاتك مخدومی اولوب ، مشارالیه اسکندر ، اکری فاتحی سلطان محمد خان ثالث دوری رجالندن اولدیغی غلطه درکاهی شیخ اسبقی قدرةالله افندینك پدری ویکی قپو درکاهی اشجی باشیسی صحیح نسب احمد دده

مشایخ مولویه‌یه دائر یازمش اولدیغی بر اثرنده ذکر وبیان ایدیورسه‌ده ، صولاق زاده و سلانیکلی ابراهیم افندی و نعیما تاریخلریله کاتب چلبینك فذلکه‌سنده بویله برقیده تصادف ایدیله‌مه‌مش و مشارالیه صحیح احمد دده دخی اثرنده مأخذ بیان ایتمه‌مش اولدیغندن بو بابده‌کی تدقیقاتك تعمیق ممکن اوله‌مامشدر .

بو محمد افندی، منسوب اولدیغی خاندانه نسبتله (مالقوج) ومحمد چلبی و منسلکی بولندیغی یکیچری کتابتندن طولایی کاتب یازیجی ، یکیچری افندیسی ، و اواخر عمرنده دخی یاشلیلغندن کنایه اوله‌رق قوجه یازیجی ، قوجه بکتاشی لقبلریله یاد اولونمشدر. محمد افندینك تاریخ ولادتی (۹٦۰ ایله ۹۷۰) آره‌سنده اولدیغی تخمین اولنه‌بیلور . چونکه (۹۹۳) تاریخنده برنجی دفعه اوله‌رق یکیچری کاتبی اولیشنه واویله برمهم خدمته اوتوز اوتوز بش یاشندن اول کیمسه‌نك کله‌مه‌مسی دخی اول دورلرك ایجاباتندن بولنمسنه نظراً، محمد افندینك تاریخ ولادتی یوقاروده‌کی سنه‌لر بیننده اولمسی لازم کلیور . مالقوج لقبنك ترکجه برکلمه اولمامسی قرینه‌سیله‌ده کندوسنك نسلاً استانبوللی اولمدیغی استدلال اولنه‌بیلور .

ایلك مأموریتی اولان یکیچری کاتبلکنه تعیینی ۲۱ ربیع‌الاخر ۹۹۳ سنه‌سیدر . بر مدت صوکره انفصال ایتمش و (۹۹۹) ده ولایت قرمان دفترارلغنه تحویل مأموریت ایدن

(الیاس چلبی) نك یرینه تکرار محمد افندی یکیچری کاتبی اولمش ، و بغدان ویووده‌سنك تبدیلی مسئله‌سنه مداخله‌سندن طولایی یکیچری اغاسی واصلا کی خلیل (۱۰۰۰) سنه‌سی شوالنك التنجی پنجشنبه کونی عزل اولنه‌رق قسطمونی بکلکنه کوندرلمش و مشارالیه محمد افندی دخی کتابتدن انفصال ایلمشدر .

بوانفصال اوزرینه حج نیتیله شامه کیتمشدر (۱۰۳۵) ، حافظ پاشا ایله بغداد سفرینه‌ده کیتمشدر . حتی حلبه کلدکلرنده یکیچریلر محمد افندی‌یی پاره‌له‌مق ایسته‌دکلرندن ، قاچوب استانبوله کلمشدر (۱۰۳۵ ذی‌القعده) .

محمد افندی ایفای فریضهٔ حج ایچون حوالیٔ مقدسه‌یه واقع اولان عزیمت ویاخود اورادن عودتنده قونیه‌یه اوغرایه‌رق مرقدمنور مولانایی زیارتله اکمال لازمهٔ نسبت ومحبت ایلمشدر. فقط حجازه وقونیه‌یه کیتمه‌دن اول کمال احمد دده‌یه استانبولده انتساب ایتمشدی . وحضور مولاناده ایکن استانبوله سلامتله عودت میسر اولورسه استانبولده بر مولویخانه انشاسنی نذر ایلمشدی . وسلامت وعافیتله دارالخلافه‌یه عودتنده نذری‌وجهله صیفیه‌سی بولنان محلده خانقاهك بنای اساسنه ابتدار ایدرك ، کمال احمد دده‌نك تحت اداره ومشیختنه ترك وتودیع ایلمشدر .

مشارالیه محمد افندی (۱۰۵٤) رمضاننده تکرار عزل اولنه‌رق یرینه ارناود محمد افندی نامنده بری یکیچری کاتبی اولمشدر ؛ (۱۰۵۵) سنه‌سی شوالنك یکرمی سکزنجی کونی ینه بوستانلرده ساکن قوجه محمد افندی یکیچری افندیسی اولمشدر .

(۱۰۵٦) سنه‌سی ربیع‌الاخرنده یکیچری اوجاغنده حاجی بکتاش لقبیله ملقب اولان یکیچری افندیسی قوجه محمد افندی ضیق‌النفسدن وفات ایتمشدر . اوجاقده خیلی نام آور واستقامتله معتبر ایدی .

کاتب محمد افندینك مدفنی حقنده تدقیقات

مرحوم مشارالیهك مدفنی حقنده پك چوق تتبعات وتحریاتده بولندمسه‌ده ، قطعی و قناعت بخش بر نتیجه الده ایده‌مدم .

شو قدرکه ، طوپقپو جاده‌سی اوزرنده کائن ، کاتب محمد افندی نامنده برذاتك امسنانك ایلك خلیفه‌سی اولان حریری محمد افندی نامنه احیا ایتمش اولدیغی ، السنهٔ ناسده معروف ، پازار درکاه منیفی درونونده‌کی تربه‌ده بر صندوقه کوستریلیورکه ، بونك التنده کاتب محمد افندی عباره‌سی و (۱۰۰۵) تاریخی یازیلیدر .

انجق کاتب محمد افندینك (۱۰۵٦) تاریخنده ارتحال داربقا

ایلدیکی محقق اولمسنه نظراً ، پازار درگاهنده مدفون اولان ذاتك دیگر برکاتب محمد افندی اولدیغنه شبهه یوقدر . . .

کاتب محمد افندینك مدفنی (حدیقة‌الجوامع) شادروان جوارنده اولمق اوزره کوستریبور . فی‌الحقیقه وقتیله شادروان شمدیکی بولندیغی موقعده دکلمش ، الیوم سماعخانه‌نك نیاز پنجره‌سی حذالرنده ایمش . درکاهك جمله قپوسنه متصل موقتخانه‌نك یاننده ودده پاشانك آیاق اوجنده باش و آیاق طاشلری اسطوانی‌الشکل اسکی برمزار وار ، فقط نه کتابه‌سی ونه‌ده تاریخ وباش علامتی وار . بعض ذوات بو مدفنك کاتب محمد افندینك مزاری اولدیغی ظننده‌درلر . حالبوکه یکیچری کاتبلکی مناصب مهمه‌دن اولوب باخصوص مشارالیه کبی خیر وحسناتی چوق ، نامی محترم ومعتبر برذاتك مدفننه صنفنك علامت فارقه‌سی اولان خواجکان قاووغنك وضع ایدلمه‌مش بولندیغی نظر مطالعه‌یه آلنورسه ، بو مزارك محمد افندینك مدفنی اولمدیغنه حکم ایدیلور .

برده سماعخانه‌یه متصل حجره‌لرك اوکنده ، باش اوجنده سروی اغاجی دیکلمش برقبر دها واردرکه ، صاحبنه (مومی سونمزدده) دیورلر . یتمش سکسان سنه وبلکه دها زیاده زماندنبری بو نام ایله معروفدر . طاشنده کتابه فلان یوقدر . یالکز اسکی طرزده ، مرور زمان ایله اوزری تأثیرات هوائیه‌دن

دلیك ده‌شیك اولمش طاشدن اوزون وایجه برسـكه واردر . او تاریخلرده حال حیـاتده ایكنناملری معروف و مشهور اولان اصحاب خیر وحسناتك مزار طاشلرینه بعضاً كتابه یازمزلرمش بوكبی ذواتك اثر خیرلری اولان مسجد مدرسه كبی مبانیٔ مباركه‌نك محراب اوكلرینه دفنلری تعامل قدیم حكمنده اولوب قونیه ، سیواس ، توقاد ، و اماسیه و دها سائر محللرده اصحاب خیرك مدفنلری هپ جامع ومسجدومدرسه‌لرك محراب اوكلرنده بولندیغی كیفیتی وكاتب محمد افندینك الك اوكجه مسجدك انشاسنه باشلادیغی خصوصی درپیش تأمل ایدیلورسه بو (مومی‌سونمزدده) دیه بین‌الدرویشان معروف اولان ذاتك درگاهك بانیسی بولنان یكیچری كاتبی محمد افندی اولدیغنه عاجزلرنجه قناعت كامله حاصل ایدییورم .

برجهت دها وار . . . بوذات علی‌العاده برادم اولمش اولسه ایدی ، نه‌دن بودرجـه حرمته مظهر اوله‌رق مزاری اوزرنده قندیل یانار دی . هم نه حاجت بودرگاهك تأسیسندن اول اوراسی محمد افندینك باغچه‌سی وصیفیه‌سی ایدی ومزار فلان یوق ایدی . حتی درگاهك ایلك شیخی اولان كمال احمد دده ، نك قوندیغی محل‌كه ، ــ درگاهه وارمه‌دن صول طرف و كوشه‌یه مصـادف و اوكنده بر چشـمه واردر ــ مزارلقدر ، او زمان خالی بر یرایمش .

دهاسی وار . . . بوكون درگاهك مزارلغنده ، تربه‌سنده

کیملر مدفون ایسه ، همان کافه‌سی آدیله صانیله ، معروف ومعلومدر . ایشته بو بیانات ومحاکمات دلالیتله آکلاشیلیورکه، کاتب محمد افندی یا بو مومی سونمز دده ویاخود موقتخانه‌نك اتصالنده‌کی یووارلاق طاشلی کتابه‌سز مزارده مدفون اولان ذاتدر.

درکاه مذکور مشایخندن سید ناصر عبدالباقی افندینك تعلیق خط دستیله یازلمش کرك درکاهه و کرك وقوعات سیاسیه‌یه متعلق مجموعه‌سنده سماعخانه‌نك التنده وپوستك صول طرفنده بعض مدفنلر بولندیغی مذکور ایسه‌ده ، کاتب محمد افندینك مدفنك بوراده بولنمسنه احتمال یوقدر .

ینه مذکور رساله‌ده ، تربه درونده‌کی صندوقه‌لردن بعضیسنك آلتنده اسکی طاشلری موجود اولدیغی کوستریلیور.

تربه درونده‌کی مدفنلر حقنده تدقیقات

بوکتابده ترجمهٔ حاللرینی یازدیغم ذواتدن بعضیلرینك مدفنلری اوزرینه موضوع صندوقه‌لرك جبهه‌لرینه قونلمش اولان لوحه‌لرك یرلری دکیشه‌رك فرضا احمد دده‌نك کتابه‌سنك یوسف دده‌نك صندرقه‌سی اوکنه وعبدالرحیم افندینك لوحه‌سنك نطقی دده‌نك لوحه‌سنك برطرفنه وضع اولونمش وبونك کبی دها بر طاقم یاکلشلقلر وقوعبولمش اولدیغنی کرك شیخ جلال افندی مرحومدن وکرك سائر بعض ذواتدن ایشیتمش اولدیغمدن بو خطالری تصحیح ایتمك مقصدیله بوخصوصده تدقیقات اجراسی ایچون

ـا ٢٥ صفر سنه ٣٢٩ و ـا ١١ شباط سنه ٣٢٦ تاریخنه‌مصادف جمعه کونی درکاهك تربه‌سنده‌کی صندوقه‌لردن اکثریسنی ، درکاهك تجدیداً تعمیری مناسبتیله اوراده چالیشمقده اولان عمله‌دن درت بش کشی‌یی جلب ایله قالدیرته‌رق شیخ مکرممز عبدالباقی دده افندی ایله صدراسبق عالی پاشا حفیدی کزیدهٔ اخوانمزدن کمال‌الدین بکله برلکده تدقیقات اجرا ایتدم. نتیجه‌ده ، قسطمونیلی قاریٔ احمد، سیدنسیب یوسف دده‌افندیلرك طاشلری ظهور ایتمشدر . هله قسطمونیلی قاریٔ احمد دده‌نك [١٠٩٠] طاشی ، درت کوشه‌لی و یازیلری کوفی‌یه یقین ثلثله یازلمش ویشیله بویانمش اولدقجه مصنع بر طاشدر. باشنده‌کی صاریق عرف دیدکلری ودوز طولامالی‌در . سکه‌سی قالین وبیوکدر ، اورته‌سنده‌ده استوا واردر ، طاشلرده محکوك کتابه‌لرك عینی صندوقه‌لرك اوکلرینه قونیلان لوحه‌لرده محرردر . یانده‌کی صندوقه‌که ، بولوادینلی دیکر قاریٔ احمد دده‌در ، بونك طاشنده‌کی سکه‌ده‌دخی استوا واردر. یاننده مدفون سیدنسیب یوسف دده‌نك طاشنده استوا یوقدر . نتیجهٔ تدقیقاتده یوسف دده‌نك لوحه‌سنك قاریٔ احمد دده‌نك صندوقه‌سی اوکنه وضع ایدلمش اولدیغی کوریله‌رك یرلری دکیشدیرلدی واصل مدفن صاحبینك صندوقه‌سی اوکنه‌قونیلدی. کریده وصوك صفدن اولکی‌صره‌ده مدفون اولان بوذاتلرك صره‌سنده‌کی یعنی اوکده سیدابوبکر افندی وصفی موسی دده‌نك صندوقه‌لری ارقه‌سنده وایاق‌اوجنده

بولنان صندوقه‌لردن بعضیسنك التنده‌ده ایجه ویووارلاق‌طاشلر وارسه‌ده یازیلری یوقدر . بو جهتله ، صندوقه‌لرك اوزلرنده نه لوحه قونمش ایسه ، بونلری نظر اعتباره المقدن بشقه چاره قالمامشدر . ازجمله صفی دده‌نك ارقه‌سنده‌کی مزارك قپاق طاشلری و یاخود تحته‌لری چورومش ویا ضایع اولمش اولدیغندن اوستی قسماً آچیق بولنمشدر . ایچنده کمیکلر واردر .

قاریٔ احمد دده‌لر صره‌سنده مدفون سید نسیب یوسف دده‌نك یانینده‌کی صندوقه‌ی‌ده قالدیردم طاش ظهور ایتدی . بو ذات ناجی یاخود پنداری احمد دده اوله‌جق . چونکه صاغ طرفنده مدفون ذواتك کافه‌سی [١٠٩٠ ایله ١٢٢٦] سنه‌لری آره‌سنده‌وفات ایتمش اولدقلرینه باقیلورسه، مشارالیهك مدفنی‌ده بوراده آرامق لازمکلیور .

شوقدرکه صاغ طرفنده‌کی یوسف دده ، کندیسندن اول وفات ایتمش اولدیغنی‌ده نظر دقته آله‌رق نصل اولیورده ، قاری‌احمد دده‌لرله ناجی ویاخود پنداری احمد دده آره‌سنه کیریور بونی آکلایه‌مدم . مزارنده برعلامت ویاخود قارئی احمد دده‌لر کبی استوالی برسکه کورولمش اولسه ایدی مشکلی حل ایدردم . فقط نه یاپایم . کشف صاحبی دکلم که . . .

پنداری دیه قبول ایتدیکمز ذاتك صولنده‌کی صندوقه‌نك آلتنده طاش یوقدر .

بونك یانـنده‌کی صندوقه‌نك آلتنده یك اسکی و بر طرفی ایجه وبرطرفی قالین بر طاش ظهور ایتمش ایسه‌ده کتـابه‌سی یوقدر بونك یانـنده‌کی صندوقه‌که ـ صولده وصوك صندوقه‌در ، آلتنده طاش ظهور ایتمدی .

اوکده وصولدن ایکنجی صندوقه‌نك آلتنده طاش‌وارسه‌ده کتابه‌سی یوقدر .

قبله طرفنده وایلك صره‌ده مدفون چلبی محمد دده‌نك یعنی صبوحی دده‌نك همان اوکنده‌کی صندوقه‌نك التنده‌ده بر طـاش ظهور ایتشدر. بوطاشده قفسی دستارلی سکه واردر. دستارلی سکه‌سی طاشدن آیریدر. وطاشه اورطورتمه‌در. بوذات یکی‌قپو مشایخندن مثنویخوان محمد دده اولسه کرکدر .

یوقاروده اسمی مذکور (مومی سونمز دده) حقنده صحبت شیخم مرحوم جلال‌الدین دده افندیدن ایشیتدیکم بر وقعه‌یی‌ده بالمناسبه بوراده ذکر ایدیم :

درکاهك شـیخ عثمان مرحوم زماننده تعمیرنده ، مومی سـونمز دده‌نك قبری اوزرنده اولجه اولدیغی کبی ، آچیقده موم یاقیلوب یاقلماسی کیفیتی ، شیـخ مشارالیهدن صوریلور . عثمان افندی‌ده : « مشکاة نبوتدن تباعد ایدلدکجه ، بوکبی علائم کرامات‌ده بالطبع تحولاته تابع اوله‌جغندن ، خلقـك بو آدم حقنده‌کی حسن ظننه ضعف ویرمه‌مك ایچون بعدما یاقیله‌جق

مومك برفنار ایچنده ایقاد ایدلمسی موافق ومناسب اوله‌جغی »
زمیننده جواب اعطاسیله حقیقةً حکیم وعارف اولدیغنی وبو
مثللو ذوات عالیه حقنده اجرا ایدیله کلمکده اولان رسوم
واداب تعظیمك نه کبی برمقصد اخلاقی وقدر دانی‌یه معطوف
ایدوکنی ظریفانه ، نکته شناسانه و فقط لسان حقیقتله بیان
وایضاح بیورمشلردر .

استطراد — مشارالیه کاتب محمد افندینك برادری ،
خواجکان دیوان همایوندن الشریف مصطفی افندی، اقسرایده
والده‌جامعنك مزارلغنده وپارمقلقلی پنجره اوکنده مدفوندر.[١]
بوذات اوراده شمدیکی محتشم وعالی جامعدن اول موجود
اولان معبدك بانیسی‌درکه، اولوقت یعنی(١٢٨٦) تاریخندن اول
پایدار ومعمور بولنان جامعه (کاتب‌جامعی) دیرلرمش. اوقافی‌ده
کثیر ایمش . بالاخره بعض امثالی کبی بوجامعده ییقیدیریله‌رق
یرینه شمدیکی طرز لطیف ومحتشمده کوریلان والده جامعی
یاپدیرلمشدر .

اصل جامعك بانیسی سالف الذکر مصطفی افندینك باشنده
قفسی دستارلی خواجکانه مخصوص قاووق واردر .

یشیله بویانمش مزار طاشنده شوعباره‌لر یازیلیدر :

[١] وزیر مکرم ، سیواس والیسی بوسنوی الحاج عمر پاشاده
بو قبرستانده مدفوندر وفاتی : ١١٨٦ ـ ذی‌الحجه : ٧

(یاناظراً بقبری متفکراً بحالی)
(کنت امس مثلك، غداً تکون مثلی)
(بانیٔ مرحوم درویش شریف الحاج مصطفی)
(اولدی فانی زیارت ایلین اخوان قیله دعا ایله شادی)
(ایده‌لر احسان بزه فاتحه ام قرأنی)
(بو دنیا فانیدر قالمز کیمسه‌یه جهان باقی)
رمضان سنه ١١٩٢

اطرافی عادی بر پارمقلقله چوریلمش اولان بو مزارك اوکنده برقسمی طوپراغه کومولمش تقریباً بربچق متره طول وسکسان سانتیم عرضنده بر کتابه طورییوردی . بو کتابه‌نك برکوشه‌سی بر پارچه قیرلمش ، دست غدار اهمال وتسیبله اوزری یوصون باغلامش ... بو کتابه‌نك یازیسی بودر :

« قد بنی هذا الجامع الشریف والمعبد المنیف والمکتب »
« الظریف والسبیل النظیف ، بعنایة الملك العزیز السید شریف »
« الحاج مصطفی افندی خالصا لوجه الله الکریم وراجیاً »
« شفاعة نبیه العظیم عامله الله تعالی بجوده الخفی وکرمه الوفی »
« کان بنائها الفاخرة ـ فی شهر جمادی الاخره لسنة اثنی »
« وثمانین ومأته الف (١١٨٢) وبنی ثانیاً بسبب الاحراق »
« فی شهر ربیع الاول ١١٩٨ »

شمدی براز انصاف ایله دوشونه‌لم . بوقدر صاحب خیر

ومروت اولان برذاتك قرارکاه ابدیسی بوحال اسف اشتمالده‌می قالملی ایدی ؟ بواسکی کاتب جامعنك بوقدروقفی واربونلرنره‌ده ؟ برانسان خیری ، نامنك بعدالانتقال خیر دعا ایله یاد ایدلمسی ایچون یاپار ؛ خدمت عامه بوامنیه‌نك تحتنده‌در . زواللی آدمك جامعده اثنای صلاة وذکرده نامی بیله اوقونمیوردی ... قدر ناشناسلقك بودرجه‌سنك لایق وروا اولمدیغنی مطبوعات ایله‌ده یازمش ، حتی اوقاف ناظر سابقی شریف حیدربك افندی حضرتلرینه‌ده برعریضه ایله بیلدیرمشدم . شومراجعت مخلصانه‌م ؛ مقام نظارتجه ، نظرانصاف ومروته النه‌رق ، مرحوم مشار الیهك قبری تعمیر ، طاشی ، آثارخیریه‌سنی اخلافه طانتدیرن کتابه تطهیر وتذهیب اولنه‌رق ، مدفنی اوکنده‌کی کوچك قپوده توسیع وپارمقلقله تزیین ایدیلوب مذکور کتابه‌ده بوقپونك اوزرینه وضع وتعلیق اولنمشدر . اوقات خمسه اعقابنده بانیٔ اول اولان مشارالیه مصطفی افندینك‌ده نامی ذکراولنمغه باشلامشدر . شوذات محترمك ارتحالندن (١٣٦) سنه صوکره بوصورت مراجعتمله نامنك وآثارینك احیاسنه وروان پاکنه فاتحه‌لراتحافنه‌مو فقیتمدن طولایی شکرکذارو مباهی‌یم شو خیره دلالتمدن ناشی اولاد واحفادم ده افتخار ایتسون ! وانلرده بنم کبی خیره دلیل واسطه اولسونلر ! بو خصوصده‌کی همتندن طولایی متولیسی بوانان رفیق بك افندی‌یی تبریك وتقدیرایلرم.

قله‌قپوسی مولویخانه‌سی جوارنده ویول اوزرنده کائن اولوب بش اون سنه‌دنبری خراب طوران (شاه‌قولی) مسجد شریفنی‌ده مشارالیه ناظر شریف حیدربك افندی حضرتلرینه سبق ایدن مراجعت خصوصیه‌م اوزرینــه مکملاً تعمیر وترمیمنه دلالت ومسجدك امامی اولوب قپوسی یاننده مدفون محمد افندینــك قبرینك‌ده احیــاسنه موفقیت وساطتکارانه‌می تحــدیث نعمت مقامنده عرض ایله مفتخرم .

درکاهك رسم کشادی — وقفیه‌سی — درکاهـك ایلك مبانیسی

بوقاروده بیان ایلدیکی وجهله ، بودرکاه فیض اکتنــاه یکیچری کاتبی محمد افندی طرفندن اکری فاتحی غازی سلطان محمدخان ثالث زماننده (۱۰۰٦) سنهٔ هجریه‌سنه مصادف رجب شریفك غره‌سی اولان نوروز سلطانی‌یه متصادف پازارایرتسی کونی اکمال ایدلمشدی . بودرکاهــك اشجی باشیلغنده بولنمش اولان سید صحیح نسب، احمد دده‌نك افاده وبیانه کوره، ابتدا آیینده، اشاغیده ترجمهٔ حالی مفصلاً مذکور، کمال احمــدده

کرسی‌یه چیقه‌رق مثنوی شریف قرائت ووعظ ونصیحت ایلمش وبو مجلس ملائك انیسده صدر اعظم صوفی محمد پاشـا ایله یکیچری اغاسی طرناقجی حسن اغا حاضر بولنمشلردر.

درکاهك تاریخ تأسیس وانشاسنه اولوقت

[باب رضا]

١٠٠٦

ترکیبی تاریخ بولمشلردر

کبار عرفای مشایخ مولویه‌دن، شاعر ستوده‌شیم، غلطه تکیه‌سی شیخی اسعد غالب دده مرحوم دیواننده، یکی قپو درکاهی حقنده شو بیت مشهور ایله مدحیه‌کو اولیور:

«بوشهره مژدهٔ فتح جدید درغالب!»
«یکی قپوده کورونمك کمال مولانا»

محمد افندی، [١٠١٢] تاریخنده تحت تملك وتصرفنده بولنان برچوق املاکی، باغچه وبوستانلری درکاهك ادامهٔ شرف ومعموریتی ایچون وقف ایدرك [١٠١٧] سـال هجریسنده‌ده وقفیه‌سنی، اولوقت روم ایلی قاضیعسکری بولنان اسعد افندی بن سعدالدین افندی، محفل شرعشریفده زماننك ذوات معروفه‌سی حضورنده تنظیم وتسجیل ایتمشدر.

(السید قاسم غباری) خطیله ونفیس بر تعلیق ایله یازلمش

اولان بو وقفیه ، مالیه ناظری اسبق عبدالرحمن نافذ پاشا طرفندن یاپدیریلان کارکیر کتبخانه‌ده محفوظدر. فقیر اوقودم. مقدمه‌سنده شو بیتلر یازیلمیدر:

«مولویلر تکیه‌سن وقف ایلیوب اول اهل خیر»
«ایتدی چون وقفیتن اصحاب مجلس استماع»
«لاجرم پرحالت وپر شوق اولوب جمله شهود»
«حلقهٔ وجده کیروب هر بریسی ایتدی سماع»

ایلك دفعه اوله‌رق انشا ایدیلان ابنیه مسجد شریف ایله سماعخانه‌دن واون سکز حجره‌دن عبارتدر. اسم جلال، میدان اوطه‌سی. اسکی مطبخ تعبیر اولنان محللر مشارالیه کاتب محمد افندینك بناسیدر.

مسجدك ودرکاهك اتمامنده (امینی) مرحوم بوتاریخی سویلمشدر:

«یکی قپوده یاپدی»
«یازیجی بك مولویخانه»
— ١٠٠٦ —
(باب شیخ کمال) ترکیبی‌ده تاریخدر.

تکیه‌نك انشاسی مناسبتیله سویلنان تاریخلر میاننده (اثاری) نام شاعرده بونی سویله‌مشدر:

تاریخن (اثاری)، بواثار خیرك دیدی:
خانقاه مولویده اولدی دعا

خانقاهك یوقارو میدان طرفنده یعنی الیوم مجدداً وکارکیر اوله‌رق یاپیلان ابدسخانه‌لر جهتنده بر کوشك وارمش . بو بوکوشك مولویخانه‌نك تاریخ تأسیسندن یکرمی التی سنه صکره یعنی (١٠٣٢) تاریخنده وطغانی احمد دده‌نك زمان مشیختنده بانیء مشارالیه محمد افندی طرفندن یاپدیرلمشدر.

درکاهده محفوظ، سید ناصر عبدالباقی دده‌افندینك کندی مجموعه‌سنده بو قصرك مالقوج محمد افندی اسمنده برذاتك اثر همت ونقدیله یاپلدیغنی یازیور . واقعا (سفینه) ده تجاردن ومحباندن بر محمد افندینك درکاه جوارنده بر خانه تدارکله اوراده اختیار اقامت ایلدیکی وحتی کریمه‌سنی طغانی احمد دده‌یه ویردیکی مسطوردر. فقط بانیء اول کاتب محمدافندینك [١٠٥٦] تاریخنده وفات ایتمش اولدیغنه باقیلورسه بو قصرکده مشارالیه طرفندن یاپدیرلدیغی آکلاشیلور . تجاردن دیکر محمد افندی ایسه ، بالاخره طغانی‌یه داماد اوله‌رق درکاهه بعض تبرعاتده وحجره‌لرك توسیع وعلاوه‌سی خصوصنده مسبوق الخدمه بولنان بشقه بر محمد افندی اولسه کرکدر،

بو کوشکك اتمامنه (مولوی) نامیله تخلص ایدن بر شاعر طرفندن نظم اولنوب وقتیله بالای بابنده محکوك اولدیغی شیخ سیدعبدالباقی افندی مرحومك مجموعه‌سنده بیان اولنان تاریخ بودر.

صاحب جودوکرم مالقوج افندی کیم اودر
مظهر لطف خداوند قدیم لم یزل

خانکاه مولویده یاپدی بر قصر لطیف
زمرهٔ اهل صفـایه جایکاه اولسه محل
بذل مقدور ایلیوب همتله معمور ایلدی
بارك الله آفرین آنجق اولور حسن عمل
بویله برجای صفـابخش مفرح وارمیدر
کیم ایدر سیر وتماشـا ایلین دفع کسل
اولدی برصاحب دله مسکن بوقصر دلکشا
علم وعرفانیله اولدی شمدی عالمده مثل
شیخ کامل، مرشد قدسی طبیعت کیم ایدر
نطق پاکی مشکلات نکتهٔ معنـایی حل
کوردی اول عالی مقامك (مولوی) اتمامنی
دیدی تاریخن معلا قصر جنت بی بدل
— ١٠٣٢ —

قصر مذکورك اتمامنه (یحیا) نامنده برذاتك ده سویله‌دیکی تاریخدر:

تکیه‌ده مالقوج افندی خیر ایدوب
یاپدی برقصر مفرح کیم بکندی اها، عصر
روح مولانه‌دن استمداد ایدوب فکر ایلدم
اولدی تاریخی انك لله درویشانه قصر.

سماعخانه کاتب محمد افندینك وضع وتأسیس ایتدیکی محل

اولوب، فقط مرور زمان ایله خرابه یوز طوتدیغندن، صدر اعظم حکیم اوغلی علی پاشانك ایلك صدارتنده [١١٤٤] اسکی وضعیتی اوزرینه تعمیر وتجدید اولندیغی کبی [١] حجرات دخی خراب اولدیغندن الشیخ ابو بکر افندی زماننده صدراعظم نائلی عبدالله پاشا [٢] طرفندن (١١٦٧) مجدداً یاپدیرلمش ایدی

اوزمانه قدر (طغانی دده) تربه‌سی نامیله معروف اولان تربه غایت طار، باصیق طوانلی وبیوجك براوطه‌دن عبارت اولمغله الشیخ علی نطقی افندی زماننده [١١٨٨] غلطه درکاهی شیخی مرحوم قدرةالله افندینك پدرلری وسیدناصر عبدالباقی افندینك عمزاده‌سی، یکی‌قپو تکیه‌سی اشجی باشیسی صحیح احمد دده‌نك [٣] سعی وهمتیله تربه‌نك ارقه جهتنده‌کی باغچه‌دن برمقدار برعلاوه ایدیله‌رك، ومصارف واقعه‌ده تلخیص‌جی احمد اغا نامنده بر محب مولوی وساطتیله وزیر اعظم بیوك

[١] بواثناده سماعخانه تعمیر وبرازده توسیع اولنه‌رق درویش عبدالرحمن اسمنده و (١١١٢) تاریخنده وفات ایتمش برذاتك مزاری ظهور ایتمشدر بومزار پوستك صول طرفنه مصادفدر.

صبوحینك اوك طرفنده‌کی صندوقه صاحبی اولان قوجه مثنویخوان شیخ محمد دده‌نك مرقدی اوکنده برصوقیوسی وارمش

[٢] مکهٔ مکرمه‌ده حدیجة الکبری رضی‌الله عنها جوارنده مدفوندر

[٣] صحیح احمدده مولویخانه‌یه کیده‌جك یول اوزرنده وصاغده مرمردن اوستی قفسلی مکلف تربه‌ده مدفوندر بو محتشم تربه‌یی دولت کتخداسی مشهور حالت افندی یاپدیرمشدر.

عزت محمد پاشا جانبندن [١١٨٨] تماماً اعطا و تسویه اولنه‌رق تربهٔ شریف شمدیكی حالی اوزره توسیعاً و تجدیداً تعمیر ایدلمشدر.

تربه‌نك توسیعندن اول دروننده آتی الذكر ذواتدن ماعدا مدفون اولان بولنمدیغنی سید عبدالباقی دده مجموعه‌سنده یازییور:

ابوبكر چلبی — كمال احمد دده — طغانی احمد دده — ناجی احمد دده — بجوی یاخود عارفی احمد دده — صفی موسی دده — كوچك محمد دده — سید ابوبكر دده — عبدالاحد چلبی زاده ولد چلبی —

تربهٔ مزكوره‌ده دفن خاك عطرناك اولان آل مولاناده شونلردر:

اولا، مشهور قاضی زاده‌نك مكر و اغواسیله سلطان مراد خان رابعك فرمانیله قونیه‌دن درسعادته اعزام ایدیله‌رك، اولوقت صدراعظم بولنان بایرام پاشانك قوناغنده مقیم ایكن، صبوحی احمد دده زمان مشیختنده و [١٠٥٢] تاریخنده ارتحال داربقا ایدن ومشارالیه صبوحی دده طرفندن بایرام پاشانك قوناغندن كتوریلوب بورایه دفن ایدیلن ابوبكر چلبی بن فرخ چلبی حضرتلری، عبدالاحد چلبی زاده ولد چلبی — علاءالدین چلبی — حاجی زین العابدین چلبی — ابوبكر چلبی ابن اسحق

چلبی [۱] — الیوم قونیه درکاه عالیسنده سجاده پیرای رشادت محمد بهاءالدین ولد چلبی حضرتلرینك پدرلری نجیب چلبی — قونیه درکاه فیض اکتناهی اسبق پوست نشینلرندن صدرالدین چلبی مرحومك کریمه‌لری هیبة‌الله خانم [ولادتی: ۱۲۷۵–۳ رمضان — وفاتی: ۱۳۲۱ جماذی الاخر].

ذوات مشارالیهمدن ماعدا، آستانهٔ مولانه‌ده مثنویخوان وتربهٔ شمش تبریزیده شیخ ایکن پدرینك مرقدینی زیارت

[۱] بوابوبکر افندی، قونیه‌دن استانبوله کله‌رك برمدت اوطورمش وفاتنه قریب آق‌بیق قربنده قاسم پاشا متولیسی محباندن احمد افندینك خانه‌سنده ایکن برقاچ کون خسته‌لنه‌رق (۱۲۴٤) سنه‌سی رمضانك ایکنجی پازار کونی وفات ایتدیکندن وصیتی وجه اوزره، نعش مغفرت نقشی شیخ عبدالباقی افندی طرفندن النه‌رق تربهٔ شریف داخلنده قاری دده‌نك ایاق اوجنده ومثنویخوان عبدالرحیم افندی حضرتلرینك صاغ طرفنده اولان محله دفن ایدلمشدر. حین وفاتنده اللی یاشلرنده ایمش. عبدالباقی افندی مجموعه‌سنده بویله یازییور. شوقیده کوره، بوذات الك کریده وقبله جهتنده‌کی تربه دیوارینه متصل قبرده مدفون اولدیغی کتابه‌سندن اکلاشیلان عبدالاحد چلبی زاده ولد چلبینك مزارنده‌در. فی‌الحقیقه قاریء دده‌نك تام ایاق اوجنده‌در. وینه بوتفصیلاته نظراً، مثنویخوان عبدالرحیم افندیده، یاولد چلبینك مزارینه متصل قدری دده‌نك ویاخود نجیب چلبی‌نك مدفنلرینه کومولمش اولمق محتملدر. چونکه عبدالرحیم افندینك صاغ طرفنه کومولدیکی وبو ذاتك‌ده یعنی عبدالرحیم افندینك ابوبکر افندیدن اول وفات ایتدیکی نظر تأمله آلنورسه، مدفنی قدری دده ایله نجیب چلبینك مزارلرنده ارامق لازم کلیور......

ایتمك اوزره درسعادیه کله‌رك وفات ایدن عبدالرحیم افندی اسمنده برذات‌ده بو تربه‌ده مدفوندر تاریخ وفاتی [۱۱۵۹]

تربه‌نك [۱۱۸۸] تاریخنده توسیعاً حین تعمیرنده ایچرویه آلنان ذواتده شونلردر:

صبوحی احمد دده — قارء احمد دده (قسطمونیلی — ترجمهٔ حالنه نظر بیورلسون) — قزانجی احمد دده (بولوادینلی: ۱۱۲۰) — سید نسیب یوسف دده — علاءالدین چلبی.

تربه‌نك اکمالندن صوکره، ذوات مشارالیهمك مزارلری اوزرینه علی‌الاصول صندوقه وضع وانشا ایدلمکله برابر، قدیما مزارلری اوزرینه رکز ایدلمش اولان طاشلره ارتق لزوم قالمامش ایسه‌ده، اسکی آدملر پك دورأندیش اولدقلرندن، واولاد واحفادك مفاخر اسلافی استخفاف خصوصنده‌کی تسیب واهماللرینی محضا اثر الهام اوله‌رق تقدیر ایتدکلرندن بو اسکی طاشلریده مزارلری‌اوزرنده مرکوز اولدیغی حالده براقشلردر.

اکر بوطاشلر اولمسه ایدی، محرر فقیر، صندوقه‌لر اوزرنده‌کی یاکلش لوحه‌لری یعنی کتابه‌لری تصحیح ایده‌میه‌جکدم. الله کندیلرندن راضی اولسون. . . .

شو قدرکه جامی یاخود حاجی احمد دده ایله شیخ محمد دده‌نك کتابه‌سنك مزارلری هر نصلسه ضایع اولمشدر.

عبدالباقی افندینك مجموعه‌سندن استخراج ایلدیکم شو

معلوماته نظراً ، تربه محراب جهتنـدن و ابو بکر چلبی ایله کمال احمد دده‌نك ارقه طرفندن وسید ابوبکردده‌نك مرقدینك صول جهتندن توسیع ایدلمشدر . چونکه طغانی احمد دده‌نك همان ارقه صفنده‌کی صندوقه‌لری قالدیردیغم زمان قسـطمونیلی قارء احمد دده‌نك وناجی احمد دده‌نك قارء ووکیلی بولوادینلی دیکر احمد دده ایله سید نسیب یوسف دده‌نك سکه‌لی وکتابه‌لی مزار طاشلرینی کوردم . ایشـته بو صره وقتیله اوستی آچیق مزارلق ایمش . قونیه‌ده مثنویخوان ایکن بوراده وفات ایدن عبدالرحیم افندینـك صندوقه‌سی التنده و مزاری اوسـتنده طاش واردر . کرچه بو ذاتك مدفنی ، صندوقه‌سـنك اوکنده بولدیغم لوحه‌یه باقیلورسه ، قارء احمد دده‌لرله نسیب یوسـف دده صره‌سنده بولندیغنی قبول ایتمك لازمکلیور . دیکر جهتدن ، تربه‌یه سماعخانه قپوسندن کیریلنجه اوکده برنجی صندوقه‌نك اوزرنده‌کی کتابه‌ده شیخ عثمان افندینك جدلری سید ابوبکر افندینك مخدومی اولوب [١٢٤٧] تاریخنده وفات ایدن شاعر وموسیقی شناس عبدالرحیم افندینك اسمی مذکوردر . بوذاتك ایاق اوجنده‌کی صندو-قه‌نك اوزرنده ایسه ، شیخ علی یعنی سید علی نطقی دده (وفات ١٢٣٦) — اسمی مذکوردر . بو صندوقه‌یی ده قالدیردق . التنده سکه‌لی مدور وفقط کتابه‌سز بر طاش کوردم . شوعلامت قدیمه‌یه نظراً بو مدفن صاحبی عبدالرحیم افندی اولمسـه کرکدر . چونکه عبدالرحیم افندی طقسان اوچ سنه‌لك بر ذاتدر . هر حالده بو

ذاتك مدفنی کریلرده یعنی شیخ عثمان افندی مرحومك اوك طرفلرنده ارامنی . . .

بیلنلرك روایتلرینه نظراً تربه‌نك نیاز پنجره‌سی وصدراسبق فؤادپاشا مرحومك نجلی کزنی ایله رفیقهٔ محترمه‌لرینك مدفون بولندیغی حظیره‌نك اوك طرفنده بولنان اسکی شادروانك سقفی منهدم اولدیغندن ، شیخ سید علی نطقی افندی زماننده شیخ الاسلام معزوللرندن وعرفای مولویه‌دن مشهور مکی افندی طرفندن مجدداً یاپدیرلمشدر .

[سنه ١٢٠٠]

کرك سماعخانه وکرك تربه ومشتملات سائره مرور زمان ایله خرابه یوز طوتدیغندن جنتمکان سلطان محمود خان عدلی طرفندن شمدیکی شکل وهیئتده مجدداً انشا ایتدیرلمشدر [سنه : ١٢٣١] . بو سفرکی تعمیر و تجدیده (٣٣٤٧٤) غروش صرف اولنمشدر و بش آی اون ایکی کونده اکمال ایدلمشدر .

انشا آته شو صورتله باشلانمشدر :

(١٢٣١) سنه‌سی شعبانك دردنجی پازار کونی شرفصادر اولان ارادهٔ سنیه اوزرینه اولوقت شهر امینی بولنان خیرالله‌افندی درکاهه کلوب ایجاب ایدن کشفی اجرا ایدرك عودت‌ایدر واخذ وتلقی اولنان امر موجبنجه ماه مذکورك (١٦) نجی جمعه‌کونی

تکیه‌ده بولنان اشیا ولوازم سائره‌نك اخر محله نقلنه ابتدار اولنور و(۱۹) نجی بازار ایرتسی کونی‌ده، اسکی سماعخانه‌نك هدمنه باشلانوب (۲۲) نجی پنجشنبه کونی‌ده وضع اساس رسمی اجرا ایدیلور. [٦ تموز]

وضع اساسه باشلانه‌جغی زمان سابقا دولت کتخداسی اولوب او تاریخده نشانجی بولنان حالت افندی وشهر امینی خیرالله افندی حضورنده اساس دیوارندن وسماعخانه‌نك کوشه‌سنه یقین بر محلدن چیقاریلان طاشه بر اورغان باغلانه‌رق بر اوجنه مشار الیه حالت وشهر امینی افندیلر یاپشدقلری ودیکر اوجنه اتباعی صارلدقلری حالده قالدیروب طاش یرینه وضع ایدیلیور، وشیخ عبدالباقی دده افندی دعا وفاتحه خوان اولدقدن صوکره کلبانك چکه‌رك رسم وضع اساسی اتمام قلنور،

سماعخانه‌نك اکمال تعمیر و انشاسی (۱۲۳۲) سنه‌سی ربیع الآخرینك بشنجی پنجشنبه کونه مصادفدر[*]. سماعخانه‌نك قبه‌سی اطرافنده‌کی خط تعلیق ایله (دانی سماع چه بود) ابیاتی کراسته‌جی نوری دده‌نك خط دستیدر.

سماعخانه‌نك قپوسی اوزرنده لکه‌جی زاده عزت ملا طرفندن تنظیم وانشا اولنان شو تاریخ رعنا وضع آویختهٔ موقع تکریمدر:

[*] محترق درکاهك سلطان محمد رشاد خان حضرتلری طرفندن مجدداً انشاسی اوزرینه [۱۳۲۹] سنه‌سی محرمنك (۲۱) نجی بازار ایرتسی کونی ددکان صورت غیر رسمیه‌ده یکی دائره‌یه نقل ایدیله‌رك کیجه‌سیده طرف پادشاهیدن اعزام بیوریلان سجاده‌جی بکله خزینه کتخداسی حافظ رفیق وخزینهٔ خاصه مکتوبجیسی ضیا بکلر وحضرت سنبل ومرکز واوطه باشی درکاهلری مشایخ کرامی حاضر اولدقلری حالده مولد نبوی قرائتی و آیین جم اجراسیله رسم کشادی اجرا قلنمشدر.

(یاحضرت مولانا)

اولمشدی بوندن اقدم ویران بو آستانه
تجدیدی اولدی ملهم قلب شه جهانه
درکاه مرشد روم اولسونمی لانهٔ بوم
ایتمشدی چرخ مشئوم مرغانه آشیانه
ملایه حرمت ایتدی توسیعه همت ایتدی
حقاکه کرامت ایتدی اول خسرویکانه
محمود خان آگاه یعنی خلیفةالله
دورنده بونجه درکاه فتح اولدی عاشقانه
توسیع ملك دولت ایتمکدر انده حکمت
زیرا همای همت عهدنده اولدی لانه
الدی سماعزنلر میدانني ارنلر
پروانه‌در کورنلر دوندکجه یانه یانه
خورشید قالدی بی‌تاب یاندی یاننده مهتاب
قندیل باب‌ومحراب فر ویردی فرقدانه
شمس آنده مولویدر تنوره پرتویدر
برسرّ معنویدر کیم چیقمش اسمانه
بحره دونوب بو میدان موج اوردی مغز قرأن
طالدی‌نهنك عرفان دریای بیکرانه
مطرب چالوب نوایی یاد ایله قطب نایی

پیوسته قیل دعای آمین قدسیانه
دوندکجه چرخ گردان دونسون آنکله دوران
مظهر اولوب اوخاقان الطاف مستعانه
انوار شمس تبریز تاریخم ایتدی ابریز
دور سمایه دوندی باب سماعخانه

— ١٢٣٢ —

تکیه‌نك سوقاق قپوسی اوزرنده‌کی تاریخده شودر :
مولویخانه‌یه عزت دیدی پیرم تاریخ
یاپدی بو درکهی سلطان جهان خان محمود

— ١٢٣٢ —

بو درکاه مشتری پناهه کرك نقداً وکرك اوقاف تخصیصی صورتیله خدمت وهمتلری مسبوق اولان ذوات حمیت سمات میاننده، جنتمکان سلطان مراد خان رابع ومهر شاه سلطان وسلطان محمود وعبدالمجید خان حضراتی طرفلرندن قوده ، یاغ ، پرنج وسائر لوازم وارزاق تخصیص بیورلدیغی کبی مالیه ناظری اسبق عبدلرحمن نافذ پاشا کتبخانه ایله سبیلی یاپدردقدن ماعدا تمیه ایدلمك اوزره مالیه نظارتنه اولدقجه مهم بر مبلغ براقمش ومشهور دولت کتخداسی حالت افندی ایله قصاب باشی شاکر افندی‌ده بعض تبرعاتده بولنمشلردر .

قونیه والیلکنده بولنمش اولان مصطفی حفظی دده پاشا ایله

دیوان محاسبات رئیس اسبقی زهدی بکك پدری علی شفیق بك بو درگاهه ایجه خدمت ایتمشلردر . از جمله حفظی دده پاشانك سنه‌ده بر کره موسمنده ددکان ودوریشانه قوزی ضیافتی کشیده ایدلمك اوزره وقفی واردر . عارف پاشانك حلیله‌سی خانم‌ده یانان طعامخانه‌یی یاپدیرمشدر .

جنتمکان ، فخرالمخدرات ، تاج‌المستورات عادله سلطانك زوج مکرملری محمد علی پاشا مرحوم‌ده درگاهك صهرنجی یاپدیرمشدر .

صدر اسبق کچه‌جی زاده فؤاد پاشا مرحومك حرملری بهیه خانم افندی طرفندن ادانه ایدلمك شرطیله مالیه خزینه‌سنه بیك لیرا تودیع اولنمشدی . لیلهٔ رغائبده بر (عین‌الجمع) اجراسی مشارالیها بهیه خانمك جملهٔ شرائط وقفیه‌سندندر .

صدر اسبق شهری احمد مدحت پاشانك کریمه‌سی ممدوحه‌خانم افندی درگاهك حرم دائره‌سنه متصل بوستانك نصفنی بو کره صاتون اله‌رق تکیه‌یه ترك وتبرع ایتمش اولدیغی خبر الدم .

سالف‌الذکر عبدالرحمن نافذ پاشانك بروسه مولویخانه‌سنده دخی وقفی واردر .

تفصیلاتی جوت تاریخنده مندرج اولدیغی اوزره ، اسباب معلومه‌دن طولایی رتبهٔ وزارتی رفع اولنه‌رق (نافذ افندی) عنوانیله کوتاهیه‌یه نفی ایدیلوب بالاخره منفاسی بروسه‌یه تحویل اولندیغی زمان جزیه‌دار زاده (خراججی اوغلی) قوناغنده

اوطورورمش بو قوناق وفیق پاشانك والیلکی زماننده ییقیله‌رق یرنده قوجه بر محله تشکل ایتمشدر . الیوم تاتارلرله مسکوندر اکثر اوقاتنی مولویخانه‌ده کچیریر حتی النده سپورکه میدانی سوپوررمش . بروسه‌ده مدت اقامتنجه درکاه شریفده پوست نشین بولنان محمد افندی حقنده پك زیاده آثار حرمت وتعظیم کوسترمش. حتی کندیسنك اطلاق ایدیله‌رك کمافی السابق تلطیف وتسریر اولنه‌جغی شیخ مشار الیه طرفندن اولجه کشف وتبشیر بیله ایدلمشدر ؛ بو تبشیرات اولوقت پاشانك کتخدالغنده بولنوب بالآخره برنجی دائرهٔ بلدیه مدیرلکنده بولنان راشد افندی‌یه شیخ مشار الیه طرفندن سویلنمش اوده افندیسنه کیفتی تبلیغ وتبشیر ایتمشدر .

پاشا بر مدت صوکره مظهر عفو پادشاهی اوله‌رق رتبهٔ وزارتنك اعاده‌سیله مالیه نظارتنه تعین اولنور اولونمز ایلك ایشی بروسه درکاهنه ات ایتمك کبی لوازم تخصیصی اولمشدر .

عبدالرحمن نافذ پاشا یکی قپو مولویخانه‌سی داخلنده اثر خیری اولان کتبخانه‌یه متصل اطرافی مرمر ستونلی وپارمقلقلی و اوستی تل قفس سقفلی تربه‌ده مدفوندر. وفاتی [١٢٦٩]

اشیانهٔ قدسیان اولان بو درکاه معلا جنتمکان سلطان عبدالمجید خانك زمان سلطنتلرنده مکملاً تعمیر ایدلدیکی کبی (١٢٨٠) تاریخنده یعنی ، فردوس آشیان سلطان عبدالعزیز خان حضرتلرینك دورسلطنتلرنده مصر والیسی مرحوم اسماعیل پاشا

کیسهٔ مروتندن (٨٣٦,٤٣٢) غروش صرفیله حجرات و حرم و شیخ دائره‌لرینی مجدداً وسماعخانه‌یی دخی مکملاً تعمیر ایتدیرمشدر .

(١٢٨١) سنه‌سی شوالنده تعمیرات وتزیینات ختام بولمسیله بالعموم وکلا و رجال و کبرا و علما و مشایخ حاضر اولدقلری حالده ، مولد سعادت مورد حضرت رسالتپناهی قرائتی و مقابلهٔ مولویه اجراسیله رسم کشادی اجرا ایدلمشدر .

درکاهك خدیو مشارالیه طرفندن تعمیر ایدلدیکنه دائر اولان کتابه ، شیخ دائره‌سنه کیریله‌جك قپونك اوزرنده بولنیوردی فقط درکاهك طرف اشرف حضرت خلافتپناهیدن بو کره تجدیداً ومکملاً انشاسندن طولایی مذکور کتابه‌نك اورادن قالدیرلمسنه مجبوریت حاصل اوله‌رق بالآخره مناره‌نك التنه وضع وتعلیق ایدلمشدر .

کتابه شودر !

(جنتمکان عبدالعزیز خانك طغراسی)

١٢٧١

خرابه مشرف اولمشدی بو عالی مولویخانه
خدا تعمیرین الهام ایتدی بر بانیٔ ذیشانه
مصر والیٔ والاشانی اسماعیل پاشاکیم
مجرد روح مولانایی شاد ایتدی محبانه

مجدد تکیهٔ باب جدیدی یاپدی ای والله
موفق اولدی جلب قلب درویشانه ، مردانه
یکی بررسمه قویدی دست معمار مروتله
طراوت ویردی نیل لطفی، دوندردی کلستانه
اولور بو آستانه باش کسن البته سرافراز
دونر هر ذره بونده شوق ایله شمس درخشان
نوای نای مطربدن مکر چرخ التماع ایتمش
صفاسندن سماع ایلر کیروب میدان دورانه

درکاهك خدیو مشار الیه طرفندن سبب وکیفیت تعمیر وانشاسی شودر :

خدیو اسماعیل پاشانك کریمه‌سی فاطمه زینب خانم خسته‌لنیر . بوراده تحت تداوی‌یه آلنورسه‌ده ، بوندن برنتیجه حاصل اولمز . برآقشام اسماعیل پاشا ، اولوقت مقام صدارتده بولنان کچه‌جی زاده فؤادپاشانك یالیسنده بولنیوردی . سوق کلام ایله خدیو، کریمه‌سنك خسته‌لغندن بحث ایدر. فؤاد پاشانك بیوك مخدومی ناظم بك جواباً « مساعده‌کز اولورسه برکره‌ده بزم شیخ افندی‌یه نفس ایتدیرلسون » مطالعه‌سنده بولنور . ایشته بوتوصیه وجهله شیخ عثمان افندینك میرکونده‌کی ساحلخانه‌یه عزیمتی رجا اولونور. افندیٔ مشارالیهك بر دفعه نفس ایتمسیله قیزجغز بحوله وبعنایة تعالی کسب عافیت ایتمسیله ، خدیو

مشار الیه ، درحال ناظم بك مرحومه مراجعتله « توصیه‌کز وجهله چوجغمی عثمان افندی حضرتلرینه نفس ایتدیردم ولله‌الحمد والمنه اعادهٔ عافیت ایلدی ، شو حالده عثمان افندی‌یه، مقابلةً بر خدمتده بولنمق ایسترم، عجبا نه تنسیب بیوریلور ؟ » سؤالنه جواباً : ناظم بك « شیخم عثمان افندی حضرتلری پاره مقابلنده نفس ایدن جرارینَدن دکلدر ، افندی‌یه برخدمت ایتمك ارزو بیوریورسه‌کز مشرف خراب اولان درکاه‌شریفك تعمیرینه دلالت بیوریکز ، هم فقرای مولویه‌یه خدمت ایتمش هم‌ده نامکزه برخیرات یاپمش اولورسکز » دیمسیله درحال هرقاچ غروشه بالغ اولورسه اولسون تکیه‌نك مجددا انشاسنه اوامر لازمه اعطا ایدیلور .

اسماعیل پاشا ، تکیه‌نك کشفی بدلنك اون مثلی دفعةً تأدیه‌یه مقتدر ذواتدن اولدیغی حالده ، امر انشااتی اولوقت مصر قپو کتخدالغنده بولنان و (محشر مدللیسی) نامیله معروف اولان کامل بکه [تکیه‌نك حنکارقپوسی‌قارشوسنده‌کی مزارلقده مدفوندر] حواله ایتمسی وکامل بکك ایسه . همشیره زاده‌سی اولان فواد پاشا زاده احمد ناظم بك مرحوم ایله بینلرنده جایکیر اولان منافرت قدیمه‌نك اخذ ثاری اولمق ودرکاهك مجدداً انشاسنه دلالت ایدن مرحومه قارشو برقات دها اعلان خصومت ایده‌بیلمك وبویوزدن مرحومی ازعاج

ایلك مقصدیله کشفده تعیین وتقدیر ایدیلان مبالغی استکثار اتمکله برابر درکاهك انشاسنه قارشولق کوستریلان هفته‌لقلری تأدیه‌ده ارائهٔ صعوبت ایلمسی اوزرینه ، ناظم بکله اره‌لرنده بوخصوصدن طولایی همان اواقشام یالی‌یه کیدرکن واپورده جریان ایدن مناقشات شدیدهٔ لسانیه وجودجه‌یك ملحم اولان بی‌چاره ناظم بکك تأثرات قلبیه‌سنی موجب اولمغله ، اول کونکی منازعه تأثیراتیله هنوز اوتوز یاشنده اولدیغی حالده حفقان علتندن وفاتنی انتاج ایتمشدر.

بوانشاآت اثناسنده کندیسی ایچون بر آرزولری اولوب اولمدیغی شیخ افندیدن صورولمسی اوزرینه ، هیچ برارزوسی اولمدیغنی افاده ایدوب وفقط بوخصوصده اصرار ایدلدیکندن « صاحب وقف راضی‌اولورسه‌بکابوراده ایکی‌لحدیاپدیرلسون !» جوابنی ویردیکندن ، تربهٔ شریف داخلنده وارقه صره‌ده ایکی لحد یاپدیرلمشدر . بونك برنده کندولری ، دیکرنده‌حلیلهٔ محترمه‌لری صالحات مخدراتدن عطار حاجی‌طاهرافندی کریمه‌سی حاجی منیره خانم آسوده نشین ومترقب لطف رب‌کریم‌درلر .

حال حیاتنده ، برمدت درکاهك معتمدی اولان مشار الیه ناظم بك یوقاروده سویلندیکی کبی هنوز اوتوز یاشنده اولدیغی

حالده ترك مشغلهٔ های وهوی ایتمسیله ، درکاهك ابدی بر نگهبان معنویسی اولمق اوزره، سماعخانه‌نك جوارینه دفن ایدلمشدر .

ناظم بکك وفاتی اوزرینه ، پدر بزرکوارلری صدر اسبق کچه‌جی زاده فوأد پاشا، مخدوم مکرمنك، جدینك مدفون اولدیغی قوجه‌مصطفی پاشا جوارنده جانبازیه مسجدی‌حظیره‌سنه‌دفننی ارزو ایتمش‌وحتی کندیسی ایچونده برلحد انشاسنی تنبیه ایتمش ایسه‌ده ، ناظم بك حال حیاتنده ایکن نعشنك شیخنه تسلیم ایدیله‌رك کیمسه طرفندن مداخله ایدلمه‌سنی وصیت ایتمش اولدیغندن ، بووصیتی بیلنلرك اخطاری اوزرینه ، ناظم بکك نعشی یکی قپویه کتورلمش وجسد هنوز حرارت غریزیه‌سنی غائب ایتمه‌مش اولدیغندن شیخ عثمان افندی ، تربه اوطه‌سنده بریتاق فرش ایتدیره‌رك ونعشی تابوتدن چیقارته‌رق متعدد اطبایه تکرار معاینه ایتدیرمش وانجق ایرتسی کونی اقشام ساعت اون‌ایکی‌یه یقین برزمانده حال حیاتنده ارائه وتعیین ایتدیکی محله دفن ایتدیرمشدر .

شیخ مشار الیهك ناظم بك حقنده پك زیاده حسن نظر ومحبتی واردی . حتی حال حیاتنده کندیسنه ویرمش اولدیغی اغاج برتسبیحی « ناظم بکك یادکاریدر » دیه‌رك واثنای صحبتده کندیسندن سوز آچیلدقجه خیرله یاد ایدرك اولنجه‌یه قدر الندن براقامشدر .

درکاهك مداومین اخلاص پرورلرندن اولان فوأد وعالی پاشالرله مصرلی کامل وپرنس مصطفی پاشا وعادله‌سلطانك زوج مکرمی محمد علی پاشالرك شیخ عثمان افندی حقنده پك زیاده

حرمت و محبتلری واردی » اکثریا درگاهده برلشورلر ، اوراده صحبتلر ایدیلور بعضاً ده مذاکره‌لر اولنوردی .

ینه برکون وقوعبولان اجتماعك ثمره‌سی اوله‌رق ، ودرگاهك درویشانندن حاجی دده‌نك اخطاری اوزرینه مصرلی کامل پاشا قلندر چشمه‌سندن درگاهه قدر اولان قالدیریمی کیسهٔ مروتندن یاپدیردقلری کبی ، مشار الیه محمد علی پاشایه حاجی دده‌نك ، اووقته قدر تأثیرات هوائیه‌یه معروض اولان شادروانَدن طولدیروب صوندیغی بربارداق ملوث یعنی کیرلی وبولانیق صوده مشار الیه محمد علی پاشانك تربه اوطه‌سنده‌کی مکمل وجسیم صهرنجی یاپدیرمغه وسیله اولمشدر .

حتی پاشانك ، ایچمك اوزره کندیسنه تقدیم ایدیلان صویك بویله ملوث اولمسنی کورمسیله : « دده بونه‌در ، باشقه صو یوقمی ! » دیمسنه قارشو « خیر ! قوجه درگاهك بر شادروانَدن بشقه صویی یوقدر ! » جوابنی النجه « ددکانده بوصودنمی ایچیور ؟ » اخطارینه جواباً « اوت ! » دنیلنجه ، پاشا بوندن پك متأثر اولمش وهمان اوکون صهرنج محلنك حفرینه باشلانمشدر .

«ايشته برباداق صويه برصهريج ! »

پاشاى مغفور مشارالیهك حليلهٔ محترمه‌لرى عادله سلطان حضرتلرى ده غلطه مولويخانه‌سى داخلنده جسيم برصهريج ياپديره‌رق زلال كرم ومروتندن تشكان ودوريشانى سيراب ايله ابقاى نيك نام ايلمشدر .

« غلطه دركهنه عادله سلطان ، صهريج
ياپديرنجه دده‌لر اولديلر جودن سيراب» .

حالت افنديك بعض آثار خيريه‌سى

حالت افنديك حيات سياسيه‌سى حقنده سوز سويلمكه لزوم كوره‌مم . چونكه آنى تاريخلرمز، ازجمله (تاريخ جودت) مفصلاً تعريف وتصوير ايتمشدر . فقير بوراده يالكز بعض آثار خيريه‌سندن بحث ايده‌جكم :

حالت افنديك طريق مولويه اخلاصندن طولايى، محمد سعيد همدم چلبى حضرتلرى طرفندن اجازت ودستارلى سكه وخلافت ويريله‌رك دباغ درويش محمدايله درسعادته كوندرلمش ايدى .

سنه ١٢٣٤ — ١٨ محرم يوم صالى .

عادت قدیمه‌یه بناءً تکبیر ایدیلن سکه ، تربهٔ حضرت پیرك صندوقه‌سنك پوشیده‌سی آلتنده اون سکز کون قالدقدن صکره بورایه کوندرلمش ایدی .

حالت افندی اولجه یکی قپو درکاهی مشایخندن سید علی نطقی دده‌دن [١١٩٣] تاریخنده عرقیه کیمش ایدی .

دولت کتخداسی و نشانجی اولمق حسبیله حالت افندینك پك زیاده نفوذی ومشایخ نظرنده‌ده برموقع مخصوص احترامی واردی . حتی ، یکی قپو مشایخندن رجب حسین حسنی دده‌نك مشیخت نامه‌سی طوغریدن طوغری‌یه حالت‌افندی‌یه کوندرلمش ایدی . [١٢٣٦ سنه‌سی شباطك یکرمی طقوزنجی پازار کیجه‌سی] .

مشیخت نامه‌نك ورودی حالت افندی طرفندن شیخ مشارالیهه بیلدیرلمکله فرداسی پازار کونی سر طباخ صادق دده رفاقتنده اولدیغی حالده ، رجب دده ، حالت افندینك قوناغنه کیدرك مشیخت نامه اولا ، صادق دده‌یه تسلیم ایدلمش ، دده دخی قاسم پاشا مولویخانه‌سی شیخی علی افندی‌یه کوندرمش ، بوده سالف الذکر رجب دده‌یه تودیع و بعده نزد شیخ الاسلامی‌یه کیدیله‌رك ، مشیخت نامه شیخ علی افندی طرفندن شیخ‌الاسلام مشارالیهه‌تودیع و بعدالقرائه رجب دده‌یه تسلیم واعاده قلنمشدر.

رجب دده مراسم مذکوره‌نك ایفـا واکمالندن صوکره ،

سکه اوزرینه دستار صاردیغی حالده، ماه مذکورك اون بشنجی بازار ایرتسی کونی بعض علما و مشایخ حاضر اولدقلری حالده ومراسم معتاده ایله پوسته اقعاد رسمی ومقابله اجرا ایدلمشدر.

مشایخ مولویه‌نك حین نصب و تعیینن‌نده الیوم بو اصــول مستحسنه رعایت ایدلمکده‌در. شو قدرکه، مشیخت نامه درسعادتده طوغریدن طوغری‌یه باش اسکی‌یه یعنی قپو کتخداسنه کوندریلور. بعده برلکده شیخ الاسلام افندی نزدینه واریله‌رق مشیخت نامه مشارالیه ویریلور و طرف شیخ الاســلامیدن ده بعدالقرائه و متیمن و مبارك اولمسی تمنیاتی تکرار ایدلدکدن صوکره شیخ نوجاهه تسلیم اولنور. بوصورتله رسمیت کسب ایدن مشیختك طریق وتکیه‌جه اولان مراسمی‌ده تکیه‌ده، حتی‌طرق علیهٔ سائره مشایخی مواجهه‌سنده و سماعخانه‌ده اجرا اولنمق متعاددر.

کرك بو مراسمده وکرك زیارات ســائره‌ده مشایخ کرام مولویه، حضور شیخ‌الاسلامی‌یه، فراجه دیدکلری اوزون یکلی درویش خرقه‌سیله داخل اولملری تشریفات قدیمه‌دندر. شیخ‌الاســلام افندی ایله مصافحه مراسمنك ایفاســندن صوکره، شیخ الاسلام مشارالیهك امر و اخطاری اوزرینه زیارته واران شیخك آرقه‌سندن خرقه‌سنی آلمق‌ده اصولدندر.

حتی بوعادت ادبیانه‌یه مشایخ مولویه بیننده پك‌زیاده رعایت

اولنور. بالفعل تکیه شیخی اولان ذاتك دیگر برپوست نشین نزدینه ایام رسمیه ومخصوصه‌ده بهمه حال دستار ایله ودرویش خرقه‌سیله وارمسی قانون قدیمدر. زیارته کلن شیخ افندینك خرقه‌سی، درکاهك میدانجیسی ویاخود درویشی طرفندن وتکیه صاحبی اولان شیخ افندینك اخطاری اوزرینه ارقه‌سندن آلنور.

خرقه ایله اوطورمق ویا خرقه‌سنی الدیرمامق ادب متعامله منافیدر.

عنعنات خصوصیهٔ تاریخیه دیمك اولان بوکبی عادات ومراسم واصوله رعایت هرحالده لازمدر. بونی ترك ایتمه‌ملی. فقط تأسفله سویلرم‌که، بومراسم قدیمه‌یی بیلان ورعایت ایدن پك آز قالدی.

بوکبی اداب واصوله فرط رعایتلریله معروف اولان بهاریه مولویخانه‌سی پوست نشینی عرفای شعرای مولویه‌دن حسین فخرالدین وغلطه‌درکاهی پوست‌نشینی، شیخ فاضل وحکیم‌سیرت احمد افندی حضراتنی بو مناسبتله ذکر وتوقیر ایلمکی وجائبه‌دن عد ایلرم.

اصول و اداب قدیمه‌یه فرط رعایتی اکلایك‌که، اسکیدن درویشلر سوقاغه خرقه‌سز چیقاماز. مشایخ کرام مولویه‌ده، خصوصات رسمیه ایچون وارەجقلری یره‌دستارسز وخرقه‌سز کیتمزلردی. [١]

[١] آستانه شیخلری زاویه شیخلرینه وقونیه‌ده طریقتجی دده‌یه تقدم ایدرلر.

خارجده محافظـه ایدیلان بوادب ووقاره داخل تکیه‌ده دهازیاداعتنا اولنوردی . درویش شیخنك نزدینه ، نمـازه ، میدان اوطه‌سنه ، خرقه‌سز کیده‌مزدی .

طریقمزجه مستحسن ومطلقا محـافظهٔ ادب وقاره خادم اولان بومثللو اصول ومراسمك حسن محافظه‌سی اسبـابنك استکمالی برنجی درجـه‌ده چلبی افندی حضرتلرینه و درجهٔ ثانیه‌ده مشایخمزه عائد وظائف جمله‌سندندر . زیرا برزماندنبری بوکبی اصـول وادابه حقیله مراعاة ایدلمـدیکنی فرط تأسفله کوریبورز . قطعیاً بیلنملی‌درکه ، طریقمزطریق‌ادب‌وعرفاندر . وکندیسنك برموجودیت علمیه واجتماعیه‌سی‌واردر . مقدمه‌ده ذکر ایدلدیکی وجهله بتـون معیشت مولویه اداب مقرره دائره‌سنده جریان ایتمشدر . طریقمزده‌کی‌قواعد اوقدراطرافلی درکه ، اوروپاده بیله بوقـدر اینجه برتربیه قواعـدی وضع اولنمامشدر .

وقتیله اکابر طریقت طرفندن وضع وتأسیس بیـوریلان اصول وقواعدك هربری براساس معقوله ، برحکمته مستندر . طریق مولویده عقل ومنطقك قبول ایتمدیکی (کرامت کونیه) یوقدر . بونده هرشی کرامت علمیه اوزرینه مؤسسدر . ذاتاً مولانانك ترجمهٔ حالی باخصوص آثار فاضلانه‌سی نظرتدقیقدن کچیریلورسه ، بوحقیقت تظاهر ایدر . حضرت پیربیـوکلکنی سوزلرنده ، آثارنده کوسترمشدر . کراماتی حقنده بشقه دلیل

ارامغه لزوم یوق ، (مثنوی) سی کافیدر .

« مثنوی مادکان وحدتست »
« هرکه غیر وحدت آمد آن بت است »

بحثی اوازاتدق صدده کله‌لم :

حالت افندینك بو طریقه اخلاصی پك زیاده ایدی . بو اخلاصنك نتیجه‌سی اوله‌رق مولوی تکیه‌لرینه از چوق خدمت ایتمشدر . حتی کچه‌جی زاده عزت ملا بیله ، مشار الیهك قونیه‌ده اعدامی اوزرینه :

کیتدی اوکان همت، تاریخ یازدی عزت
حالت سعید افندی پیرانه همدم اولسون

دیه مدح وثنادن کندینی آله‌میور .

قبهٔ حضرانك چینی‌لرینك محتاج تعمیر برحاله کلدیکی، همدم چلبی افندی طرفندن دربارشوکتقراره عرض واعلام ایدلمکله، مکملاً تعمیری خصوصنده ارادهٔ سنیه شرفصادر اوله‌رق (١٢٣٢) سنه‌سی جماذی‌الاولی ظرفنده بوخصوص‌حقنده جنتمکان سلطان محمود خان عدلی طرف ملوکانه‌لرندن حالت افندی‌یه امر همایون وارد اولمشدر .

بو فرمان ملوکانه موجبنجه ، حالت افندی خواص خدمه‌سندن دده مصطفی اغانامنده برمحب طریقتی بنا امینی نصب

ایدرك استانبولدن لزومی قدر معمار ، قلفه ، نقاش وسائر عمله تدارکیله قونیه‌یه کوندرمشدی .

مصطفی دده ایسه ، کوتاهیه‌یه کیدرك کوتاهیه والیسی معرفتیله اوراده چینی یاپدیره‌رق قونیه‌یه عزیمت ایلدی وسنهٔ مذکوره شعبانك اون اوچنجی واغستوسك اون ایکنجی بازارکونی قبهٔ حضرایه چینی وضع والصاقنه باشلانه‌رق ذی‌الحجه‌نك اون التنجی وتشرین اولك یکرمی بشنجی کونی تعمیرات وتفریشاتك اکمالی میسر اولدی .

قبهٔ حضرادن چیقان اسکی چینی‌لر طریقتچی باغچه‌سنه دفن ایدلدیکی کبی ، متباقیسی ده استانبولده قرقبه‌سی دنیلن محله‌قونیلدی .

(١١ صقر)

سائر تعمیرات دخی (١٢٣٣) سنه‌سی محرمنك اون اوچنه وتشرین ثانینك اونه مصادف اولان جمعه ایرتسی کونی اکمال ایدلدی .

حالت افندینك خانه‌سی غلطه‌ده بولنمق حسبیله اکثر وقت شیخ غالب دده‌نك نزدینه کیدرك مصاحبت ایدردی . شو حالدن طولایی درکاه شریف مذکوره توجه واخلاصی زیاده اولدیغندن اوراجه بعض آثار خیریه وجوده کتورمکی عزم ایتمش وموفق ده اولمشدر .

شویله‌که ، درکاهك جاده‌یه ناظر سبیل ایله چشمه‌نك (١٢٣٤)

سنه‌سی شوالنك اوتوزنجی چهارشنبه کونی وضع اساس رسمی اجرا ایدلدی .

بوندن بشقه کندیسی ایچون بر مرقد محلی ایله ، کتبخانه واو تاریخه قدر حضرت شارحك تربهٔ منیفه‌سی اخشاب اولدیغندن انك ده کارکیر وجبهه‌سی صوم مرمردن اوله‌رق انشاسنی مراد ایتدیکندن ، درکاه قپوسی یاننده واقع چوره‌جی دکانی ودها سائر برقاچ دکان محلنی صاتون اله‌رق بورایه چشمه ، سبیل ، وفوقنه کتبخانه وقپونك بر طرفنده کائن قهوه دکانی ، کندیسی ایچون اوستی آچیق تربه محلی اولمق اوزره بالانتخاب انشاآته باشلانمشدر .

بو آثار خیریه‌نك اکمالی : ۱۲۳۵ سنه‌سی جمادی الاولنك یکرمی بری ومارتك یکرمی دردی نه مصادف اولان چهارشنبه کونیدر .

جمادی الاولك یکرمی طقوزنجی پنجشنبه کونی [۱ نیسان] بالعموم طرق علیه مشایخی دعوت اولنه‌رق تربهٔ معلای حضرت شارح اوکنده ختم شریفدن صوکره ، شربتلر ایچیله‌رك و پلاو زرده ییله‌رك وسبیلدن ، سبیل خانه‌دن شربتلر توزیع اولنه‌رق رسم کشادی اجرا ایدلدی .

سنه

۱۲۳۵

وقفیه‌سی‌ده سنهٔ مذکوره‌ده تنظیم اولونمشدر. سبیله جاری اولان تقسیم صویی اوچ ماصوره‌در.

سبیلخانه‌نك بناسی [١٢٣٣] سنه‌سی صفرینك التنجی وکانون اولك اون اوچنجی چهارشنبه کوننه مصادفدر.

هرنقدر واقف مشارالیه حالت افندی غلطه درکاهنده کندیسی ایچون مدفن محلی تفریق ایتمش ایسه‌ده، بعض اسبابدن طولایی قونیه‌یه نفی واجلا ایدیله‌رك اوراده ایکن باشی کسیلمسی اوزرینه، جسدی تربهٔ شریف مولانا قپوسی اوکنده‌کی حظیره‌ده دفن ایدلمش، سر مقطوعی‌ده درسعادته کتیریله‌رك شیخ قدرةالله افندینك اایاق اوجنه و جاده‌یه ناظر پنجره اوکنه دفن ایدیله‌رك یالکز باش طاشی رکز ایدلمشدر.

بوطاشده شو یازیلیدر :

عزت بو مصراع تام
تاریخ ماتم اولسون:
حالت سعید افندی
پیرانه همدم اولسون:

سنه ١٣٣٨ ربیع‌الاول ـ ١١.

قونیه‌ده مدفون جسدی اوزرینه رکز اولنان طاشلردن

باش طرفنه تصادف ایده‌ن طاشك بالاسنده دستارلی سکهٔ مولانا واردر . کتابهٔ سنك مزاری شودر :

— هو الخلاق الباقی —

رجال دولت علیه‌دن توقیعی مرحوم و مغفور الی رحمة ربه الغفور محباندن محمد سعید حالت افندینك روحیچون الفاتحه ١٢٣٨-١١ ربیع الاول .

اوچنجی قسم

درگاهك پوست نشینلری

کییوب بر آل اتکلك هاله‌دن میدانه عزم ایتمش
سماده مولوی آیینی تصویر ایدر مهتاب

ایلك پوست نشین کمال احمد دده‌در . بو ذات آقشهرلیدر وشیخ سنان‌الدین مولوی اولاد کرامندن شیخ عزالدین دده‌نك اوغلیدر .

والده‌سی هنوز وضع حمل ایتمه‌دن، طوغه‌جق چوجغك قز ویا اوغلان اوله‌جغی و بناءً علیه تسمیه‌سی خصوصنده اقرباسی بیننده اختلاف ایدیله‌رك مباحثه‌جریان ایتدیکی پدرینك مسموعی اولنجه (نام نامیش کمال‌الدین احمد ست) بیورملریله مسئلهٔ اختلافی حل وفصل ایتمشلردر . دیمك که حضرت کمال (الاسماء تنزل من السماء) سرینه مظهر اولمشدر .

درویش کمال، کنجلکنده خسرو چلبی حضرتلرینك خدمت پر برکتلرنده بولنمش، مشارالیهك (۹۶۹) تاریخنده وقوع ارتحالنه مبنی مخدوم کزینلری وجانشینلری فرخ چلبی حضرتلرینك زانوی ارادتنه سرنهادهٔ تسلیمیت اولمشدر .

فقط فرخ چلبینك بعض ارباب اغراضك افساداتیله جانب پادشاهیدن عزل ایدلمسی اوزرینه (مشیخت تربهٔ فردوس رتبهٔ

مولانا اون سکز سنه قدر منلاخنکار اوغللرندن خالی قالمشدر سنه ١٠٠٠) درویش کمال‌ده بالضرور قونیه‌یی ترك ایله اختیار سیر وسفر ایده‌رك استانبوله کلمش والیوم جلوه‌کاه عاشقان زیارت اولان درکاهك جوارنده‌کی سبزه‌زارده بولنان برچینارك [١] قووغنده آلتی یدی سنه‌قدر مکث وارام ایلمش ایدی.

درکاهك موقعی اولوقت یکیچری کاتبلکندن منفصل محمد افندی بن اسکندر اسمنده برذاتك باغچه‌سی وصیفیه‌سی ایمش، کاتب افندی اورایه کلوب کیتدکجه درویش کمالده بعض آثار وحالات فیض واستغراق مشاهده ایتدیکندن کندیسندن بعض مطالبده بولنمش ایدی.

دده، برورقپاره‌یه بعض شیلر یازه‌رق محمد افندی‌یه ویرمش وآرزوسی وجهله نائل مقصد ومرام اولدیغی کون مذکور ورقپاره‌نك آچیلمه‌سنی آیروجه‌امر وتنبیه ایتمش اولدیغندن محمد افندی ظهوراته مترقب بولنمش ایدی.

استطراد قبیلندن سویله‌یه‌لم که، محمد افندینك اقصای املی یکیچری کاتبلکی ایدی. بر قاچ دفعه بوخدمتده بولنمش وکمال احمد دده‌یه ملاقی اولدیغی اثناده منفصل بولنمش ایدی. محمد افندینك دده‌یه انتسابی بواثناده، قونیه‌یه کیتمه‌دن اولدر.

---

[١] بوچینار بالاخره چورویوب قورودیغندن، یری؛ مارسلیا طوغله‌سندن برمتره ارتفاعنده وایکی بچق متره تربیعنده دیوار اوروله‌رك حظیره حالنده محافظه ایدلمکده‌در.

بناءً عليه قلباً ارزو ايتديكى بوخدمت ايدى ، حتى املنه نائل اولورســه قونيه‌يه كيدرك تربهٔ مولانايى زيارت ايده‌جكنى وعودتنده استانبولده برمولويخانه انشا ايليه‌جكنى نذر ايتمشدر.

محمد افندى ، درويش كمالك ويرديكى نسخه‌يى حرزجان كبى باشنده طاشيردى. ارزوسى وجهله تكرار يكيچرى كاتبلكنه تعيين اولونجه درويشك ويرديكى نسخه‌يى درحال اچــه‌رق اوقومش، كنديسنك ذكر اولنان كتابته تعيين اوله‌جغى ســال وماه و يوم وساعتك تمامىٔ مطابقتنى كورونجه شاشيرمش قالمش ومع مافيــه درويش حقنده‌كى حسن نظرى دوبالا اولمش ايدى .

ايشته بوحالت عجيبه اوزرينه ، باغچه‌سى درونــه درحال برمولويخانه انشاسنه باشلامشدر . (۱۰۰٦)

تفصيلاتنى مقدمه‌ده يازدم . . .

محمد افندى طرفندن قونيه‌يه وقوع بولنان رجا واسترحام اوزرينه درگاه نوبنيادك وظيفهٔ مشيختى‌ده درويش كماله توجيه بيورلمشدر .

كمال احمد دده، جداً درويش نهاد اولوب اويله عبا ودستار ايله تفاخر وتعظم ايدر كيمسه‌لردن اولمديغندن اكثر اوقاتنى مطبخده ، چله كزين اوله‌رق امرار ايدرمش ، حتى اخوان

ودرویشانی بوحالی خوش کورمدکلرندن مسند زیب مشیخت اوله‌رق ذی قدیم درویشانی ترك وتبدیل ایتملرینی رجا ایتدکجه:

(درین کار مدخل جای وجامه نیست)

سـوزیله انلره مقابله ایدرمش . خدمت چله‌نك اتمامنده بوستان اول چلبی حضرتلری جانب رشادتپناهیلرندن کندوسنه منشور خلافت کوندرلمش ایدی .

غریبدرکه ، اخوانی ، سکه‌سی اوزرینه صـارلمق اوزره کندیسنه دستارلر هدیه ایتدکجه اوده ، طوپلایوب دسـتاویز اخوان واحباب اولمق اوزره چلبی حضرتلرینه اهدا واتحاف ایدرمش .

کرچـه کندیسی سکه اوزرینه دسـتار صارمق صورتیله سائر درویشاندن آیری وممتاز اولمسنی ترویج ایتمه‌مش ایسه‌ده محافظهٔ وقارایچون چلبیٔ مشارالیه کندی دستارینی کوندرمسی اوزرینه اوده صارمغه مجبور اولمش ایدی . حتی چلبیٔ مشار الیهك بركون اثنای مصاحبه‌ده دستاركیفیتنی تلمیحاً (آن قلاش بدین ادای شیرین دسـتار مارا نیز بدست آرد) بیوردقلری (سفینهٔ مولویه) ده مسطوردر

بونكله برابر یالکز مقـابله واسم جلال اوقودیغی کونلر دستار صاروب سائر ایامده سکه اوزرینه دستار صارمازلردی .

اخر عمرینه قدر بوعمامهٔ متبرکه ایله سر افراز اولدقلری کبی ، وصیتلری موجبنجه بعدالوفات دخی او سکهٔ متبرکه ،

تمثال معنویتی اولان صندوقه‌سی اوزرینه وضع اولونمشدر .
حتی دقت ایدیلورسه کوریلورکه، سکه‌سی اوزرنده‌کی دستار سیاهه مائل یعنی قویو یشیل رنکده‌در زیرا چلبیان کرام حضراتی سکه اوزرینه قویو یشیل دستار صارارلر .

*
* *

کمال احمد دده ، عالم تجردده تکمیل چلهٔ زندکی ایتمکده اولدیغندن، درویشان واخوانی کندیسنك اولادی اولمدیغندن وبناءً علیه خیرالخلفلری بولنمدیغندن طولایی پك مأیوس ومضطرب اولدقلری شیخك واصل سمع عارفانه‌سی اولونجه :
(خیرالاخلاف الاعقاب معنوی ولوکانت اشجارا واکرچه آل ما کم است وکمال زوال پذیر است لکن احمد تا (بهفت) نوبت بجاست)
یعنی : (اخلاف کرامك خیرلیسی اعقاب معنویدر یعنی عالم معنویتك پیرورلریدر هرنقدر بزم اولاد واحفادمز مفقود واغاج کبی فنا پذیر اولمش ایسه‌ده ، بأس یوقدر . لکن یدی احمد نوبتنی صاواجقدر) سوزلریله کندولرندن صوکره یکدیکرینی متعاقب (احمد) نامنده یدی ذاتك درکاه معلاده اجرای مشیخت ایده‌جکنی ایما وتلمیح ایتمشلردر.
کرچه ، پوست نشینلردن حاجی احمد دده‌دن صوکره درکاهك مشیختنك شیخ اسماعیل مرکزی اسمنده برذاته توجیهی

ایچون بعض رجال دولت واخوان طریقت طرفندن چلبی افندی حضرتلرینه وقوعبولان رجا ونیاز اوزرینه ، هم سالف‌الذکر اسماعیل افندی وهم‌ده قارء احمد دده نامنه اوله‌رق آیری آیری مشیخت نامه ورود ایتمش ایدی . شیخ اسماعیل افندی نامنه یازلمش اولان مشیخت نامه ایکندی وقتی استانبوله وارد اوله‌رق ایرتسی کونی یکی قپو تکیه‌سنه اقعاد مراسمنك اجراسی قرارلا- شدیرلمش ایکن اوکیجه شیخ اسماعیل افندینك فجاةً وفاتی اوزرینه ، مشیخت نامه‌سی حکمسز قالمش وبناءً علیه قارء احمد دده ، کمال احمد دده‌یی استخلافاً مشیخته تعیین اوله‌رق بوصورتله حضرت کمالك کشفی حقیقته مبدل اولمشدر .

شیخ احمد ناجی دده‌دن صوکره ، سید نسیب یوسف دده مقام مشخیته تصدیر اولنمش ایسه‌ده کان لم یکن حکمنده قاله‌رق سلسلهٔ مشیخت درعقب احمد عارفی دده‌یه اتصال وانتقال ایتمشدر .

کمال احمد دده حضرتلری، بر مقابله کونی کرسیٔ ارشادده مثنویٔ شریف قرائتی مناسبتیله موعظهٔ اخلاقیه‌ده بولنورکن خلاف معتاد اوله‌رق عالم فانی‌یه وداع ومحبوب حقیقی وازلی‌یه وصلته متعلق سوزلردن صوکره، مقابله اثناسنده دخی کمال وجد

وحرارتله سماع ایدرك ختامنده سماعخانه‌ده حاضر بولنانلره وداع ایتمش وسماع اثناسنده (ارجعی) امر جلیلنك كوشنزد شیخانه‌لری اولدیغنی ایما ایدوب طیشاری‌یه چیقمش وفی‌الحقیقه او كیجه صباحه قدر عبادات و اوراد واذكار ایله مشغول اوله‌رق صباحلین دخی تجدید وضؤدن صكره تكمیل انفاس معدودهٔ حیات ایلمشدر .

ولادتی	مدت مشیختی	ارتحالی
۹۶۶	٤	۱۰۱۰

ملاحظه — یکی قپو درگاهنده كوردیكم اسرار دده تذكره‌سنه هامش اوله‌رق مشایخدن سید علی نطقی دده طرفندن (۱۲۱۵) سنه‌سی ذی‌القعده‌سنده یازیلان ملاحظه‌ده دینلیوركه :

كرچه بوتذكره‌ده (۱۰۱۰) دیو یازلمش ایسه‌ده لكن درگاهك قربنده ینه اول درگاه شریفك وقفی اولان بوستانی (میر علم)، بیك یكرمی آلتی سنه‌سنده وقف ایدوب حضرت شیخ كمال دده افندی‌یی متولی ایدوب بعده وفاته جانشینی اولان مشایخ كرام حضراتنه وقف ایلمشدر .

بوندن مهم اولنان حضرت شیخ كمال‌الدین افندی (۱۰۲۶) سنه سنه قدر حیاتده ایمشلر. فافهم ! . . .

سالف‌الاسم (میرعلم) شهزاده جامعی قبرستاننده، مجذوب الهی درویش عثمانك اباق اوجنه مصادف محلده مدفوندر .

باشنده قاووق واردر . صندوقه‌سی مرمردندر . کتابه‌سنده شو یازیلیدر :

« میر علم سلیمان بك بن وزیر اعظم محمد پاشا . »

سنه

١٠٦٤

بودرویش عثمانك مکلف تربه‌سی دیرکلر آره‌سنده جادده ایکن (١٣٢٨) سنهٔ هجریه‌سی ایچنده برکیجه قالدیریله‌رق ، ظهور ایدن بقیهٔ عظامی‌ده برصندوقه ایچینه الله‌رق شهزاده تربه‌سی اتصالنده‌کی مزارلقه دفن ایدلمشدر . مرمر صندوقه وکتابه‌سی تکرار یرینه قونلمشدر .

حضرت کمال احمد دده‌نك عاشقانه اشعاری اولدیغی کبی ، (میرخواند) تاریخنی دخی ترجمه بیورمشلر ومناقب جلیلهٔ مولانایی نظم ایدوب (افلاکی دده) روایتنه قدر کتورمشلردر . اشاغیده‌کی بیتلر بومناقبدن النمشدر :

ای کوکل باغنده‌اولان کوز کوزی — یعنی مولانا بیوردی بو سوزی
دیر ایدی باشمده ایکن اول قمر — کون کبی کورسه‌م تمازایتسه‌م سحر
سورهٔ کوثر اوقوردم اغلایوب — سوزش جاندن جکرلر داغلایوب
حق بکا ناکاه تجلی ایلدی — بن قولن اول شه تسلی ایلدی
شویله کیم بخود اوزندن مست‌وار — کندمی باشدن چو اولدم اشکار
کلدی براواز کوردم حقی ، چون — ای جلال‌الدین جلالم حقیچون
جهدی قوی ، یتر مجاهد اول یوری — شمدیدن کیرو مشاهد اول یوری

بوراده اقامتی اثناسنده جوارده‌کی چمنزاره بر طاقم حقه‌بازلر واویون بازلر طوپلانه‌رق تحف تحف اویونلر وهنرلر اجرا ایدرلرمش. بومناسبتله قادین ، ارکك چولوق ، چوجق دخی بریکمش ایدی. بواویونجیلرك بعض مناسبتسز حاللری شیخك عروق زاهدانه‌سنی تهییج وتحریك ایتدیکندن، انلری اورادن دفع وتبعید ایتمش وفقط بواثناده کندوسنده بعض حالاتك تأثیرات قدسیه‌سی کورلمش ایدی .

۲ — طغانی احمد دده

۲ — قونیه اقسراینده ساکن اولاد زعمادن قوش‌بازلقله مشهور برذات صاحب ملك وثروت اولوب، خانه‌سی مهمانسرای فقرای سیاحین ایمش .

تحری ٔ حقایق خصوصنده‌کی مجاهده‌سی نتیجه‌سی اوله‌رق بر ارالق تربهٔ قدسی رتبهٔ حضرت مولانایی زیارت امنیه‌سیله قونیه‌یه کیدرك، بوستان اول چلبی حضرتلرینك دائرهٔ صحبت پربرکتلرینه داخل اولونجه، مال ومنالدن دست شوی ، وتعلق اولاد وعیالدن دامنکش اوله‌رق، مشارالیهك دست انابتنه صارلمش وبعدالاقرار (طغانی دده) دیه شهرت بولمشدر .

صوردم عابد [١] پیرعشقدن ویردی جوهر وش جواب
سیر فی الله مدخلیدر مطبخ منلای روم

بیت عاشقانه‌سنك مؤداسنجه ، مطبخ منلای رومده ایفای خدمتله تکمیل چله ایتدکدن صوکره جوهر ذاتنده‌کی قابلیت حسبیله (١٠١٠) تاریخنده دستار کیسودار مشیختله یکی قپو مولویخانه‌سنه تعیین واعزام بیورلمشدر .

طغانی دده ، نفوس قابله‌دن بولندیغندن از زمان ظرفنده عامه‌نك مظهر توجه وحرمتی اولمش ، حتی اندرون همایون کاملاً مشارالیهك دست انابتنی طوته‌رق عراقیه پوش اولمشلردر.

بودرجه حرمت وتوجهی چکه‌میان مشهور (قاضی زاده) سلطان مرادرابعی اغفال ایله افکار ونیات پادشاهی‌یی شیخ علیهنه اماله‌یه چوق چالیشمش، خیلی تز ویراتده بولنمش ایسه‌ده

[١] باب والای سرعسکری انشاآت رئیسی‌ایکن حلبه نفی وتغریب ایدیلوب مشروطیت مشروعه‌نك اعادهٔ اعلانی اوزرینه درسعادته کله‌رك تقاعدی اجرا قلنان فریقاندن وعرفای شعرای مولویه‌دن عابد پاشا حضرتلریدر. بو ذات اوائل حالنده بر خیلی زمان یکی قپو خانقاهنه دوام ونان ونمك درویشان ایله استحصال حضور وارام ایلمش، بوراده‌خوش دملر چکیرمش پیرسیرت بر مردعارفدر. مشارالیه مصر مولویخانه‌سی‌شیخ کاملی عزمی افندی حضرتلری طرفندن یکی قپو خانقاه منیفی شیخی مثنویخوان عثمان افندی‌حضرتلرینه توصیه ایدلمش اولمغله انتسابی‌مشارالیه عثمان افندی‌یه‌در .

حضرت پادشاه دل آگاه (سیمای صلاح آن مبارك ورفتار استوار، وگفتار دلپذیرش، شهود عدول وسلامت حال اوست) دیه‌رك سدباب تسویل ایتمشلردی. قاضی زاده قونیه‌ده ایکن برابرجه بولنان سلطان مرادی تشویق ایده‌رك مرقد مولانانی آچوب جسد شریفی چیقارتمق غیرتنده بولنمش ایسه‌ده موفق اوله‌مامش ایدی. قاضی زاده دها قونیه‌ده ایکن شو جرأت وندامتنك و بناءً علیه عصی برحالك نتیجه‌سی اوله‌رق صرعه علتنه مبتلا اولدیغندن استانبوله گتورلمش وایتدیکنه نادم اوله‌رق بوراده طغانی دده‌یه ملاقی اوله‌رق کندیسنی نفس ایتدیرمك ایسته‌مش ایسه‌ده شیخ طغانی بونی رد ایدرك نزدینه بیله قبول ایتمه‌مشدر حتی بو وقعه اوزرینه شونی سویله‌مشدر:

«صورت زدها جمالش زانقاب» «اومحیط واین تعینها حباب»

طغانی احمد دده حضرتلرینك تقریر وتصویر فکر ومرامده‌کی قوهٔ ساحرانه ووضع وطورعارفانه‌سنه مفتون ومجلوب اولان جنتمکان سلطان مراد رابع، اکثر زمانلر شیخی سرای همایونه دعوت ایده‌رك (عین الجمعلر) ترتیب ایدر ومثنوی شریف قرائتندن صوکره، حضور همایونلرنده بزم سماع وصفا عقد ایدرلردی. بومناسبتله کندولرینه عطیه‌لر احسان اولنور ایدیسه‌ده بونلره ال سورمز وکندیسنه الباس اولنان سمور کورکاری اولا ادباً قبول وتلبس ایدر وفقط صوکره (بوکبی لباس بزه

یاقیشمز، فروختی لازمکلورسه‌ده، پادشاهلرك عطیه‌سنی صاتمق سوء ادب اولدیغندن بحث ایله) جامه‌دار سلطانی‌یه تسلیم ایدردی. کورکك اثمانی بالغاً مابلغ کندوسنه احسان اولندیغی وقت دخی کاملاً فقرایه توزیع ایدردی.

ایشته اخلاق فاضلهٔ اسلامیه واداب ممدوحهٔ درویشانه بویله اولور!

شیخ طغانی، جومرد، سخی‌القلب برذات اولدیغندن وقتیله بورجلیلرك زندانی اولان والیوم بابا جعفرك مدفون بولندیغی قلعه برجنه دخی عطف عنان شفقت بیوروب قدمای محبوسینی آزار ودینلرینك آزینه چوغنه باقمیوب ادا ایله انلری اطلاقه دلالت وتوسط ایدرمش...

حضرت شیخ، حدود شریعت واداب وارکان طریقتی دائما محافظه ایدر واندن خارجه چیقانلری تأدیب ایدردی

کوشه نشین تجرد ومستغرق صفای تفرد اولان طغانی دده حقنده دزکار اولان توجهات پادشاهی اثارندن اولمق اوزره، سلطان مراد خان رابع [١٠٣٢ — ١٠٤٩]، حرمسرای همایونلری کزیده‌لرندن برینی کندولرینه عقد وتزویج ایتمك ایسته‌مشلرسه‌ده (بز هنوز رجال مرتبه‌سنه واصل اوله‌مدق،

بزم ایچون ازدواج نصل اولور؟) دیه‌رك خاکپای شاهانه‌یه عرض اعتذار ایلمش ایدی .

فقط اره‌دن برمدت کچدکدن صوکره ، طریقت علیهٔ مولویه محبان مخلصانندن حاجی محمد اسمنده برتاجر کلوب یکی قپو درکاهی جوارنده برخانه تدارك ایده‌رك اوراده امرار حیاته باشلار. تاجرمومی‌الیه، دده‌ده مشاهده ایلدیکی اثارفیض وکمالاته مفتون ومجلوب اولدیغندن کریمه‌سنی عقد وتزویج ایتمش ایدی. بو ازدواج مقدر ومتیمندن دده‌نك برقاچ کریمه‌سی دنیایه کلمش ایسه‌ده هیچ‌سی سن بلوغه ایرمدن ترك حیات مستعار ایتمشلردر.

زوجه‌سی اولان قادین، صالحات مخدراتدن (ام‌الفقرا)دیه شهرت بولمش ایدی .

طغانی احمد دده، ذات شریفلریله‌تبرك اولنور عظمای فقرای مولویه‌دن اولدیغندن ، دست انابتنی طوتان اخوان ودرویشان وسائر ارکان ومنسوبین بلندایوان پادشاهی طرفندن پك چوق هدایا ونیاز تقدیم اولنوردی .

دائره‌لری مصارف ضروریه‌سندن متباقی قالان اقچه‌یه وضع ید ایتمه‌یوب جمله‌سنی دامادی بولنان مومی‌الیه حاجی محمده ترك ایتمش اولدیغندن، مومی‌الیه مبالغ مذکوره ایله بعض مستغلات مبایعه‌سیله درکاهك اوقافنی تزیید وتکثیر ایلدکدن بشقه، اطراف

حانقاهی توسیع ویکیدن برطاقم حجرات انشا وعلاوه ایلمشدر. [١]

*
* *

درویش طغانی کمال تسلیمیتلی [illegible] اولان قلوب صافیه ونفوس قابله‌دن اولدیغی ایچون اولادینك بربری آردنجه وفاتندن طولایی متأثراولمیه‌رق ظهوراته منتظر بولنوردی. حتی کندیسنك بوحالی، بعضلرنجه بادیٔ حیرت وتعجب وباعث تنقید ومؤاخذه اولدیغی اکلامغله آتیده مندرج بیتی برکاغده یازه‌رق دامادی حاجی محمده ویرمش و بونی ارباب استغرابه کوسترمسنی تنبیه ایلمش ایدی .

بیت شودر :

طغانی قایرمز طوتولوب اولانی (اولمك مصدرندن اسم فاعلدر)
یتر اکا هردم کوکلدن طوغانی

کرچه دده‌نك بوحالی حسـیات بشریه اعتبـاریله وحالت روحیه‌نك فلسفه‌سی نقطهٔ نظرندن شایان تنقید وتأمل کوریلور-سـه‌ده ، ینه فلسفهٔ روحیه وفکریه‌نك بودرجه قعرینه واران بوکبی متوکلین ومتفکرین ایچون صور و آلایش کونیه‌نك تبدل

[١] سـید تاجر عبدالبـاقی دده ، خط دستیله اولان مجموعه‌سنده تاجر مومی الیهی مالقـوج محمد افنـدی دیه توصیف ایدیـور احتمال که (مالقوج) تعبیری تاجرمعناسنی‌ده مفیددر. هرحالده بوذاتی بانیٔ اول کاتب محمد افندی‌ایله قاریشدیرمامليدر .

وتغیرندن بشقه برشی اولمیان بوقبیل حادثاته قارشو متانت روحیه‌لرینی محافظه ایتملری چوق کورولمز .

متانت ظاهریه‌سی وجائب ذهدوتقوادندر، یوخسه حقیقتده ضیاع اولاد ایله ستر تأثر ایده‌مین بنی ٔ ذیشاندن دها متین اوله‌مازیا !

طغانی دده ، استانبولده استجابت دعا ایله اودرجه شهرت قازانمشدرکه، یوزلرجه خلق کندولرینه انتساب ایله عرقیه پوش اولمشلر، حتی یکی طوغان چوجقلری بیله حضور شیخانه‌لرینه کتوره‌رك تبرکاً سکه کیدیریرلرمش . شیخك بوحالی زمانك عرفای شعراسی شوقطعهٔ اتیه ایله تصویر ایتمشلردر :

— قطعه —

استانبولك دخی تازه طوغانی
اولوب پروردهٔ پیر (طوغانی)
ایدوب پروانه‌نی کبك دل وجان
اولور نقش نكاری تن طغانی

مشارالیه یکی‌قپو درکاهنده دوام ایدن اوتوز سنه مشیختده، تشنکان زلال ادب وعرفانه مثنوی ٔ شریف قرائت وتعلیم، وادب وارکان طریقتی ارائه وتلقین ایتمکده ایکن (١٠٤٠) تاریخنده روان پاکلری آشیان ساز عالم قدس اولمشدر. کمال احمد دده‌نك صاغ طرفنده مدفوندر .

٣ — صبوحی احمد دده

٣ — احامدهٔ سبعهٔ مشهوره‌نك اوچنجیسی اولان صبوحی احمد دده استانبوللیدر [١] وکبار علمادن بر ذاتك احفادندندر. اوائل حالنده تحصیل علم ومعرفته ساعی اولمغله برابر طرق علیه مشایخنك مجالسنه مداوم وفقرای مولویه و بکتاشیه صحبتنه ملازم ایدی. حتی حضرت ابی ایوب انصاری تربهٔ معلاسی جوارنده حجره‌نشین انزوا اولان قاسم دده نامنده بر بکتاشی فقراسنه نسبت پیدا ایدرك کثرت دوام وصحبتی نتیجه‌سی اوله‌رق طریق بکتاشی‌یه انتساب ایتمش و بو مناسبتله قاسم دده‌نك بر قاچ سنه قدر خدمتنده کمر بستهٔ تسلیمیت اولوب قالمشدر.

قاسم دده‌نك وفاتی اوزرینه، صبوحی سیر وسیاحته چیقه‌رق یولی قونیه‌یه اوغرامش، حسرة العشاق اولان استان کروبی آشیان مولاناده کوردیکی حالات عجیبهٔ علویت وکرامته ربوده اولمغله، بوستان چلبی حضرتلرینك کاستان فیض وارشادینه جان آته‌رق مطبخ منلاده تکمیل چله‌یه موفق اولدقدن صوکره، کندیسنه سکه تکبیر ایدیله‌رك بو صورتله سلسلهٔ عشاقه قاتیلمشدر.

قونیه‌ده حجره‌نشین بولندیغی اثناده بر مرد عارفدن

---

[١] بعضلری‌ده توقادلی اولدیغنی سویلیورلر پدرلری توقادلی اولوب مؤخراً استانبوله نقل ایتمش وصبوحی بوراده تولد ایتمش اولسه کرك.

مثنـوی شریف ودیوان فیض ردیف مولوی تعلم وتدرس ایلمش اولدیغی کبی ، جوهر ذات تابناکلرنده‌کی استعدادوقابلیتك تأثیر فیض بخشاسیله بر زمان ظرفنده کرك فارسی وکرك ترکجه شعر ونظمده دخی اثبات موجودیت ایتمشدر.

کندیسنك مرتب دیوانی واردر. حضرت سیدالانام علیه وعلی آله الصلاة والسلام افندیمزك حق جلیل رسالتپناهیلرنده عاشقانه نعتلری و اولیای کرام حقنده دخی کوزل مدحیه‌لری داستان عاشقاندر .

سعادت بخش دا [illegible] علم ومعرفتك تحصیلنه بودرجه مجدوساعی اولانده [illegible] چلبی حضرتلرینك یوماً فیوماً مظهر توجه و [illegible] هتله، شام مولویخانه‌سی مشیختیله شادکام اولمش ایدی .

(اختیارات) مثنویسـنی شامده ایکن تألیف ایتمشـدرکه، اولجه شام درکاهی شیخی علمی دده‌نك شرح جریدهٔ مولویه‌سنه نظیره‌در .

ثاقب دده ، (سفینه) سنده ، مشارالیهك شـام مولویخانه‌سنه کیفیت تعیینی شو صورتله حکایه ایدییور :

« صبوحی ، (بابا اخی زاده) اسـمنده عالم اخرته انتقـال ایتمش بر مجذوب الهی ایله معناً اشنالق پیدا ایدرك انك حقنده تنظیم ایلدیکی شو :

«اشتر نر [۱] تیغ عریان، مست و بی‌صبر وسکون»
«حضرت بابا اخی زاده شـه ملك جنـون»

مثنویسـنی ترجیع بند طرزنده تنظیم ایدرك بر صباح قبری اوزرنده اوقومغه قصد ایتمشکن لسـان غیب ایله «بخوان!» یعنی «اوقو!» صداسی کوش هوشـنه ایریشمسیله پك زیاده وجد ورقته کلمش وایشته بو حال استغراق اثناسنده کندیسـنه معنا (سزه شـام خانقـاهی خلافتنی ویردیلر!) خطـابی ایریشمشدر. فی‌الحقیقه او اثناده بلدهٔ مذکوره مولویخـانه‌سی مشیختنك منحل اولدیغی خبری قونیه‌یه وارد اولمغله، یوقاروده بیان ایلدیکم وجهله مشیختی کندیسنه توجیه ایدلمشدر.

*
* *

صبوحی دده، لاابالی مشرب، قلندر سـیرت بر درویش پاك طینت اولوب اکثر وقت غلبهٔ وجد واستغراق حسـبیله صحراره، ایصسز طاغلره چیقاردی. واوراده کونلرجه‌قالیردی. حتی ینه بویله بر جذبه حالنده ایکن شامك خارجنه چیقه‌رق طـاغلره دوشمش وبر قاچ کون درکاهه عودت ایتمه‌مش‌ایدی. شیخك کونلرجه عودت ایتمه‌مسندن مراق واندیشه‌یه دوشن مشایخ ودرویشـان طرق علیه کندیسنی آرامغه چیقمشـلر ونهایت ایصسز بر محلده اطرافنده بر طاقم حیوانات وحشـیه طوپلانمش اولدیغی حالده بولمشـلردر. بو حالدن پك زیاده

[۱] کوکره‌یجی دوه.

اورکمش اولان مشایخك حال تردد وتوحشلرینه واقف اولان صبوحی دده بالارتجال شو :

« بنی مجنون قیاس ایلمه‌ك ای وحش وطیور »
« شرر آهم ایریشور طاغیلك یانمه‌دن »

بیتنی اوقومسیله ، وحوش وطیور مذکوره بر حالت عجیبهٔ روحیه‌نك تأثیریله شیخك یانندن آیریلوب کیتمشلردر .

صبوحی حقنده اسرار دده شو صورتله تمجیدات‌ده بولنیور:
« میخانهٔ محبتك مخزن راح وروحی وویرانهٔ حقیقتك کنجینهٔ پرفتوحی دده احمد صبوحیدرکه عشاقی‌زاده ذیل‌الذیلنده توقادی الاصل اولوب شامده حمزه دده خدمتیله شرفیاب بعده جانشینلری اولمشدر »

***

مشارالیهك شهرت فاضلانه‌سی استانبوله عکس ایدنجه ، بعض ذوات واخوانك چلبی افندی حضرتلری نزدنده وقوع بولان رجا واسترحاملری قرین‌موقع قبول اولمغله، صبوحی دده ـ طغانی دده‌یی استخلافاً ـ یکی قپو مولویخانه‌سی مشیختنه نقل وتعیین بیورلمشدر ، (۱۰٤۰) ؛ مشارالیهك یکی قپویه نقلی اوزرینه (حمزه) دده شامه شیخ اولمشدر .

بو درکاه فیض اکتناهك خدمت مشیختنده بولندیغی اون

سکز سنه ظرفنده متصف اولدقلری اخلاق فاضله ومزیات عالیهٔ صوفیانه‌سیله محبان ودرویشانك انظار حرمت وتعظیمنی جلب ایتمش، حتی بالجمله فقرا ومنسوبین طریقت علیه تجدید بیعتله کندیسندن سکه پوش اولمشلردرکه، بوده بلندیٔ قدر وعرفان مرشدانه‌لرینك علنی بر دلیلیدر.

مشارالیهك تنظیم شعرده دخی شیخ الشیوخ اولدیغنی آکلامق ایچون (نفعی)، (فهیم)، (نائلی) کبی اساتذهٔ شعر وادبك استاد معرفتی اولدیغنی خبر ویرمك کافیدر.

(عیدیه) نامیله بین‌الدرویشان معروف اولان شو غزلی. فارسیده‌کی بضاعهٔ ادبیه‌سنه شاهددر.

بو غزلی عیناً یازییورم:

دولت وصلت میسر شد مرا هنگام عید
شد مبارك برمن از فضل خدا، ایام عید
شد صباح عید از خرشید رویش مستجاب
هر دعایی کز سر اخلاص کردم شام عید
کشته ام زان نرکس مخمور روز عید مست
نیست کس‌را همچو من کیفیتی از جام عید
چون نظر افکند سوی من، تبسم کرد یار
ساخت مستغنی مرا از شکر و بادام عید
روز عیدم کرنمودی روی زیبا دور نیست

میر سـد از پادشـه درویشرا انعـام عید
سـاختی از وصل در آغاز عیدم شـادمان
یارب این دولت میسر باد تا انجـام عیـد
قطر های اشك خونین صبوحی شـام وصل
جمع طفلا نـد کلکـون پوش درایام عید

استطراد — صبوحینك بالآخره (عیشی) تخلص ایدرك

رندان درویشان بیننده احیای سهبای حیات ایتمش بر درویشی واردر. بوکوچکك بدایت حالی عیش ونوش ایله مرور ایتمش ایکن شیخه انتسـابندن صوکره انك انفاس حیات بخشـاسی ونصایح حکیمانه و عاقلانه‌سی سایه‌سنده بدمسـتلکدن کلیاً فارغ اوله‌رق کرداب عالم آبدن ساحل سلامته چیقمشدر .

(عیشیٔ پیری) نك شیخه صورت انتسابی شو وجهله‌درکه، شـیخ بر کون اخوان ودرویشـانیله تفرجه چیقمش ایکن، یولده عیشی ، سرمسـت والده خنجر اولدیغی حالده شیخك اوزرینه‌طوغری کله‌رك کندی شکل وشمائلنك وتمام حسب‌حال نشاط مألنك ترجمان صادق البیانی اولمق اوزره بر شعر تنظیم وترتیبنی ابرام واصرار ایتمسیله ، شیخ قطعیاً فتور کتورمیه‌رك ووقار وتمکینی اصـلا بوزمیه‌رق بالبداهه شـو بیت لطیفی اوقویوویرمشدر :

خنجر الده، تیغ بلده، باده سرده، سینه‌چاك
شهلوندم طرز خاصـك آدمی ایلر هـلاك !

صبوحی بو بیت رندانه اوزرینه برده ترجیع بند رنکین ترتیب ایتمشدر. جوان سرمستك عقلی باشنه کلدکده، ماجرایی کندوسنه حکایه ایتمشـلر. عیشی بو حالنـدن پك متأثر ونادم اوله‌رق مقام اعتذارده شیخه بعض هدایا تقدیمیله شرفیاب‌دست بوسلری اولوب انتساب ایتمشدر.

ایشته (عیشی) همت أستاد ایله از زمان ظرفنده بر مرد سخن‌کو اوله‌رق حتی شیخ واسـتادیله نظیره‌سـنجلك بیله ایتمشدر.

شو بیت رندانه واستاد پرستانه (عیشی) نکدر:

نوله خوش اولسه دل عیشی‌که مهر آسا بو بزم ایچره
آکا جام صفا دست صبوحیدن ویرلمشدر

(عیشی) نك مکمل بر دیوانی واردر. شـو بیتلرینی‌ده، شام جنت مشـامك اذواق شوق افزاسی حقنده تنظیم ایتمش اولدیغی بر غزل عاشقانه‌لرندن آلدم:

. . . .

خزان اولمز بو کلزارك درختی، کللری صولمز
بو بزمك خالی اولمز باده‌دن جام دل افروزی

. . . .

. . . .

کوزللر سیرکلزاره چیقاز عشاق ایله (عیشی) !
بو شهر عشرت آبادك بودر آیین نوروزی.

درویش (عیشی) بیك التمش تاریخنده وشامده، می فنایی نوش ایله سرمست بزم بقا اولمشدر.

صبوحی طرز شعرده صمتی دده وروحیٔ بغدادی‌یی تقلید ایتمش وشمع اندیشه‌سی شوری دده وسینه‌چاك یوسف دده‌یه رسیده اولمشدر. فارسی وترکی مرتب دیوانی واردر.

آشاغیده‌کی ابیاتی ترجیع بندندن آلدم :

چشم حق بین پرصفا کسب ایت   نیجه بر کوزده پردهٔ پندار
عین وحدتله قیل جهانه نظر   برکورنسون کوزیکه هر نه که قرار
بر حقیقتدر ای صبوحی قمو   عکس مرآت دیده و دیدار
عشق معشوق عاشق اولدی یار   لیس فی الدار غیره یار

(صبوحی — ترجیع بند)

— دیکر —

سن سنی بیل که مظهر کل سین   سن سك آیینهٔ رخ دلدار
ایله خلوتسرای خاصه دخول   کزمه بیکانه‌لر کبی زنهار
. . . .

عشق چون پرده‌دن عیان اولدی ماسوای خدا پنهان اولدی
چکدی عشاقی ملك اطلاقه عشق منهاج عاشقان اولدی
دیدهٔ عاشقك ضیاسی عشق حسن دلبردن عشق آن اولدی
. . . .
ایردی حقدن نسیم وحدت ذات پیر خمکشته نوجوان اولدی
نوش ایدنلر (صبوحی) جام میی مست مدهوش جاودان اولدی
عشق ومعشوق وعاشق اولدی یار
لیس فی الدار غیره دیار

صبوحیده‌کی حالات عجیبه‌نك جهت واسباب روحیه‌سی

صبوحیده ظهوره کلان حالات عجیبه، قوهٔ خیالیه‌نك ایجادیله کلمشدر. قوهٔ خیالیه سعادت معنویه‌نك ناظمیدر. خیال ایله امراض عصبیه‌نك مناسبتی طباً معلومدر. خیال یاخود وهم عضوی وخیم خسته‌لقلرده تولید ایدر.

قوهٔ خیالیه، اعتقاد، هر شیئه قادر عظیم برقوتدر. خارقه‌لر کوستریر بلکه طاغلری یرندن اویناتمغه مقتدردر. عشق بیله خیال سایه‌سنده دائمدر چونکه انسان انجق مکمل بروجودی سوه‌بیلور معشوقك مکملیتنه اعتقاد ایتدیرن قوهٔ خیالیه‌در.

بعض اوقویجیلرك خارق العاده تداویلری هپ قوهٔ خیالیه‌نك سعادت معنویه‌نك وصحت بدنیه‌نك ناظمیدر..

٤ — جامی احمد دده

خواجكاندن بر ذاتك اوغليدر واستانبوليدر . پدرينك ارتحالنی متعاقب يكی‌قپو دركاهی شيخی صبوحی دده‌نك خدمتنه قوشمش وشيخی اوغورنده وبالتخصيص تحصيل علم ومعارف خصوصنده الدن كلن فداكارلغی حتی ماملكنی صرف ايتمشدر . از زمان ظرفنده اكتساب فيض و ممدوحيت ايتمكله ، حضرت صبوحی‌يی استخلافاً دستار كيسودار مشيختله يكی قپو مولويخانه‌سنده تربيه وتسليك دورويشانه مأمور اولمشدر. (١٠٥٨)

كنديسنده مشهود ومنظور اولان حالات فيض وتجلی حسبيله، پك چوق كيمسه عرقيه‌پوش محبتلری وغاشيه بردوش ارادت وخدمتلری اولمشدر .

جامی احمد دده ، اداب شريعت ورسوم واركان طريقتی محافظه ايدر، مستجاب الدعوه بر شيخ كامل ومكمل ايدی. اوائل حيات عاشقانه‌لری مرشد اكملنك خدمتيله كچمش اولديغندن استواء مشيختله شادكام اولدقدن بر مدت صوكره ، قارء مثنويلری اولان احمد دده بنده‌لرينی وكيل براقه‌رق سياحته چيقوب اولا حسرة‌العشاق اولان تربۀ مولانايی زيارت ايتمش اورادن حرمين محترمينه رومال ضراعت اولدقدن صوكره ، معيت مرشدانه‌لرنده بر چوق درويشان و عاشقانه شامدن ،

مصره کچمش و بو خطه‌یی طولاشورکن بتون مشاهد ومراقد مقدسهٔ انبیای عظام واولیای کرامی زیارتله مستعد اولوب بالاخره استانبوله عودت ایلمشدر.

بو سیاحت وزیارتدن صوکره حضرت جامی (حاجی احمد دده) نامیله شهرت بولمشدر.

***

حاجی احمد دده حضرتلری لسان‌عذب‌البیان فارسی اوزره تنظیم اشعارده مقتدر بر استاد ادیب وکامل ایدی.

شو بیتلر زادهٔ طبع عارفانه‌لریدر :

خج زیارت کردن خانه بود — حج رب البیت مردانه بود
کعبهٔ مردان نه از آب‌وکلست — طالب دل شوکه بیت‌اه دلست
قبلهٔ عارف بود نور وصال — قبلهٔ عقل مفلسف شد خیال
قبلهٔ معنی وران صبر ودرنك — قبلهٔ صورت‌پرستان نفس وسنك

ملاحظه — قدمانك طواف کعبه حقنده پك رنکین، غایت عاشقانه اشعاری واردر. همان کافه‌سی، بو خصوصده تصفیهٔ فکر وجدان ایتمك اوزره کعبهٔ کوکلك طواف ایدلمسنی توصیه ایتمکده‌درلر . حتی غلطه تکیه‌سی حجره‌نشینلرندن استانبوللی درویش جوری‌نك شو :

«کعبهٔ قلبکی طواف ایله‌که بوحجك صفاسی عمره سورر»

بیتی نقدر رنکین، نقدر عاشقانه‌در .

واقعا اخلاقيات ووجدانيات نقطهٔ نظرندن کندی نفسنه نظر ايدوب انی تصفيه‌يه چاليشمق قدر بيوك بر مجاهده اوله‌مز. بو جهتدن نظر ايديلورسه، عرفای قدمانك بو واديده سويلدکلری سوزلرك بر قيمت اخلاقيه وفلسفيه‌سی اولديغی درحال تسليم ايديلور. واولوقت دده‌نك يوقارووده سويلديکی (مردان خدانك کعبه‌سی صو وطوپراقدن متشکل دکلدر!) سوزلرينی‌ده قبول ايده‌بيلورز.

فقط، زيارت (بيت‌اه) ك جهت سياسيه‌سی يعنی فوائد عظيمهٔ اجتماعيه‌سی نظر تأمله آلنور و چار اقطار عالمدن کلوب اوراده طوپلانان يوز بيکلرجه مسلمانك يکديکرينك احوالنی، يشادقلری مملکتلرك حيات اجتماعيه‌لرينی و طرز معيشتلرينی صورمه‌لری وتأمين وتزييد رفاهيت وسعادتلری ايچون اتخاذی لازم کلن تدابير حقنده بربرلريله کوروشملری يوزندن حاصل اوله‌جق منافع عظيمهٔ مليه تفکر ايديلورسه، فريضهٔ حجك وجوب ودرجهٔ علويت وقدسيتی درحال تسليم وتصديق ايديلور.

فقط شوراسی‌ده تسليم واعتراف ايدلملی‌درکه، قدمای صوفيه‌نك بو قدر دقيق مسائل اجتماعيه وسياسيه‌يی درپيش تأمل ايده‌مه‌ملرنده‌کی معذرتلری پك مشروعدر؛ چونکه تحصيللری، تربيه‌لری کندی محيط عرفانلرندن خارجه چيقه‌مه‌مش. دها طوغريسی بولندقلری محيط انلری بوکبی مسائلده فکراً دها يوکسك بر سويه‌يه چيقارامامشدر.

بو جهتله ، منافع سیاسیه واجتماعیه‌سی‌ده درکار اولان مباحث ومسائلده یالکز جهت روحیه‌یه تماس ایدر زمینلرده اظهار عرفان و بیان فکر ومرام ایده‌کلمشلردر. [*]

حاجی و یاخود جامی احمد دده حضرتلری، قلندرمشرب، رندانه طبیعت بر درویش حیدر سیرت اولدیغندن، تماشای طبیعتدن بیوك بر ذوق الور، نشئه‌یاب اولوردی. حتی (ماصبو حیرا ازدست پیر صبوحی کشیده‌ایم...) یعنی (بز جام صبوحی پیر صبوحی النـدن چکدك ، اخر عمره دکین نشـئه ونشاط وخوش عیش ایله امرار حیات ایتمك ایستریز، کفت وشنیدن پروامز یوقدر) دیه‌رك حقنده زباندرازلق وکفت وکوایدنلره مقتضای طبع ظریفانه‌سی وجهله ، لطف ایله، نکته‌دانی ایله مقابله ایدردی .

حاجی احمد دده ، بو درکاهده یکرمی درت سـنه اجرای مشیختدن صوکره (۱۰۸۲)ده وفات‌ایتمشدر. (حدیقةالجوامع)ك

[*] فرقان کریمده علویت وقدسیتی تصریح بیوریلان کعبهٔ معظمه‌نك قلب عارفه نسبتله تقدم ظاهریسی عیان ایسه‌ده مظهر تجلیٔ حق اولان آیینهٔ قلب عارفك حال استغراقده‌کی نشوهٔ تجلی‌سی تقدم آنی‌ی مستلزم اوله‌جغی‌ده قابل انکاردکلدر! یعنی تجلیٔ آنی ایچون محل تشریف اولان قلب حال استغراقده کعبه‌دن مقدمدر. بونده [شرف المکان بالمکین] قاعده‌سی قابل تطبیقدر: که مکینك غیبوبتیله مکانك شرف وقدسیتی‌ده زائلدر. ـ محمد ضیا ـ

افاده‌سنه نظراً حجازه کیتمش وعودتنده مدینهٔ منوره‌ده وفات ایتمشدر. او محل مبارك ومقدسده غنودهٔ لحد غفران ایمش.

(١٠٨٢)

٥ — قارء احمد دده

بو ذات حاجی احمد دده‌نك ارتحالندن بر آز اول وظیفهٔ مشیختك کندولرندن صوکره تربیه کرده‌سی اولان قارء احمد دده‌ده تقرر ایده‌جکنی سویلمش ایدی .

قارء احمد دده قسطمونیده مشایخ صوفیهٔ حلوتیه‌دن بر ذاتك صلبندن دنیایه کلمشدر . مقدمات علوم آلیه وعالیه‌یی تحصیلدن صوکره اباواجدادینك اثرینه اقتفاءً طریق تصوفه صاپه‌رق فلسفهٔ اسلامیه حقنده خیلی تتبقات ومطالعاتده بولنمش وکندیسنه برمرشد ورهبر تحریسی مقصدیله دارالخلافته الاسلامیه‌یه کله‌رك بر آز بوراده قالمش وبالاخره صوفیه‌یه کیدرك اورا خانقاهنده ده بر مدت اوطورمش ایدی .

استانبوله کلدکدن صوکره یوقاروده بیان اولندیغی اوزره یکی‌قپو درکاهنده حاجی ویاخود جامی احمد دده‌یه انتساب ایتمشدی . مرشدینك وفاتی اوزرینه ، مشیخت خانقاهك کندوسنه توجیهی ایچون برطرفدن اخوان ودرویشان استرحام ودیکر جهتدنده بعض رجال وکبرای دولت شیخ اسماعیل

مرکزینك [۱] مشیختنی نیاز ایچون قونیه‌یه رجانامه‌لر ارسال ایتمش اولدقلری جهتله ، اول وقت متکازیب مشیخت مولویه اولان حسین چلبی حضرتلری ، اولا شیخ اسماعیل افندی نامنه مشیخت نامه تنظیم ایتمشکن برکیجه صوکره بعض حالات روحیه‌نك تأثیریله قارء احمد دده‌یه‌ده آیروجه منشور مشیخت اصدار ایدرك هرایکیسنی بردرویشه تسلیم ایتمش وفقط بونلری مومی‌الیهه تودیعده ، اولا شیخ اسماعیل افندی نامنه مشیخت نامه‌یی ابراز وحین حاجتده قارء احمد دده نامنه ویریلان مشیخت نامه‌یی اظهار ایلمسنی تنبیه ایتمشدی .

*
* *

منشور مشیختك استانبوله ورودیله شیخ اسماعیله تسلیمی اخوان ودرویشان مولوینك محزونیت ومأیوسیت قلبیه‌لرینی موجب اولمش ایسه‌ده ، شیخ اسماعیلك مقام مشیخته قعودندن اول ، اوکیجه سکتهٔ قلبیه‌دن وفاتی اوزرینه بالعموم محبان ودرویشان قارء احمد دده‌نك مشیخت نامه‌سنك اعطا واحسانی ایچون محضر ترتیبی تشبثنده بولنورلرکن، قونیه‌دن کلمش اولان مومی‌الیه درویش(قارء احمد) اخوانك بوحالنه واقف اولمش وقونیه‌ده یدینه ویرلمش اولان وفقط مندرجاتندن خبری

[۱] شیخ اسماعیل مرکزی شهر امیننده سرای میداننده کائن معمار جامعنك مزارستاننده سوقاغه ناظر پنجره اوکنده مدفوندر . کتابهٔسنك مزاری شودر : مرحوم ومغفورله ، العالم الکامل المکمل العارف عشاق الهی حضرت پیرمز شیخ حبیبی اسماعیل افندی سنه ۱۰۹۰

اولمیان دیکر مشیخت نامه خاطرینه کله‌رك ابراز ایتمسیله «ظرفی بیرتیلوب اوقونجه مذکور مشیخت نامه‌نك کندی نامنه محرر اولدیغی کورولمش وبو سببله بتون اخوانك مغموم کوکاری مسرور وشادان اولمشدر . بناءً علیه قارء احمد دده (احامدهٔ سبعه‌نك) بشنجیسی اولمق اوزره یکی‌قپو درکاهنه شیخ دلپسند اولمشلردر .

*
* *

قارء احمد دده حضرتلری، عارف وفاضل، دقایق وحقایق مثنوی‌یه واقف برشیخ کامل ایدی . کوشهٔ انزوایی اختیار ایله تحصیل صفای وجدانی ایدر بر درویش پاك نهاد اولان مشار الیه ، درکاهده دوام ایدن (سکز سنه) مشیختنده یالکز ابا ایوب انصاری‌یی زیارت وجمعه نمازینی‌ادا ایچون تکیه‌دن‌طیشاری چیقار، سائر ایام واوقاتده مطالعه وتتبع‌ایله اشتغال ایدرلردی.

اسلاف سلاطین عظام عثمانیه‌نك ارباب علم‌ودانشی حمایه وتلطیف خصوصنده کی همم‌وعنایات شاهانه‌لری عنعنات تاریخیه صره‌سنه کچمشدر . ایشته بو جملهٔ قدر دانیدن اولمق‌اوزره سلطان مراد خان رابع حضرتلری اره‌صره یکی‌قپو درکاه‌فیض اکتناهنی تشریف ایله شیخی ده ددکانی‌ده مستغرق انعام ملوکانه‌لری ایدردی . غنای قلبه مالك اولان شیخ ایسه حصه‌سنه اصابت ایدن احسانی‌ده درویشانه توزیع ایله حقیقةً (خادم الفقرا) اولدیغنی اثبات ایدرلردی .

شیخك بو حاللری حضرت پادشاهنك پك زیاده محظوظیتنی موجب اوله‌رق حقنده کی توجه و محبت خسروانه‌لری تضاعف ایدردی ،

مشهور (وانی) مسئله‌سنده شیخ احمد دده‌نك تدابیر عاقلانه وحکیمانه‌سی وحدت کلمه‌ده اجماع ایتمش اولان امت نجیبه بیننده بیوك بر تفرقه وجدالك اوکنی آلمشدر .

*
* *

صدراسبق کوپریلی محمد پاشانك برادری حسن اغانك اوغلی حسین بك که — بالاخره رتبهٔ وزارتله معروف ومشهور اولان عمجه‌زاده حسین پاشادر[١]— پدرینك سالف الذکر قارء احمد دده‌نك درویشی اولمسندن طولایی دائما معترض و طریق انکارده مصر ومعند ایکن ، حضرت شیخده مشاهده ایلدیکی اثار فیض وفضیلتك نهایت الامر مقدر ومجلوبی اوله‌رق اوده پدری کبی شیخه انتساب ایله حلقهٔ درویشان خالص الجنانه داخل اولمشدر .

قارء احمد دده حضرتلری ؛ (اون ایکی سنه) اجرای مشیختدن صوکره ، ترك دغدغهٔ حیات ایله سلف صالحیندن

[١] عمجه زاده حسین پاشا ، قبهٔ خضرایی تجدید وتربهٔ کرسی رتبهٔ مولانایی تعمیره موفق اوله‌رق بو یوزدن قلوب فقرا و عاشقانی جلب وتطییب ایلمشدر .

اولان شیخی ومرشدی حاجی احمد ده‌نك بزم صحبت معنویه‌سنه همدم اولمشدر .

[۱۰۹۰]

وفاتنه ، زماننك شعراسندن (ذکی علی) اسمنده برذات شو تاریخی سویلمشدر :

قطب پاك احمد دده روحینه اوقو فاتحه !

دیکر بر تاریخ ده شودر :

اوله احمد دده دورانی دائم عرش مولاده !

قارء احمد ده‌نك ارتحالی حقنده (نظیما) اسمنده برشاعر شو قطعه‌یی سویلمشدر ،

عروج ایتدی سمایه روح درویش احمد کمال
ایده مولا مقامك ساخسار نخل طوباده
نظیما روح مولانا ایدوب همت دیدم تاریخ
اوله احمد دده دورانی دائم عرش مولاده

— سنه ۱۰۹۰ —

بوذاتك مدفنی : قبله دیوارینه یقین چلبی محمد ده‌نك مزارینك اایاق اوجنده در . صندوقه‌سی آلتنده ، دورت کوشه‌لی برطاش ظهور ایتمشدر . طاشك اوزرنده‌کی سکه‌بیوك وقالین واستوالیدر . صاریغی عرف دینیلان طولامه دستاردر . قفس دکلدر . کتابه‌سی شودر .

ايردى چون حقدن خطاب ارجعى بر صبحدم
خانقاه اولدى بامراه سكا دار العدم

مصرع تاريخ:

كوچدى بيك طقسانده عالمدن عزيز احمدده

[١٠٩٠]

٦ — ناجى احمد دده

(١٠٤٢) ده تولد ايتمشدر . بروسه‌ليدر وارباب صنعت وحرفتدندر. بروسه‌ليلر همان عموميتله درويش نهاد ، محب طريقت اولدقلرندن ، بزم احمدده‌دخى اكثراوقاتنى مولويخانه‌ده كچيرير ايدى ، اولوقت بروسه مولويخانه‌سى مشيختنده بولنان ذهنى صالح‌دده افندى(١٠٧٣) اخلاق‌حسنه‌سيله فضل‌وعرفانيله سكنهٔ بلده‌نك نظر حرمت ومحبتنى جلب ايتمش اولديغندن بر چوق ذوات كبى درويش احمدده، كثرت دوام و انسيتدن حاصل اولان ذوق ونشئه‌نك تأثيريله شيخ مشاراليهك خدمت فيض نثارينه جان آته‌رق كلاه مولوى اكتسا ايلمش ايدى.

(حديقة‌الجوامع) نام اثرك افاده‌سنه باقيلورسه، ناجى احمد دده غلطه تكيه‌سى شيخى آدم افنديدن انابت وتكميل داب

طريقت ايدوب وشيخى ايله برابر حج شريفه كيدوب وعودتده آدم افنديه‌نك مصرده ارتحالى اوزرينه استانبوله كله‌رك عرضى محمد دده‌نك خدمتنده بولنمش (١٠٧١) تاريخنده بشكطاش مولويخانه‌سى مشيختنه تعيين اولنمش ايسه‌ده (٧٣) تاريخنده ظهور ايدن (قريم) محاربه‌سنه اشتراك ايتمك اوزره اردوى همايونله اوجانبه كيتديكندن يرينه يوسف دده نصب ايدلمش ايدى .

(١٠٧٥) سنه‌سنده استانبوله عودت ايتمكله، غلطه‌مشيختنده بولنان درويش چلبينك[*] يرينه تكرار مقامنه اقعادايدلمشدر. فقط (٨٢) سنه‌سنده قونيه‌دن‌وارد اولان امرموجبنجه مشيختى رفع اولنه‌رق بر مدت او حالده قالمشدر. فقط مرور زمان ايله تكرار تلطيف واكرام اولنمق لازم كلديكندن يكى قپو دركاهنه تعيين بيورلمش ايدى.

درويش احمد، بروسه مولويخانه‌سنده اوطورديغى مدتجه بر مسلم ومؤمنه لزومى اولان علوم دينيه‌يى تحصيل ايتدكدن صوكره فارسى ومثنوئ شريف تعلمنه وبو ميانده اداب واركان راسخهٔ طريقتى اوكرنمكه جهد وغيرت ايتمش وبو سعى متمادى سايه‌سنده فاضل‌دينه‌جك مرتبه‌ده اكتساب فيض وعرفان ايلمشدر.

---

[*] مشاراليه، پادشاه حضرتلريله برلكده اكرى سفرينه كيدركن حاجى اوغلى پازارنده وفات ايتمش واورايه دفن اولنمشدر.

صالح دده حضرتلرینك مکتب عرفاننده بهره‌یاب فضیلت اولان درویش احمد، استعداد وقابلیت فطریه‌سی حسبیله از زمان ظرفنده وادیٔ ادبیاتده دخی اثبات نام ونشانه باشلامش ودارالنجاة اولان آستان بلندایوان مولانایه دخالتی حسبیله اشعارنده (ناجی) مخلصیله اشتهار ایتمشدر.

اشعاری، زمانك مسلك شعر وادبنه موافق اولمق اوزره صوفیانه، عاشقانه وحکم آموزانه‌در. مکمل برده دیوانی واردر.

اشعارندن شو بیت پك عاشقانه‌در:

نایه آهنك ایتدی مطرب، دورایدوب جام شراب
مولویلر کبی کیردیلر سماعه هر حباب

*
* *

درویش ناجی، بروسه‌دن استانبوله کله‌رك، زمانك فحولین مشایخندن اولوب شعبان زاده‌لر شهرتیله معروف خاندان قدیمه منسوب کبار موالیدن غلطه مولویخانه‌سی شیخی عرضی محمد دده [۱]، وقاسم پاشا مولویخانه‌سی ایلك پوست نشینی اولان عبدی دده‌نك مخدوم فضیلت کستری سید خلیل افندی ایله یکی قپو درگاه عرفان پناهی مشایخ گزیده‌سندن قسطمونیلی قارء احمد دده‌نك مجالس معرفتنه مداومته باشلامشدر.

بر درسخانهٔ عرفان وظرافت اولان مولویخانه‌لره مداومت

[۱] عرضی محمد دده (۱۰۶۳) غلطه درگاهنه شیخ اولمش (۱۰۷۵) ده وفاتی وقوعبولمشدر.

وهر بری زمانك خواجۀ ادبی اولان مشایخ مولویه‌نك صحبتنه ملازمتله کوندن کونه فیض عمیق عرفانپروریسنی تزیید وتأیید ایتمکده اولان درویش احمد، قونیه‌درکاه معلاسنده پوست‌نشین ارشاد اولان پیر حسین چلبی حضرتلرینك (١٠٧٧ــ١٠٥٠) مظهر تقدیری اولمغله دستار کیسودار مشیختله ابتدا بشکطاش مولویخانه‌سی مشیختنه (١٠٧١) تعیین، واورادن غلطه درکاهنه نقل ایدلمش (١٠٧٥)، و قرق سکز یاشنده اولدیغی حالده قسطمونیلی قارء احمد دده‌نك یرینه (١٠٩٠) تاریخنده یکی قپو خانقاه منیفی مشیختیله مستسعد اوله‌رق (احامدۀ سبعه) نك التنجیسی اولمشدر.

شیخ ناجی احمد دده حضرتلری علم عقائدده، حکمیات اسلامیه‌ده و ادبیات ترکیه وفارسیه‌ده اثبات فضل وکمال ایتمش، واخلاق حمیده واطوار پسندیده‌سیله بین‌العلما والمشایخ دخی کسب معروفیت‌ایلمش، حاصلی نام وشهرتی استانبول محافل علما ومشایخنه شایع اولمش، مستجاب الدعوه برذات اولوب یکی قپو درکاهنده شیخ اولدقلری مدتجه معین‌زمانلرده مقر علماوفضلا اولان فاتح جامع نورلامعنه کله‌رك تشنکان‌زلال معرفته مثنوی شریف تقریر و بو میانده حکمیات اسلامیه‌یه دائر قلب عارفانه‌لرینه لایح اولان افکار ومطالعاتی تفهیم‌وتلقین بیورمق‌صورتیله ده (لاینبغی‌للعالم ان یسکت علی علمه) حدیث سعادت تحدیث

نبوی احکام منیفه‌سنه خادم اولمغه چالیشوردی . [۱]

علما ایله مشایخ آره‌سنده زمان‌زمان تحدث ایدن وصرف سوء تفهمدن منبعث اولان اختلافات و باخصوص شیخک یشادیغی عصرك بو کبی اختلافاته الك زیاده مساعد وحرارتلی بر زمین وزمان اولدیغی نظر انصاف وتأمله آلنورسه، فاتح جامعی کبی مرکز ذهد وتقوا اولان برمعبد عالیده بردرویشك درس اوقوتمسی ایچون نقدر فضیلت صاحبی اولمسی لازم کله‌جکی تسلیم ایدیلور .

شیخ اوراده، او معبد معلا ومقدسده صرف عقائد اوقوتمیور. مثنوئ شریف تقریر ایدییور و بو اثناده اصول وارکان طریقتدن وسیما اولیای کرام وعرفای صدق اتسامك مناقب فاخره‌لرندن‌ده اوزون اوزادی‌یه بحث ایدییور؛ ایدییورده محیط وزمانك ایجابی اوله‌رق اوراده طوپلانان مخالف فکر ومسلکده‌کی طلبهٔ علوم وسائر ذوات فضیلت سمات دده‌نك درسنی جان قولاغیله دیکله‌یوب استفاضه ایدییورلر. ظاهراً مخالف کورینان بو ذواتی اقناع واسکات ایتمك قولای برشیمی ؟ ایشته فضیلت بوکا دیرلر.

دده‌نك بو موفقیتنی قوهٔ اقناعیه‌سنده ارامقدن ایسه، علم

[۱] یکرمی اوتوز سنه اولنه قدر فاتح جامع شریفنده نظریات موسیقی یعنی اصول وقواعد الحان‌ده اوقونوردی. علم تجوید، اصول وقواعد لحنك تعلمندن بشقه بر شی دکلدر .

عقائدده ، حکمیات اسلامیه‌ده کی قوهٔ راسخهٔ عرفانه عطف ایتمك موافق عقل وانصافدر.

ناجی احمد دده حضرتلری ، هنگام پیریده یعنی اواخر مشیختلرنده قارء مثنویلری اولان بولوادینلی بر احمد دده‌یی وکیل تعیین ایدرك خدمت نظیفهٔ مشیختی کندیسنه ترك واحاله ایدوب کندولری کوشهٔ انزوایه چکلمشلردر.

۷ — پنداری [*] احمد دده

بو درویش احمد ، بولوادینلی وعلمادن بر ذاتك اوغلیدر. تحصیل هنر ومعرفت مقصدیله بروسه‌یه کیدرك ، غربتك هر درلومشاق ومزاحمنه تحمل ایله اوراده سنین عدیده اوطورمش وزماننده متداول اولان علومی الده ایتدکدن صوکره ، بر مرد دانشمند اولوب اورته‌یه آتیلمشدر.

علوم ظاهریه ایله تزیین ذات وصفات ایدن درویش احمد، علم حقایق وتصوفده دخی بهرهٔ کامل صاحبی اولمق امنیه‌سیله مدارس علم لدنی اولان خوانق طرق علیه‌یه مداومته باشلا-

[*] اسرار دده، تذکره‌سنده بوذات نظافت‌لباسله مشهور اولمسندن طولایی (پنداری) دیمکله شهرت بولدیغنی وحتی بومعنادن غافل اولانلر (پنداری) ناجی احمد دده‌نك لقبیدر ذهابنده بولندقلرینی یازیور.

مشدر. نهایت بروسه مولویخانه‌سی شیخی صالح دده زاده شیخ محمد عارف افندی‌یه انتساب ایله کلاه مولوی اکتسا ایتمکله برابر مطبخ منلای رومده اقرار ویره‌رك چله‌لی‌ده اکمال ایتمشدر. و بعده بروسه‌دن استانبوله کله‌رك غلطه درکاهی شیخی عوثی احمد دده‌نك (وفاتی: ۱۱۰۹) خدمتنه داخل اوله‌رق درکاهه اشجی باشی اولمشدر.

بورادن‌ده ادرنه‌یه کیدرك (مرادیه) مولویخانه‌سنده شیخ محمد دده‌نك مجلسنه دوام ایله استفاضه ایلمش و بو خانقاهده اوطوردیغی مدتجه اسلاف کرامك آثار کزیده‌لرینی مطالعه وتتبعله تزیید نصیبهٔ عرفان ایلمشدر.

بولوادینلی [۱] قارء احمد دده، (سفینهٔ مولویه) مؤلفی

(پندار) لغتده عجب وغرور معناسنه کلدیکنه نظراً، اباسنك نظافتنه عادتا مغرور اولمش اولمسی اکلاشیلیور.

ناجی احمد دده‌نك وفاتنده مشیختی کندوسنه منحصر عد ایتمش ایسه‌ده، ناجی احمد دده‌یه نسیب یوسف دده جانشین اولمشدر. وکالتی حسبیله سابع احامده بو اولدیغی سفینهٔ مولویه ایما ایدییور.

---

[۱] سفینه بو ذاتی بولیلی اولمق اوزره کوستریور. حال بوکه یکی قپو مولویخانه‌سنده محفوظ اسرار دده تذکره‌سنده بولوادینلی دیه مذکوردر. تحصیل ایچون بروسه‌یه کلدیکنه باقیلورسه بولوادینلی اولمق خاطره کلیور.

اسرار دده تذکره‌سنده دیورکه: « معلوم اوله‌که طریقهٔ مولویه‌ده مشهور ومتعارف اولان قارءالمخلص ایکی ذات ستوده صفات اولوب

مصطفی ثاقب دده‌نك طریق مولوی‌یه حین انتساب و انابتنده دلیل آداب طریقتی اولدیغندن انك دلالت متیمنه‌سیله، ثاقب‌دده دخیل‌درگاه حضرت پیردستگیر اولمشدر. وانك‌خدمت‌پربركتیله مستعد وتربیهٔ نزیهه‌سیله مستفیض ایكن، قارء احمد دده‌نك سیر وسیاحته چیقمسیله، ثاقب دده‌نك امید استفاده‌سی عقیم قالمش ایدی. ینه ملاقات امیدنده‌بولنوركن احمد دده‌نك یكی‌قپو مولویخانه‌سنده وفات ایتدیكی خبر مؤلمی ثاقبك قلبنی داغدار، فكرینی تار ومار ایلمشدر.

صیت فضیلت وولولهٔ حسن‌خلق وسیرتی محافل‌وزرایه‌قدر شایع اوله‌رق، حتی نمچه سفرینك بدایت ظهورنده (۱۰۹۹) یعنی سلطان محمد خان رابعك خلعی اثناسنده سرمنجم احمد دده‌نك استعفا ایله استیذان حج ایتمسی اوزرینه، احباسندن وهمدملرندن منجل احمد افندی صدراعظم مصطفی پاشانك منسوبیننـدن اولدیغندن انك سوق‌ودلالتیله سرمنجم بیله اولمش وایستر ایستمز مذكور منجل احمد افندی ایله برلكده سفره كیتمشدر.

برنجیسی قسطمونیلی احمد دده‌در. [وفاتی ۱۰۹۰]، ثانیاً بولوادینلی احمد دده‌دركه، ناجی احمد دده‌نك قارء وهنكام پیریده وكیلیدر.

بولوادینلی احمد دده‌دن بشقه بر قارء احمد دده دها واردركه حاجی احمد دده‌دن صكره یكی قپویه شیخ اولوب ایكی سنه مشیخت ایدرك (۱۰۹۰) ده وفات ایتمشدر. وناجی احمد دده بوكا خلف اولمشدر» ایشته یوقاروده ذكر ایتدیكم قسطمونیلی احمد دده بودر. بشقه احمد دده یوقدر.

ادرنه‌دن استانبوله عودتنده یکی قپو درکاهنده کوشهٔ عزلته چکلمش وبوراده خدمت امامت وقرائت مثنویٔ شریفله اشتغال ایتمشدر. وخدمات سابقه‌سنه وحسن خلق وفضیلتنه بناءً مستحق مقام مشیخت ایکن، ثانیٔ احمد قارء وسابع احامدهٔ معروفه اولمق ارزو وغیرتی سائر درکاهلرده انحلال ایدن مشیختلرك طرفندن قبولنه مانع اولوب، وناجی احمد دده دخی کندولرینی ولیعهد ووکیل امور نصب ایدرك، شیخنك هنکام شیخوختنده درکاه ودرویشانك امور وخصوصنی حقیله ایفا ایدوب بالنیابه (سابع احامده) و (ثانیٔ قارء) اولمش ایسه‌ده، بالاصالة مشیختلرینه عمر کرانمایه‌لری مساعده ایتمیوب نائل امل اولمه‌دن صوك سوزی (اه هو) لفظ جلیلیله کلبانك کش سفر عقبا اولمشدر.

مشارالیه احمد دده‌نك وفاتیله (احمد) نامنه مستحق مشیخت بر کیمسه قالمدیغندن درکاه مذکور مشیختی بر قاچ آی قدر منحل قالمش ونهایت قونیه‌ده سرطریق اولان سید نسیب یوسف دده، صدرالدین چلبی حضرتلری طرفندن (١١١٧ – ١١٢٤) تاریخنده شیخ نصب اولنه‌رق اعزام قلنمشدر.

ناجی احمد دده، اوتوز اوچسنه مشیختدن صوکره سکسان

بر ياشنده اولديغی حالده (١١٢٠) تاريخنده وفات ايتمشـدر. مدفنی، تربه‌نك قبله جهتنده‌كی ديواره يقين و اوكده باشـنده يشيل دستارلی وكتابه‌سنده : [واصل راه حقيقت سيد عالی نسب، مرشد كامل محمد، نسل مولانا جلال] يازيلی ذاتك اياق اوجنده مدفون قارء احمد دده‌نك (١٠٩٠) ء صول طرفنده‌در . تام صبوحی دده‌نك آياق اوجنده‌در . صندوقه‌سـنك آلتنـده‌كی طاشنده شو يازيليدر ؛

« عزم عقبـا ايدوب اول عارف مولانايی »
« اعتبـار ايتمدی بو دار فنـا تكيه‌سـنه »
« (دريا) رحلتنـه ديدی ارنلر تاريخ »
« قاری احمد دده‌مز كوچدی بقا تكيه‌سنه »

١١٢٠

شعرادن (دری) افندی طرفندن تنظيم اولنان بو تاريخ منظومه‌ده والتنده‌كی رقملی تاريخده دده‌نك وفاتی (١١٢٠) ده وقوعبولديغی صراحةً وقطعياً اكلاشيليور. حال بوكه (حديقة الجوامع) (١١٢٣)ده كوستريبوركه، ياكلشدر. چونكه وفاتی متعاقب مزارينه ديكيلان طاش حالا طوريور. بونده (١١٢٠) تاريخی يازيليدر. اعتبارده بوكادر.

كتابه‌سنك صوك مصرعی شودر :

« كوچدی فردوسه همين احمد دده »

۸ — سید نسیب یوسف دده

قونیه‌لیدر و سادات کرامدن الشیخ عمر القنوینك اوغلیدر. عنفوان شبابنده تحصیل علم و معرفتله اثبات موجودیت ایتمش ذواتدن اولوب استانبوله کلدکدن صوکره، بعض وزرایه انتساب، ازجمله صدراعظم سیاوش پاشایه خواجه‌لك ایتمشدر.

دده افندی، سلطان محمدخان رابعك اثنای خلعنده [۱۰۹۹ سنه‌سی محرمنك ایکنجی کونی] ظهور ایدن فتن و شرور ده ولی نعمتی اولان ذوات، خذله و اجلافك پامال تحقیر و تدمیری اولمسندن مغبر و مضطرب اولدیغندن مصره کیتمش و دولت یکروزهٔ دنیانك بوقدر تقلباته تحملی اولمدیغنی آکلایه‌رق و حیاتك ذوق و نشئه‌سی آنجق جمعیت فکر و حضور وجدان ایله قابل حس و ادراك اولدیغنی بیله‌رك منجم احمد دده ایله برلکده اولوقت مصر مولویخانه‌سنده شیخ کامل اولان عظمای طریقت مولویه‌دن قبریسلی سیاهی مصطفی دده حضرتلرینك مجلس ادب و عرفانه جان آتوب سکه‌پوش ارادتی اولمش و اوراده برقاچ سنه فقرا و درویشانه و بلا استثنا مشتاقان فیوض مولانایه مثنویٔ شریف تقریر ایلمشدر.

تقریر معانیٔ مثنویده‌کی سلاست افاده وفصاحت اداسی حسبیله • صغار و کبار درسنه جان آتارمش . علم حکمت و تصو

قده‌بهرهٔ كامل صاحبی اولان سيد نسيبده علوم رياضيه تحصيلی ايچون دخی هوس وارزو اوياندیغندن ، مصردن قالقوب مكهٔ مكرمه‌يه كله‌رك سلانيكلی اولوب سيد خليل افندينك تلميذ عرفانی اولان وبالاخره سرمنجم شهرياری اوله‌رق سلطان محمد خان رابعك نديم خاصی ومصاحب مقبولی بولنان وفقط سلطان مشار اليهك خلعنی متعاقب مكهٔ مكرمه خانقاه منيفی مشيختيله بكام بيوريلان رفيق قديمی منجم احمد دده‌نك مدرسهٔ عرفانه مداومت وملازمته باشلامشدر .

بوراده دخی برمدت قالدقدن وعلم هيئته عائد معلوماتی تحصيل ايتدكدن صوكره ، آستانهٔ عشاق اولان تربهٔ معطرهٔ مولانايی زيارت مقصديله قونيه‌يه كيتمشدر. يوقاروده بيان اولنديغی اوزره بورادن (١١٠٦) تاريخنده بوستان چلبی حضرتلری ايله برلكده فريضهٔ حجی ادادن صوكره قونيه‌يه عودت ايتمشلردر . حاجی بوستان (ثانی) چلبی حضرتلری سيد نسيب دده‌نك اقتدار وفضيلتنی تقدير ايدرك اولا كنديسنه قارء مثنوی تعيين ايتمش وصره‌سيله انقره (١١٠٤)، شام (١١٠٦)، ومصر مولويخانه‌لری مشيختنه نصب ايلمشدر . [*]

صدرالدين چلبی حضرتلرينك زمان مشيختلرنده ايسه (سنه : ١١٢٢) قونيه‌يه جلب ايديله‌رك (سرطريق)خدمتنه

[*] « سفينه »ده مصره شيخ اولديغی يازيليور سه‌ده اسرار دده تذكره‌سنده بوقيده تصادف ايده‌مدم .

آلنمشدر . بوخدمت نظیفه‌ده پروانه کبی یانوب یاقیلورکن فضل وکمالی‌ینه کندیسنه سائق و پیشوا اوله‌رق بوسفرده یعنی (١١٢٣) سنه‌سنده یکی قپو مولویخانه‌سی مشیختنه نقل و تعیین اولنمشدر .

انقره‌یه شیخ اولنجه کندی شو تاریخی سویله‌مشدر :

خامه تاریخ قدومم دیدی بومیدانه
تکیهٔ انقره‌یه کلدی نسیب ناکام [١١٠٤]

سید نسیب دده حضرتلری مدینة‌العرفا وصفنه لایق اولان بودرکاه فیض اکتناهده اوچ سنه قدر خدمت درویشانه بولنه‌بیلوب (١١٢٦) سال هجریسنده سماعخانهٔ بقایه عروج ایتمشدر .

نسیب یوسف دده‌نك مدفنی طوغانی احمد دده‌نك آرقه‌سنده یعنی(١١٢٠)ده وفات ایدن قارء احمد دده‌نك یاننده وصولنده‌در. صندوقه‌سنك آلتنده‌کی طاشده :

سید والانسب یوسف نسیب مولوی (١١٢٦) یازیلیدر.

شام تکیه‌سنه شیخ اولندیغنده‌ده شو تاریخی انشاد ایتمشدر:

تکیهٔ شامه کلنجه کامم اولدی انزوا
کعبة العشاقده باق؛ شیخ پاك اولدی نسیب. (١١ ٦)

سید نسیب یوسف دده‌نك خط تعلیقده‌کی مهارت استادانه‌سی

مشهوردر . حتی اساتذهٔ معروفه‌دن (جوری) یه بیله فائقدر. اشعاری رنکیندر. اسلوب افاده‌سنده مشهود اولان رقت حس وخیال حسبیله اشعاری آب روان لطافتدر. اکثر سوزلری صنایع رفیقهٔ ادبیه ایله ممزوجدر . مفاخر کزیدهٔ مولویه‌یه دائر پك چوق اشعار صوفیانه‌سی واردر .

شو غزل بو وادیده یازلمش آثار مقبوله‌سندندر :

ناموس وجاهی چاهه آتان مولویلرز
دنیای دونی هیچه صاتان مولویلرز
ده روزه‌کار وباری دهرك هبا قیلوب
پیغولهٔ فناده یاتان مولویلرز
ارامز سماعله‌در روزکارده
کرداب بحر عشقه باتان مولویلرز
تلخئ فاقه ایتمکچون نفسمز هلاك
خوان وجوده زهر قاتان مولویلرز
بز ای (نسیب) ! دولت منلای رومده
دنیای دونی هیچه صاتان مولویلرز

کبرای متأخرین چلبیاندن محمدسعید همدم چلبی حضرتلرینك (مولویلرز) ردیفلی بو مأله یقین اشعار صوفیانه‌سی واردر . حتی بروسه‌یی تشریف ایتدکلری زمان بو غزلی یازدیروب

مولویخـانه داخلنده بانیٔ درگاه جنونی احمد دده حضرتلرینك تربهٔ شریفه‌سنك نیاز پنجره‌سنك اوست طرفنه آصدیرمشدر.

مشارالیهك وقوع غیبوبت ابدیه‌سـنه شعرای بنام عثمانیه‌دن سـید وهبی افندی شوبیت تاریخی ایله اظهـار تأثر وقدردانی ایلمشدر .

کلدی برمصرع درونه فیض مولانا ایله
عرش اوله روح نسیب مولوی‌یه جلوه‌کاه

نسیب دده‌نك ، سـانحات العرب والعجمك حکمت عقلیه ودینیه‌سنی احتوا ایدن جمل وفقراتی برصورت ادیبه وصوفیه‌ده ترجمه وشرح ایدرك (رشتهٔ جواهر)نامیله مطبوع براثر کزیده‌سنی کوردم ، اوقودم و یکی‌قپو درکاهنه وقف ایتدم. بواثرینی (۱۱۲۳) سنه‌سی محرمنك اوتنجی کونی اکمال ایتدیکنی خاتمه‌سنه یقین بریرنده سویلیورسه‌ده ینه خاتمه‌سـنده (تاریخ تألیف) سرلوحه‌سی آلتنده تنظیم ایتدیکی بیت تاریخیده :

اولدی بوکتاب پرلطائف برعقده لآلیٔ سرائر
ختم اولدی دیدم آنك نسیبا تاریخنی رشتهٔ جواهر

۱۲۲۰

(۱۲۲۰) رقمی کوستریلیور . حال بوکه بوصوك رقملرده

سهو مرتب واردر . چونکه ابجد حسابیله (رشتهٔ جواهر) ترکیبی (۱۱۲۰) ایدر .

شیخ مشارالیه، دیباجهٔ کتابده :

پایمال رهگذار هر ادیب   خاکپای مولوی یوسف نسیب

بیتندن ومنثور بر قاچ سطرلق مقدمه‌دن صوکره، شوصورتله بیان حال وتصویر افکار ایدییور :

ـ نظم ـ

فاتحهٔ فکرت و ختم سخن
نام خدایست برو ختم کن

پرده کشای فلك پرده‌دار
پرده‌کیٔ پرده شناسان کار

مهره کش رشتهٔ باریك عقل
روشنیٔ دیدهٔ تاریك عقل

وسوزینه شو وجهله دوام ایدوب : « خورشید سپهر امامت وجمشید سریر کرامت اولان حضرت علی کرم اه وجهه ورضی عنه حضرتلرینك (نثراللآلی) نامیله مشهور اولان اثرلری که، مواعظ ونصایحی حاویدر ، بونك فوائدنی تعمیم ولسان عربیه واقف اولمیان یارانك استفاده‌سنی تسهیل ایچون بضاعه‌سزلکمه باقمیه‌رق بعدالاستخاره بو ایشه باشلادم وانك کبی دررلجهٔ بلاغتك میانه‌سنه کلام بی‌انسجامم آمیخته اولمق

همان فوائد شاهوارى رشـته تار پنبه‌یه تنظیمه مشـابه اولدیغی ملاحظه‌سیله بو رساله (رشـتۀ جواهر ۱۱۲۰) نامیله مسمی قیلنـدی ؛ فیض روحانیت صـاحب کلام بلند مقامدن (یعنی حضرت علی) ناشی تاریخ سال شروعه اسم مرقومك (یعنی رشتۀجواهر ترکیبنك)عددی موافق بولندی دیور وصوکره‌ده شو:

نیسـت جز بوی نبی سوی خدا رهبر ترا
ازعلی جو بوکه ، بوی بوعلی مستقذراسـت

بیتی اوقویه‌رق، « جنـاب سـیادت نشان قرة عیون الفقراء السالکین، ملجاء الصلحاء المتورعین، الحسیب والنسیب والنجیب الادیب نخبۀ اولاد جلال الملة والدین جالس سـجادۀ سـلطان العارفین الشیخ محمد صدرالدین چلبی افندی انبتاه نباتاً حسناً وعمره عمر الطـویل معززاً ومکرماً و بلغه الی اقصی مدارج المعالی وانالـه مراتب جده العالی حضرتلرینك» نظر مطالعه‌لرینه عرض ایتدیکنی و بونی اوقویه‌جق اخوانك خیر دعالرینی تمنی ونیاز ایلمکده اولدیغنی درمیان ایدییور.

خلاصۀ کلام. بو اثر صوفیـانه حضرت علینك بوقارووده اسمی کچن (نثراللآلی) نامنده‌کی اثر معتبرلرینك اساساً ترجمه‌سی اولوب، بو میـانده بعض آیات کریمه واحادیث نبـویه‌نك ومثنوی شریفدن آلنان بعض ابیات لطیفه‌نك تفسیر وشرحی و برطاقم اقوال حکیمانه ومتصوفانه‌نك علاوه‌سیله تفصیل اولنمش، اخلاقی، دینی، اجتماعی بر تألیف کزیندر.

ترکجه اسلوب افاده‌سی، زماننده معتبر اولان طرز بیـانه موافق اوله‌رق، کثرت الفاظ و تعبیرات غیر مأنوسه‌دن طولایی مصطلح ایسه‌ده، زادهٔ طبع شاعرانه‌سی اولان ابیات واشعار فارسیه، فصیح بر عجم قدر فصاحت ادا و بلاغت مؤدایه مالك و بناءً علیه رنکین ومعنیداردر.

اثرك احتوا ایلدیکی مباحث اخلاقیه میـاننده [رتبة العلم اعلی الرتب] کلام حکمت اشتمالنك شرحنده دیورکه : « مرتبهٔ علم مراتبك اعلاسیدر. شهریاران فرمانك حکمی بالجمله افراد ناسه شامل ونافذ وانلره کیمسه حاکم اولمق ممتنع اولدیغی مسلمدر. لکن احکام شرعیه اجراسنده زمرهٔ علما سـلاطین ذی‌شانه حاکمدرلر وحکم شرعی‌یه مخاطب ایتمکده احاد رعایادن پادشاه جهانی فرق ایلمزلر. ایشـته بو وجهله رتبهٔ علم مراتب سـائره‌دن بر تر واعلی وصفت علم ایله متصف اولان وجود شریفلر اکرام واجلاله الیق واحری اولور. معلوم عزتدرکه، علمك انواعی چوق ومع کثرتها درت قسمه منقسمدر :

قسم اول شرعیدر، قسم ثانی عقلیدر، قسم ثالث وجدانیدر، قسم رابع لدنیدر . . . . » وعالم باﷲ و بامراﷲ اولان کبرانك مجالسنه مداومتك موجب فیض ورفعت اوله‌جغنه دلیل اولمق اوزره‌ده؛ شیخ عطارك :

« یکدمی صحبت بمردان خدا   بهتر از صدسال بودن در تقی »

بیت مشهورینی ایراد ایلیور.

حضرت شیخك یوقاروده‌كی افاده‌لری دقتله اوقونورسه، مسلمانلرده علمك، ارباب علم وفضیلتك نقدر یوكسك موقعی، نه درجه محترم پایه‌سی اولدیغی بونكله‌ده ثابت اولور. حاكمیت ملیه‌یی احداث ایتدك دیه مغرور اولانلره شیخك بو سوزلری نه مسكت جوابدر! حاكمیت‌ملیه قوری برسوزله اولمز. وراست كلن یره‌ده تطبیق ایدلمز، حاكمیت ملیه، حاكمیت علمیـه ایله اولور. هنوز نور معرفتـله حقیله تنـور ایتمه‌مش بر قومك حاكمیتندن فائده یرینه مضرت‌تولد ایدر. ایشته تاریخ میدانده! اوزاغه نه كیده‌لم. یكیچری تاریخنی اوقویك، حكومت، ناموس حكومت، حیثیت دین وملت نه دیمك اولدیغنی فرق وتمییزدن عاجز بر كروهك هر ایشه قاریشـملری، حركات مكرره‌لری بو دولته فائده‌لیمی اولدی یوخسه مضرمی؟ بونی ارباب تجربه و بصیرت پك رعنا بیلور! اویله ایسـه، حاكمیت ملیه‌دن اول حاكمیت علمیه‌یی تقویه ایده‌لم. بر مملكت علم ایله یورور الفاظ تقلیدی ایله ایلرو كیتمز!

ای زمانمزك متفكرلری! بر از انصـاف ایدك، ایلكده اسلاف ملت بیضا ایچنده نه دردانه‌لر، نه متفكرلر، نه حریت پرورلر ظهور ایتمشدر صوریك! (مركز حرتی) صدركزین اسلامده‌ارا؛ نظریكی بشقه یره‌چویرمه! ایی بیلملی‌كه، بر ملت مفاخر اسلافنی استحفافله بر شی قازانمز، بالعكس غائب ایدر.. بو حال بر قومك تربیهٔ اخلاقیه‌سنك معیاریدر. درجهٔ عرفان

واستعدادینك ترازوسیدر ! بو طبق ، باباسنی انکار ایتمك قبیلندندر !

کندینه کبر وعظمت اثبات ایدن حمقانك احوالنی تصویر ایدن حضرت نسیب مولوی بو بحثمزه پك مناسب اوله‌رق نه کوزل سویلمشدر :

چوقده مغرور اولمه کیم میخانهٔ اقبالده
بز هزاران مست مغرورك خمارین کورمیشوز
بر کون ایلر دست بسته پایکاه جایکاه
بیعدد مغرور صدر اعتبارین کورمیشوز !

٩ — عارفی یاخود بچوی احمد دده

احامدهٔ سبعهٔ مشهوره‌نك یدنجیسیدر. روم‌ایلیده (بچوی)[*]

[*] بچ (٩٥٠) تاریخنده قانونی سلطان سلیمان خان طرفندن فتح اولنمشدر .

(١٠٠٩) ده وسلطان محمد ثالث دورنده بچوی قلعه‌سی سنجاغی قنیژه ایالتنه الحاق ایدلدی . مستقل سنجاق بکی واردی. (٢٢٠٠) خانه اسلامی واردی. جوامع شریفه‌سیله، مدرسه‌لریله تکیه‌لریله‌مشهوردی. اولیا چلبینك روایتنه کوره مولویخانه‌سنی یاقووه‌لی حسن پاشا یاپدیرمش فقط بر روایته نظراً بوراسنی سلطان مراد خان رابعك داماد وصدراعظمی ملك احمد پاشا یاپدیرمش.

سکسان قدر حجره‌سی، واسع سماعخانه‌سی مزین ومحتشم محرابی ومشتملاتی وارمش. خانقاه بانی اولان حسن پاشا جامعنه متصل ایمش.

نام قصبه‌ده ساکن طریقت عشاقیه مشایخندن بچوی مصطفی افندی نامنده مظنه‌دن بر ذاتك اوغلی اولوب اوائل حالنده علم عقائدی واصول ورسوم وارکان طریقتی مملکتی مولویخانه‌سنده سجاده‌نشین اولان فضلادن موصلی حافظ محمد دده‌دن کورمش ومشارالیهك وفاتندن صوکره، یرینه کچن عرب خلیل وابراهیم دده افندیلرك صحبتنده بولنه‌رق (اول نونهال حدیقهٔ حلویته، تربیهٔ باغبان مولوی ایله حقیقةً بر شجرهٔ عالیهٔ مثمره) اولمشدر.

بر مدت صوکره، مسقط رأسی اولان (بچوی) خانقاهنه شیخ دلپسند اولمشدر. مشارالیه حمیتلی، وظیفه‌سنه مقدم ذواتدن اولدیغندن بو خانقاهده دوام ایدن مشیختنده حسن خلق وسیرتیله جلب قلوبه موفق اولمشدر.

مملکتنك احوال عمومیه‌سنك کوندن کونه کسب ایتمکده اولدیغی بحرانك نتیجهٔ وخامتنی تقدیر ایدن احمد دده، بتون ماملکنی نقده تحویل ایدرك اول دیاردن هجرت ایتمش وفی‌الحقیقه ایکی اوچ آی صوکره‌ده، حوالئ مذکوره مجارلر طرفندن مدید محاصره وشدید محاربه‌لری متعاقب ایادئ اسلامدن چیقارق نمچه‌لیلرك قبضهٔ تصرفلرینه کچمشدر.

درویش احمد، ارباب فضیلتدن اولدقلرندن تلطیف وتسریری مقتضای شعار اهلیتپروری اولمغله، بالخاصه نام عارفانه‌

لرینه اوله‌رق (قلبه) ده بر مولویخانه احداث وانشا ایدیله‌رك مشیختی کندولرینه توجیه بیورلمشدر .

بوراده دخی ، وظیفهٔ نظیفهٔ مشیختی حسن ایفا ایتمکده ایکن محمد صدرالدین چلبی حضرتلری طرفندن (١١٢٦) تاریخنده یکی قپو مولویخانه‌سی مشیختنه نقل ایدلمشدر. یرینه نوری دده قلبه‌یه شیخ اولمشدر .

مشایخ مولویه میاننده ، کثرت درویشان ومحبان ایله معروف اولان عظمادن بری‌ده بو ذات ستوده صفاتدر . حتی اویله روایت ایدرلرکه، جمعه‌کونی مولویخانه‌دن چیقوب تا یکی‌قپو محله‌سنده‌کی اولیا افندی جامع شریفنه کیرنجه‌یه قدر ارقه‌لرنده بولنان ددکان ودرویشان ومحبانك بر اوجی هنوز درکاهك قپوسندن چیقمقده بولنورمش.

بچوی احمد دده حضرتلری ، آب روان عرفان مولانادن فیض آلان بختیاراندن اولدیغندن تنظیم اشعارده دخی نصیبهٔ عرفانی کوسترمشدر. اشعارنده (عارفی) تخلص ایدردی.

شو غزل عاشقانه‌لری، فحولین علمای مولویه‌دن واکابر مشایخ صدیقیه‌دن سلطان دیوانیٔ سماعی حقنده‌در :

ذات پاککله‌در ای حضرت سلطان سماع
شرف دائرهٔ مجمع دیوان سماع
یریدر محشر ارواح مجرد اولسه
چونکه جولانکه روحك اوله میدان سماع
بویله بر مجلس پرمائدهٔ شوق ایچره
یاراشور روح خلیلك اوله مهمان سماع
کرمندن اومیلور (عارفی) محشرده دخی
ایده‌سك داخل جمعیت یاران سماع

شیخ عارفی احمد دده :

«علم حق عارفی، احمد دده کیتدی ای واه!»

مصرع تاریخیسی ناطق اولدیغی وجهله (۱۱۳۷) سال هجریسنده ارتحال داربقا ایدرك احامدهٔ ستهٔ اولینه التحاق ایتمشدر، بو درکاهده اون برسنه مشیخت ایتمشدر. تربهٔشریف داخلنده وصاغدن ایلك صفده مدفون کوچك محمد دده ایله صفی موسی دده‌نك اياق اوجنده مدفون اوله‌جق.

کوچك محمد دده‌نك مدفنی ارقه‌سنده‌کی صندوقه‌یی‌ده قالدیردم. التنده مدور بر طاش ظهور ایتدیسه‌ده کتابه‌سی یوقدر.

مشیختی
سنه
۱۱

كتابه‌سنك صوك مصرعى شودر :

« كوچدى عدنه بچوى احمد دده »

١٠ — مثنويخوان محمد دده

قونيه‌ليدر ؛ زمان طفوليتنده واوائل حياتنده وقتنى بوش كچيرميوب، تحصيل علوم ايله انسانلغنى آكلامش بختيار اندندر. اختصاصى اك زياده علوم ادبيه‌يه اولديغندن ، كرك معلمندن استفاضه‌سى وكرك صورت خصوصيه‌ده تتبعى ثمره‌سى اوله‌رق علوم عربيه وفارسيه‌ده اكتساب بهرهٔ تام ايدوب افاضل‌مولويه ميانته قاتيلمشدر .

هنر وفضيلتى مدارج فيض واقباله سائق و پيشوا اولمغله الحاج ابو بكر بن عارف رابع چلبى افندى حضرتلرى جانبندن دركاه معلاى مولاناده مثنوى‌خوانلق خدمت مبجله‌سيله بين‌الاقران سرفراز اولمش وعارفى احمدده‌نك وفاتنده(١١٣٧) دستار كيسودار مشيختله يكى‌قپو خانقاه مسعدت پناهى خدمتيله مباهى بولنمشدر.

بوراده دوام ايدن (١١) سنه مشيختنده علم وفضليله ، اخلاق كزيده‌سيله بتون‌جوار سكنه‌سنك و(قوجه مثنوى‌خوان) وصفيله‌ده مشايخ ودرويشانك مظهر حرمت وتوقيرى اولمشدر.

مشایخ کرام مولویه‌نك اقدم وظـائفی کتاب حکمت نصـاب مثنوی‌یی مشتاقان زلال عرفانه تعلیم وتقریر ایله تنویر افکار اولدیغندن، بو ذات محترمده، بو وظیفهٔ نظیفه‌یی حقیله و بلا ترك واهمال حسن ایفا و اقوال واطوار پسندیده‌سیله‌ده مرشد ومربی نه دیمك اولدیغنی بالفعل اثبات وابراز ایلمشدر.

شیخك بولندیغی عصر، اداب وفضائل ممدوحهٔ طریقتك بحق تقدیر اولندیغی بر دور مسعود اولمغله، مشـارالیهك همم برکزیدهٔ عارفانه‌لریله درکاه معلای مذکورده ایچـه تلامیذ عرفان یتشمشدر.

(۱۱۴۸) تاریخنده تکمیل انفاس معدودهٔ حیات ایدرك، کلبانك کش سفر اخرت اولمشـدر. تربهٔ شریف داخلنده وصبوحی احمد دده‌نك اوك طرفنده غنودهٔ لحد غفراندر.

۱۱ — صفی‌اه موسی دده

طرابلس شـام درکاهی شـیخی جلال علی دده‌نك اوغلی اولوب (۱۰۹۲) سنهٔ هجریه‌سنده تولد ایتمشدر. پدری آتنه‌لیدر. صفی موسی دده‌نك اون بر برادری دهـا واردرکه جمله‌سی طرابلس شامده طوغمشدر.

اکثر فنون عربیه وادبیه‌یی وعلوم فارسـیه‌یی پدرلرندن

اوقومشدر . (١١١٤) تاريخنده پدرلری جلال علی دده وفات ايتديكندن، صفی دده و برادرلری شامدن قالقوب مصره كلمشلر واوراده بعض اخوان مولويه‌دن‌درس اوقودقلری كبی، عبدالغنیٔ نابلسی حضرتلرندن‌دخی حديث شريف ونقليات سائره تدرس وتعلم ايدرك اقران وامثالی ارەسنده تميز ايتمشلردر.

تتبعات متماديه ايله تزييد عرفان ايدن صفی موسی دده (١١٢٠) تاريخنده حلب‌مولويخانه‌سی مشيختنه‌تعيين بيورلمشدر. بو دركاه منيفده اون آلتی سنه قدر مجاهدات نفسيه و مشتاقان فيوض مولانايه مثنویٔ شريف وفرائض واركان دين مبينی تعليم وتدريس ايله مشغول اولمش و (١١٣٦) سنه‌سنده والحاج محمد عارف چلبی حضرتلرينك زمان مشيختلرنده قاسم پاشا دركاهنه نقل ايدلمش و (١١٤٤) ده‌ده يكی‌قپو مولويخانه‌سی مشيختيله بكام اولمشدر .

بو ذات محترم‌ده اسلاف كرامی كبی جداً فاضل، عصرينك علما ومشايخنك مظهرتقدير وتكريمی اولمش علمای مشايخدن بولنديغندن بوراده‌اون‌اوچ‌سنه‌دوام ايدن‌مشيختنده ، درويشانه وخارجدن كلان تشنكان معرفته دائما تفسير بيضا وهدايه ومثنویٔ شريف تعليم وتقرير ايدرلردی .

طرف دولت عليه‌دن (وان قولی) لغتنك طبعی امر واراده بيورلديغندن واكثر موجودنسخه‌لری ياكلش ايدوكندن مشاراليه بونك تصحيحنه بافرمان عالی مأمور اولمشدی . اليوم

الده موجود اولان (وان قولی) نسخه‌لری صفی‌اه دده‌نك تصحیح کرده‌سیدر.

آثار معتبره‌لرندن، مذهب حنفی اوزرینه فرائض مسائلنی حاوی (ارجوزهٔ جدیده) رساله‌سی پك معتبردر. (هو الظاهر) لفظیله توریخ ایله‌دیکی مذکور رساله‌ده کوریلان شو بیتلر مشارالیه دده‌نك بضاعهٔ علمیه‌سنه دلیلدر.

و بعد فالعاجز موسی المولوی   هداه مولاه الی نهج سوی

. . . .

فی الارث مثل سائر المذاهب   و لم اجد فعن لی کالواجب

ان النظمن ارجوزة فیه کما   اجاد فی النظم فحول العلما

. . . .

کم فی الزوایا خبایاً حافیة
لکن اذا ماظهرت قوافیه

تألیف مذکوری، علمای دارالدولهٔیه عرض ایتدکده جمله‌سی کمال تقدیر ایله تقریضلر یازمشلردر. حتی (عبداه الارکاوی) مشارالیهی مدح وثنا خصوصنده مبالغه ایدوب دیورکه:

المولوی الی وجدی موسی
من بکلامه الکلوم موسی

صفی‌اه دده، قاسم پاشا تکیه‌سنده شیخ ایکن (شاهدی)

نام منظوم لغتی لسان عربی‌یه ترجمه ایتمشدرکه، عموم لغاتده اصل نسخه‌سنه معادل اولدیغی مسلمدر.

بابك یوزدی نه وار؟ یوزدیسه پنجه‌ك
یوری سلطان سلیم دوران سنك‌در!

مدلولنجه، تحفهٔ شاهدیٔ مولوی‌ینه تحفهٔ موسی المولوی ایله مقابله‌ده بو آنه قدر کیمسه‌نك اثری بو درجه تعمم ایتمه‌مشدر. اشعار عربیه‌لری آلان مجامع ومحافل اخوان وخلانده زیب صدر اولوب، بو قطعهٔ غرا اثر لهجهٔ حقایق پیرالریدر:

ــ قطعه ــ

ان من رام ان تیم امرك　　فالبراجی ذوی الوجوه تشوه
فالحدیث الشریف یصدق قولی　　اطلب الخیر من حسان الوجوه

عرفای اخوانمزدن صلاح الدین بك بو قطعه‌یی یازارکن یانمده بولنیوردی. سنوحات قلبیه‌سی اولمق اوزره نظماً ترجمه ایتدیلر.

منظومهٔ اصلاح الدین بك:

ــ قطعه ــ

هر کیم که اوله کارینی اتمامه هوسکار
بر روی دلارامه ایده عرض دخالت

ایشته شو حدیث ایلیور اثبات حقیقت :
خوش چهره‌لی یوزدن اوموکز خیر وسماحت

صفی موسی دده ، مهبط فیوض لاهوتیه اولان یکی قپو درکاهنده اون اوچ سنه متمادیاً اجرای وظیفهٔ نظیفهٔ مشیختله، فضل وعرفانیله و باخصوص اخلاق کزیده‌سیله، بو دارالنجاته التجا ایدن مشتاقان ادب وعرفانی تعلیم وتربیه وتسلیك ایدرك بر طریقه انتساب ایتمه‌نك نه‌دیمك اولدیغنی بالفعل کوسترمشلردر. (١١٥٧) سال هجریسنده وفات ایدرك اسلاف عظامی کبی بزم لاهوتیٔ خاموشانه داخل اولمشدر . اوك صره‌ده وصولدن اوکه طوغری چیقمش ایکنجی صندوقه آلتنده دفین خاك عطرناك ومترقب شفاعت سید لولاکدر.

١٢ — کوچك محمد دده

بو ذاتك ترجمهٔ حالنی بوله‌مدم. بو درکاهده اون سکز آی قدر مشیخت ایتمشدر . (١١٥٩) تاریخنده ارتحالی وقوع بولمشدر. مدفنی اوك صره‌ده وصفی موسی دده‌نك یاننده‌در . بعض روایته نظراً قونیه‌لیدر. و بر مدت درکاه کروبی آشیان مولاناده تربه‌دارلق خدمت مبجله‌سیله مباهی اولمش ، اورادن

بو خانقاه فیض پناهه شیخ دلپسند اوله‌رق کلمشدر. مشیخته تعیینی الحاج محمد عارف چلبی افندی حضرتلری طرفندندر.

١٣ — کوتاهیه‌وی سید ابو بکر افندی

مشارالیه پدر والاکهرلری، مشایخ حلوتیه‌دن احمد افندینك (١) صلبندن کوتاهیه‌ده (١١١٧) سال هجریسنده طوغمشدر. عنفوان شبابنی (سفینهٔ مولویه) مؤلفی فضلای مولویه‌دن ازمیرلی مصطفی ثاقب دده‌نك تحت تعلیم و تربیه‌سنده کچیره‌رك اکتساب فیض وعرفان ایلمشدر. ثاقب دده‌نك کوچکی

(١) ابو بکر افندینك سلسلهٔ افراد عائله‌سی: رجال حلوتیه‌دن سید نورالدین افندی، بونك اوغلی سید حسین افندی، بونك اوغلی حلوتی سید احمد افندی. بو ذاتك اوچ اوغلی واردی: ابو بکرافندی، عمر افندی، عثمان افندی.

ابو بکر افندینك اوچ اوغلی واردی: علی نطقی افندی؛ عبدالباقی افندی، عبدالرحیم افندی.

عبدالباقی افندینك ایکی اوغلی واردی: رجب حسنی افندی، شیخ عثمان صلاح‌الدین افندی.

ابو بکر افندی‌زاده عمر افندینك مخدومی: سیدصحیح احمد دده‌در. بونك مخدومی غلطه‌درکاهی شیخی قدرةاه افندی بونك‌ده اوغلی عطاءاه افندی.

ابو بکر افندی‌زاده عثمان افندینك مخدومی: طریقتجی محمد دده، شکوفه‌جی حسین دده، آیین‌خوان مرحوم رائف دده‌در.

وتربیه کرده‌سی اولان مشارالیه ابو بکر افندی اوتوز یاشنه قدر تحصیل علم ومعرفتدن واکابر صوفیه‌نك اثارینی مطالعه وتتبعدن بر آن خالی قالمامش و بو صورتله (طلب العلم فریضة علی کل مسلم ومسلمه) حدیث سعادت تحدیث نبویسنك بتون معانی ومعالیء اسرارینه مظهر اوله‌رق بر مرد کامل ومکمل اولوب میدانه چیقمشدر.

مرشد ومربیسنك همم وانظار فیاضانه‌سی وذاتنده مکنوز استعداد وقابلیتی سایه‌سنده، معلم ومرشدی کبی بهره‌مند فیض وعرفان اولان ابو بکر افندی، اوتوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده (۱۱٦۹) سنه‌سنده الحاج ابو بکر ابن عارف چلبی حضرتلری جانبندن یکی‌قپو درکاهی‌مشیختنه تعیین ودارالخلافة الاسلامیه‌یه اعزام بیورلمشدر.

بو درکاه مشتری پناهده دوام ایدن اوتوز سنه مشیختنده، خلقهٔ تسلیمیتنه داخل اولان درویشان‌ومحبانی دائما طریق‌حق ومعرفته سوق وارشاد ایله بشریتدن مقصود اصلی اولان تزیین ذات وصفاته اهتمام ایلرلر ایدی.

(۱۱۸۹) سنه‌سی رجبنك اوچنجی کونی تنکمیل انفاس معدودهٔ حیات ایله کلبانك کش سفر اخرت اولمشدر. مرقد مطهری تربه درونده ابو بکر چلبی حضرتلرینك صولنده واتصالنده‌در.

١٤ — سید علی نطقی دده

سالف الذکر سید ابو بکر افندینك اوغلی وسید ناصر عبدالباقی افندینك برادریدر. اسرار دده‌نك معاصریدر. (١١٧٦) سنه‌سی محرمنك بشنجی کونی یکی قپو درکاهی اتصالنده‌کی خانه‌لرنده تولد ایتمشدر. تولدینی متعاقب یعنی هنوز بشیکنه قونمه‌دن، پدر محترملری طرفندن خلیفه و برادر زاده وولد معنویسی اولان صحیح احمد دده‌یه تسلیم ایله تربیه‌سی خصوصنی اکا ترك وتودیع ایتمشدی. بو معصوم پاك نهاد، یدی سکز یاشنه باصار باصماز قرآن کریم قرائتنه بدأ واون درت یاشنه قدر علم حال وعقائد اسلامیه تحصیلنه دوام ایتمشدر.

اون درت یاشنده ایکن پدرلری مشارالیه ابو بکر افندی وفات ایتمکله (١١٨٩) تاریخنده وذکری سبق ایدن الحاج ابو بکر بن عارف چلبی طرفندن مشیخت توجیهیله یکی قپو درکاهنه شیخ دلپسند اولمشلردر.

بو اثناده صحیح احمد دده بر طرفدن درکاهك امور اداره‌سیله دراویشان ودده‌کانك تربیه وتسلیکیله، دیکر جهتدن پدرندن کندیسنه ودیعه اولان شیخ جوان بختی تعلیم و تربیه ایله اشتغاله باشلامشدر.

علی نطقی افندی، چوجقلق عالمندن قورتیلوب سن رشد وکماله ایریشنجه، بتون اوقات زندکانیسنی تحصیل معالی وفضائله

حصر ایتمش وفطرتنده مرکوز اولان فیض عمیق ادب پیرا، کندیسنه سائق وپیشوا اوله‌رق عرصهٔ جوشاجوش شعر وانشاده دخی اثبات نام ونشان ایلمشدر.

اکابر عرفای مولویه‌دن غلطه درکاهی شیخی شاعر رقیق القلب غالب دده (*) حضرتلرینک مرشد ورهنمالری ایشته بو سید علی نطقی دده‌در.

بو ذات محترم وفاضلك پدرلری سابق المنقبه کوتاهیه‌وی سید ابوبکر افندی ایسه، ثاقب دده‌نك تربیه کرده‌سی وخواص مریداننددن اولدیغندن اسرار دده مرحوم (**) شیخ غالبه وطولاییسیله خاندن ثاقبیه‌یه انتسابنی شو فخریه‌ایله بیلدیرییور:

شیخم ره مولویده غالب اولدی فیض نفسی عالمه واجب اولدی
اسرار، اکرچه بینوادر اما برچاکر خاندان ثاقب اولدی.

درکاهك رؤیت وتنظیم امورینه وقف وحصر وجود ایتمش اولان مشارالیه صحیح احمد دده علی نطقی افندینك کوچك

(*) غالب دده، (١٢١٣) سنه‌سی رجبنك یکرمی یدنجی پنجشنبه کونی وفات ایتمشدر. حضرت شارحك تربه‌سنده مدفوندر.

(**) اسرار دده، (١٢١١) سنه‌سی رجبنك یکرمی یدنجی کونی ارتحال ایلمشدر. درکاهك قبرستاننده عرفای شعرای مولویه‌دن ورجال ملامیه‌دن فصیح دده‌نك یاننده مدفوندر. هر ایکیسنك اراسنده بیوك برسروی آغاجی واردر. شاعرهٔ کزیده اشعار لیلا خانم‌ده بوراده‌مدفوندر.

برادری سید عبدالباقی دده‌نك اوان‌مشیختنده ـ نعمان اسمنده بردرویشه درکاهدن سیاح ویرلمسی اوزرینه بومسئله‌دن طولایی شیخ ایله ارە‌لرنده حدوث ایدن اختلاف حسبیله تکیه‌یی ترك ایله شهر امینی جوارنده استکرا ایلدیکی خانه‌یه چکیلمشدر. مشارالیه، وقور، اطوار شیخانه‌سیله معروف اولدیغندن اورایه بعض درویشان ایله منتسبین رجالدن بر چوقلری‌ده دوامه باشلادیغندن لیالیٔ مبارکه‌ده اسم جلال اوقومغه باشلامشدر. خانه‌سی عادتا برتکیه حالنی المش. وفاتی‌ده اوراده وقوعبولمشدر.

سید علی نطق افندی، بودرکاه معلاده اوتوز سنه اجرای مشیختله بو مدت ظرفنده اخلاق حمیده واطوار پسندیده‌سیله عمومك مظهر توجه وحرمتی اولمشدر. (١٢١٩) سنه‌سی جمادی‌الاولی ایچنده وقرق اوچ یاشنده اولدیغی حالده ارتحال داربقا ایتمکله تربه‌ده صفی موسی دده ایله عبدالرحیم افندینك اایاق اوجنه دفن ایدلمشدر.

صندوقه‌سی اوزرنده‌کی لوحه‌لرده شونلر یازیلیدر:

خزنیله اسعد دیدم تاریخنی:

هو دیوب مولایه دوندی شیخ علی

١٢١٩

دیکر :

چار ایله تاریخ چیقدی جنته
کوچدی سید شیخ علی‌مولوی

۱۲۱۹

اسرار دده تذکره‌سنی اکمال وتحریر ایتدیکی زمان، سید علی نطقی دده حیاتده ایمش، حتی مشارالیه عائد ترجمهٔ حالنده دیور که :

« . . . الآن اول خانقاه رفیعه‌ده داد ده‌مشیخت‌بیورمقده‌درلر. اداماه بقاه. اوصاف علیه‌لری معلوم حقایق آشنایان اخوان وخلان اولوب :

— بیت —

اسرار عشق فاش دکلدر بورازی‌بیوقوف‌زبان‌سویلرسکا

مؤداسنجه طی تطویل اولندی. »

علی نطقی افندی پدرلری طرفندن (ممش) لقبیله تلقیب ایدلمش اولدیغی خط دستیله محرر بر مجموعه‌ده کورلمشدر. بو غزل او مجموعه‌ده محرردر :

— غزل —

هر کیمه دردم دیسم دیرلر طبیبه سویله‌سن
قورقرم آندن دخی ایلر نیجه ازارلر
ای عجب بو چشم دل بر کون کوریرمی وصلتی
یاره حالم سویلیوب قیاسم نیجه بیك زارلر
کر دیسم یارم سنك دردکله مجنوندر (ممش)
یاقسم عشقکله بو صحرای دلده نارلر

بو غزلك بر صورتی ، اسرار دده تذکره‌سنك علی نطقی دده‌یه عائد سطرلرك هامشنه یازلمش. تاریخی : (٣ صفر سنه ١١٩٩ — یوم الاثنین) در.

١٦ — ناصر سید عبدالباقی دده

الشیخ کوتاهیه‌وی ابو بکر افندینك ایکنجی اوغلی وعلی نطقی افندینك کوچك برادریدر. (١١٧٩) تاریخنده یکی‌قپو درکاهی جوارنده‌کی پدرلرینك خانه‌سنده تولد ایتمشدر.

بوذات محترم‌ده اجداد واسلاف کبی مقامات موسیقیدن فیض آلمش قلوب رقیقه اصحابندن اولدیغندن اوائل حالنده درکاهك نیزن باشیلغنده بولنمشدر. بوده اسرار دده‌نك معاصری وهمدمیدر. حتی اسرار دده ، مشارالیهك نظم واشعار اولان

رغبتندن بحث ایله (انشا اه السنهٔ ثلثه‌ده صاحب دیوان اولورلر) تمنیسنده بولنیور. فی الحقیقه مشارالیه نظم واشعارده ده رقت حس وخیاله وعشق ووجده مالك برادیب سخن‌ساز اولدقلرینی آز زمانده اثبات ایتمشلردر .

شیخ عبدالباقی افندی‌یه درگاهك تولیتی (۱۲۲۹) سنه‌سی ذی‌القعده‌سنده قاضیعسكر مكی زاده مصطفی عاصم افندی عرضیله توجیه اولونمشدر.

علوم ریاضیه‌ده ، خصوصیله ریاضیه‌نك موسیقی‌یه تعلق ایدن الحان وصدا واهتزازات صوتیه مباحثنده قدمانك آثارینی كثرت تتبع ومطالعه ایله ، بو خصوصده صاحب هنر وكمال اولدیغندن (اصفهان وعجم بوسلك) مقامنده ایكی آیین بسته‌لمشلردركه ، الیوم درگاهلرمزده اوقونمقده‌در. عبدالباقی ده‌ده‌نك كوزلسی وارمش .

(شوق طرب) آیینی‌ده مشارالیهكدر . حتی مشاهیر موسیقی شناساندن سلطان محمود خان ثانینك مؤذن باشیسی دده افندی مرحوم دیوركه : «شوق طرب آیینی شیخ عزیزم بسته‌لیوب نام فقیرانه‌مه تبرع بیورمشلردر.»

آیین شویله باشلار :

ای حسرت خوبان جهان خاك درت .

نظریات موسیقیده بهرهٔ کامل صاحبی اولان مشارالیه عبدالباقی دده‌نك (ادوار رساله‌سی) درگاهك کتبخانه‌سنده محفوظدر .

زادهٔ طبع عاشقانه‌سی اولان عجم بو سالك آیینی شویله‌باشلار :

آن کس که ترا بیند   از عیش چه کم دارد .

پدر والاگهرلری ابو بکر افندینك وفاتندن صوکره ، درگاهده‌کی حجره‌سنه چکیله‌رك بر مدت مطالعهٔ کتب ایله وباخصوص ادبیات عربیه‌وفارسیه وترکیه‌یی تحصیل ایله‌مشغول اولمشلر و برادرلرینك موافقتیله (١٢٠٩) سنه‌سی رجبنك هفته‌سنده تأهل ایتمشلردر . تأهل ایتدکدن صوکره ، اوقات زندکیسنی کاه اخوان صفا آیین ایله وکاه درگاهه متصل خانه‌سنده افلاکی دده‌نك مناقبنی ترجمه ایله کچورمشلردر.

اسرار دده تذکره‌سنی یازدیغی تاریخده ، عبدالباقی دده مذکور مناقبك ترجمه‌سیله اشتغال ایدییورمش.

برادرلری علی نطقی افندینك (١٢١٩) سنه‌سی جمادی‌الاولنده وقوع ارتحالنه مبنی، ناصرعبدالباقی دده، الحاج

محمد چلبی حضرتلری طرفندن دستار کیسودار مشیختله یکی قپو درگاه معلاسنه شیخ دلپسند اولمشلردر.

اسلاف کرامی کبی عبدالباقی دده‌نك‌ده اشعاری واردر. شو غزل اشعار عاشقانه‌سی جمله‌سندندر :

عشاقه یانمه ، دلبره رسم وفا کرك
کویایه‌ناله، غنچه‌یه رنك وبها کرك
جانانه ماجرای غم وهجری اکمه ، کل
ای دل دیسه‌کده، دیرکه : بوندن بکا نه کرك
عاشق آرارمی دغدغهٔ قیل‌وقالی، لیك
دلبر همیشه عاشقه شفقت نما کرك
آکلارمی حال عشقی کلام ایله بر کشی
بر یاره درد عشقه هله آشنا کرك
(ناصر) خمار عشقه شرابك نه نفعی وار ؟
ممکنسه کاهی بوس لب دلبر باکرك

ـ دیکر غزلی ـ

کیتمز خیالی دیده‌دن اول سرو قامتك
نقش اولدی دلده صورتی شور قیامتك
اول باقیشده یاقدی قرارم براقدی
آیا نکاهی اتش دلمی او آفتك

کلغنچه‌در مجاز ایله تشبیه اولنسه کرك
رخساریدر حقیقتی رنك طراوتك
روینده خطمی بلکه کورنمش نکاهدن
آزرده‌لك نشانی او جسم لطافتك
(ناصر) اکر تصور اولنسه بعینه
اول شوخدر مجسمی رسم ظرافتك

شو بیت نکته‌دان، معـاصرین مولویه حقـنده سویله‌دیکی بر غزللرندن آلنمشدر :

جناب فیض منلا ایله هرکس بحث عشق ایتسه
هزاران نکته‌یه بر نطقی شامل مولویلردر.

عبدالباقی دده، بو درکاه فیض پناهده اون‌یدی سنه قدر وظیفهٔ نظیفهٔ مشیختی‌حسن‌صورتله ادا ومشتاقان ادب وعرفانی زلال نشوهٔ عشق وعرفانله سـیراب ایتمکده ایکن، برمقتضای امرجلیل‌ارجعی (١٢٣٦) سال‌هجریسی جماذی‌الاولنك‌یکرمنجی جمعه کیجه‌سی ساعت بشده ترك بزم صفای صوری ایله، خلقهٔ عشاق لاهوتی‌یه التحاق ایتمشدر.

کتابه‌سنده‌کی مصرع تاریخ‌شودر : « عالم لاهوته جان آتدی بو دم باقی دده » بو مصرعدن درت چیقاریله‌جقدر.

١٧ — سید رجب حسین حسنی دده

مشارالیه عبدالباقی دده‌نك مخدومی و عبدالرحیم دده‌نك برادریدر. (١٢٢٥) سنه‌سنده تولد ایتمشدر. عبدالباقی دده افندینك وفاتی اوزرینه مشیخت عبدالرحیم افندی‌یه توجیه اولنمق لازم کلورکن ، مشارالیهك حال جذبه واستغراقده بولنمسنه بناءً ، (١٢٣٦) سنه‌سنده رجب حسین حسنی دده‌یه تفویض قلنمش ایدی .

بو ذات عفت واستقامتله، فضائل اخلاقیه ایله متصف ومعروف اولوب، طقوز سنه دوام ایدن مشیختنده ارکان شریعت واداب ورسوم طریقته فرط رعایتیله عمومك مظهر حرمت وتوجهی اولمش ایدی.

حتی درکاهك قدمای ددکانندن مروی اولدیغی اوزره ، شیخ عثمان صلاح‌الدین دده افندینك مربیسی صادق دده مرحوم، مشارالیه رجب حسنی دده‌نك حضورینه کیردیکی زمان کندیسنه فوق‌العاده حرمت وتعظیم ایدرمش. صادق‌دده کبی عرفان وادب مجسمی بر ذاتك بو درجه ابراز مأثر تعظیم

وتوقیر ایلسندن‌ده اکلاشیلیورکه ، رجب حسنی دده جداً وفطرةً محترم وموقر بر شیخ کامل ایمش . زوجه‌سندن مفارقتی متعاقب تورم ایتمش و یکرمی سکز یاشنده اولدیغی حالده (۱۲٤٥) سنه‌سی رمضان شریفنك اواخرنده ارتحال ایلشدر .

۱۸ — عبدالرحیم دده

سالف‌الذکر الشیخ السید ابو بکر افندینك مخدومیدر و (۱۱۸۳) سنه‌سنده پدرلری خانه‌سنده تولد ایتمشدر.

غایت رقیق ومؤثر ولطیف برصدایه مالك وطبعاً موسیقی‌یه پك زیاده مائل اولدیغندن ابتدای حالنده درکاهك قدومزن باشیلغنده بولنمش ایدی . فطرةً عاشق وشوریده‌دل ایدی. ذاتنده مرکوز اولان سودای عشق الهی ، کندیسنی بالاخره بر محیط استغراقه دوشورمشدر .

حتی :

یارب تومرا بنفس طغازمده
باهرچه جزاز تست مرا سازمده
من در توهمی کریزم از فتنهٔ خویش
من آن توام مرا بمن بازمده

رباعیسیله استعداد استغراقکاریسنی، درین ومدید بر دورهٔ حیرته صالمش و :

بنقش مولوی آهنك بردار
حدیث دیکر ان کن پردهٔ تار

دیه‌رك منسلك قهزم عشق مولانا و بیخود نائم شوق شاهد معنی اولوب بتون حیاتی مستی وجوش وخروش ایچنده کچیرمشدر.

برادرزاده‌لری رجب حسنی دده‌نك (۱۲۴۵) سال هجریسنده وقوع ارتحالی اوزرینه، مشارالیه عبدالرحیم دده (۱۲۴۵) تاریخنده سید محمد سعید همدم چلبی حضرتلری طرفندن دستار کیسودار مشیختله یکی‌قپو مولویخانه‌سنه شیخ اولمشلردر. عبدالرحیم افندینك شعره اولان استعداد فوق‌العادهٔ فطریسی طولاییسیله از زمان‌ظرفنده فن موسیقیده‌ده اکتساب بهره ومعلومات ایتمش وصنایع نفیسه‌نك الك رقیق اقسامندن اولان بو ایکی شعبهٔ روح افزاده، هله موسیقیده استادکل مرتبه‌سنی احراز ایدرك عصرینك فارابیٔ ثانیسی اولمشدر.

اشعارنده (کنهی) تخلص ایدرمش.

غلطه درکاه شریفی مشایخ کزیده‌سندن نایی عثمان دده‌نك مشهور (حجاز آیینی) محضا اوقویانلرك و مشق ایدنلرك اهمال وتسیبلری وقدرناشناسلغی نتیجه‌سی اوله‌رق اصول ضربی ونغماتی‌اونودیله‌رق غائب اولمش اولدیغندن مشارالیه عبدالرحیم

افندی، حجاز مقامندن بر آيين رقيق ووجدافزا بسته‌له‌مشلردر.

آيين شويله باشلار :

(من عاشق آن حسنم عشقست مناجاتم)

ايشته بين‌الدرويشان (مجذوب) ديه شهرت بولان شيخ عبدالرحيم، عقللی ليلرك کوچ ادراك ايده‌جکی بويله عاقلانه، متفکرانه سوزلر سويله‌مشدر؛ هم‌ده موازنه ايله سويله‌مشدر.

عبدالرحيم افندی :

« خلاق جهـان عالمـه قيلدقده تجلی »

« هر کيمسه‌يی برحال ايله‌قيلمش متسلی »

بيتنه ماصدق اوله‌رق يشامشدر.

مشار اليهك علوهمت استادانه‌سيله، غلطه خانقاهی قدومزن باشيسی درويش محمدده آز زمان ظرفنـده، فن موسـيقيده اکتسـاب هنر و بهره ومعلومات ايدرك ولوله‌ٔ شهرتی اطرافه يايلمش، حتی درويش مومی‌اليهك اعز احباسندن، جنتمکان سلطان سليم خان ثالث حضرتلرينك مصاحبی احمد اغانك سمع رقتنه واصل اولمش اولديغنـدن، اوده کلوب مولوی اوله‌رق قافلهٔ بختيارانه قاتيلمشدر.

مصـاحب احمد اغانك [١] فطرت موسـيقی‌يه پك زياده

[١] مصاحب احمد اغا (١٢٠٩) سنه‌سـنده ارتحال ايدرك غلطه درکاهنده حضرت شارحك تربهٔ منيفه‌سنك صاغ طرفنه متصل پارمقلقلی

استعداد ومیلی وار ایدی. مولوی اولدقدن صکره بتون بو کمالات موسیقیه‌سنی مقامات مولویه‌یه صرف ایدوب (حجاز و نهاوند وصبا) مقاملرنده اوچ آیین حلاوت آکین بسته‌لمش واکثریسی حضور همایون شهریار دل آکاهده اوقونه‌رق عکس انوار فیضیله دل پادشاه معرفت پناهده بر نائرهٔ محبت وانجذاب حصوله کتوروب، بو جوشش محبتك نتیجهٔ عشق افزاسی اوله‌رق راست مقامی متعلقاتندن (سوز دلارا) نام بر راه نو احداثیله بر آیین وجدقرین‌ده سلطان مشارالیه بسته‌لنمشلردر. بو آیین فیض رهین الآن درکاهلریمزده اوقونمقده‌در.

خطیره‌یه دفن اولونمشدر. شیخ غالبك پدری رجال ملامیه‌دن مصطفی رشید افندی ایله حضرت شارحك درویشلرندن غنم دده‌ده بوراده، شیخ ومربیسی مشارالیه شارحك اایاق اوجنده مدفوندر (وفاتی ١٠٣٦) مصاحب احمد اغانك وفاتنه شیخ غالب شو تاریخی سویله‌مشدر:

مصاحب سید احمد اول هنرمند که اولمشدی بو دوره پیر فاراب
وفاتنده دیدم تاریخ، غالب! مصاحب اولدی خاموشانه احباب

(١٢٣٤) سنه‌سی جماذی‌الاولنده شیخ محمد روحی افندی زماننده، مشهور حالت افندی طرفندن حضرت شارحك تربه‌سی تجدید وبرمقدار توسیع اولنورکن تمل دیواری غنم دده‌نك باش طرفندن براز مرقدك اوزرینه کلمش، قباق طاشلرندن بر ایکی طاش آچیلدقده جسدی ظهور ایتمشدر. عمله و بنا امینی اولان ذاتله درویشاندن بعضلری دده‌نك جسدینی کورمشلردر. سیاه صقاللی ایمش. صکره مزار تکرار قپانوب اوزرینه کمر چویرلشدر. حالاسنك مزاری باش اوجنده اولمیوب، اورته یرنده اولمق لازم کلیور. چونکه مزارك باش طرفی تربه‌نك دیواری التنده قالمشدر.

كفته‌سی قدر بسته‌سی‌ده رقيقدر، عاشقانه‌در ! سماع عارفان كبی وجد افزادر ! دقت ايديلورسه هر بر نغمه‌سنده بر بوی عشق وشوق مشمومدر ! قوجه سلطان سليمك روان پاكی شاد اولسون !

يكی قپو دركاهنده‌كی اسرار دده تذكره‌سنده شيخك ترجمهٔ حالنه عائد صحيفه‌نك هامشنده سرخ ايله يازلمشدر : « . . . حتی سلطان سليم حضرتلری، عبدالرحيم دده‌يی، يكی قپو قدومزن باشيسی ايكن، فن موسيقيده‌كی مهارت فوق العاده‌سنه مبنی چنكی يوسف دده‌يه قياساً اندرون همايونه آلمغی مراد ايتمش ودده ده قلباً ميل ايتمش اولديغی حالده، بر صحرا عين الجمعنده برادر ومربيلری سيد نطقی علی دده‌نك بر نظر غوثانه عطفيله كنديسنی دريای استغراق وحيرته القابيوره‌رق مشاراليهی او ورطه‌دن قورتاردقلری ومربيلرينك وفاتندن خيلی صوكره‌يه قدر او حالده قالوب مؤخراً صحو وتمكينه كله‌رك يكی قپويه شيخ اولدقلرينی، او زمانی ادراك ايدن ثقاة اخواندن ايشتدم.»

شيخ عبدالرحيم افندی، اسرار دده‌نك معاصری ايدی . حتی تذكره‌سنی يازديغی اثناده دركاهك قدومزن باشيسی ايمش. دده‌نك وقوعبولان رجا ونيازی اوزرينه شيخ عبدالرحيم افندی شو غزل عارفانه‌يی بالتنظيم كنديسنه كوندرمشدركه اسرار دده تذكره‌سنده بونی سويليور. غزل شودر :

غواص شدم ازدل دریای سخن را
بسیار کشیدیم گهر شعر دهن را
دروقت تماشای جمالت که شوند مست
مشکل شده‌است وصف تو ارباب سخن را
میخوارهٔ عشقم زقدحهای محبت
دل زنده زامواج صفا خانهٔ تن را
دردامن صحرای محبت برسیدیم
انداختم ازدل هوس سیر چمن را
کنیهی، زره عشق سخنهای بگوید
نه وصف بد خشان نه آهوی ختن را

عبدالرحیم افندی، مستغرق عشق ونشوه اولدیغی حالده بو دزگاهده ایکی سنه‌قدر مشیخت ایدرك (١٢٤٧) سنه‌سنده نوای حیاتی دم بسته اولمغله طربخانهٔ عقباده بزم جوشاجوش سلف سالحینه التحاق ایتمشدر. مدفنی، مولدن واوك صرده‌ده برنجی صندوقه‌در. صفی موسی دده‌نك مرقدینه متصلدر.

صندوقه‌سی اوزرنده‌کی کتابه‌ده شو یازیلیدر:

یك سازکاره دوشمش آغارهٔ اوصول
وقتنده فاریابی عجز ایله ابکم اولمش
بر پیشرو چالمش کوشنه ارجعیدن
پیرولك، اول نوایه. حقنده الزم اولمش.

سماعخانه‌نك قبه كنارنده‌كى تعليق يازيلرى يازان كراسته‌جى
ناميله مشهور مصطفى نورى دده خطيله ديكر بر لوحه‌ده ده:
حته بولنشلر ايكى تاريخ: اولكى تام، ثانى اوچلره ملهم اولمش

محو اولدى عشق حقدن عبدالرحيم افندى
عبدالرحيم افندى پيرانه همدم اولدى
(١٢٤٧)

يازيليدر.

مثنويخوان

١٨ — شيخ عثمان صلاح الدين دده افندى

اكا برعلماى متأخريندن وافاضل مشايخ صديقيهٔ مولويه‌دن يكى قپو مولويخانه‌سى پوست نشينى، ابوالكمالين (١) مثنويخوان عثمان صلاح الدين دده افندى حضرتلرى، هجرت سنيه‌نك (١٢٣٥) سالنه مصادف جماذى الاولنك اون بشنجى كونى استانبولده يكى قپو مولويخانه‌سى جوارنده پدرلرينك خانه‌سنده، پدر محترم وفاضللرى سيد ناصر عبدالباقى دده افندى حضرتلرينك صلب پاكندن كهواره زيب عالم شهود اولمشلردر.

(١) هم سالف الذكر همدم چلبيدن، همده اكابر درويشاندن وپدرلرى شيخ عبدالباقى افندى مرحومك خلفاسندن صادق دده‌دن اخذ طريق بيورمش اولدقلرينه اشارتدر.

هنوز بش آیلق ایکن یعنی فی ١٥ شـوال سـنه ١٢٣٥ تاریخنده کندیسنه عرقیه تکبیر ایدلمشدر. یوم پازار.

ترجمهٔ حالنده آیریجه بیـان وتفصیل اولنـدیغی وجهله، مشارالیه سـید ناصر عبدالباقی دده افندی (١٢٣٦) سـنه‌سی جماذی‌الاولنك یکرمنجی جمعه‌کیجه‌سی ساعت بشده بوخاکدان فنادن سماعخانهٔ علیینه بال‌کشای صفا اولنجه، یرلرینه برادرلری عبدالرحیم افنـدی تعیین اولنمق اصولدن ایکن، مشـارالیهك مجذوب اولمسی حسبیله مشیخت، اولوقت قونیه درکاه عالیسنده پوست نشین ارشـاد اولان عارف رموز مثنوی، شیخ کامل معنوی، شاعرستوده خصال، ادیب کزیده مقال، آبروی چلبیان محمد سعید «همدم» چلبی حضرتلری جانب رشادتپناهیلرندن سید ناصر دده‌نك مخدوم سامی کهرلری رجب حسین حسنی دده افندی‌یه توجیه بیورلمشدر.

رجب دده افندی، طقوز سنه خدمت مشیختده بولنه‌رق بو مدت ظرفنده درویشان وسالکینك تسلیك وتربیه‌سنه بذل نقدینهٔ همت ایدرك جلب کلوب فقرایه موفق اولمشدر.

مشارالیه رجب حسنی دده‌نك (١٢٤٥) تاریخنده وکنج یاشـنده وقوع ارتحالی اوزرینه، درکاه شریف مشیختی بوکره عبدالباقی دده افندینك برادر محترملری سالف‌الذکر عبدالرحیم افندی‌یه توجیه قلنمشدر.

مشیختك بو صورتله عبدالرحیم افندی عهده‌سنه توجیهی

اوزرینه، درکاه مذکور چله‌کشلرندن بشکطاش خانقاهی شیخی قدری دده افندی، سر طباخ محمد دده ایله درکاه مشتری پناهه منسوب بعض مخدراتی ازجمله سابق‌الترجمه عثمان افندینك والده‌سنی قلمنج علی محله‌سنده استیجار ایلدیکی خانه‌یه نقل ایتمشدرکه، عثمان صلاح‌الدین افندی اوراده بر ایکی سنه قدر یعنی شیخ عبدالرحیم افندینك ارتحالنه دکین مشارالیه شیخ قدری افندینك دست تربیتی تحتنده بولنمشدر.

ترجمهٔ حالنی سرنامهٔ تعظیم وتوقیر اتخاذ ایتدیکمز عثمان صلاح‌الدین دده، ایشته بو تاریخلرده درکاه شریفك حنکار محفلی سوقاغنده کائن اولوب الیوم مندرس بولنان (محمود اغا) نام صبیان مکتبنده مقدمات علوم ابتدائیه‌یی تحصیل ایله مشغول بولنیورلردی.

شیخ عبدالرحیم افندی مقام مشیختده ایکی سنه‌قدر بولوندقدن صوکره، (١٢٤٤) سال هجریسنده تکمیل انفاس معدودهٔ حیات ایدرك کلبانك کش سفر آخرت اولمسی اوزرینه، درکاه عالی مشیختی همدم چلبی حضرتلری طرفندن (١٢٤٧) سنه‌سی ربیع‌الاخرینك یکرمی بشنجی کونی هنوز اونبر یاشنده بولنان مشار الیه عثمان صلاح‌الدین افندی‌یه توجیه اولنمغله، بشکطاشده مسافرةً مقیم اولدقلری شیخ قدری افندی خانه‌سندن عائله‌سیله برلکده یکی قپو مولویخانه‌سنه نقل بیورمشلردر.

آنجق مشارالیهك حداثت سنی حسبیله، یکی قپو درکاه

فیض اکتناهی درویشلرندن، طریق حلوتیه کبار مشایخندن، شهر امیننده ام سنان درکاهی‌شیخی صاحب‌دیوان ذکائی افندی دامادی محمدصادق دده، [١] قونیه‌دن‌وارد اولان امرموجبنجه سرطباخلق خدمت مباهات کاریسیله، مشارالیه عثمان افندی‌یه وکیل ومربی تعیین اولنمشلردر.

محمد صادق دده، حد ذاتنده جدی، وقور، آداب‌شریعت و رسوم وارکان طریقـته واقف وبونلری اجرا ایله مباهی بر درویش کامل العیار اولدیغندن، دسـت تربیتنه تودیع اولنان شیخ جوان طبیعتی، اشغال ایتدیکی مقام عالینك سویهٔ عرفانیله متناسب بر صورتده تربیه‌یه صرف نقدینهٔ همت ایلمشـدر. بناءً علیه بو خصوصده کندیسنده بیوك بر صلاحیت وفقط عظیم بر مسئولیت معنویه کورەن درویش صادق، تعقیب‌ایتدیکی فکر واملده بر لحظه جدیتدن آییرلمامش، هرحالیله، اقوالیله سلف صالحین مولویه‌یی تقلیددن کیری طورمامشدر.

ایشـته عثمان افندی، بویله بر مربیٔ خالص‌العیارك بوتهٔ اکسیر تربیتنده تصفیهٔ فکر و وجدان ایلشدر.

***

[١] صـادق دده‌نك خـلافتی سید ناصر عبدالباق دده‌دن، بونك‌ده برادری علی نطق دده‌دن، بونك‌ده عمی صحیح احمد سرطباخ دده‌دن، بونك‌ده عمی ابو بکر دده‌دن بونك‌ده سفینه صاحبی ثاقب دده‌دن بونك ده سید محمد دده‌دن بونك‌ده شاطی احمد دده‌دن بونك‌ده اغا زاده محمد دده‌دن بونك‌ده چلبی بوستان اولدندر.

عثمان صلاح‌الدین دده افندی، مقدمات علومی مولویخانه قپوسی داخلنده صلحادن خواجه محمود افندی اسمنده برذات فضیلت سماتدن تحصیل ایدرك منطقه قدر درس کورمشلر؛ آندن صوکره اولیا خواجه دیمکله معروف اکابر و اصاغر، مجذوب الهی مشهور عبدالرحیم افندی مجازلرندن، قالدیریمی زاده شهری احمد افندی حضرتلرندن علوم آلیه وعالیه وعلم حقایق تعلم وتدرس بیوردقلری کبی، کبار مشایخ نقشبندیه‌دن مثنویخوان ایوبی خواجه حسام‌الدین افندی حضرتلرندن دخی مثنوئ شریف تدرس ایتمشلردر.

*
* *

خواجهٔ مشارالیه، اولوقت قوجه مصطفی پاشا درکاه‌شریفنده تفسیر وحدیث تدریس بیوردقلری جهتله، شیخ عثمان افندی مشارالیهك درسنه دوامه باشلادیلر. خواجه حسام الدین افندی بالاخره حاجی اوحد درکاهنده ونهایت ایوبده قار یاغدیده خاتونیه درکاهنده درس تقریرینه دوام ایتدکلرندن، خواجه‌نك الك خالص وصادق تلمیذی اولان عثمان افندی ایشته بوراده مثنوئ شریفدن اجازت آلمشلردر.

*
* *

عثمان افندی حضرتلری یاز دیمز قیش دیمز بلاترك وتوقف یکی قپو تکیه‌سندن قالقوب تا ایوبه قدر شدرحل ایله خواجه‌نك درسنه دوام واستفاضه‌یه اهتمام ایدردی.

خواجه مرحوم درسده اکثریا جناب شیخی مخاطب اتخاذ ایدرمش. حتی مثنوی شریفه بدا ومباشرت ایتملری حقنده عثمان افندی‌یه مکرراً وقوعبولان اخطارلرینه قارشو مشار الیه تأدباً اختیار سکوت ایدرلرمش.

ینه بر کون درس اثناسنده تصادفات حسنه‌دن اوله‌رق مثنوی شریفدن اوقودیغی ابیاتك «بکو ! بکو !» صورتنده تکرر ایتمسی اوزرینه ، جناب حسام‌الدین کندینه خاص اولان وقاریله‌عثمان افندی طرفنه میل وتوجه ایدرك «باق عثمان‌افندی! جناب پیر بکو بکو . . . بیوریورلر» دیوب آرتق مثنوی شریفه بدأ ایتملرینی ایما واخطار بیورمشلردر.

بو امر واشارت علیه اوزرینه وفقط خواجه‌سی مشارالیه حسام‌الدین‌افندینك ارتحالندن صوکره، عثمان‌افندی حضرتلری (١٢٨٣) محرمنه مصادف اولان بر پنجشنبه کونی سماعخانه‌ده مثنوی شریفه رسماً وتیمناً بدأ ومباشرت بیورمشلردر.

خواجه حسام‌الدین افندی طرفندن کندیسنه ویریلان اجازتنامه‌نك صورتیدر :

«بسم‌الله . . . . .

الحمد لولیه والصلوة علی نبیه وعلی آله اجمعین. اما بعد فقد اذنت لنقال کتاب المثنوی المعنوی علی ما حققه الشارح الانقروی للشیخ السید عثمان صلاح‌الدین المولوی، کما اخذته

عن سیدی خواجه محمد امین الله الحسینی وعن الاستاذ خواجه سلیم النقشبندی قدس الله اسرارهم ونفعنا الله بعلومهم آمین.

«وانا الفقیر حسن حسام الدین المثنوی خوان.»

فقط بوندن اول درکاهك مسجدنده غیر رسمی اوله‌رق حضرت سلطان ولدك آثار گزیدهٔ عارفانه‌سندن اولان (انتها نامه) یی اوقوتمشلردر.

یتمش بش تاریخلرنده، مشهور اولیا خواجه‌دن تکمیل نسخ ایتمکله، قبریسلی خواجه کبی فاتح وبایزید جوامع شریفه‌سی اکابر علماسندن بر چوغی حاضر اولدقلری حالده، درکاه شریفك سماعخانه‌سنده خواجهٔ مشارالیهدن اخذ اجازت ایلمش، و آندن صکره استاذ مشارالیهدن علم حقایق تدرس وتعلم بیورمشلردر.

یتمش بش تاریخندن صوکره، بعض ذوات فضیلتسماته شیخ اکبر محی الدین عربی حضرتلرینك (فصوص) نی تدریس وتکمیل ایتمکله، اولزمان معروف ومشهور خاص وعام اولان علمای کرام ومشایخ ذوی الاحترام واکابر ورجال صدق اتسام حاضر اولدقلری حالده سماعخانه‌ده صورت رسمیه‌ده اجازت

ویرمشلردرکه، مجازین کرام میاننده مخدوم والا کهرلری وجانشین فضیلت کسترلری مرحوم ومغفور ابوالبرهان شیخ محمد جلال‌الدین دده افندی ایله خداوندکار ولایتی مرکز نیابت شرعیه‌سنده ایکن ارتحال داربقا ایدن فاضل ستوده شیم عاصم بك افندی کبی ذوات محترمه ورجال فاضله حاضر بولنمشلردر.

بوندن صوکره، ایکنجی دفعه اوله‌رق عصرینك بعض علما ومشایخنه درکاه معلای مذکور سماعخانه‌سنده جلال‌الدین دوانینك (زورا) سنی ومحی‌الدین عربی حضرتلرینك (فصوص الحکم) ینی تدریس بیورمشلردر.

شیخ عثمان صلاح‌الدین دده افندینك مثنوی خواجه‌سی، سالف‌الذکر حسام‌الدین افندی (بیك ایکیوز سکسان) سنه‌سی شوالنك برنجی کونی صباحه قارشو ایوبده کائن درکاهنده ترك قبای فنا ایله احرام بقایه بورونمکله قارء مثنویسی اولان مصطفی افندی ایوبده کائن مذکور درکاهده، معلم محترم و عالیمقامی استخلافاً مثنوی شریف تقریر ایتمکه باشلامشدر .

یوقاریکی تاریخلردن وتفصیلاتدن اکلاشیلدیغی اوزره،

شیخ عثمان افندی مرحوم، خواجه حسام‌الدین افندینك [١]
ارتحالندن صوکره، مثنوی شریف تقریرینه باشلامشلردرکه،
بوده کندیلرینك معلم مکرملری حقنده‌کی فرط تعظیم وادبنه
دلیلدر.

خواجه حسام‌الدین افندینك کوزلرینه عمی طاری اوله‌رق
اوحالده درس تقریر بیوررلردی. حتی خواجه‌نك کوزلرینه
عمی طاری اولدیغی سلطان عبدالمجید خانك مسموع همایونلری
اولونجه تداویلری ایچون اطبا تعیین واعزام بیورمشلر ایسه‌ده
خواجه‌مرحوم کیدن اطبایه :

« جناب حق بزی شمدی یه‌قدر بینا اوله‌رق یشاتدیلر،»
« بوندن صکره‌ده نابینا اوله‌رق امرار حیات ایتمکلکمز
« مقدر ایمش . . » دیه‌رك اعتذار وتداویدن استنکاف
ایتمشلردر.

مشارالیه عثمان صلاح‌الدین دده افندی، بیك اوچیوز
تاریخنه قدر درکاه مشتری پناهده مثنوی معنوی قرائت وبو
صورتله خاطر فیوضات فاطر مرشدانه‌لرینه لایح اولان پك

[١] پدرم ومربیم عثمان وصفی افندی مرحوم، خواجهٔ مشارالیهك
درسنده بولنه‌رق اکتساب فیض معنوی ایتمشدی.

چـوق حقايق عبرت آيات ايله حلقهٔ استفاضه‌لرنده بولنان تشنکان معرفته ومشتاقان ادب وعرفانه زلال حقايق ايثار ايتمکده ايديلر.

مبحث مخصوصنده تفصيل ايديله‌جکی اوزره، شيخ مشاراليه، جنتمکان سلطان عبدالعزيز خانك مادهٔ خلعنده ذيمدخل اولملری واجلاس سلطان عبدالحميد خان ثانيده خدمت وهمتلری مسبوق اولمسی وسيله‌لريله، بعض خونه‌نك نتيجهٔ القاآتی اوله‌رق، هر حال وطوری بر معنای ديکرله تفسير ايديله‌رك حق فاضلانه‌لرنده مادهٔ دکلسه‌بيله معناً تضييقات اجراسنه باشلانديغندن، باخصوص اولجه اولديغی کبی، عقيب جلوس همايونده بر معتاد حضورده مثنویٔ شريف قرائت وتعليمی ايچون سرای ملوکانه‌يه عزيمت ايتمشکن پادشاهك راحتسزلغی اعتذاريله وظيفه‌سنی ايفا ايده‌ميه‌رك عودتی واير تسی هفته دخی عين حال وموقع قارشوسنده بولنمسی کبی حالات کنديسنه پك کران کلديکندن، بالطبع بردها کيتمه‌مش، ايشته بو حال تاريخ مذکورده اختيار عزلت ايتمسنه بادیٔ مستقل اولمشدر.

تصادفات غريبه‌دن اولمق اوزره، اختيار عزلت بيورمه‌دن

اول، یعنی صوڭ درس اوله‌رق بر پنجشنبه کونی بر معتاد کرسیٔ ارشادده اوقودقلری درس :

« مرده شو تا مخرج حی والصمد »
« زندهٔ زین مرده بیرون آورد »

بیتیله ختام بولمشدرکه، بوندن صوکره، حرم دائره‌سندن طیشاری بر دها آیاق باصمامشلر ودرت سنه متمادیاً خسته‌لقله اوغراشمشلردر،

ارتحاللرندن بش اون کون اول، دامادلری بولنان بهاریه مولویخانه‌سی پوست نشینی فخر الادبا، شیخ الظرفا حسین فخر الدین دده افندی حضرتلرینڭ نزدینه، برای تبدیل هوا کیتمشلردی.

اوراده حکمنی شدتله اجرایه باشلایان (حمای حبیثه) دن متأثراً :

فی ١٨ جمادی‌الاخر سنه ١٣٠٤ ـ فی ٣١ کانون ثانی سنه ٣٠٢ تاریخنده ومشیختنڭ اللی یدنجی سالنده بر پنجشنبه کونی اقشام اوزری تکمیل انفاس معدودهٔ حیات ایله سماعخانهٔ عقبانه عازم اولمشلردر.

جناب حق روحنی تقدیس بیورسون!

حین ارتحالنده التمش طقوز یاشنده بولنیوردی. خسته‌لغی التهاب کبدله باشلادی، سکز اون دفعه بربرینی متعاقب ذات الرئه

دن مضطرب اولدى. حتى او درجه‌ده‌كه، رئه‌لرى عادتا قالبوره دونمش.

طبيب مداويلرى يكى باغچه خسته‌خانه‌سى سرطبيبى اسبق احمد پاشا ايدى.

مشايخ مولويه‌نك اثناى غسللرنده آيين شريف قرائتى اوته‌دنبرى معتاد اولمغله، شيخ مشاراليهك غسلنده‌دخى اولوجهله حركت اولنوركن، او تاريخده درسعادتده بولنان قره حصار صاحب مولويخانه‌سى پوست‌نشينى مرحوم كمال‌الدين چلبى افندى مشاراليهك غسل اولنديغى آتشبازه (مطبخه) كله‌رك، وفوق‌العاده بر تأثر ووجد ايله كوزلرندن ياشلر آقيده‌رق :

« واه عثمان !... سن‌ده‌مى كيتدك !... » خطاب ارامسوزيله واسم جلال اوقومغله برابر، وقدومزن باشى بولنان همشيره‌زاده‌سى مرحوم احمد حسام‌الدين افندى‌يه بر اداى رقيق وقورانه ايله :

« اى زهجران » ى اوقويك ! »

ديه واقع اولان امر واخطارى اوزرينه، اهل مطرب بر لحن وجدافزا و بر آهنك حزن انتما ايله هپ بر آغزدن شو قطعهٔ جكرسوزى اوقومقه باشلارلر :

— قطعه —

ای زهجران فراقت آسمان بگریسته
دل میان خون نشسته عقل وجان بگریسته
جبرئیل وقدسیان رابال و پرها سوخته
انبیا واولیارا دیدکان بگریسته
ای دریغا، ای دریغا، ای دریغا، ای دریغ !
همچنان چشم عیان، چشم کمان بگریسته.

هامش — بو قطعهٔ دلسوز، جناب صلاح‌الدین زرکوب قونونیك ارتحالی حسبیله حاصل اولان تأثر عظیم اوزرینه حضرت مولانا طرفندن تنظیم وقرائت بیورلمشدر.

کمال چلبی، یوقاروده‌کی قطعه‌نك اوقونمسنی امر ایتمکله برابر فرط تأثر وشدت وجد وغلیانندن مغفور مشارالیهك ایاقلرینه قپانه‌رق اوپمشدر؛ بعدالغسل والتجهیز کلبانکی چکن وابتدا اسم جلال اوقومغه باشلایان مشارالیه کمال چلبی افندیدر.

ایشته او وقت حقیقةً تعریف وتصویری حوصله‌یه صیغماز بر لوحهٔ وجد ورقت اوکنده بولنلمشدر:

بر طرفده، بتون حیاتنی فضائله، معالی‌یه حصر ایتمش بر وجود نادرالموجود او محترم بیاض صقالیله مغسلده یاتیور، دیکر جهتده مولانا کبی بر صاحب کمالك التیوز بو قدر سنه

اول اك تأثرلی ، اك هیجانلی زماننده اوقودقلری بر قطعهٔ ارامسوز بتون صفحات رقت آوریله تکرار ایدیلیور. [١]

اك معتبر وموثوق اثار قدیمه‌دن اولان (مناقب) ی اوقو- یانلر، حضرت مولانانك یوم ارتحالنده ، قونیه‌ده وقوعبولان حالات تأثر وهیجانك درجه‌سنی البت تقدیر ایتمشلردر.

ایشته عثمان افندینك یوم ارتحالی انك کوچك بر نمونه‌سی ایدی....

شیخ مشارالیهك خبر ارتحالی سیالهٔ برقیه کبی شهرك نقاط مختلفه‌سنه شایع اولور اولمز، مفتون لذت صحبتی، مجلوب فضائلی اولانلری عمیق بر یأس وتأثر استیلا ایتمشدی . محافل ومجالس یارانده مرحومك فضائل علویه‌سی سرمایهٔ بحث ومقال اولیور، کندیسنی اوزاقدن طانیانلر بیله عثمان افندینك ضایعات عظیمه‌دن اولدیغنی بلااختیار واراده سویلیورلردی...

حتی او کون نشر اولنان غزته‌لر، مشار الیهك ارتحالی اوزرینه شو قطعه‌یی ده یازمشلردی :

ایکی عالمده تصرف اهلیدر روح ولی
دیمه‌که بو مرده‌در بوندن نیجه درمان اوله

[١] مرحوم مشارالیهی غسل ایدنلر عرفای فضلای مشایخ مولویه‌دن شیخم اسکیشهر مولویخانه‌سی پوست نشینی مرحوم حسن حسنی دده ومشارالیهك حدیث خواجه‌سی تونسلی مصطفی افندیلردر.

روح شمشیر خدادر، تن غلاف اولمش اکا
داخی اعلا کار ایدر بر تیغ کیم عریان اوله :

اوت ! بلااختیار ... چونکه عثمان افندی دور سابقك زیاده توهم ایتدیکی بر وجود ایدی . شیخ عثمان افندی بعض ادانینك تأمین منافع خسیسهٔ شخصیه‌سنه خادم اوله‌جق بر سبب وزمین تشکیل ایدییوردی.

شیخ عثمان افندی کویا، خلیفهٔ زمانه قارشو مخالف بر طاقم امللر بسله‌دیکی بهانه‌سیله نظر عالیده بشقه صورتله ارائه وتصویر ایدیلیوردی. خلاصه ، عثمان افندی‌ده ، یکی قپو مولویخانه‌سی‌ده ایکی مرکز خروج اولمق اوزره تجسم ایتدیریلیوردی. مشیت الهیه‌دن بو درجه غفلت موجب حیرتدر ! تقدیری کیمسه تغییر ایده‌مز !

بر جمعه کونی ایدی... اولوقت مکتب سلطانیه‌ده ایدم. برمعتاد قله‌قپوسی مولویخانه‌سنه کیتمش ایدم . درکاهك جمله قپوسندن ایچری کیردیکم زمان قدمای درویشاندن مرحوم ارناوود فیضی دده‌یه راست کلدم. مقابله زمانی تقرب ایتمش اولدیغی حالده ، اورته‌لغی پك تنها کوردیکمدن سببنی صوردم ؛ دده : « بهاریه شیخنك قاین پدری وفات ایتمش ؛ جانلر اورایه کیتدی ... » جوابنی ویردی.

مکر وفات ایدن، شیخ عثمان افندی ایمش ...

مرحوم مشارالیهك نعش غفران نقشنی حامل اولان تابوت، حال حیاتنده اکتسا ایتدیکی درویش خرقه‌سنه صاریلی اولدیغی حالده مفتون فضائل وکمالاتی اولان ذوات محترمه‌نك انامل توقیر وتکریمنده طـوتیله‌رق بهاریه درکاهندن احتفـالات فائقه ایله قالدیرلمشدر. شویله‌که :

بو صورتله تشکل ایدن قافلهٔ حزن انتمانك تا ایلروسنده طرق علیهٔ سائره مشـایخ کرام وددکان عرافت انتسـامی تهلیل وتکبیر ایتمکـده و انلرك ارقه‌سنده مشـایخ مولویه ایله ددکان و بالعموم محبان ومنتسبین طریقت صدیقیه سکه پوش اوله‌رق حزین حزین اسم جلال اوقومقده اولدقلری و وزرا ورجال دولتله علمای بنام جنـازه‌یی تعقیب ایتدکلری حالده، ایوب جامع شریفنه کتیریله‌رك صلاة ظهری متعاقب جنـازه نمازی جماعت کبرای موحدین ایله ادا وتزکیه اولندقدن صوکره، حین احتفالات ایله وسور خارجی طریقیله پوست نشینی بولندقلری درکاهه کتیریله‌رك حال حیاتنده احضـار ایتـدیردیکی لحده، لطف ومرحمت صمدانیه‌یه تودیع ایدلمشدر.

مرحومك مشارالیهك جنازه‌سی او درجه‌غلبه‌لك ایمش‌که،

جنازه درکاه قپوسندن ایچری کیردیکی حالده، جماعتك ارقه‌سی هنوز ایوبده ایمش. افرادی، صاییله‌میه‌جق درجه‌ده کثیراولان شو جماعت، مرحوم مشارالیهك بلندئ قدر ومزیاتنك تمثال مجسمیدر. جنازه‌ده بر چوق خرستیان وحتی رهبانلر بیله موجود ایمش.

شیخ عثمان صلاح‌الدین دده افندی حضرتلرینك ارتحالی اوزرینه بعض عرفا وشعرا طرفندن تنظیم اولنان تأثرنامه‌لری بر وجه آتی درج ایدییورم:

مقتدای و پیشوا علم لدنی صاحبی
حضرت عثمان افندی نور شمس معنوی
غوث اعظم دینسه لایق شانه شایسته‌در
قطب عالی دینسه شایان نامنك بالاسنه
حاصلی بر مرشد کاملدی ضایع اولدی آه
حب فی‌اه نائل ایتدی مطلب اعلاسنه
کلدی بر کلبانك ایله تاریخ عارف کوشمه
هو دیوب عثمان افندی واردی مولاناسنه

سنه

١٣٠٤

شیخ الحرم حضرت نبوی خدمت مبجله‌سیله بکام ونائل

اقصای مرام ايكن خسته‌لغنه مبنی درسعادته كله‌رك كچن سـنه بوراده ارتحال دارِبقا ايلين مستشار سرعسكری ٔ اسبق شاعرِپاك طينت كريدی مختار افندی‌ده ، شيخ مشاراليه حقنده شو قطعهٔ تاريخيه‌يی انشاد ايتمشدی :

مؤمنانرا لايموتون كفت پيغمبر يا اخی
بلكه ازدنيا بعقبی نقل فرمايند وطی
كريه‌ام مختار نه ازمرگت الا از فراق
شد بحق پير بزركوار صلاح‌الدين حی

سـنه

١٣٠٤

خلفای مولويه‌دن بكلكجی معاونی عصمت بك‌ده شو :

ايتدی حقه جان فدا عثمان صلاح‌الدين دده

مصرع !يله اظهار واعلان تأثر ايدييور.

مرحوم مشاراليهك حيات علميه و سياسيه‌سی

شيخ عثمان صلاح‌الدين افنديـنك حيات علميه‌سی بودرجه پارلاق وممتاز اولديغی قدر حيات اجتماعيه و سـياسيه‌سی‌ده او نسبتده مهم وذكره شاياندر.

عثمان افندی، عصرك نادراً يتشـديرديكی اصحـاب عرفان

واقتداردن ، اداب شریعت ورسوم طریقتی محافظه ایدر برمرد صاحب وقار فائز الاعتبار ایدی . مسلك صوفیانه‌ده وعلوم ظاهره‌ده مشارالبنان ایدی. بلندئ رتبهٔ علم وعرفانی حسبیله مجالس ومحافل علماده قدری بالاتر اولدیغی کبی اعاظم واکابر دولت نظرنده دخی پك بیوك بر موقع احترام احراز ایتمش اولان مشارالیه، مسلك اداره‌ده‌دخی صاحب رأی سدید ایدی. معشوقهٔ وجدانی اولان جدیتدن آیرلمز ، هر شیئك فلسفه‌سنی یعنی اسباب حقیقیه‌سنی تحریدن کری طورمازدی. درویشان وسالکینك تهذیب اخلاقنه خادم اوله‌جق نصایح حکیمانه وارشادات عارفانه‌سیله طرق علیه‌نك تأسسنده‌کی مقصد وغایه‌یی بالفعل تعلیم وتلقیندن بر آن خالی قالمازدی.

***

شیخ مغفور مشارالیهك رأی صائبندن بعض وکلای دولت ده استفاده ایتمشلردر. شیخك بو خصوصده‌کی رأی وتدبیری امور دولته مداخله صورتنده اولمیوب علی طریق الاستشاره ایدی .

ذاتاً ، التیوز بو قدر سنه‌دنبری ، موجودیت علمیه‌لرینی محافظه ایدن وحتی اوروپا فضلا وحکماسی نظرنده بیله عرفان ونزاکتله توصیف ایدیلن مولویلر قرون سالفهٔ اسلامده ظهور ایتمش اولان بعض طریقلر کبی وعلی الخصوص اوروپاده موجود

طرق رهبانیه کبی سیاسیات ایله هیچ بر زمان مشغول اولمامشلر؛ مرشد اکملری اولان مثنوئ شریفده :

« عقل را باعقل یاری، یارکن »

« امرهم شورا بخوان وکارکن »

بیان واشارت بیورلدیغی اوزره دائما فکر مشورت ومشروطیتله تزیید عرفانه چالیشمشلردر. ایشته، مولویلر اساساً وقدیماً مشورتپروردرلر ! فافهم ! !

عثمان افندی بعض قومیسیونلرده‌ده بولنه‌رق ایفای خدمت وابراز حمیت ایلمشدر . فقط بو خدمتلرک کافه‌سنده دائرهٔ صلاحیتی تجاوز ایتمه‌مش، استیضاح حالنده بیان رأی وفکرله اکتفا ایلمشدر .

ازجمله (۹۳) محاربه‌سنده هندوستان مسلمانلری مقام صدارتعظمایه مراجعتله، شیخ عثمان افندینک ریاستی آلتنده بر اعانه قومیسیونی تشکل ایدرسه اعطای اعانه‌یه شتاب ایده‌جکلرینی بیان وافاده ایتمشلردی. کیفیت عثمان افندی‌یه‌ده اشعار قلنمش ایدی.

هندلیلرک بو مراجعتی اوزرینه مرحوم مشارالیه : « بنم نامیمه مراجعت ادارهٔ اویه‌مز ، حکومت وار ایکن طوغریدن طوغری‌یه بو صورتله مراجعت حکومتک وقع وحیثیتنی مخل

اولدیغندن، حکومت نامنه مراجعت ایدلمك اقتضا ایدر . ذاتاً بن‌ده او قومیسیونده اعضا بولندیغم جهتله، اعانات قومیسیون نامنه کوندرلسون ! » جواب حکیمانه‌سیله مسلك متین ومقبولنی ارائه واثبات ایتمشلردر.

ایشته وظیفه‌ده صلاحیت ومسئولیتك، ادارهٔ اموره دقت و بصیرتك بوده بر کوزل نمونه‌سیدر .

شیخ عثمان افندینك مذکور اعانه قومیسیونی اعضالغنه تعیین ایدلدیکی اولوقت صدراعظم بولنان مشیران عظامدن حسین عونی پاشا طرفندن بر تذکرهٔ رسمیه ایله کندیسنه تبلیغ ایدلمش ایدی. بو قومیسیون باب عالیده اجتماع ایدردی.

یکی قپو مولویخانه‌سی ، شیخ مشارالیهك اوائل حیاتنده مجمع رجال وکبرا ومحفل علما وعرفا ایدی .

صدراعظم فؤاد وعلی پاشالرله مصرلی کامل و پرنس مصطفی پاشالر فردوس آشیان عادله سلطانك زوج مکرمه‌لری محمد علی وصدراسبق شهری احمد مدحت پاشالرله شیخ الاسلام سعدالدین ورفیق افندیلر بو درکاه مشرب پناهك مداومین اخلاص آیینندن ایدیلر .

مدحت پاشانك عثمان افندی‌یه انتساب ایدوب ایتمدیکنی

بیله‌مزسه‌مده قوناغنده بعضاً باشنده سکه اولدیغی حالده اوطور-
دیغی کریمهٔ محترمه‌لری ممدوحه خانم افندیدن مسموعدر .

مشارالیهمدن مدحت پاشا درکاهك جوارنده‌کی عرب‌زاده
چفتلکی والیوم مدحت پاشا چفتلکی نامیله معروف اولان
چفتلکی صاتون آلدقدن صوکره مرحومك صحبتنه مداومته
باشلامش ایدی. پاشانك شیخه پك زیاده حرمت واخلاصی
واردی.

هله برکون اثنای صحبتده ، حضرت شیخك ، پاشای مشار-
الیهك طبعنده نمایان و بالاخره سبب فلاکتی اولان خشونتی
استدلال ایدرك کندیسنه: «پادشاهلرك موقع محترملری اعتباریله
کندولرینه وقوعبوله‌جق معروضات و اخطاراتك قول لین ایله
افاده‌سی مقتضای سیاست وشریعتدر» بیورملری کندوسنك
درجهٔ عرفان وکیاستنه بر دلیل تشکیل ایدر.

خاقان سابقك مدحت پاشانك بعض احوالندن
شکایتی متضمن شیخ مشارالیهه یازدیغی تذکره اوزرینه ، شیخ
فاضلك مدحت پاشایه کوندردیکی مکتوب پاشانك قپویه کیتمك
اوزره بینك طاشنده یدینه ویریله‌رك آچوب اوقومش ، «بن
جوانی یازارم ! » دیمش اولدیغی شیخمدن ایشتدم .

شیخ عثمان افندی ، کرك جنتمکان سلطان محمود وکرك

عبدالمجید خان علیهم الرحمة والغفران حضرتلرینك پك زیاده مظهر توجه والتفات ملوکانه‌لری اولمشدی. حتی، بر قارلی، تیپیلی هواده سلطان محمود خان معیتلرنده جنتمکان عبدالمجید وعبدالعزیز خانلر بولندقلری حالده درگاهه گلمشلر. شیخ افندی اداب قدیمهٔ مستحسنه‌یه رعایةً بخوردانلقلرله استقباله شتاب ایتدکلری اثناده، سلطان محمودك ایلك سوزی: «شیخ افندی، بو هواده بزی سزك کوکلکز چکدی، (شهزاده‌لری کوستره‌رك) بونلر اولسه ایدی کله‌مزلردی!» خطاب درویشانه‌سی اولمشدر.

کل زمان، کیت زمان، عبدالمجید خان سریر سلطنته جلوس بیوررلر. قارلی بر هواده یکی قپو درگاهنه کلیرلر. شیخ عثمان افندی استقبال ملوکانه‌لرینه مسارعت ایتدکلری زمان خاقان مشارالیه: «نصل شیخ افندی! هانیا، پدر: بونلر اولسه ایدی کله‌مزلردی، دیمشدی. نصل کله‌بیلدك می؟!» دیه‌رك هم حافظه‌لرنده‌کی متانتی وهم ده فطرت علویهٔ شاهانه‌لرینی اثبات ایتمشلردر.

شیخ مشارالیهك اوائل حالنده سرای همایونجه دخی موقعی محترم ایدی. فقط کندیسی حقنده کوستریلان اثار حرمت والتفاتی هیچ بر زمان، حتی نفس واپسیننه قدر سوء استعمال ایتمه‌مشدر.

جنتمکان سلطان مراد خامسك خلعی كونی عثمان افندی، قوجه مصطفی پاشا خانقاهی شیخی راضی افندی، مرکز افندی شیخی نورالدین افندی ایله سائر بعض کبار مشایخ وعلما مقام عالیٔ خلافت وسلطنتی احراز ایدن سلطان عبدالحمید خانه بیعت شرعیه اجراسی ایچون بر معتاد طوپقپو سرای همایوننه دعوت ایدلمشلردی.

هرکس فتوای شریفه‌یه انتظار ایدییوردی. فتوانك تأخری اولوقت مقام جلیل مشیختده بولنان خیراه افندی‌یی بر آز تلاشه دوشوردیکندن، بو حاله واقف اولان عثمان افندی؛ مشارالیه شیخ الاسلام افندی‌یه خطاباً «اجماع امت فتوا دکلمیدر؟» دیه وقوعبولان اخطارندن شیخ الاسلام افندی ایقاظ ایدلمش اولمسیله خاقان سابق عبدالحمید خان ثانی‌یه بیعت ایدلمش ایدی. ایشته شیخك بو سوزلری اوزرینه خاقان مشارالیه اکیله‌رك عثمان افندینك آلنی اوپمشدر.

شیخ عثمان افندی ایله خاقان سابق عبد الحمید خان ثانی آره‌سنده ایلك ملاقات، بشکطاش سرای همایوننده الیوم ولیعهد دائره‌سنده وقوعبولمشدر. شویله که:

خاقان سابقك دعوت مخصوصه‌سی اوزرینه شیخ مشارالیه ولیعهد سلطنت دائره‌سنه کیده‌رك، اولوقت ولیعهد بولنان

حميد افندی ايله كوروشمشدر اولوقت مقام سلطنتده جنتمكان سلطان مراد خان خامس بولنيورلری.

بو ملاقات اثناسنده حميد افندی شيخك النی اوپوب بر چوق اعزاز وتعظيمده بولندقدن صكره، جنتمكان سلطان عبدالعزيز خانه عائد اولوب بالاخره خرستاكی‌يه ترهين ايديلن مجوهراتدن ضياعه اوغرادلقده اولديغندن بحث ايله داماد نوری پاشادن شكايت ايتمش و بوكا برچاره بولنه‌رق خاندان سلطنتدن موروث مجوهراتك محافظه‌سی اسبابنك استكمالی ايچون مدحت پاشايه وقوع حالی سويلمسنی رجا ايتمشدر.

عبدالحميد ايله عثمان افنديك ايلك دفعه ملاقاتنه دلالت ايدن جميله سلطانك زوجی طائفده وفات ايدن داماد محمودپاشادر. مدحت پاشا ايله عثمان افندی‌يی كوروشديرمكده ينه بو ذات دلالت ايتمشدر.

عثمان افندی مدحت پاشا ايله كوروشمش وبونك نتيجه‌سی اوله‌رق و او ايلك ملاقاتده ويريلان قرار اوزرينه، مشاراليه حميد افندی ايله مدحت پاشا آره‌سنده ايلك ملاقات بوغاز ايچنده بيوكدره صرتلرنده (حاجی عثمان بايری) ايله (مصلاق) طريقی اوزرنده كائن كوشكده وقوعه كلمشدر. قانون اساسينك اعلانی وعدی ايشته بوراده ايلك دفعه اوله‌رق ولی عهد سلطنت حميد افندی طرفندن مدحت پاشايه واقع اولمشدر.

شیخ عثمان افندی حاضر اولدیغی حالده خاقان مشارالیهدن قانون اساسی حقنده برده سند آلنمش اولدیغنی ایشتدم ولیعهد مشار الیهك نزدندن عودتله مترجم رشدی پاشا ایله وقوعبولان ملاقاتنده مدحت پاشا ، حمید افندی حقنده پك نیك‌بینانه ادارهٔ کلام ودرمیان فکر ومرام ایلمشدی.

مدحت پاشا ایله ولیعهد آره‌سنده وقوعبولان او ایلك ملاقاتده ویریلان قرار اوزرینه مترجم رشدی پاشاده، مذکور کوشکه کیدەرك کندوسیله ایلك دفعه اوله‌رق ملاقات ایتمش وفقط بو ملاقات کندیسنده مدحت پاشا کبی پك ده خوش خاطره براقامشدر.

حتی مترجم رشدی پاشانك کوشکدن حین عودتنده یولده شهزاده نورالدین افندی‌یه تصادف ایتمش وشهزادهٔ مشارالیه آرابه‌ده نزدنده بولنان شهرامانتی مجلس اعضالغنده بولنمش اولان استنیه‌لی کل توفیق بکه: «رشدی پاشا برادردن کلیور، امان کیت، پاشایی کور، برادر کوزوکدیکی کبی دکلدر متبصرانه حرکت ایتسون!» دیدیکی مرویدر.

جنتمکان سلطان عبدالمجید خان معیت شاهانه‌لرنده اولوقت شهزاده بولنان حمید ورشاد افندیلر حضراتی بولندیغی حالده درکاهی تشریف بیوردقلری کبی مشارالیه حمید افندی، برادر

مکرم ومحترملری سلطان (رشاد افندی) حضرتلریله برلکده ایکی دفعه‌ده یالکزجه کلمشلردر.

عبدالحمید خان، جلوسنی متعاقب شیخ عثمان افندیدن مثنوی شریف اوقومغه باشلامش وآیده بیك غروش معاش تخصیص ایتمشدر. وسرای همایونه دعوت اولنه‌رق هفته‌ده برایکی کون دوام ایدوب درس تقریر ایتمسی‌ده اراده ایدلمش ایدی. فقط شیخ کاملدن بر دفعه درس اوقویه بیلمشدر.

حضرت شیخك هرکسجه معلوم اولان اخلاق فاضله‌سی، بلندیٔ صیت وشهرتی وحقنده پادشاه وقت طرفندن فوق‌العاده حرمت مخصوصه کوسترلمسی سرای ارکانندن بعضلرنجه خوش کورلمه‌مکه باشلامش، بناءً علیه مرحوم مشار الیه حقنده بعض القاآت زمینی حاضرلانمغه باشلانمش ایدی.

اولزمان بر ایکی کیمسه سرایجه پك زیاده صاحب کلام ونفوذ ایدی. حضرت شیخك خلق نظرنده‌کی حرمتی ونزد پادشاهیده ظاهراً اولسون قازاندیغی توجه ومحبت بو قرنای شهریارینك منفعتنه هیچده توافق ایتمدیکی وبسله‌دکاری آمال حریصانه‌یه مطابق اولمدیغی ایچون، فرصت دوشدکجه کندیسنی غمز ایتمکه و تأدب ایتمه‌دن « بو سیوری کلاهلی نك بوراده نه ایشی وار» دیه تزییف واستخفافه باشلاندی. فقط منفعت جو،

مقصدینی آچیقدن آچیغه پادشاه حضرتلرینه عرض وافاده ایده‌میوب فرصته منتظر، وسیله‌یه مترقب بولنیولردی. چونکه بو صورت خدعه‌کاری‌یی منفعتنه دها موافق کوریورلردی.

*
* *

برکون شیخ عثمان افندی حضور پادشاهی‌یه قبول بیوریلور. برمعتاد بر چوق التفات ونوازشه وحرمت مخصوصه‌یه نائل اولدقدن صکره، احوال عالمدن وبالتخصیص امور ادارهٔ دولتدن بحث آچیلور.

عثمان افندی سوق کلام ایله: «. . . . نعلبند قپوجی خدمتنده، قپوجی‌ده نعلبند امورنده استخدام اولنورسه موفقیت حاصل اولمز . . .» زمیننده عرض مافی‌الضمیر ایدر. حضرت شیخک بو تلمیحلی سوزلری سرایجه شایع اولمسیله بعض رقبای بدخواه جر منفعت خصوصنده بوندن بیوك، بوندن کوزل وسیله اوله‌میه‌جغی جهتله بر وقت مناسبده پادشاه نزدنده بر چوق القاآت بدخواهانه‌ده بولنه‌رق ازجمله شیخک «قپوجیدن مقصدی مدحت پاشادر. بناءً علیه بو سوزیله مدحت پاشانك مقام صدارتده استخدام اولنمدیغنی تلمیح ایتدیکنی» بیان و بو آدم مدحت پاشا طرفداریدر دیه‌رك نزد پادشاهیده تدویر دولاب تزویر ومفسدته اجتسار ایدرلر. مخالفلر الك زیاده سلطان عزیزك خلعی مسئله‌سیله شیخ ایله مدحت پاشا آره‌سنده‌کی مناسباتدن استفاده ایدرك تلقیناتده بولنورلردی. حضرت شیخ

كمال، بو وقعه‌اوزرينه سرای‌همايونه بر ايكی دفعه دها كيدرسه‌ده؛ ينه بدخواهـانك تأثير نفوذيله مأيوسـاً عودت ايدر ونهايت كنديسـنك اختيارلغندن بحث ايله دركاهده اوطوروب اوراد واذكاريله مشغول اوللری اراده اولنور.

* * *

سلطان‌عبدالحميدخان، مدحت پاشا حقنده بذل‌التفات‌ايتديكی مدتجه، شيخ عثمان افندی‌يه دخی اظهار حرمت ايتمكی سياستنه موافق ومطابق بوليوردی. چونكه عثمان افندی، مدحت پاشـا ايله هم‌افكار ايدی. ، شيخك مدحت پاشايه اخلاصی اولديغنی يك اعلا بيليوردی. حتی بر دفعه سلطان مشـاراليه، مدحت پاشانك بعض اوضاع واطوار درشتانه‌سـندن شـكايتی حاوی شيخه برمكتوب بيله يازمش ايدی‌كه، شيخ مآل مكتوبدن بحثله مدحت پاشـايه بعض وصايای حكيمانه‌ده بولنمغه لزوم سـياسی كورمش ايدی.

حتی شيخك بو مكتوبی، پاشـای مشاراليهك خانه‌سـنده محفوظ ايكن، مدحت پاشانك ادباری اوزرينه خانه‌سنك اثنای تحريسـنده صوبايه آتيله‌رق ياقلديغنی‌ده مرحوم ومغفور شيخ جلال‌الدين افنديدن ايشتمش ايدم.

فقط مدحت‌پاشانك ادباری اوزرينه شيخه ابذالیٔ توجهده ارتق بر فائده قالمديغـندن يوقاروده تفصيلاتيله بيلديرلديكی وجهـله، حضرت شيخ ده ادباره اوغرامش، حقنده اولجـه

کوستریلان آثار حرمت و محبت، شدت و (نفرته) منقلب اولمشدر.

* * *

بدخواهلرك بو صورتله واقع اولان القاآت غیرمشروعه‌لرینه تعجب ایتمه‌ملیدر.

تاریخ شناسانه معلوم اولدیغی اوزره، والدماجد جناب مولانا، سلطان العلما محمد بهاءالدین حضرتلرینك، برادر زاده‌سی فخرالدین رازینك پادشاه وقت اولان سلطان محمد خوارزمشاه نزدنده‌کی القاآت و تشبثات معلومه‌سی اوزرینه بلخدن نه صورتله و نصل چیقدیغنی بوراده تفصیله حاجت کوره‌مم.

ایشته بو ارادهٔ پادشاهی اوزرینه، عثمان افندی اولنجه‌یه قدر درکاهدن طیشاری چیقمامش واوقاتنی مطالعه و تألیف ایله کچیرمشدر.

سلطان عبدالحمیدك اوله کندیسنه ویرمکده اولدیغی بیك غروش معاشده بو ارالق قطع ایدلمشدر.

درکاهك امر اداره‌سی (١٢٨٠) تاریخنه قدر انشته‌سی، اشجی باشی حاجی محمد عارف دده‌نك عهده‌سنده بولنمش و بونك شیخوختی حسبیله بر مدت صوکره‌ده استانه‌لی صالح دده‌یه تودیع قلنمش ایدی.

صالح دده‌نك وفاتی اوزرینه، اولوقت درکاهك اشجی باشیلق وکالتنه مرحوم شیخ جلال‌الدین افندی و امور وخصوصی رؤیت ایتمك اوزره میدانجیسی اولان حالا آیدین مولویخانه‌سی شیخی نوری دده مأمور ایدلمشدر.

بش آلتی آی صوکره مومی‌الیه نوری افندی وظیفه‌سندن انفکاك ایتدیرلمسی اوزرینه کیلارجیلك وظیفه‌سی مجك اوغلی حسام‌الدین دده افندی‌یه ترك ایدلمشدر.

بو ذاتده درت بش سنه قدر بو خدمتده بولندقدن صوکره، قوجه مصطفی پاشالی صیرمه‌کش مصطفی اغانك اوغلی شکارلی قره علی دده وکیل امور نصب اولونمشدر.

بوندن صوکره، مرحوم مشارالیهك کوچك مخدومی، مرحوم حاجی کمال دده افندی درکاهك امور وخصوصی رؤیته مأمور ایدلمشدر. ایشته بو اثناده شیخ عثمان افندی هر شیدن کف ید ایلمشدر.

مشارالیهك حیات علمیه‌سی

شیخ عثمان افندی حضرتلرینك آثار کزیدهٔ فاضلانه‌لری

الیوم اریکه‌پیرای شوکت واجلال اولان امیرالمؤمنین بالحق، السلطان ابن السلطان. السلطان محمد رشاد خان افندمز حضرتلرینك نام سامیٔ ملوکانه‌لرینه اوله‌رق، ولی‌عهد سلطنت

سنیه بولندقلری زمان، تحریر وتألیف بیوردقلری اثر، پادشاهان عظام حضراتنه لازم اولان اوصاف وخصائل عالیه‌دن باحث اخلاقی، سیاسی بر تألیف گزیندر.

بو اثر گزین، درگاه شریفك حین احتراقنده یانمش ایسه‌ده، دیگر مزین نسخه‌سی نزد عالیٔ جناب پادشاهیده محفوظ محفظهٔ احترام اولدیغنی تحقیق ایلدم.

بو اثری فقیر اوقومش ایدم. آنده صبر وتأنی وعزم ومتانته دائر اولان فقرات شایان مطالعه‌در.

عرفای علمای اسلامیه‌دن خواجه اسحق افندی مرحومه جواب طرزنده تحریر بیوردقلری (وحدت وجود) رساله‌سی شیخ مشارالیهك تصوفده‌کی اقتدار کاملرینه بر دلیل جلی ومتیندر.

(اللسان المحمدیه فی ماضل به العیسویه) نامنده‌کی رساله‌لری دخی حرز جان ایدیله‌جك تألیفات مقبوله ومرغوبه‌دندر. باخصوص یکرمی سنه متمادیاً درگاه شریفده اوقوتدقلری مثنویٔ شریفه دائر قلب عارفانه‌لرینه لایح، افکار مرشدانه‌لرینه سانح اولان ابکار افکار لدنیه‌یی حاوی وجامع مثنویٔ شریف حاشیه‌سی مثلی وجوده پك کوچ کتوریلور آثار نادره ومؤلفات جهان بهادن ایدی که، مخدوم مکرملری ووارث اخلاق فاضلانه‌لری

وجانشین فضلت کستریلری اولان مرحوم ومغفور ابوالبرهان شیخ محمد جلال‌الدین دده افندی یکرمی ایکی سنه دوام ایدن مدت مشیختلرنده مثنوی شریفی بو نسخهٔ نفیسـه ونادره‌دن تقریر بیورمشلردی.

فقط صدهزار تأسف که، بو نسخهٔ نادره قلوب عاشـقان کبی، یانان درکاهك شـیخ دائره‌سنده، مرحوم مشـارالیهك خصوصی مطالعه اوطه‌سنده‌کی سائر ذاتنه مخصوص کتب نفیسه ایله برلکده طعمهٔ لهیب اوله‌رق منقلب دماد اولمشدر.

*
* *

شیخ عثمان افندی مرحومك منسـوبین ودرویشـانی بیاننده‌در

الیوم رونق افزای اریکهٔ شوکت وسیمهٔ خلافت وسلطنت سنیه اولان وارث خلق احمدی، پادشاه فاروقی صفات سلطانمز سلطان محمد رشاد خان افندمز حضرتلری، ولی‌عهد سلطنت مقام کزیننده پرتو نثار نجابت اولدقلری زماندن بری شیخ مغفور مشارالیهك اوصاف کزیدهٔ تقوا شـعاریلرینك واخلاق جمیلهٔ مرشـدانه‌لرینك مقدری اولدقلری جهتله، نفس شیخانه‌لرینه قارشو دائما حرمت مخصوصهٔ شهریاریلری رایکاندر.

شیخ عثمان افندیدن هر نه زمان بحث آچیلسه، کندیلرینی دائما محبت وتقدیرات مخصوصهٔ فوق‌العاده ایله یاد بیوررلر.

حتی بوخصوصده‌کی تقدیرات مبجلهٔ اهلپروری وقدردانی آثار مشکوره‌سندن اولمق اوزره روم ایلی‌یی تشریف همایونلری مناسبت جلیله‌سیله فی ۱۳ جماذی‌الاخر سنه ۳۲۹ و ۲۸ مایس سنه ۳۲۷ تاریخنده، جمعه ایرتسی کونی سلانیك مولویخانه‌سنی قدوم مبارك شهریاریلریله وایه‌دار عز ومیمنت بیوردقلری اثناده حضور عالیٔ خلافتپناهیلرنده اجرا ایدیلان مقابلهٔ مولویه‌دن پك زیاده محظوظ وذوقیاب اوله‌رق : « شیخ عثمان افندینك مقابله‌سی کبی روحانیتلی، نشئه‌لی برمقابله اولدی . . .» دیه‌رك فطرت ممتازه‌لرنده‌کی علویت ونجابت شاهانه‌لرینی بو وسیله ایله‌ده اظهار بیوردقلرینی ایشتدم. . . .

*
* *

صدر اسبق کچه‌جی زاده فؤادپاشا [۱] مرحومك حلیله‌سی امینه بهیه خانمله مخادیم کرامندن ناظم وکاظم بکلرله احفاد محترملرندن حکمت ورشاد بك افندیلر وصدر مشارالیهك کلینی و مرحوم ناظم بکك حرملری نعمت خانم افندی وصدر اسبق عالی پاشا وصدر نشین مشیخت اسلامیه اولمش ایکن بالاخره ارتحال دار بقا ایدن صاحب منلا بك افندی [۲] ایله

[۱] کچه‌جی زاده فؤاد پاشا مرحومك پدرلری عزت ملا یکی قپو تکیه‌سی مشایخندن عبدالناصر باقی دده‌یه منتسب ایدی.

[۲] صاحب منلا بك، ابتدا بشکطاش مولویخانه‌سی پوست نشینی زمانك فخرالمشایخی اولان یکیشهرلی مرحوم نظیف دده افندی‌یه، مشارالیهك ارتحالنده شیخ عثمان افندی‌یه انتساب ایتمش ایدی.

قونيه دركاه عاليسنده پوست‌نشين ايكن عازم سماعخانهٔ عليين اولان عبدالواحد چلبى افندى، فحولين علماى اسلاميه‌دن خواجه اسحق افندى مرحوم، شيخ‌الحرم حضرت نبوى مرحوم زيور پاشا، عالى پاشا زاده صلاح‌الدين بك مرحوم وحرمى سعادت خانم، عصر اخيرده يتشن مشايخ كرام مولويه ايچنده اخلاقياه، فضليله، تسليميتيله باخصوص وقار وادب شيخانه‌سيله (ولئ كامل) وصفنه بحقٍ لايق اولان اسكيشهر مولويخانه‌سى پوست نشينى مرحوم شيخم حسن حسنى دده افندى، مجلس والا باش كتابتنده وفات ايدن كنعان بك، ديوان محاسبات رياستنده بولنمش اولان زهدى بكك پدرلرى على شفيق بك، مشاراليه زهدى بكك والده‌سنك پدرى عارف پاشا، شيخ مشاراليهك مخدوم گزيده‌لرى و جانشينلرى مثنويخوان ابوالبرهان مرحوم جلال‌الدين و برادرلرى حاجى كمال افنديلرله [١] سرقدومى احمد وسرنايى جمال وقونيه‌ده شمس دده‌سى مرحوم احمد واتشباز ولى تربه‌دارى يعقوب و يكى قپو تكيه‌سى سماعزن باشيسى مصطفى دده‌لر ودرسعادت مجلس مشايخ رئيسى وسودليجه سعدى دركاهى شيخى

[١] مشاراليه حاجى كمال افندى‌يه، عبدالواحد چلبى افندى طرفندن (١٣٠٦) سنه‌سى محرم‌الحرامنك پازار كونى خلافت اعطا قلنمشدر. مشاراليه ويريلان خلافتنامه‌ده شاهد اوله‌رق غلطه دركاهى شيخى محمد عطاءاله و يكى قپو خانقاهى پوست‌نشينى محمد جلال‌الدين ودركاه شمس تبريزى پوست‌نشينى احمد شكرى دده افنديلر مذكوردر.

اليف و يكى‌قپو خانقاهى اسكى خادملرندن حسام دده افندى و بكلكجىٔ ديوان همايون مدير معاونى شعراى‌مولويه‌دن‌عصمت بك، اوقاف همايون ناظر اسبقى، مستشار صدرعالى محمدعلى‌پاشا، دفتر خاقانى ناظرى اسبق رضا پاشا و پدرلرى ممتاز افندى واستاذ الموسيقى خواجه ذكائى افندى مرحوملر، خداوندكار نيابت شرعيه‌سنده وفات ايدن عاصم منلا بك، مثنويخوان سلانيكلى محمد افندى، ماليه نظارتى خلفاسندن شوقى افندى، اوقاف نظارتى قپو چوقدارلرندن قونيه‌لى حاجى عمر افندى مرحوم، مناستر والئ اسبقى كبار عرفاى مولويه‌دن حفظى‌پاشا، ژاندارمه دائره‌سى رئيس سابقى حقى پاشا، مدحت پاشا كريمه‌سى ممدوحه خانم، داخليه ناظر اسبقى رجال محترمه‌دن سعيد افندى ومكتوبئ داخليه كريدى صادق افندى مرحوم، اشقودره‌لى رضا بك، ادرنه‌مولويخانه‌سى پوست‌نشينى فخرالدرويشان آيدينى اشرف افندى مرحوم، طاوشانلى دركاهى شيخى حسن، مرمريس مولوى شيخى حسام‌الدين‌دده، چوروم مولويخانه‌سى شيخى عزت دده، دركاهك قدماى عرفاى ددكانندن عاكف وسماعزن بانئ بربر مصطفى دده وحكاك نظيف افندى. فؤاد پاشا كتخداسى شوقى بك، بغداد قپو كتخداسى حافظ عمر افندى، مطاف‌زاده احمد افندى، ماليه باش‌كاتبى رضا ومخدومى جميل بكلر، آمدى ديوان همايون معاون اسبقى تحسين پاشازاده جميل بك، حلب مركز متصرف اسبقى اناطولى‌حصارلى عزت

بك، منجم باشی عثمان افندی کریمه‌سی شاعرۀ شهیره نقیه خانم، آل یزاق مصطفی پاشانك مخدومی فریقاندن محمد پاشا، مرحوم شوکت بك حلیله‌سی پرکمال خانم، عارف پاشانك بالجمله متعلقاتی پرتو پاشـا حفیدی توقیعیٔ دیوان همایوندن متقاعد محمود بك ووالده‌سی خانم، یکی قپو درکاهی سماعزن باشیسی خالد وکوتاهیه درکاه ارغونیه شیخ وکیلی، سـابق قزغانجی حسـن و ازمیر مولوی شـیخی حافظ دده، وآیدین شـیخی نوری دده‌لرله اسامیسنی تحقیق ایده‌مدیکم دیکر بر چوق ذوات.

*
* *

صدر اسـبق فؤاد پاشا مرحوم ایله قاین والده‌لری عفیفه خانم غلطه مولویخانه‌سی پوست نشینی مرحوم قدرة‌الله افندی‌یه منسوب ایدیلر. فؤاد پاشـانك شیخ عثمان افندی حقنده پك زیاده حرمت ومحبتی واردی. حتی امور اداره وسیاساته دائر مشارالیهله مداولهٔ افکار ایلدیکی پك چوق دفعه واقع اولمشدر.

صدر مشـارالیهك شیخه اولان درجهٔ حرمتنی اکلاملیکه، مصر والیسی سعید پاشا مرحوم اسـتانبوله کلدیکی زمان، اول وقت خارجیه ناظری بولنان فؤاد پاشـایه بر آرزولری اولوب اولمدیغنی صورمسیله صدر مشارالیهده: «بنم هیچ بر آرزوم یوقدر شیخمك بورجنی ویرسـون!» جوابنی ویردیکندن، سعیدپاشا بشیوز لیرا کوندرهرك شیخك بورجنی تسویه‌ایتمشدر.

صدر مشـارالیهك قاین والده‌لری عفیفه خانمك ارتحالنده،

نعشنك غلطه درگاهی حظیره‌سنه دفنی آرزو ایدلمش ایسه‌ده شهر داخلنه دفن اموات ممنوع اولدیغندن بحثله بو آرزولری یرینه کتیریله‌مه‌مش بناءً علیه یکی قپو درگاهنه دفننه مجبوریت حاصل اولمشدر .

شیخ مشارالیه حضرتلرینك عرفان ومزیتنك عصرینك رجال ومعتبرانی نظرنده‌کی موقع بلندینه برهان اولمق اوزره ، مکتوبیء داخلیه اسبق کریدی صادق افندینك کندولرینه یازمش اولدیغی استرحامنامه‌یی ده عیناً یازییورم :

یوزم فرش ایلدکدن صکره خاك آستان اوزره
توجهدر نیازم بن غریب خسته جان اوزره

داخلیه نظارتی مکتوبجیلغیله کریدن درسعادته بدایت ورود عاجزانه‌مده بالذات آستان عمیم الاحسان قدسیتپناهیلرینه فرش روی ابتهال ایله کسب صفای روحانی واحراز انشراح وجدانی ایتدیکم کبی بو فیض فرحفزای معنویدن علی الدوام استفاضه‌یه چالشمغی وظیفهٔ جاودانی بیلدیکم حالده حیفا ودریغاکه او وقتدن بری انقلابات ، عجوبه‌نمای زمان وکجروی چرخ بی امان الجاسیله وظائف عمومیهٔ عاجزانه‌م سکته‌دار اولدیغی مثللو راحت رسان دل وروح وداریننده بخشاینده‌ٔ فیض فتوح اولان توجهات مقدسهٔ رحیمانه‌لرینه مظهریتله کسب استحقاق ایده بیله‌جك

صورتده خدمت روسایئ ضراعه موفق اولەمدم. درت ماهدن بروده شدائد ابتلاسیله بیزار ومجبور اقامت خرابه‌زار اولدیغم علل واسقام دها بر کره‌جك اولسون غبار آستان فیض افشان رشادتپناهیلرینی توتیای چشم مفخرت ایده بیلمکلکم ایچون قدرت جسمانیه براقدیغی کبی پای معنوی ایله شاهراه دلدن عزم حضوره دخی رهزنان هوجی ومعاصئ نفسانیه مانع وحائل اولدیغندن سر نهادهٔ بالین آه وانین اولدیغم حالده قلباً وقالباً أسالهٔ اشك خونین ایتمکده‌یم ..

قوللکز کبی غریب الدیار بی‌یاور و یار مذنب وکنه‌کار بر دردمند روزکارك فریاد استمدادینه احالهٔ کوش مرحمت ذات قدسی‌الصفات دلاکاهیلری مثللو واسطة العقد فیوضات وناشر الفیض کرامات اولان تنوره بندان سماعخانهٔ عشق وجمالك شان جلیلنه چسبان بولندیغندن مهبط انوار هدی وطور تجلای معنا اولان ضمیر منیر کرامات سمیرلرندن بالمواجهه اقتباس لمعهٔ توجهه ودعوات :

همه‌زان دمکه وضو ساختم از چشمهٔ عشق
چار تکبیر زدم بر سراز هرچه که هست

منطوقی وجهله سر چشمهٔ فیض سرشار توجهات قدسیه‌لرندن وضوٴساز توبه واستغفار اوله‌رق کسب سلامت ونجات ایتمك اوزره تنزلاً فقیرخانهٔ مستمندانه‌مه قدم رنجه عزم وتشریف اولملرینی کمال‌سوز وکداز وفرط عجز ونیازایله استدعا واسترحامه

جرأت ایلرم مستعد قیل یوغیسه لطفکه استعدادم سکا کوچلکمی وار ای شاه کرم معتادم.

حضرت شیخ درویشنک کمال سوز وکدازله یازوب تقدیم ایتدیکی عریضه اوزرینه مشارالیهك عیادت واستفسار خاطرینه بذل مروت ایتمش وخسته‌نك اوطه‌سنه کیردیکی زمان مثنویء شریفدن شو:

« حاکمست یفعل الله مایشاء »

« اوزعین درد انکیزد دوا»

بیتی اوقویه‌رق، بالین اضطرابده نوحه کویان اولان درویش مجروح الفؤاده تسلیت بخش آرام وحضور اولمشدر.

مغفور مشارالیهك اسلوب افاده‌سی، طرز قدیم ادب اوزره تکلفات وتصنعات لفظیه ایله مالی اولمغله برابر علویدر، متیندر. (مرأة الحرمین) نامنده‌کی اثره یازدقلری تقریضی بو بابده بر فکر حاصل ایتمك ایچون عیناً نقل ودرج ایدییورم:

— بسمه سبحانه —

رحمت ازلیهٔ رحمانیه وعنایت سابقهٔ الهیه مرأت وجودده ظهوره کلن صور وحوادثك اکمل واشرفی (انسان کامل)

اولدیغی کبی، انسان کامله مفتاحی کعبهٔ معظمه «شرفها الله تعالی» وصندیقهٔ قلبنده صورت جسیمهٔ انسان کاملی حفظ وحادی مدینهٔ سکینه «نوره الله تعالی الی یوم القیام» اشرف بقاع واسعد اماکن خلق بیوریلوب بری جناب رب العالمینه اضافتله قبله‌گاه عالمیان دیگری سید ولد آدم وخاتم مرسلینه نسبتله مطاف کروبیان و «روضة من ریاض الجنان» اولوب تفاصیل فضائل وکراماتلری وبیان شروط وتعظیمات وتکریمات و واجبات طواف وزیارتلری کتب تفاسیر ومجلدات فقه شریف وسیرده مبسوط ومشروح ایسه‌ده، درجهٔ علمك یقینه ویقینك مرتبهٔ عیانه ترقیسی مطلوب وامر ممدوح ومرغوب اولدیغنه بناءً اشبو عصر معارفپرور ادبای بنامندن عساکر بحریهٔ شاهانه میرآلایلغی رتبهٔ رفیعه‌سنی احراز ایله مباهی مؤلف (محمود السیر) وشرح المسمی (بعزیز الاثار) ادیب لبیب فصاحت‌شعار عزتلو ایوب صبری بك افندی ابن شریف اسلام شکر الله تعالی مساعیه وعزه متعالیاً الی درج الارتقاء علی الدوام، اول حرمین محترمینك احوال وکیفیاتنی کوز اوکنه کتوررجه‌سنه تفصیل تاریخیه وجغرافیه‌لرینی وخریطهٔ مرتسمه‌لرینی محتوی معتبرات کتب وآثار سلف وسیر ومنتخبات تواریخ عبرت اثردن جواهر مسائل نثوراتی رشتهٔ سطوره نظم وتنسیق ایله «مرأت الحرمین» نامیله بو کره دخی اوچ جلد بر اثر جلیل برگزیده ابرازینه موفق اوله‌رق چهره دستیء ادبله صیقلنمای بلاغت اولدیغی

صحایفی بلدتین طیبتین ایچون نظر اطلاعه مانع اولان زمان سیال غیر مستقری تقریر واعاده وبو مسافهٔ بعیدهٔ صعب‌المنالی تقریب وارائه ایتمکده جمله اولی‌الابصاره بر دوربین اعجوبه‌نما وبر آیینهٔ قدسی جلا کوسترمش اولدیغندن دوام ذکر جمیلی وسیلهٔ ایفای تشکری اولسه سزادر.

العبد الاحقر عثمان صلاح‌الدین
المولوی غفر الله له

۱۹ — شیخ محمد جلال‌الدین دده افندی

مشار الیه، خدیو اسبق اسماعیل پاشا مرحومك بیوك بر همت نقدیه ایله انشا ایتدیروب بوندن چند سنه اول محترق اولان دائره‌دن اولکی دائره‌نك حرم قسمنده پدرلری ابوالکمالین مثنویخوان عثمان صلاح‌الدین دده افندینك صلبندن (۱۲۶۵) سنهٔ هجریه‌سنه مصادف ربیع‌الاولك سکزنده تولد ایتمشدر. والده‌سی عطار حاجی طاهر افندی کریمه‌سی حاجی منیره خانمدر.

ابتدا درکاهك بانیسی یکیچری کاتبی محمد افندینك بناکرده‌سی اولان قراخانه‌ده بیوك پدرلرینك ومشار الیه عثمان افندینك خواجه‌سی اولوب اولیا خواجه دیمکله معروف اکابر واصاغر، مجذوب الهی مشهور عبدالرحیم افندی مجازلرندن قالدیریمی

زاده شهری احمد افندیدن پدرلرینك اجازت آلدیغی کون بدأ بسمله ایتمشدر. بو مکتبده قرآن کریم وتجوید اوقومشدر. (۱۲۷۲) سنه‌سنده ویدی یاشنده رسم ختانی اجرا اولونمشدر.

اون ایکی یاشنده اولدیغی حالده (۱۲۷۷) سنه‌سنده داود پاشا مکتب رشدیه‌سنه دوامه باشلایه‌رق او زمان رشدیه پروغراملرینه داخل بولنان ملاجامی‌یه قدر علوم وفنون مرتبه‌یی تحصیل ایتمشلردر.

او تاریخده مکتبك معلمی بولنان سلیمان افندی، حدذاتنده وظیفه‌شناس بر خواجه اولدیغندن، طفل سبق خوانده مشاهده ایله‌دیکی عزم ومتانتی نظر دقت واهمیتدن دور طوتمیه‌رق تحصیل وتربیه‌سنه اهتمام ایتمش ایدی.

جلال افندی (۱۲۸۳) سنه‌سنده، طریقت علیه فقراسندن اولوب اوتوز بش سنه‌یی متجاوز خدمات سلطنت سنیه‌ده ابراز مآثر غیرت وصداقت ایدرك مجلس ادارهٔ ضبطیه‌ده اعضا ایکن (۱۲۷۸) سنه‌سنده وفات ایلین مصطفی نائلی افندینك کریمهٔ محترمه‌لری صالحات مخدراتدن نظیفه خانم افندی ایله ازدواج ایتمشدر.[۱] داود پاشا رشدیه‌سندن چیقدقدن صکره، برادرلری حاجی کمال افندی مرحوم، مجك اوغلی حسام دده افندی [۲]

---

[۱] بیوك اوغلی مرحوم برهان‌الدین افندی‌یه اضافةً (ابوالبرهان) جلال‌الدین افندی دیه معروف ایدی.

[۲] حسام‌الدین دده‌یی تسمیه ایدن مثنویخوان خواجه حسام‌الدین افندی مرحومدر.

ايله برلكده مكتب مذكوره دوام وتحصيله اهتمام ايتمشلردر.

جلال افندی، بروسه‌لی حاجی دده‌نك رفاقتنده حضرت مركز درگاه شريفی پوست‌نشينی احمد افندی حضرتلريله برلكده بر مدت فاتح جامع شريفنه دوام ايله اوراده قوغه‌جيلر شيخنك انشته‌سندن، آندن صكره قوجه مصطفی پاشاده كوچك افندی تكيه‌سی شيخی مشهور حافظ غالب افنديدن، مؤخراً ينه قوجه مصطفی پاشا مدرسه‌سنده ساكن مصطفی افنديدن ملا حاجی وبالآخره ده نلبه‌لی مهاجر محمود افنديدن تصورات، تصديقات، شرح عقائد، معانی كبی علوم وفنونی تحصيله دوام ايتمشلرسه‌ده، خواجه‌سنك وقوع وفاتی حسبيله اجازت آلامامشلردر. مع مافيه درسی اكماله بر ايكی سنه‌سی قالمشدی. مهاجر محمود افنديدن بوصورتله تعلم وتدرس ايتدكدن صكره، پدر محترملرندن مثنوئ شريف وينه پدر والاكهرلرينك خواجه‌سی تونسلی مصطفی افنديدن (فتوحات مكيه)، (بخارئ شريف) اوقومشلردر. پدرلرينك وفاتندن يعنی (١٣٠٤) سنه‌سندن صكره، مشاراليه خواجه مصطفی افندی، درگاهه منتظماً دوام ايله جلال افندی‌يه درس اوقوتمشدر.

مرحوم مشاراليه، بر طرفدن خواجه‌سندن درس اوقور، ديگر جهتدنده تتبعات ومطالعات خصوصيه‌سيله فضل وعرفاننی تزييده اهتمام ايلر ايدی.

يتمش بش تاريخندن صكره پدر محترملرندن، شيخ اكبر

حضرتلرینك (فصوص) ینی تدرس وتکمل ایدرك زمانك رجال مشهوره وعلمای معروفه ومشایخ کزیده‌سی حاضر اولدقلری حالده، درکاهك سماعخانه‌سنده عقد اجتماع ایدن بر مجلس محتشم علمیده رسماً اجازت آلمشلردی‌که، خداوندکار ولایتی مرکز نیابتنده وفات ایدن عاصم منلا بك ، مشارالیه جلال افندینك درس شریکی ایدی.

جلال‌الدین افندی، فلاسفه ومتصوفهٔ مشهوره‌دن و (طقوزنجی) عصر هجری رجال کزیده‌سندن (جلال‌الدین دوانی) نك (زورا) سنی‌ده پدرلرندن تکمیل ایتمشدر.

پدرلری اواخر عمرنده اختیار عزلت بیورمه‌سنه مبنی، شیخ جلال‌الدین افندی (١٢٨٦) سال هجریسنده قونیه‌ده سجاده‌نشین رشادت اولان صفوت چلبی حضرتلری طرفندن ارزان قلنان مساعده اوزرینه، پدرلرینه وکالةً اجرای مقابله‌یه وقرائت اسم جلاله ابتدار ایتمشلردر. حین‌وکالتده (٢٢) یاشنده ایدیلر.

(١٣٠٤) سنه‌سنده پدرلری عثمان صلاح‌الدین افندینك عازم سماعخانهٔ علیین اولمسی اوزرینه، جلال‌الدین افندی بالاستحقاق مشارالیه صفوت چلبی جانبندن، (١٨ جماذی‌الاول ـ سنه ١٣٠٤) دستار کیسودار مشیختله پدرلری مقام

تزیینه قائم وقاعد اولمشلردر. صفوت چلبی افندینك ارتحالی اوزرینه، شیخ مشارالیهك مشیختی، چلبیلك مقامنه نصب وتعیین بیوریلان عبدالواحد چلبی افندی طرفندن اصولاً تجدید ایدلمش (١٣٠٥) ذی‌الحجه ٠ ـ یوم پنجشنبه) اولدیغی کبی فی ١٠ محرم سنه (١٣٠٩) ده دخی خلافتنامه ویرلمشدر.

جلال افندی پدرلرینك حال حیاتنده اون سکز سنه وکالت ایتمشلردر. مشیختك کندیسنه توجیهی تاریخی اولان (١٣٠٤) سنه‌سندن ارتحالنه مصادف (١٣٢٤) سنهٔ رومیه‌سی مایسنه‌قدر یکرمی سنه بالاصاله مشیخت ایتمشلردر. رمضان شریفده فاتح جامع شریفنده سنین وفیره‌دنبری مثنوئ شریف تقریر ایدن قدمای ددکاندن سلانیکلی محمد افندی (١٢٩٦) سنه‌سنه قدر شیخ عثمان افندی‌یه قارء مثنوی اولمش، آندن صوکره مشارالیه جلال افندی، اون سکز سنه پدرلرینه قارء مثنوی خدمت مبجله‌سنی ایفا بیورمشلردر.

(١٣٠٥) سنه‌سی ربیع‌الاخرینك آلتنجی کونی اسکیشهر مولوی درگاه منیفی پوست‌نشینی حسن‌حسنی دده افندی حضرتلری طرفندن، شیخ جلال‌الدین دده افندی‌یه مثنوئ شریفدن اجازت اعطا قلندیغی کبی، پدرلرینك وکندیلرینك حدیث خواجه‌سی طرابلسی (غرب) مصطفی بن عثمان شبی طرفندن‌ده طریقت شاذلیه‌دن خلافت اعطا ایدلمشدر.

(١٣١٢) سنه‌سی ذی‌القعده‌سنده‌ده امدادالله فاروقی حضرتلری طرفندن طريق چشتيه‌دن اجازت وخلافت ويرلمشدر.

~~~~

مشاراليه طرابلس غربلی مصطفی افنديدن طريقت عليهٔ قادريه‌دن ده خلافتی واردر.

~~~~

شيخ جلال‌الدين افندی دخی، مشاراليه امدادالله افندی‌يه خلافت مولويه اعطا بيورمشلردر.

~~~~

محرر فقيرك مثنویٔ شريف تقريرينه اجازتم (١٥ كانون اول اوچيوز بش تاريخنده) مشاراليه حسن حسنی دده افنديدندر. بو مساعده‌يه بناءً، ابتدا كوملجنه‌ده بر رمضان شريف اثناسنده محله مسجدنده ومؤخراً بروسه مولويخانه‌سی درونننده‌كی مسجدده تيمناً وروان پاك جناب پير دستكيردن استعانه ايده‌رك درت بش آی قدر مثنویٔ شريف تقرير ودها طوغريسی كندم تدرس ايتدم.

~~~~

وظيفهٔ مشيخت كندوسنه توجيه اولندقدن صكره، مقابله كونلری اولان پنجشنبه‌لری بلافاصله سماعخانه‌ده كرسیٔ ارشادده پدرلرينك بر چوق خاطرات وسانحات عارفانه‌لريله موشح

ومزین اولان مثنوی شریف نسخه‌سندن [١] تقریره باشلامشلر ومغز قرآن کریم اولان مذکور کتاب حکمت نصابی اون سکز سنه‌ده اکمال واتمام بیوردقدن صکره، تکرار تقریره دوام ایتمکده بولنمشلردی.

وفاتندن برچق سنه اول باشلایوب سرعتله سیر وحکمنی اجرا ایدن علتله مضطرب اولدقلری هنگامده ینه برمعتاد مقابله اجراسندن اول، کرسیده درس تقریر ایتدکدن صکره شو :

« همچنان باد اجل باعارفان »
« نرم شد همچون نسیم یوسفان یاخود گلستان »

بیتنی اوقویوب درسی براقمشلردر.

وفاتندن بر ایکی سنه اول ده شیخ دائره‌سنك بیوك اوطه‌سنده جمعه گیجه‌لری، معاصرین وهمدمان مولانادن مجدالدین سپهسالارك فارسی‌العباره (مناقب) ینی اوقویه‌رق، حاضر بولنان ددكان ودرویشان ومحبانه ترجمه ایدرلردی؛ بو ترجمه اثناسنده‌ده اصول وارکان وآداب طریقته متعلق برچوق حقایق ومعلومات درمیان بیوررلردی.

---

[١] جهانلر قدر قیمت علمیه وادبیه‌سی اولان، حاشیه‌لی، خاطرات عارفانه وحکیمانه‌یی حاوی بو نسخهٔ نایاب درکاهك حین احتراقنده، حضرت شیخك مطالعه اوطه‌سنده‌کی سائر برچوق کتب نادره ایله برلکده یانوب کول اولمشدر.

جلال افندینك اواخر حیاتی؛ حیات علمیه‌سی، مسلکی، مشربی

یوقاروده بیان ایلدیکی وجهله، او درس، شیخ مشارالیهك صوك درسی، اوقودیغی بیتده، صوك بیتی اولمشدر. بوندن صوکره‌ده بر دها درسه چیقامامشلردر. حتی خسته‌لقدن پك مضطرب ودوچار ضعف فوق‌العاده اولدقلری حالده، بر پنجشنبه کونی سماعخانه‌ده کندیلرینك بسته‌لمش اولدیغی (دوکاه) آیینی اوقونورکن، ضعفندن ناشی ایاقده طوره‌میه‌رق، فرط تأثرندن وترنمات جوشا جوشك تأثیرات رقیقه‌سیله باشنی ایکی طرفه صاللایه‌رق ودرویشلر مقام مشیختك حذاسندن کچرکن ینه شدت رقتندن سلام مقامنده صاغ النی متصل کوکسنه اوره‌رق آغلامشلر ونهایت بو حاله تحمل ایده‌میوب اثنای مقابله‌ده خلاف اصول ومعتاد پوستده اوطوریویرمشلردر. شیخك بو حالی بتون جماعتی رقته کتیرمشدر.

بو جلسه، جلال افندینك سماعخانه‌ده صوك دفعه اوله‌رق اثبات وجود ایتدیکی برکوندر، آندن صکره بر دها سماعخانه‌یه کیره‌میه‌رك، مخدوملری عبدالباقی افندی، قونیه درکاه‌معلاسنده سجاده‌نشین رشادت اولان مرحوم عبدالواحد چلبی حضرتلری طرفندن ارزان بیوریلان مساعده اوزرینه، (۱۳۲۱) سنه‌سنده

وپدرلرینك حال حیاتنده، مقابله اجراسنه وقرائت اسم جلاله وکالت ایتمکه باشلامشدر.

شیخ جلال‌الدین افندی، تتبعات علمیه‌سیله باخصوص درسیء اخلاقیله استانبول محیط عرفانی آره‌سنده ومحافل کبرا وعلما ومشایخده جداً محترم وموقر ایدی. هله اواسط حیاتنه طوغری حالاً وطوراً اکتساب ایتدیکی وقار وجدیت وتمکین عصر اخیرده کوردیکمز اکابر صوفیه بحق نمونهٔ امتثال اولەجق درجه‌ده ایدی.

هله آداب شریعت ورسوم وارکان طریقتی محافظه خصوصنده‌کی فرط اعتناسی، درویشلکی لاابالیلکدن، احکام واصول طریقتی قلندرلکدن عبارت ظن ووهمنده بولنان درویش طاسلاقلری نظرنده‌خوش کورولمزدی. حتی موجودیت علمیه واخلاقیه نه دیمك اولدیغنی فرق وتمییزدن عاجز بولنان بو کروه مقلدین، حضرت شیخی بو کبی خصوصاتده‌کی تعصب واعتناسندن طولایی (خالدیلکله) توصیف ایدرلردی. جلال افندی، حدود شرعیه‌یی پك زیاده محافظه ایدر، درویشلکه متعلق خصوصاتده‌ده اسلاف کرامك نزیه ونجیب اثرینه اقتفا ایلردی.

جلال افندی، مقام رسمیسنده پك زیاده التزام وقار وجدیت ایلردی. او درجه‌که، مجلسنده، مصاحبه‌سنده بتون

معناسیله جدیت، وقار مشهود ومنظور اولوردی. حضورنده بولنان بر ذات ادب وفضیلت مجسمه قارشوسنده بولندیغنی حس ایدر، وبونی‌ده اعتراف ایلردی. پك چوق مشکلپسند احبامدن، (جلال افندی حقیقةً شیخ ایمش!)، دیدکارینی دفعاتله ایشتدم.

ایام رسمیه ولیالیٔ مبارکه‌ده زیارتنه واران، حتی کندیسندن سناً ایلروله‌مش بولنان ذوات بیله حضرت شیخك وقار وادب شیخانه‌سنه قارشو لازمهٔ حرمت ومحبتی ایفاده کندولرنده بر مجبوریت وجدانیه حس ایدرلردی.

حتی بر قدر کیجه‌سی ایدی. برمعتاد نماز قیلندی، اسم جلال اوقوندی، مقابله اجرا ایدلدی امانات ومتروکات مقدسهٔ سیدالمرسلین زیارت اولندی، بو زیارت اثناسنده فاضل محترم خواجه حیرت افندی‌ده حاضر ایدی، خواجهٔ مشارالیهك او کیجه‌کی حالی پك وجدآور ایدی. سماعخانه‌دن چیقیلوب‌ده، شیخك نزدینه کلندیکی زمان، قپودن ایچری کیررکن، خواجه‌نك ایلك سوزی: «شیخم بنی بو کیجه یاقدك!» ندای تحسری اولمشدی.

کبرادن برذاتك درکاهك قبرستانه دفنی مناسبتیله، جنازه‌یی تشییعه کلن، مجلس معارف رئیسی، صدور عظامدن نصوحی زاده حیدر منلا بك، شیخله حین ملاقاتده حقنده پك زیاده

آثار حرمت وتقدير كوسترمش ايدی.

شيخك طور و وضعی پك ساده ايدی. فقط بو سادكی ايله برابر ينه بر موجوديت علميه حس اولنوردی. طور ومشواری، طرز تلبسی حقيقةً كبارانه وشيخانه ايدی.

شيخ جلال افنديك مجلس صحبتی، دائرهٔ خصوصيتنه كيرن ياران واحبا ايله اولان معامله ومصاحبه‌سی صميمی، نزيه وروحنواز ايدی.

مظهر محبت واعتمادی اولانلرله پك تكليفسزجه كوريشور، مخاطبك درجهٔ عرفان وسويهٔ استعدادينه كوره بحث آچار واو بحثده دائما اقناعيات ووجدانياتی رهبر افكار اتخاذ ايدرك زمين مباحثه‌يی توسيع ايدردی. جلال افندی بيان وتصوير حقايق ودقايق طريقتده عقل ومنطقه توافق ايتميان اخبار وروايات زمين مصاحبه‌سنه آلماز، معاليات واخلاقياته تماس ايدن اساسلری قبول ايدردی.

طريقه انتساب ايتمكدن مقصد وغايه، روح وفكرك تصفيه‌سی اولديغی جهتله، مرحوم مشاراليه مصاحبه‌سنده دائما او مقصدی تعقيب ايدر، بو عالمه كلمكدن، انسانيتدن وبناءً عليه برموجوديت ماديه تأمين ايلمكدن غرض نه اولديغی پك نزيه امثال ومواعظ حكميه ايله تشريح وايضاح ايلردی.

اسلوب افاده وطرز بیانی

جلال افندینك اسلوب افاده‌سی وطرز بیانی ساده، تکلفات صناعیه‌دن وارسته و آزاده ایدی. مقصد ومرامنی دوشوندیکی کبی افاده وتصویر ایدردی. اشاغیده درج ایتدیکم مکتوب قارئین کرامه بوخصوصده بر فکر ویره بیلور.

محرر فقیر، اوچیوز تاریخندن، سنهٔ ارتحالی اولان (٣٢٤) سنهٔ رومیه‌سنه قدر شیخ مشارالیهك بزم صحبتنه منتظماً دوام ایلدم. بر پدرك اولادینه اولان رحم وشفقتی ونوازشی نه‌مرتبه‌ده ایسه، حضرت شیخك‌ده فقیره نظر التفاتی او درجه‌ده ایدی. حتی دیه‌بیلیرم که، شیخ مغفور حقنده‌کی حرمتم، پدرمه اولان تعظیم وتکریمدن آشاغی دکلدی. انسان بویله رتبهٔ رسمیه‌لردن بالاتر بر مرتبهٔ انسانیتده یارادلمش اکابرك لسان محویتله کندیسنه ابذال التفات ایلدکلرینی کوردکجه، نصل ونه صورتله مقابلهٔ شکرانده بولنه‌جغنی بیله‌میور.

شیخ جلال افندی محرر فقیرك صحبت شیخم ایدی. زیرا عبد عاجز بو ذات محترمدن پك چوق استفاضه ایلدم، اثر خامهٔ تتبعم اولان (بروسه ــ قونیه سیاحتنامه‌سنی) عون حقله ایلروده اکمال صورتیله نشره موفقیت حاصل اولورسه اوراده بسط ایدیلان بعض حقایق واداب طریقتی مشارالیهك عرفان وفضیلتنه مدیون اولدیغم کوریله‌جکدر.

بعض حقایقك استکناهی ایچون شیخ مغفوره یازدیغم عریضه‌در:

بعدالالقاب

جناب پیر دستکیر افندمزك کتاب حکمت‌نصاب مثنویلرینك اساساً آلتی جلد اوزرینه و (هو المنظوم المثنوی) کلام عالیلری وجهله مجرد الهام ربانی اوله‌رق تصنیف بیورلدیغی معلوم ایسه‌ده، علمای اسلامیه‌دن عابدین پاشا حضرتلری شرح مثنویسنده آلتنجی جلدك تصفیله یدی جلد اوزرینه مرتب بولندیغنی مقدمه‌ده بیان و بعضلری‌ده بو فکرده اوله‌رق سرد ادله‌یه بیله قیام ایلمکده‌درلر. انجق یدنجی جلد اولمق اوزره کوستریلان کتابك تاریخ تألیف واسلوب بیانه نظراً بونك کلام مولانا اولمدیغی استدلال اولنمقده‌در.

باخصوص یدنجی جلدی قبول ایدنلرك مطالعه وافکاری: حضرت مولانا آلتی جلد مثنوئ شریفده وحدت وجوده قائل اولمشکن یدنجی جلدده تکمیل مرتبهٔ ولایت وتتمیم درجهٔ مولویت بیوردیغی مناسبتیله بو وحدت وجود مسئله‌سنی بالآخره رد وجرح ایلدیکی مسئله‌سندن عبارتدر.

نزد عالیلرنده مستغنئ کلفهٔ ایضاح اولدیغی اوزره، یدنجی جلد اولمق اوزره ارائه اولنان کتاب ادریس بتلیسینك مخدومی

حسام‌الدینه تألیف وحضرت شارحه‌ده شرح ایتدیردیکی اربابنه معلوم اولوب بو خصوص دفع وازالهٔ تردده کافی ایسه‌ده، بر وجه معروض عابدین پاشانك افاده‌سندن بر نتیجه چیقاریله‌مدیغی و وحدت حقنده مجمع معارف عالیه اولان ذات کمالاتپرورلرینه مراجعتله تغذیهٔ فکر ووجدان ایتمك انسب کورلدیکی جهتله، وحضرت فخر کائناتك عادتا سکهٔ شریفه مشابه‌سرپوش کییدکلرینه دائر اولان حدیث شریف موجب مراق اولدیغی حسبیله اشعاری وتوجهات عالیلرینك استدامه‌سی رجاسیله شرف صحبت فاضلانه‌لرندن متحصل ذوق روحانینك آلان صماح جانده باقی اولدیغنی عرض ایلرم اولبابده

فی ٢٨ نیسان سنه ٣١٣

بروسه اعدادیسی مدیری
محمد ضیا

جوابی:

فی ٢٨ نیسان سنه ٣١٣ تاریخیله ارسالنه عنایت بیوریلان التفاتنامهٔ کرم علامه‌لری واصل دست تعظیم واجلال اولدی. ابذال وراینکان بیوریلان تعطفات وتوجهات لطف غایات منعمانه‌لری باعث ممنونیت کثیره ومحظوظیت وفیره اولمغله ایفای وجیبهٔ شکر ومحمدته مبادرت قلندی.

تقديم جوابنامه‌نك شمدى يه قدر تأخرى خيلى مدتدن برى اسير خستكى واضطراب بولنديغمدن ايلرى كلمكله بو بابده وقوعبولان تصور ضرورى الصدورك عفوينى تمنى ايله على قدر الاستطاعه ترقيم جوابه ابتدار ايدرم . كرچه استيضاح بيوريلان مسائله اعطاى جواب، بضاعه‌سزلكم جهتيله حد و مقدار درويشانه‌مدن خارج وبو بابده عدم اقدارم ظاهر ايسه‌ده ﴿ واما السائل فلا تنهر ﴾ امر جليلنه اجابت هر حالده واجب و لازم بولنديغندن ، بيلديكم قدر بر قاچ سوز سويلمكه جسارت ايتدم .

معلوم دقايق ملزوم فطانتسماتلريدركه عند اهل التحقيق تأليف كتبده بر طاقم شرائط واردر . باشليجه‌لرندن برى او كتابك موضوعى اولان علم وفنه مؤلفك كماليله وقوفى و او علمه تفرع ايليان بر طاقم فنونه دخى اطلاع تامى بولنمسيدر . كذلك ترجمه وشرحده دخى بو شرطلرله برابر مترجم ويا شارحك ترجمه ويا شرح ايليه‌جكى كتابك مؤلفنك مذهب ومشربنى بلكه ترجمهٔ حالنى حقيله بيلمك و او كتابك تأليفندن مؤلفك غرضى نه اولديغنه كماليله واقف اولمقدر . اكر بو شرائط بولنمازسه كرك تأليفده كرك ترجمه وشرحده خطادن سالم اولمق ممكن اوله‌مديغى مثللو بلكه او علمه ومؤلفه و او كتابه و آنى مطالعه ايده‌جك كيمسه‌لره ظلم ايتمش وبو سببله دنيا و آخرتده معاتب اولمش اولور . ايمدى اشبو مقدمه‌جكده بيان قلنان شروط ،

مثنوی حقنده تطبیق ایدلدکده هر وجهله حقیقت میدانه چیقار .
شویله‌که : اولا جناب پیر دستگیر بشنجی و آلتنجی جلدلرده :

مثنوئ ما دکان وحدتست
هرچه غیر وحدت آمد آن بتست

بیوردقلری وجهله مثنوئ شریف سعادترديفك موضوعی
صرف علم حقیقت وفن وحدتدر . وحدت وجود ایسه اشبو
علم حقیقتك مسائلندن بر مسئله‌در . حضرت پیرك « صکره‌دن
تکمیل مراتب ولایت وتتمیم مولویت بیورمه‌سی سببیله آلتنجی
جلدده وحدت وجوده قائل اولمش ایکن وحدت وجود مسئله‌سنی
بالاخره رد وجرح ایلمشدر » سوزی صرف هذیان وصاحبنه
زیاندرکه بو سوز وحدت وجود ، نه دیمك اولدیغنی بیلمامك
و آکلامامقدن ایلری کلور . بونکله برابر اکر حضرت مولانا
اولا : یدنجی جلدده بو مسئله‌یی رد ایتمش اولسه اولجه قائل
اولدیغی وحدت وجوددن باحث اولان آلتی جلد مثنوی‌یی
نشر ایتمیوب بلکه بندکاننی و علی الخصوص چلبی حسام الدین
حضرتلرینی آندن منع ونهی ایتملری لازم کلوردی .

حال بوکه (کالشمس فی وسط النهار اظهر) اولان بو آلتی
جلد مثنویدر . باخصوص زمان عالیلرینه قریب یازیلان مثنویلر
آلتی جلد اوزرینه اولوب یدنجی اوله‌رق بر ورق دخی یوقدر .
ایشته معلوم اولدی‌که بو کبی سوزلر هیچ بر وجهله نظر اعتباره
آلنمغه شایان دکلدر .

ثانیاً : آنفاً بیان قلندیغی اوزره بو کتاب حقیقت نصابك موضوعی علم حقیقت و وحدت اولدیغی اجلدن بو کتاب منیفی دکل شرح وترجمه ایتمك حتی حقیله آکلامق بیله اوعلم حقیقت وفن وحدته حقیله عالم و واقف و صاحب ذوق وحال اولمغه متوقف اولدیغی کبی مؤلفی اولان جناب ملای رومی‌نك نشئه‌سنی ومشرب واحوالنی دخی ایجه بیلمك لازم ولابددر . یوقسه بو شروط موجود اولمادن مترجم ویا شارحلك صفتیله اورته‌یه آتیلیویرمك وبو خصوصده عقلنه ودیلنه کلنی سویلمك صرف بر جرأت کستاخانه و بی‌ادبانه‌دن باشقه بر شی دکلدر .

عابدین پاشانك برنجی طبع اولنان شرحنده آلتنجی جلدی ایکی‌یه تقسیم ایله نصفنك یدنجی اعتبار ایدلمسی بروجه معروض بلا تحقیق وتدقیق همان کوریلن شیئی یازیویرمکدن ایلری کلمشدرکه بونك منشائی بوندن یکرمی بش اوتوز سنه مقدم حفاف حاجی حسن دده‌نك استانبولده طبع ایتدیردیکی آنقروی شرحنك آلتنجی جلدینك حجمی بیوجك اولمسندن ناشی ایکی‌یه آیریله‌رق طبع ایدلمسندن عبارتدرکه بوده او نسخهٔ مطبوعه‌یه مخصوصدر . بوندن یدنجی جلد تصوری لازم کلمز . حتی پاشای مشارالیهك صکره‌دن ایلمش اولدیغی تحقیقه مبنی اولمالی‌که شرحلرینك برنجی جلدینك ایکنجی واوچنجی دفعه‌کی طبعنده مقدمهٔ مذکوره‌ده بوندن هیچ بحث اولنمامشدر . کرچه شارح مثنوی اسماعیل انقروی حضرتلری اوچنجی جلدك شرحی

مقدمه‌سنده اوچنجی جلدی قلب‌مثنوی قیلمق ایچون ابتدای مثنویده‌کی اون سکز بیت شریفی بر جلد اعتبار ایدرك مجموع مثنوئ شریفك بو ترتیب ایله یدی جلد اولدیغنی ایضاح وبیان بیورمشلرسه‌ده بوده هیچ بر دلیل واثره مستند دکلدر. بلکه صکره‌دن یدنجی جلد اولمق ارزره حضرت پیره عزو و اسناد اولنان کتاب معهودی مجبوراً قبول وشرح ایله‌مسیله مردود ومنقوض اولدیغی ارباب تدقیق نزدنده معیندر.

(ادریس بتلیسی) نك تألیفی اولان کتاب معهوده کلنجه: آنك صرف وحی والهام ربانی اولان مثنوئ مولویدن اولمدیغی اهل تحقیق وارباب معرفت عندنده اظهر من الشمس هویدا اولدیغی مثللو جناب مؤلف اعظمك آلتنجی جلدك ابتداسنده:

پیشکش می آرمت ای معنوی

جلد سادس در تمام مثنوی

شش جهت را نور ده زین شش صحف

کی یطوف حوله من لم یطف

بیورملریله ومخدوم عالیلری سلطان ولد حضرتلرینك آلتنجی جلدك نهایتنده خاتمه‌لری بولنمسیله مستدال ومبرهن اولمغله بو خصوص شایان بحث ومناظره دکلدر. آنجق شورایه قدر اولان معروضات مجملهٔ فقیرانه‌م بعض کونه تفصیلاتی مقتضی ایسه‌ده بو کبی تفصیلاتك کاغد اوزرنده بیان وانباسی متعسر اولدیغندن ان‌شاءالله‌الرحمن ملاقات علیه‌لریله تشرف ایلدکده مداولهٔ افکار قلنور.

حضرت فخر کائنات صلی الله علیه و آله وسلم افندمز حضرتلرینك کسوهٔ سنیه‌لری حقنده‌کی استفساره گلنجه: (جامع الصغیر) ك (کان) بابنده مذکوردرکه (کان یلبس قلنسوة بیضاء بفتح القاف واللام وسکون النون وضم المهملة من ملابس الرأس کالبرنس الذی تحت العمامة (طب عن ابن عمر) باسناد حسن ﴿کان یلبس القلانس الیمانیة وهن البیض المضربة ویلبس ذوات الآذان فی الحرب وکان ربما نزع قلنسوة فجعلها سترة بین یدیه وهو یصلی) الی آخر الحدیث عن ابن عباس﴾

اشبو احادیث شریفه‌دن وشارح (امام مناوی) نك ایضاح وبیانندن استدلال واستنباط اولندیغنه گوره حضرت فخر کائنات علیه و آله وافضل التحیات افندمز حضرتلری بر نس نوعندن گرك عمامه ایله گرك عمامه‌سز قلنسوه اکتسا وبعضاً حین صلاتده قلنسوه‌لرینی ستره اتخاذ بیوردقلری ثابت اولدیغی کبی (برنس) کلمه‌سنده ترجمهٔ قاموسده: (قنفذ) وزننده بر کسیم باش کسوتی اسمیدرکه، مولوی کلاهی کبی اوزون اولور وشارحك بیانه گوره اصل برنس سلفده مولوی کسوتی کبی بر اوزون قلنسوه ایدی که علمایه مخصوص ایدی. (یقال جاء وعلیه برنس ای قلنسوة طویلة) دینلمه‌سی وتمه جهه‌دن اولماسی وستره اتخاذ قلنمق ایچون بر از بویلوجه بولنماسی لازمگله‌جکی جهتله کلاه مولویه‌نك صلی الله علیه و آله وسلم افندیمز حضرتلرینك

اکتسا بیوردقلری قلنسوه‌یه مشابهتی بعض ارباب معارف طرفندن ظن و بیان اولنمشدر. الله ورسوله اعلم.

۲۵ حزیران ـ ۳۱۳ محمد جلال الدین
شیخ المولوی

شیخ جلال الدین دده افندینك حیات سیاسیه‌سی

شیخ جلال الدین افندی، دور سابقده روا کوریلان تضییقاتدن طولانی پك مضطرب ایدیلر؛ حتی بو اضطراب حیاتنده سوء تأثیر ایلمشدی. مرحوم مشارالیهك دوچار اولدیغی الم واضطرابك درجه‌سنی اکلاتمق ایچون برایکی وقعه‌نك حکایه‌سیله اکتفا ایلیه‌جکم شویله که:

شیخ عثمان افندینك ارتحالندن بر مدت صوکره، بر قندیل کیجه‌سی برمعتاد مقابله اجراسندن صوکره، مرحوم مشارالیه‌نامنه مولدشریف قرائت ایتدیرلمسی قرارکیر اولور، فقط زمانك حالی معلوم اولدیغندن، ایشی دغدغه‌یه ویرمه‌مك ایچون صورت مخصوصه‌ده دعوتیه یازلماز؛ شیخ افندی ایله برادرلری حاجی کمال افندیدن ودامادلری محی الدین بکدن ماعدا، کیمسه‌نك مولد اوقوناجغندن معلوماتی اولماز.

چهارشنبه کونی اقشامی، کیجه ساعت ایکی راده‌لرنده، درکاهه شخصی مجهول بری کلیر. براز اوطوردقدن صوکره، شیخ افندی‌یی کورمك ارزو ایلدیکنی سویلر؛ افندی براز

راحتسز اولدیغندن حرم دائره‌سنه کیرمش اولدیغی حالده، ویریلان معلومات اوزرینه، تکرار چیقارلر وسرایدن کوندرلدیکی بالاخره اکلاشیلان مأمور ایله کوروشدکدن صوکره، خلاف معتاد هیچ بر شی یاپمیه‌جغندن بحث ایله شیخ افندی طرفندن یازیلان تذکره مومی‌الیهه تودیع ایدیلور، اوده چیقار کیدر.

بو ذاتی متعاقب، اولوقت ضبطیه نظارتنده بولنان ناظم پاشا کلور وشیخ افندی ایله ملاقات ایدر؛ بو مولد مسئله‌سی سرای همایونه نه‌درجه مبالغه‌کارانه وخائنانه برصورتده عکس ایتدیرلمش که، بر کیجه‌ده بربرینی متعاقب درت بش مأمور تکیه‌یه ورود ایتمشدر.

ناظم پاشا شیخ جلال افندی ایله کوروشدیکی اثناده، درکاهده قندیل کیجه‌سی یکرمی سفره ترتیب واحضار ایدلمش اولدیغنی ومولد اوقونه‌جغنی و بو مناسبتله برچوق ذوات‌دعوت ایدلدیکنی استخبارینه بناءً سویلدیکی اوزرینه، شیخ مغفور، اعتدال دمله: «یاکاشدر، دها زیاده اوله‌جق، پك‌ایی بیلمیورم اما، برادری چاغردم، درکاهك اشجی باشیسی اولمق مناسبتیله طوغریسنی او بیلور، کندیسندن صوره‌لم... فقط هر حالده قرق سفره‌دن اشاغی اولمسه کرك!» دیمسیله پاشا «امان نه دیپورسکز؛ نصل اولور؛ قلعه خارجنده، تنها بر یرده بو قدر خلق نصل طوپلانور؟!» دیه مقابله ایدنجه، شیخ افندی حضرتلری «بو درکاهی پادشاهمزك اجدادی اطعام فقرا ایچون

اچمشلردر . لیالئ مبارکه‌ده بورایه طعام ایچـون کلنلر جوار محلاتده ساکن بر طاقم فقرا وضعفادر. قپـامق المدن کلمز، بن تکیه شیخی اولمق صفتیـله، کلنلره کیدك ! دیه‌مم. اما پادشـاه حضرتلری اراده بیوررلرسه کندیلری قپادیرلر؛ بر ده انضباطدن فلاندن بن مسـئول اوله‌مام ؛ سز ضبطیه ناظری اولمق صفتیله او جهتی دوشونورسکز ، او ، حکومتك بیله‌جکی ایشدر... »
جوابنی ویرر.

پاشا بو سوزلر اوزرینه، هر حالده مولد شریفك اوقوتد-یریله‌میه‌جغنی صورت قطعیه‌ده اخطـار ایله عودت ایلر . ناظم پاشانك عودتنی متعاقب سرخفیه احمد پاشا کلور.

بو ذات، شیخ افندی ایله حین ملاقاتده با ارادهٔ سـنیه کلدیکنی وکندیسنه تبلیغ اولنان اراده‌ده، معتاد وجهله یاپیله-جق شیلره قطعیاً مداخله ایتمه‌مسی، انجق خلاف معتاد بر شی یاپیله‌جغی تقدیرده ممانعت ایلمسی لزومی امر و اخطـار ایدلمش اولدیغنی سویلر. کندیسنه ویریلان جوابده، قندیل کیجه‌لری اطعام فقرا ودرویشان ومقابله اجراسی اوته‌دنبری معتاد اولدیغی واوقونه‌جق مولدده شـیخ افندینك پدرلری مرحـوم عثمان افندی نامنه وصورت خصوصیه‌ده قرائت ایتدیریله‌جکی وخارجدن کیمسه دعوت اولنمدیغی بیـان ایدلمش اولدیغندن. احمد پاشا :
« مادام که بکا تبلیغ اولنان اراده‌ده معتاد وجهله، یاپیله‌جق شیلره مداخله اولنمامسی قطعیاً اخطار ایدلمشدر ، شو حالده مولدی‌ده

اوقوتیرسکز؛ بن شمدی ضبطیه دائره‌سنه کیدوب ناظم پاشا ایله برلشه‌رك راپورمزی مشترکاً یازوب تقدیم ایده‌جکز؛ افندمز عودتمی بکله‌یور؛ بکا اویله فرمان بیوردیلر » دیر. شیخ افندی ایسه، ضبطیه ناظرینك یارم ساعت اول منع ایتدیکی مولدی، رسمی بر اشعار اولمینجه اوقوته‌میه‌جغنی و چونکه کندولری رسمی، حکومت مأموری اولمدقلرندن بو خصوصده معذور اولدقلرینی افاده ایدنجه؛ پاشا « یوق، یوق ... مولدی اوقوته‌جقسکز، سزه رسماً تذکره‌ده کله‌جکدر.» دیوب عودت ایدر.

ایرتسی اقشام یعنی پنجشنبه کونی اقشامی‌ده او تاریخده پولیس مدیرلکنده بولنان و بالاخره اسپارطه متصرفلغندن انفصال ایدن حسنی بك کلیر. حسنی بك، شیخ جلال افندی حضرتلرینه حرمت مخصوصه‌سی اولدیغندن، وحسب‌الوظیفه، او کیجه درکاهه کلنلرك اسامیسنی یازمغه مجبور بولندیغندن وکندیسنك معذور طوتلسندن بحث ایله درکاهك جمله قپوسنه ناظر جهتده بر اوطه تخصیصنی رجا ایدر، ودیرکه، بن مأمورلریمی ایجاب ایدن نقطه‌لره اقامه ایتدم، انلرده وظیفه‌لرنی اجرا ایده‌جکلر. وفی‌الحقیقه او کیجه وظیفه‌سنی ایفا ایلر.

مع مافیه، مولد شریف قرائتندن صورت خصوصیه‌ده خبردار اولان، شیخ‌الاسلام مرحوم صاحب منلا بك درکاهه منسوب بعض ذوات طرفندن یاری یولدن چوریلدیکی کبی، مستشار صدرعالیٔ اسبق محمد علی پاشایه‌ده کیتمیت سماعخانه‌ده

احساس ایتدیرلدیكندن اوده همان قالقوب، درکاهدن چیقـار کیدر .

ادرنه مولویخانه‌سی شـیخی آیدینی اشرف دده‌نك وقوع وفاتیـله وظیفهٔ مشـیختك مخدومی صلاح الدین افنـدی‌یه توجیهنی مبین مشیخت نامه‌یی حاملاً کلان قونیه آشجی باشیسی صـلاح‌الدین چلبی افندینك بورایه ورودی (چلبی افـندی استانبوله) کلدی اخبار یله سرایه بیلدیرلدیكندن تعقیب وتحریسی ایچون طرف طرف چیقاریلان مأمورلر بر قارلی کیجه‌ده یكی قپو درکاهنه‌ده کله‌رك زواللی شیخی صیجاق یتاغندن چیقاروب خیلیجه یورمشلردی.

یكی قپو درکاهی حقنده منافع خسیسه اربابی اولان مفسدلرك درجهٔ ملعنتنی اکلاملی که ، تا کمال احمد دده زمانندنبری جاری اولان بر عادت مستحسنه‌یه بناءً ، بایراملرده ددکان ودرویشان مجتمعاً واذکارنده آیین‌خوانلر ، نای وقدوملر بولندیغی حالده مولویخانه‌دن چیقوب ویولده آیین اوقویه‌رق مرکزافندی درکاهنه کلورلر واوراده بایرام نمـازینی ادادن صکره ، حضرت مرکز مصلح‌الدینك تربهٔشریفه‌سی اوکنده بتون ددکان ومحبان مولوی حلقه تشکیل ایتدکاری حالده مولوی شیخی اولان ذات کلبانك

چکدکدن صکره حضرت مرکز پوست‌نشینی افندی حضرتلریله بعدالمصافحه ینه هیئتجه و آیین اوقونه‌رق ونای وقدوم چالنه‌رق مولویخانه‌یه عودت اولنوردی. بر آرالق بوعادت قدیمه‌نك منعنه قیام ایدلمش ایسه‌ده مرحوم جلال‌الدین افندینك تشبث واصراری اوزرینه ضبطیه نظارتجه شو نابجا ممنوعیت تشبثندن صرف نظر ایدلمش ایدی.

فقط شیخ مشارالیه پك دورانديش اولدیغندن شو ممنوعیتدن واز کچلدیکنه دائر اولوقت ضبطیه نظارتی مقامنده بولنان شفیق پاشا مرحومدن تحریری بر امر آلمش ایدی.

مخدوملری عبدالباقی افندینك امر مسنون تأهلنده درکاهك درون وبیرونی متعدد خفیه مأمورلریله طولدیغی کبی، قلعه قپوسندن چیقوب درکاهه متوجه اولان مخدرات آرابه‌لرینه وارنجه‌یه قدر تحریات وتجسسات اجرا ایدلمشدی بو تضییقاته، بو ترصداته باشلوجه سبب، شیخ جلال افندی مرحوم، کویا دوکون وسیله‌سیله برطاقم اعاظم واکابری قادین قیافتنده درکاهه جلب ودعوتله مهم! بر ایشك مذاکره ایدیله‌جکی اخبار کاذب ومنفوری ایدی. دنیجه اولان بو اخبارده مقری کوینده مقیم بری طرفندن واقع اولمش.

تعلقاتندن برینك جنازه‌سنه ددکان ودرویشان کوندرلمه‌مسندن

مغبر ومنفعل اولدیغی ایچون بویله بر اخبار واسنادده بولنمش اولدیغنی طویدق.

جمعیت متیمنهٔ مذکوره‌ده بولنمقلغمز حقنده شیخ مشار الیهدن وارد اولان تذکره‌ده: «. . . . وپنجشنبه کونی درکاهمزك محبان مخلصانندن بولنمق صفتیله وایجاب حالنده سکه‌پوش اولمق اوزره . . .» قیدلری مندرج ایدی‌که، بوده هر احتماله قارشو بزلری صیانت کبی بر مقصد مراحم شعاری‌یه معطوف ایدی.

خاقان سابق زماننده عبدالواحد چلبی افندی حقنده، محلنك اشعار وتلقیناتی نتیجه‌سندن اولمق اوزره سرای همایونجه تعقیب ایدیلان خط حرکت پك‌زیاده تضییقه منجر اولمش‌ایدی. حتی، سیواس والیلکنده وفات ایدن نوشهرلی حاجی حسن پاشانك قونیه والیلکی هنکامنده، دوراً انطالیه‌ده بولندیغی اثناده قونیه‌دن ماین‌همایونه چکیلان تلغرافنامه‌ده: «چلبی افندی؛ شیعیلکی نشر وتوسیع ایچون حاجی‌بکتاش قصبه‌سنه کیدییور!» دیه بر اخبار وقوعبولمش اولدیغندن، جواباً کلن امر تلغرافیده چلبی افندینك همان کیری چوریلمسی وبونی متعاقب ورود ایدن دیکر بر تلغرافنامه‌ده ده چلبی افندینك اولدیغی یرده اقامته

مأمور ایدلمسی امر واخطار ایدلمش وبو ایكنجی تلغرافنامه‌نك ورودنده چلبی افندی (ایلغنیده) بولنمش ایسه‌ده، اسمنی تحقیق ایده‌مدیكم قائممقام قضا، منصف، خیرخواه بر ذات اولمق كرككه، بو تلغرافنامه‌یی بر آز تأخیر ایتمش، بو مدت ظرفنده‌ده چلبیء مشارالیه قونیه‌یه یوللانمش بولنمش.

چلبی افندی حقنده بویله بر اسنادی ترتیب ایدن والیمی ایدی، یوخسه او اثناده والی وكالتنده بولنان دفتردار محمد افندیمی ایدی؟ بیله‌مم. فقط هرحالده بو تزویرات عقلی ایرمز بر آدمك محصول خیالی دكل ایدی. كرك والی كرك دفتردار، هرایكیسیده وفات ایتمش اولدیغندن بو دنائتده دخل وصنعلری وارسه، جزاسنی محكمهٔ كبراده چكه‌جكلرینه شبهه یوقدر.

مع مافیه، شوراسی‌ده غیرمنكردركه، مرحوم چلبی افندینك بعض احوال واطوارقلندرانه‌سی‌ده بویله بر شبهه‌یه قوت ویرمش ایدی . . .

بو مسئله‌دن پك متألم اولان چلبیء مشارالیهدن ایشتمش ایدم. دیوردیكه: « بز، مولویلرك بو دولت ابدمدت عثمانیه‌یه وخاندان مكارم‌عنوان سلطنت‌سنیه‌یه اولان صدق ومربوطیتمز پك قدیمدر، پك راسخدر. عنعنات تاریخیه‌یه كچشدر. بیله‌مم نه‌دن بو صداقتمز بشقه صورتله عكس ایتدیریلیور . . . . . »

فی الحقیقة ، موجودیت اجتماعیه وعلمیه‌لری عنعنات تاریخیه و آثار مدونه ایله ظاهر و آشکار بولنان مولویلر حقنده دور سابقده روا کوریلان تضییقات عقل وانصاف و وجدان وانسانیته صیغمازدی. بتون بو حاللره قارشو ، مولویلر محض ادب واخلاق اولان مقتضای طریقلری ، ادب کلامی ترك ایتمیه‌رك بوکبیلرك تصفیهٔ قلوبی ایچون دائما تمنیات خیریه‌ده بولنورلردی.

ذاتاً اهل طریق اولمقدن مقصد نه‌در ؟ تصفیهٔ فکر ووجدان دکلمی ! حضرت علی کرم‌الله وجهه‌نك یوزینه توکوره‌ن آدمه امام مشارالیه حضرتلرینك ایتدیکی معاملهٔ لطفکاری تفصیلاتی پیشوامز اولان مثنوی شریفده مذکوردر. مراق ایدن اوقوسون!

عبدالواحد چلبی افندی حقنده اجرا ایدیلان تضییقات پك ایلرو واردیرلدیغندن ، مشارالیه مأموریتندن استعفا ایدرك مابین همایونه کشیده ایلدیکی تلغرافنامه‌ده: «بتون عائلهٔ مولویه ایله برلکده فرمان بیوریله‌جق محله هجرته آماده‌یز ! » دیمش ایدی.

چلبیلك مقامی ایله تحدث ایدن شو بحرانك حسن صورتله حل وازاله‌سنده شیخ جلال افندی مرحومك پك زیاده حسن تدبیر وخدمتی سبق ایتمشدر. مابین همایونه یازیله‌جق عریضه‌لرك مسوده‌سی بوراده جلال افندی طرفندن قلمه آلنه‌رق قونیه‌یه کوندریلور ، اوراجه تبییض وچلبی افندی طرفندن تختیم

قلندقدن صکره ایجاب ایدن مقاماته تقدیم قلنوردی. جلال افندینك اسلوب افاده‌سی ساده وسلیس، ظرز بیانی تکلفات وتصنعات لفظیه‌دن بری ایدی. [۱]

شیخ جلال افندی، عثمان صلاح‌الدین افندینك مخدوم کزینی وجانشینی اولمق حسبیله، کندیسنك ده پدر مکرملری کبی بر حیات اجتماعیه‌سی واردی. جلال افندی پدرلرندن آلمش اولدیغی تربیهٔ اجتماعیه‌یی زماننك محیط وایجاباتنه کوره تکمیل ایتمشلردی.

مرحوم مشارالیهك قدر ومزیتی خاقان سابق نزدنده ده معلوم ومصدق ایدی. حتی برمسئله‌دن طولایی خاقان سابقك، شیخ مرحوم حقنده «جلال افندی دوراندیشدر!» دیمش اولدیغنی موثوقاً ایشتمش ایدم.

فی‌الحقیقه، شیخ جلال‌الدین افندی پك دوراندیش ایدی. ارتحالندن بش آلتی سنه اول، بر کون، بدوی شیخی مرحوم شیخ نائل افندی ایله برادری شورای‌دولت بدایت محکمه‌سی رئیسی حقی بك درکاهه کله‌رك ابتدا پارسده تشکل ایدن (جمعیته)، استانبولجه‌ده بعض ذوات ازجمله، اولوقت مرکز قوماندانلغنده بولنان، بالآخره حجاز دمیریولی نظارتنده فوق‌العاده حسن‌خدمت وحمیتی مسبوق اولان مشیران عظامدن

[۱] چلبیلك مقامنك قپوکهیاسی قونیه‌لی حاجی عمر افندی مرحومك ده منافع وحیثیت مولویه‌یی محافظه خصوصنده‌کی شایان ذکر وتقدیردر.

کاظم پاشا ، اعیان کرامدن فؤاد پاشا ، بروسه والئ سابقی عزمی بکك پدری ، غالب پاشا دامادی اولوب شورای دولت مالیه دائره‌سی ریاستنده ایکن وفات ایدن جمال بك ودها بعض حریتپرور ودیانت سمات ذوات ، التحاق ایتدیکندن بحث ایله حضرت شیخك افکارینی استمزاجله بعض مذاکراتده بولنمشلر ایدی ؛ حتی او زمان (جمعیت)ك پارسده انتشار ایدن غزته‌لرینی مشارالیه حقی بك ، شیخ جلال افندی مرحومك دامادی ملکیه تقاعد صندغی ناظر معاونی محی الدین بکه ویریر ، اوده پوطینلرینك ایچروسنه قویه‌رق درکاهه کتوریر ، اوراده اوقونور ایدی . [۱]

ایشته بو وقعه‌ده اثبات و ارائه ایدییورکه ، مولویلرك حریتپرورلکی پك قدیم ، پك ده صمیمی‌در . او تاریخده شیخ نائل افندی ایله برادری حاجی حقی بکك شیخ جلال الدین افندی‌یه وقوعبولان تکلیفلرندن بری ده اولوقت ولیعهد سلطنت

[*] بروسه اعدادیسی مدیرلکنده بولندیغم اثناده ، کیجه‌لری مولویخانه‌ده طوپلانیردق ، شیخ الوکلا ایکن وفات ایدن اعیان کرامدن بروسه‌لی رضا افندی مرحومك مخدوملری شهرزور متصرفلغندن معزول اولوب بروسه‌ده اختیار اقامت ایتمش اولان رشدی پاشا ، درکاه مذکور پوست نشینی محمد شمس الدین دده افندی حضرتلری شام شریف نیابت شرعیه‌سندن منفصل نائب افندی وچادری علی بك مرحوملرله دها بعض خواص مولویه پارسده انتشار ایدوب بالواسطه کلان غزته‌لری اوقوردق . حتی رشدی پاشا مرحوم ، بعضاً پك عصبی بر حالده درکاهه کلدکجه بزلره خطاباً « افندم افندم ! بونلری سوقاقلره آتملی ، هرکس اوقوسون . اکلاسون » دیمکدن کندینی آله‌مازدی ...

بولنان سوکیلی و مقدس پادشاهمز سلطان محمدرشاد خان افندمز حضرتلرینك اجلاسی کیفیتی اولمش ایدی. بونلرك ترتیبی وجهله، سلطان مشارالیه حضرتلری دائرهٔ نجابتپناهیلرندن آلنه‌رق شهزاده باشنده کائن بر قوناغه کتورلدکدن صوکره، اورادن تهلیل وتکبیر ایله باب والای سرعسکری‌یه کتیریله‌رك اجلاس وبیعت اولنه‌جقدی. حتی مرکز قوماندانی‌ده جمعیت اعضاسندن بولندیغی جهتله، بو امرك حیز فعله ایصالی پك آسان اولدیغی ده سویلنمش ایدی. آنجق بو تکلیفه قارشو شیخ جلال افندی؛ باب سرعسکریده‌کی عسکرك بو ایشه تماميله و کاملاً مطیع اولوب اولمادیغنی و بشکطاشدن استانبوله کتوریلورکن قره‌غوللردن نه صورتله کچیریله‌جکنی صورمش وبویله مهم و اساسلی تدابیر اجرا و تأمین ایدلمدکجه، تشبث ایتمك موافق عقل وحکمت اولمیه‌جغنی و چونکه سلامت ملك وملت ایچون شخصلرینك اهمیتی اولمیوب آنجق (افندی حضرتلرینه) ضرر ایراثی پك محتمل ایدوکنی بیان و دها طوغریسی ایشی قدره ترك و حواله ایتمك موافق شرع وسیاست اوله‌جغنی افاده و درمیان ایله دوراندیشلکنی، محیطك سیاستنه درجهٔ وقوفنی اثبات بیورمشلردی. محرر فقیر بو وقعه‌یی مختصراً شیخ مشارالیهدن بالذات و تفصیلاتنی‌ده، دامادلری محی الدین بکدن ایشتدم.

حضرت شیخك، عارفانه، عاشقانه اشعاری‌ده واردر.

سانحات عارفانه‌سنده (شیخی) تخلص بیوررلردی. مشارالیه ایله مخلص شاعرانه‌سی (احقر) اولان دیوان محاسبات رئیس سابقی زهدی بکك مشترك بر غزللرینی‌ده بروجه آتی درج ایدییورم :

اشعاری

شیخی ــ کوه وصحرای جنونده بن‌که جولان ایلدم
احقر ــ جولری تأثیر افغانمله کریان ایلدم
احقر ــ اویله بر وادیٔ یأسه سالکم که رشك ایله
شیخی ــ قیس ایله فرهادی اول وادیده حیران ایلدم
ش ــ ایله‌یوب آزادهٔ قید محبت کوکلمی
ا ــ واقف اسرار عشق ذات سبحان ایلدم
ا ــ دل اسیر چاه وزندان عناصرکن آنی
ش ــ ملك استغناده تخت عشقه سلطان ایلدم
ش ــ چاك ایدوب دلق وجودی عشق هستی سوز ایله
احقر ــ «ما» «من» بنیادینی بر دمده ویران ایلدم
ا ــ ویردم اقرار فنافی‌الله ترك ترك ایدوب
ش ــ مطبخ فقر اتمده جانی عریان ایلدم
ش ــ لانه ساز شاخسار عشق اولالدن بازدل
ا ــ طائر قدسی کبی تا عرشه طیران ایلدم

ا ـ شاهباز جد وجهدی شهپر توحید ایله
ش ـ اوج قرب حضرته هر لحظه پران ایلدم
ش ـ یاندی پروبال قصدی قالدی جبریل خرد
ا ـ سیرفی‌اللهه واروب تفریدی اذعان ایلدم
ا ـ پیرمی، صهبابدست، جان آتدی استقباله
ش ـ اول زمان که عزم بزم شاه خوبان ایلدم
ش ـ پاسبان کاربان راه حقم چونکه بن
ا ـ صوب مقصودی بتون عشاقه اعلان ایلدم
ا ـ دولت سرمد ایریشدی حمدلله صدق ایله
ش ـ کندیمی قطمیر باب شیر یزدان ایلدم
ش ـ درکه ملای رومه ایلیوب وقف وجود
ا ـ (احقر) آسا نیچه بیك کریانی خندان ایلدم
ا ـ مثنویدن تربیت یاب فیوضات ایله‌یوب
ش ـ (شیخیا) طفل دلی بر مرد میدان ایلدم

***

جناب شیخك دیکر بر غزل عارفانه‌سی:

عاشق همیشه ناله و آه ایله‌مك كرك
یارك یولنده جسمی تباه ایله‌مك كرك
جان ویرمه‌یجه شاهد عشق ایله‌مز ظهور
باشن فدای عربده كاه ایله‌مك كرك
دوشدی هوای دانهٔ رخساره مرغ دل

پابست قید زلف سیاه ایله‌مك کرك
کوکلم آصیلدی قالدی سرتار پرچمه
کیردی خطایه وراسه کناه ایله‌مك کرك
درك ایله‌مز حقائقی هر وصله پوش اولان
سرپوش مولوی‌یی کلاه ایله‌مك کرك
سرمنزل حقیقته ایرمك دیلر ایسه‌ك
درکاه پیری پشت و پناه ایله‌مك کرك
(شیخی) جناب (احقر) عشق آشنا کبی
بر مولوی‌یی همدم راه ایله‌مك کرك
ایکی رباعیسی :

رونق ده ممکنات اولان مولانا
آرایش کائنات اولان مولانا
دنیاده و آخرتده دستکیرم اول
دلمرده‌لره حیات اولان مولانا

* * *

ای مفخر اولین اولان مولانا
وی ملجاء آخرین اولان مولانا
درویشلرکی حقیقته واصل قیل
ای هادیء راه دین اولان مولانا

مرحوم مشارالیهك حیات موسیقیسی

شیخ جلال‌الدین افندینك مسلم اولان فضل وکمالندن ماعدا عملیهٔ موسیقیده دخی حائز رتبهٔ استادیت ایدیلر؛ موسیقی‌یی وطنبوری اساتذهٔ موسیقی شناساندن عصمت اغادن بیوك وکوچك عثمان بکلرله نیقوغوسدن تعلم ایتمشلردر.

طنبور چالمقده‌کی مهارت فوق‌العاده‌سی، شایان حیرت حساسیت موسیقیه‌سی السنهٔ قدرشناسان موسیقیده حرمتله یاد ایدلمکده‌در؛ هله مضرب اورمقده‌کی وضع وطور مخصوص عاشقانه‌سی، انسانی عادتا تسخیر ایدردی. خسته‌لغی هنگامنده، کدك پاشاده‌کی قوناقلرنده بر گیجه صورت مخصوصه‌ده دعوت ایتدیکی کمانی ممدوح افندینك کمانیله هم آهنك اوله‌رق چالدیغی طنبور فن موسیقینك غوامض قواعد و اسرارینه درجهٔ وقوفنی ممدوح افندی‌یه «بن شمدی‌یه قدر بویله طنبور دیکله‌مه‌مشدم» دیه تسلیم وتقدیر ایتدیردی.

علم بدیع موسیقیك نظریاتنده‌کی کمالاتی صرف کندی‌سی‌ و تتبعی ثمره‌سیدر. (١٣٢٢) سنه‌سی ایچنده، نائی عثمان دده‌نك حجاز آیینی دوگاه مقام واصولنده بسته‌لیه‌رك طربخانهٔ عرفانه یادکار براقمشدر.

بو آیینك اثنای ترنمنده اعماق قلبه قدر نفوذ وتأثیر ایدن لاهوتی زمزمه‌لری، حضرت شیخك نه‌قدر مستغرق فیض روحانی، نه درجه نشئهٔ وجدانی ایله مست و مجلوب اولدیغی بر دم مستثناده بسته‌لمش اولدقلرینه شاهد عادلدر.

بو آیین وجد قرینی دیکلینلر مطلق بر جاذبهٔ آرامسوزك تأثیراتیله مسحور اولورلر .

مجمع العشاق اولان یکی‌قپو مولویخانه‌سنده ، بسته‌کار عالی همتنك حضورنده ، وفقط صوك دفعه اوله‌رق اوقونان بو آیین آرامسوز ، شیخی‌ده ، درویشانی‌ده جماعتی‌ده رقته کتیره‌رك اغلاتمش ایدی .

بونده‌کی لاهوتی، روحانی زمزمه‌لر روان پاك جلال‌الدینی ، ازلی بر آشنالغك جاذبه‌سیله عوالم علویه‌یه طوغری سوق وجذب ایتسه‌ك کرك . . .

شیخ جلال افندی بر کون خواجه ذکائی افندی‌یی حضورینه جلب ایدوب بر آیین شریف دها بسته‌لمسنی امر ایلمش ایدی .

ذکائی دده بسته‌لنه‌جك آیین ایچون بر کفته و مقام انتخاب بیوروب بیورمدقلرینی جناب‌شیخدن استفسار ایتمسی اوزرینه مشارالیه حضرتلری : «اوراسنی حضرت‌پیر افندمزدن صورالم . . .» بیورمشلر ودیوان کبیردن تفأل ایدلمکله :

«ای چنك پردهای «سپاهانم» ازروست»

مصرعی ایله ابتدا ایدن غزل بی‌بدل چیقمشدر . بناءً علیه بو مصرعك دخی تیمناً ابتدای آیین‌شریفه وضعی مشارالیه طرفندن امر بیورلمش ایدی . ذکائی دده ، آیینك بر قطعه‌سنی همان او کون بسته‌لدیکی کبی ، شیخ مشارالیه‌ده مابعدینك

کفته‌لرینی پیدرپی ترتیب بیوره‌رق آیین شریفك آز زمان ظرفنده اکمالی میسر اولمش ایدی . بو آیین وجد قرین ایلك دفعه اوله‌رق (١٣٠٢) ربیع الاخرینك طقوزنجی پازارایرتسی کونی یکی قپو مولویخانه‌سنده اوقونمشدر .

* * *

اساتذهٔ موسیقی شناسانمزدن ، دیوان همایون قلمی باش کاتبی ، عرفای مولویه‌دن رؤف یکتا بك افندینك اهدا بیوردقلری مقالهٔ نفیسه‌در :

بعض مشایخ کرام مولویه‌نك حیات موسیقیلرینه دائر

(یکی قپو) مولویخانه‌سنك صورت تأسیس وانشاسنه عائد معلومات تاریخیه ایله بو درکاه فیض پناهده سجاده‌نشین ارشاد اولان ذوات کرامك تراجم احوالنی حاوی تحریرینه همت بیوریلان اثر فاضلانه‌لرینه درج اولنمق اوزره درکاه شریفك مشایخ ذوی الاحترامندن فن بدیع موسیقیده‌کی وقوف کلیلری آثار موجوده‌لریله رهین رتبهٔ ثبوت بولنان (عبدالباقی افندی) و (عبدالرحیم افندی) حضراتی ایله بالخاصه مرشد و مربیمز ، استاد عالی تبارمز ، خلد برین (جلال الدین) حضرتلرینك مسلك موسیقیلری حقنده بر نبذه معلومات اعطاسنی امر التفاتنامهٔ برادریلری واصل دست اعزاز و تکریم اولدی .

مشارالیهم کبی آثار برگزیده‌لرنده مندمج نکات و دقایق موسیقیه‌نك تبیین ماهیت عالیه‌سی پك اوزون تحلیلات فنیه‌یه محتاج اولان اساتذهٔ مقتدره حقنده ویریله‌جك بر قاچ سطرلق معلوماتك « دریادن قطره » تعبیرینه ماصدق اوله‌جغی بدیهی ایسه‌ده ، مادی و معنوی مستفیض عرفانلری اولدیغم بو ذوات معززه‌دن باحث بر اثر گزیده‌ده ـ ولوکه پك مختصر اولسون ـ محرر عاجزك‌ده برایکی سوزی بولنمسنی بالطبع آرزو ایتدیکمدن مع الممنونیه انفاذ امر کریمانه‌لرینه مسارعتی وجائبدن عد ایلدم .

عبدالباقی افندی حضرتلرینك (عجم پوسلك) مقامنده بر آیین شریفی واردرکه ، جداً انافس آثاردندر . کندیسنه مخصوص بر لطافت روحانیه‌یه مالك اولان بو اثر دلنشین ، بسته‌کار عالی تبارینك صنعت الحان شناسیده نه درجه‌لره قدر خرده‌بین اولدیغنی کوسترن برچوق نکات نوزمین ایله مالامالدر. عبدالباقی افندی ١٢٠٩ تاریخنده جنتمکان سلطان سلیم خان ثالث حضرتلرینك امریله عملیهٔ موسیقیده (تدقیق وتدقیق) عنوانلی بر رسالهٔ مفیده تألیف ایتمشلردر ؛ ینه بو تاریخده‌درکه (ابجد) حروفندن مرکب اشارات مخصوصه واسطه‌سیله کتابت موسیقیه قواعدینی محتوی (تحریریه) نامنی ویردکلری دیکر بر رساله ترتیب ایدرك اوعصرده بین العثمانیان همان‌ده امور مجهوله‌دن اولان « نوطه » اصولنی ازسرنو تأسیس و احداثه موفق اولمشلردر .

بو ايكى اثر قيمتدارك مؤلف محترمنك خط دستيله محرر اولان نسخه‌لرى بر جلد درونده اوله‌رق دركاه‌شريفه عائد كتبخانه‌ده محفوظدر .

عبدالرحيم افندى حضرتلرى ، عبدالباقى افنديك برادر فضيلت پروريدر . بو ذات خجسته صفات ، دادر اكرمنك آوان مشيختنده دركاه مسعدت پناهك قدومزن باشيلغنده بولنمش و (اسرار دده) مرحومك تعبيرى وجهله « انفاس عزيزه‌سى ايله حيات‌بخش قلوب عاشقان ، و آواز لطيفى ايله روح افزاى صادقان و عارفان » اولمشدر . (حجاز) مقامنده بسته‌لدكلرى آيين‌شريف ، برچوق نقاط نظردن بو كون تنظيرى قابل اولميان بر آبدهٔ عظماى صنعتدر . آيين‌شريف سراپا مقام حجازدن بسته‌لنه‌رك بشقه بر مقامه كچلمديكى حالده بو قدر مديد بر اثر موسيقيده يك نسقلق شائبه‌سنك قطعياً بولنمامسى مرتب مقتدرينك وسعت قريحه‌سنه برهان جليدر .

جلال‌الدين افندى حضرتلرينه كلنجه ، مشاراليه علم جليل تصوفده تبحر درجه‌سنه واران وقوف كليسندن ماعدا فن نفيس موسيقيده‌كى اقتدار علمى و عمليسى اعتباريله‌ده اسلاف عظامنه تقدم ايتمشدر . طنبور نوازلقده عصرينك جداً فريدى اولديغى كبى نظريهٔ موسيقيده‌دخى بو فقيرك خواجهٔ ثانيسيدر . موسيقيمزه متعلق اوله‌رق شمدى‌يه قدر مبهم و مشكوك قالمش اولان بر چوق مسائل نظريه مشاراليهك آبيارىٔ همتيله منكشف اولمشدر .

(دوکاه) آیین شریفلری ایســه کمالات موسیقیه‌لرینك بر انموذج بی‌عدیلیدر . بو آیین شریف نام پاك حضرت جلالی الی یوم القیامه لسان تعظیم وتقدیرده دائر قیله‌جق وحق احقلرنده استجلاب رحمت سبحانیه‌یه بر وسیلهٔ حسنه تشکیل ایده‌جکدر .

اخوان کرامجه معلومدرکه (دوکاه) آیینی ایچــون آیریجه بر کفته انتخاب بیورمیه‌رق (نائی عثمان دده) مرحومك (حجاز) آیین شریفلرینك کفته‌سنی (دوکاه) مقامنده بسته‌له‌مشلر ایدی . بونده‌کی مقصد دقیق صنعتپروریلرینی ادراك ایده‌میان بعض ذوات طرفندن زمین اعتراضده بر طاقم مطالعات ایراد ایدلدیکی مســموع عاجزی اولمش ایدی . بر کون حضورلرنده بالالتزام مطالعات مذکوره‌یی موضوع بحث ایتدم ؛ فقیره خطــاباً مقام التفاتده :

ــ بونده‌کی نکته‌یی یالکز سکا آکلاته بیلورم . .

بیوردیلر . فی الحقیقه مؤخراً بو تلمیذ عرفانلرینه ایضاح بیوردقلری وجهله ، (حجاز) و (دوکاه) مقاملری آراسنده سیر ورفتار اعتباریله هیــچ بر مناسبت لحنیه اولمدیغی حالده (دوکاه) آیینك بر چوق یرلرنده نائی عثمان دده‌نك (حجاز) آییننده قوللاندیغی اشــکال نغماتی تغییر ایتمامك شرطیله طرز دوکاهه نقله موفق اولمشلردرکه ، اسلافدن همان هیــچ کیمسه‌یه نصیب اولمیان شو موفقیت استادانه‌لری جداً شــایان تقدیردر . بو صنعت موسیقیه ایسه آیین شریفك اك زیاده :

شوق خیال دوست تن وجانی جان ایدر
سود وزیان و ذوق و غمی بی‌نشان ایدر
کاهی تبسم ایله سلام و تمام ناز
عشق آشنایه سجده‌یه آیت بیان ایدر
بر تاب وارکه شعلهٔ رخسار یارده
جبریل عشقی لمعه‌سنه دیده‌بان ایدر

بیتلرینك بسته‌سنده تجلی ایتمشدر ؛ بو بیتلرك بسته‌قدیم و جدیدلری آراسنده یوریدیله‌جك بر مقایسه بو خصوصده نه دیمك ایسته‌دیکمزی اربابنه دها صریح صورتده تفهیم ایدر . معهذا ، اساساً حائز اولدیغی اسلوب لطیف عاشقانه ایله برابر احتشام و علویت افاده‌کبی مزایای موسیقیه‌یی‌ده بر صورت فوق‌العاده‌ده جامع بولنان (دوکاه) آیین‌شریفی ، بویله مختصر بر تحلیل ایله ماهیت حقیقیه‌سی حقنده بر فکر استحصال ممکن اولان آثاردن دکلدر ؛ بناءً علیه بو قدر بر اشارتله اکتفایی ضروری کوریورم .

الحاصل بالجمله قدرشناسان امت و اخوان طریقتجه موجب تقدیر و منتداری اوله‌جغی درکار بولنان اثر عالیلرندن طولایی شمدیدن خالصانه عرض‌تبریکات ایدر و مشکورالمساعی اوللرینی عن‌صمیم‌القلب تمنی ایلرم اخ محترم افندم

بکاربکی فی ١٨ نیسان سنه ٣٢٧ رؤف یکتا

شیخ جلال افندی (۳۲۱) تاریخندن (۱۳۲٤) سنهٔ رومیه‌سی مایسنه قدر ، بر نسبت متزایده ایله کسب شدت ایتمك اوزره (تدرن رئه وخنچره) خسته‌لغیله مضطرب وتداوی ایله مشغول ومتأثر اولمشلردر . وفاتندن بر قاچ آی اول اطبانك کوستردیکی لزوم اوزرینه ، کدك پاشا جوارنده استکرا ایتدکلری برقوناغه نقل ایتمشلردی مشار الیهك درکاهدن بورایه نقلی ، فرصت جوی منافع خسیسه اولان اداینك انظار دقتلرینی جلب ایتمکله، کیفیتی خاقان سابقه عرض واخبار ایتمشلر ایمش . بونك اوزرینه اولوقت مجلس مشایخ ریاستنده بولنان ، طوبخانه‌ده قادری خانه شیخی احمد افندی شیخ مغفور مشار الیهك خانه‌سنه کله‌رك مسئله‌یی آکلاتمش ، جلال افندی ده صورتی آتیده مندرج عریضه‌یی یازه‌رق احمد افندی یه تودیع ایلمش ایدی . بو عریضه‌نك تودیعندن برکون صوکره ، مشار الیهك زیارتنه واردیغمده بو جوابی فقیره اوقومشلردی . عجبا، شیخك طوپقپودن استانبوله نقلی کیفیتی حقیقةً خاقانه مشار الیه عرض واخبار ایدلمشمی ایدی ، یوقسه ، احمد افندی وطولاییسیله ذاتنه اهمیت ویرمك وبو صورتله برایش کوردیکنی آکلاتمق ایچون بویله بر ملاقاتده وعریضه تحریرینه تشویقده بولنمشدی ؟ بیله‌مم ... بو ایکنجی احتمال عقله‌دها ملایم کلیور. حتی حضرت شیخ بزه بو جهتی احساس وایما ایتمش ایدی...

ايشته بو قوناقده ايكن ؛ شيخك خواص يارانندن صدر اسبق كچه‌جى زاده فؤاد پاشا حفيدى حكمت بكله اره صره شيخك زيارتنه واروردق . پدرلرينك ترجمهٔ حالنه متعلق تفصيلاتى ، شيخ مشار اليه بنده‌كزه ايشته بو قوناقده بر زيارت اثناسنده وقوعبولان استرحامم اوزرينه بيان بيورمشلردى. ديمك كه بو اثرم دها اوكيجه مشيمهٔ وجودده تجليساز اولمشدر.

او كيجه ، حضرت شيخ اضطرابنى ، ايديلان مداواتك درجهٔ تأثيراتنى بر لسان رقتله آكلاتيور . وبو الم واضطراب اره‌سنده‌ده ينه احوال عالمدن ، دور سابقده تعقيب ايديلان خط حركتدن، منافع خسيسه‌يى واسطهٔ اقبال وارتقا ايدن كيمسه‌لرك عواقبندن بحث ايدييوردى . كنديسنى دها زياده راحتسز ايتمه‌مك ايچون ، مساعده طلب ايتديكمز حالده « بن سزدن هيچ راحتسز اولورمى‌يم ؟ » تلطيفيله بزلرى آليقويمق ايسته‌يورلردى ...... مع مافيه بر چاريك ساعت صوكره عرض تعظيمات ايده‌رك واللرينى اوپه‌رك آيريلوركن : « ضيا ! بكا دعا ايدك ! » خطابهٔ رقت آورانه‌سى، بنى اغلاتدى...

موسم بهار ، اولانجه لطافتيله قلوبه كشايش ويرمكده‌ايدى ؛ يالكز ، شيخك پيام صحت وعافيتى دائره‌سنده پروانه كبى دونن ياران واحباسى پك محزون القلب ، پك منكسر الفؤاد ايديلر .

چونکه شیخك امید عافیتی کوندن کونه، افول ایتمکده ایدی . حضارت ونظارتك بلکه تأثیری اولور امید وملاحظه‌سیله، شیخ جلال افندی بورادن طوپقپو خارجنده‌کی مدحت پاشا چفتلکی جوارنده کائن کوشکلرینه نقل ایدلدیلر .

کوشکه کیدرلرکن ، ارابه‌لرندن اینه‌رك ، بعض اخوان وخواصنك قوللرینه اتکا ایتدیکی حالده ، بانئ درکاه حضرت کمال احمددده‌نك تربهٔ منیفه‌سی اوکنده توقفله کوزلرندن یاشلر آقیده‌رق نیاز وتضرعده بولنمشلردی که ، بونیاز ودعا شیخك صوك نیازی اولمشدی .

بوکوشکده ایکن برکون مخدوم والالری عبدالباقی افندی‌یی نزد مرشدانه‌لرینه چاغیره‌رق بعض وصایا وتلقیناتده بولنوکن (تدرن خنجره‌دن) طولانی سسی قیصلمش اولدیغندن سویلدیکی سوزلری مخدومنك لایقیله آکلایه‌مدیغنی فهم ایدرك، رقت ایله چکه‌سنی اوقشایه‌رق :

« خاموش که این خاموشی »
« بهتر از عسل نوشی »

بیوره‌رق یوزینی یتاغك اوبر طرفنه چویری‌ویرمشدر .

شیخ جلال افندینك معلول اولدیغی علت، سبب موتی، صوك زمانلری، وصیتی، صورت دفنی.

خسته‌لق بوراده سیر وشدتنی آرتیردی. بزلر، اخوان ویاران یکدیکریمزه ملاقی اولدقجه ایلك سوزومز : « قوزم برادر! شیخمزك صحتی نصل؟ ! » استفسار رقت آوزی اولوردی؛ واقعا بز بو پیام مظلم صحتی آلدقجه کندی کندیمزی تسلی ایتمك ایچون اوغراشیردق . فقط هیهات ! یکی قپو محیطی اوزرنده طولاشان سحاب‌پارهٔ مصیبت نواصیٔ اخوان ویارانده پك آشکار ردای حزن وتأثر پیدا ایتدیرییوردی . خسته‌لق ایلرولدکجه، چهرهٔ اخوانده « موت العالم کموت العالم » حقیقتنك تجلیات ظاهره‌سی بلیرییوردی .

موسم صیفك بتون اذواق وتجلیاتنی ابذال وایثار ایلدیکی بو کوی عشاق وعرفا افقنده اوچوشان قوشلرك حزین حزین نغمه‌لری ده، صانکه متقرب الحلول اولان بو فلاکتی تنظیر ایدییوردی ....

کوشککك او لطیف خیاباتنده، بتون مساعیٔ حیاتنی وقف ایتدیکی شکوفه‌لرك، باخصوص کللرك رنك لطافتی بیله‌ٔ جناب شیخك نور چراغ صحتی کبی فر ورونقنی غائب ایدییوردی ...

بز شیخك بوراده کچیردیکی صفحات آلامدن دائما خبردار ایدك . ینه بر کون مشار الیه حکمت بکله برلکده

کوشکه کیده‌رك ، سلاملقده بر مدت اوطوروب بالواسطه استفسار خاطرلرینه مسارعت ایلدیکمز اثناده، ارقاب‌مخلصیننده شورای دولت خلفاسندن شهاب افندی وساطتیله کوندردکلری پیام التفاتده : « بن آنلری کوره‌جکم کلدی ، اونلرده بنی کورسونلر ! » بیورمش اولدقلرندن ، حرم دائره‌سنده‌کی اوطه‌لرینه چیقدیغمزده، مندراوزرینه‌اوزانمش برحالده بولدق، بز ایچرویه کیرنجه طوغریلدیلر . بر چاریك ساعت دوام ایدن شوزیارتده، پك‌مضطرب‌اولدقلری‌ناصیهٔ حالندن آکلاشیلیوردی. ینه بو اضطراب ایچنده ، بیوك بر اعتنا ایله یتشدیردیکی‌کللرك لطافتندن ، اشی زمانی اولمق مناسبتیله ، اشی خصوصنده باغچوانندن شکایت ایتدی . و « بر کره کندیمی طوپلاسه‌م کندم آشیلایه‌جغم ! » دیه صوك غیرتنی اظهار ایلدی . فقط هیهات . هپ امید . بوشنه امید ....

بر سنه اول آشیانهٔ شوق وطرب اولان بو قصر دلارا کلمه‌نك بتون معناسیله بزم کوزیمزه ماتم اوی کورینیوردی . کمال تأثرله آیریلورکن ، شیخ مشار الیه حکمت بکك الندن اوپدی ... فقیره خطاباً ده « بکا دعا ایدك ! » تمنیسنی پك بیوك تأثر وسوزشله تکرار ایتدیلر ...

بو ملاقات ورسم وداعك نقدر سوزشلی ، جکر سوز اولدیغنی قلمله تعریف وتصویر ایده‌مم ؛ استانبوله کلیرکن ارابه‌ده ذکر وفکرمز جلال افندینك نازکیٔ اطوار ودرستیٔ

اخلاق ومروارینه متدائر ایدی .

شیخ جلال افندی ، اوته‌دنبری مبتلا اولدیغی سوء هضمدن پك راحتسز اولدقلرندن (۱۲۹٤) تاریخلرینه طوغری تداوی وتبدیل هوا ضمننده مصر قاهره‌یه کیدرك اوراده بر مدت اوطوره‌رق عودت ایتمشلرسه‌ده ، بو غربت وکلفتدن دواملی ونتیجه‌لی بر استفاده ایده‌مه‌مشدر.

بو سوء هضم مرور زمان ایله تورمی انتاج ایتمش ، وبو حال (تدرن خنچروی) ایله نتیجه‌لنه‌رك ، خسته‌لغك نتایج طبیعیه‌سندن اوله‌رق ایشیدلمیه‌جك درجه‌ده سسی‌ده قیصیلمش ایدی. کیجه‌لی کوندوزلی اجرا ایدیلان مداوات طبیه‌نك هیچ بر تأثیری اولمامش ونهایت سبب موتی اولمشدر. طبیب مداویسی غربای مسلمین خسته خانه‌سی اطبای حاذقه‌سندن غالب بکك افاده‌سندن آکلاشیلدیغی اوزره خسته‌لق صوك زمانلرنده سرعتله سیر وحکمنی اجرا ایده‌رك رئه‌لرده بیوك فتحه (کهف)لر آچمشدر .

وفاتی آقشامی (جمعه ایرتسی کونی آقشامی) زوجهٔ محترمه‌لریله بعض افراد عائله‌سنه : « وقت تمام اولدی ، اما هنوز دعوت یوق، دیمسی‌واندرك یمکه ایتمك اوزره حاضرلندقلری صره‌ده : « یمکمی کیدییورسکز ، پك اعلا کیدك ، باقیك

نه کوزل مهتاب ! ...» بیورمه‌سی حالنی تماميله مدرك اولدیغی آکلاشلمشدی .

وفاتندن برقاچ ساعت اول «بنی قالدیرك!» دیمسیله مخدومی عبدالباقی افندی یتاقده کندیسنی طوغرولتدیغی اثناده بربارداق صو ویرلمسنی سویلمش ورعشه‌دار اللریله بارداغی طوته‌رق « یاربی ! اولوم دوشکنده‌کی بر خسته‌نك حالنه مرحمت ایت‌ده شو بر بارداق صویی ایچه‌یم دیه ... » اظهار تألم وتضرع ایلمسی پك جکرسوز اولمش ایدی .

ابوالبرهان شیخ محمد جلال الدین دده افندی حضرتلری مشیختنك یکرمنجی سالنده ، وآلتمش بر یاشنده (واللہ ایکی کون) ودرکاه معلونك اون طقوزنجی شیخی اولدیغی حالده :

١٣٢٦ سنه‌سی ربیع الاخرینك اوتوزنجی

١٣٢٤ سنه‌سی مایسنك اون یدنجی

جمعه ایرتسی کونی آقشامی یعنی بازار کیجه‌سی ساعت بر راده‌لرنده تکمیل انفاس معدودۀ حیات ایله بوحضیطی مجازدن سماعخانۀ علیینیه انتقال ایلمشدر .ــ رحمة الله‌علیه، رحمةً واسعه!

وفاتی کونی آقشامی ، بندکده‌کی اراضیمزه عائد بعض خصوصاتك تسویه‌سی ایچون ، استانبولده‌کی اویمزده قالمغه

مجبور اولمش ایدم . کرچه حضرت شیخك احوال عمومیه‌سی کوندن کونه وخامت کسب ایده‌رك ، آن فلاکتك دقیقه بدقیقه تقرب ایتمکده اولدیغی بزجه معلوم ایدی . فقط تسلی ایله کندیمزی آلداتیوردق . انسانده آکلاشلماز بر حالت روحیه واردر . سودیکی بر ذاتك ، عیبوبت ابدیه‌سنی بر درلو قبول ایده‌میور . خسته‌لغی نقدر آغیر اولورسه اولسون ، اطبا انکسیر مرضینك شدت ودرجهٔ وخامتی حقنده نقدر بد بینانه سوزلر سویلرسه سویلسونلر ... ینه بونلره اینانمق ایسته‌میور ؛ بونلری بر مصال کبی ولاقید دیکله‌یور ....

کیجه ساعت اوچ صولرنده قپو چالندی . بر ایکی دقیقه صوکره خدمتجی یاتدیغم اوطه‌نك قپوسنی اوروبجه ، بر حس قبل الوقوع ایله درحال انتقال ایتدم . قپویی تهالکله آچدم . باقدم بر تلغرافنامه ، قرمزی ظرفنی تیرتوب مندرجاتنه کوز کزدیرنجه ، خبر فلاکتك سیالهٔ برقیه ایله بزه ایصال ایدلمش اولدیغنی کوردم .

یتیم قالمش چوجقلر کبی ایچین ایچین اغلادم . تلغراف صدر اسبق کچه‌جی زاده فؤاد پاشا حفیدی حکمت بك افندی طرفندن میرکونده‌کی صیفیه‌مزه چکلمش اورادن برادرم دوقتور نشئت بك طرفندن ، بزه اعادةً کشیده قلنمش ایدی .

تلغرافك صورتی شودر :

بویاجی کویی تپه‌سنده، انجمن معارف اعضاسندن

ضیا بکه :

شیخ افندینك بو کیجه وفات ایتدیکنی مع التأسف بیلدیرر ویارین صباح (پازار) ایرکنجه استانبوله کلمرینی رجا ایدرم .

ــ حکمت ــ

بن بو خبر الیمك تأثیراتیله متألم وبیحضور ایکن ، سوقاق قپوسی بر کره دها چالندی . ایکنجی بر تلغرافنامه دها ویردیلر . مکر برادرم کشیده اولنان ایلك تلغراف یدیمه وقتیله واصل اولماز وبن‌ده علی الصباح بندکه کیده‌رم ملاحظه‌سیله احتیاطاً بشقه بر واسطه ایله نام عاجزانمه بو ایکنجی تلغرافی‌ده کشیده ایتمشدی ...

کیجه‌نك دردندن صباحك اونه‌قدر کوزیمه اویقو کیرمدی . بش آلتی ساعتی بیوك بر حلجان ایچنده کچیردم .

علی السحر حکمت بکك سعادتخانه‌سنه اوغرادقدن‌صوکره ، جمعیت رسومیه رئیسی مرحوم عاکف بك زاده اسماعیل بکه‌ده اوغریه‌رق برلکده برارابه‌یه راکباً طوغریجه شیخ مشار الیهك صیفیه‌سنه شتاب ایتدکسه‌ده بزم ورودمزدن اول نعش غفران نقشی، برادر زاده‌سی نطقی وتعلقاتندن شهاب وسعید افندیلرله

محب مخلصی ، طبیب مداویسی غالب بگك ایادیٔ احترامنده بولندیغی حالده درکاهه نقل ایدلمش ایدی . بزم واردیغمزده نعش‌ده آتشبازه (مطبخ) ایندیرلمش ایدی .

توده توده تراب وغباردن ویانیق انقاضدن متشکل بر آشیانهٔ بوم وغراب حالنده انظار عبرته پك حزین برمنظره عرض ایدن بو آتشبازك بر طرفنه قونلمش بر تن‌شوی اوزرنده ، یکی قپو مولویخانه‌سنك اون طقوزنجی شیخ کاملی اولان جلال الدین دده افندی، وصیتی موجبنجه طوپقپو امامی ادهم افندی[*] طرفندن غسل اولونمغه باشلانجه ، علت مدهشه‌نك تأثیرات مخربانه‌سیله‌دری ایله کمیك حالنه کلمش اولان اوجسم نحیفك اطرفنده حلقه‌تشکیل ایدن انشته‌لر بهاریه درکاه شریفی شیخ عارفی حسین فخرالدین، ولدچلبی افندی، حضرت سنبل‌سنان ومرکز موسی مصلح‌الدین خوانق منیفه‌لری مشایخ کرامی قطب الدین واحمد افندیلرله محرر عاجز ، سائر مشایخ ودرویشان صوفیه وعموم ددکان ومحبان مولویه آهسته وحزین اسم جلال اوقومغه باشلادیلر . دیکر طرفندن جناب شیخك کندی بسته‌لدیکی شو:

[*] اثنای غسلده اوطه باشی درکاهی شیخی احمد افندی‌صو دوکمك صورتیله مرحومه صوك خدمتنی ایفا ایتمشدر . فقیرده نعش غفران نقشنك اوکنده بخوردان طوتیوردم ...

نادی نسیم عشقك فی انفس الوری
احیا کموا جلالی جل جلالیا !

دوکاه آیینی وبالخاصه فقیرك رجا ونیازم اوزرینه ، جناب پیر دستکیرك ، صلاح الدین زرکوب قونوینك ارتحالی اوزرینه تنظیم وقرائت بیوردقلری « ای زهجران فراقت آسمان بکریسته » قطعهٔ مشهوره‌سی ،عشاق خوش الحان طرفندن بر آهنك حزن انتما ایله تغنی وترنمه باشلاندی ؛ موقعك ، وجود نادر الموجودك منظرهٔ حزن آور وماتم انکیزی بزده صبر وتحمل براقمدی . آغلامقله آنجق تسکین آلام وعصبیت ایدییوردق ...

طریقت مولویه‌ده ، علائم وجد و غلیان اظهار ایتمك جائز اولمدیغندن وبلکه منافیٔ ادب ایدوکندن ، بتون حاضرون باشلرینی اوکه اکمش اولدقلری حالده. درونی وقلبی تأثرات ایله محیطك ماتمنه اشتراك ایتمکده ایدیلر ؛ اورته‌لغك سکوت حزن آورینی تن شویدن یانیق طاشلره دوکیلان صوقطرانك متقطع شیرلدیسی اخلال ایدییوردی ؛ وظیفهٔ غسل وتجهیز، مولویلرجه عادت اولدیغی اوزره، عمیق برسکون پرداب داخلنده ایفا ایدلدکدن صوکره ، حال حیاتنده اکثریا بیورقلری دستارلی سکهٔ شریفی تابوتنه وضع ایتمك اوزره تهالك کوستردیکم حالده، وصیتی اولدیغندن بحث ایله بو وظیفه‌ده اولوقت غلطـه درکاهی شیخ وکالتنـده بولنان ولد چلبی افندی حضرتلری طرفندن ایفا قلندی . بو وظیفه‌نك ولدچلبی طرفندن ایفا ایدیله‌جکنه دائر اولان اشارت

معنویه‌یی آتیده ذکر وتفصیل ایده‌جکم .

نعش غفران نقشنی حامل اولان تابوت ، محبان مخلصانك ایادیٔ توقیرنده طوتولویغی حالده ، بانیٔ درگاه حضرت کمال احمد دده‌نك وچلبی ابوبکر حضرتلرینك تربهٔ منیفه‌سی اوکنه کتوریلوب ، دعا وتزکیه ایدلدکدن صوکره ، اوکده بالعموم مشایخ طرق علیهٔ صوفیه ومولویه وددگان ودرویشان عرافت اتسام صدیقیه ، تهلیل خوان اولدقلری واسم جلال اوقودقلری حالده ، مفتون عرفان وفضائلی اولان ذواتك انامل توقیرنده قوجه مصطفی پاشایه کتورلدی .

او کون غزته‌لر بر آز کیچ نشر ایدلمش اولدیغندن، مشار الیهی طانیانلر وسوه‌نلر کیفیت ارتحالندن وقتیله خبردار اوله‌مامشلردی . ؛ چونکه یولده بر قسمی قوجه‌مصطفی پاشا درگاهنده ملاقی اولدیلر .

جنازه‌یه بوراده ، اولوقت مجلس مشایخ ریاستنده بولنان طوپخانه‌ده قادری خانه شیخی احمد افندی‌ده التحاق ایتدی .

جنازه نمازی، مرحومك محبانندن وپدرلرینك خلفاسندن سودلیجه سعدی درگاهی شیخی ، الیوم مجلس مشایخ رئیسی الیف افندی طرفندن ــ وصیتلری موجبنجه ــ ادا ایدلدکدن وبر جماعت کبرای موحدین مواجهه‌سنده حضرت سنبل‌سنانك حضور معنویسنده تزکیه اولندقدن صکره ، علویت قدریله متناسب توقیرات ایله قالدیریله‌رق بیوك وجداً قدر شناس بر

جماعت عرفانك محیط احترامنده تکرار درکاهه توجیه ایدلدی.
یولده ینه اسم جلال اوقونیور ، نعوت وقصائد قرائت ایدیلیوردی . هردرلو خوف واحترازه رغماً ، بو قافلهٔ محبانك افرادی استکثار اولنه‌جق درجه‌ده کثیر وحائز اهمیت ایدی . جنازه یوللرده تصادف ایدن ذوات وقدرشناسانك مظهر احترام وتکریمی اولدیغی کبی ، بعض قره‌غوللردن چکیلورکن دخی ، ضابطان وافراد طرفندن‌ده لایق نظرهٔ توقیر اولمش ایدی ،
جنازه بو صورتله درکاهه کتورلدکدن صوکره ، حال حیاتنده مخدومنه کندی الیله کوستردیکی پدر جنت مقرلری شیخ عثمان صلاح الدین دده افندینك صول طرفنده وتربه دیوارینه متصل محلده یاپیلان لحد وضع ورحمت سبحانیه‌یه تودیع قلنمشدر . رحمة الله علیه رحمة واسعة

شیخ مغفور مشارالیهك دفنی متعاقب خزینهٔ خاصه مأمورلری وساطتیله خاقان سابق طرفندن مصارف تجهیزیه اولمق اوزره (٢٠٠٠) غروش ارسال قلنمش ایسه‌ده . بو پاره شیخك وصیتی موجبنجه بو خدمته صرف ایدلمه‌مشدر .
دفنی متعاقب ، مرکز افندی درکاهی سوقاغنه ناظر وشاهراه‌ده‌کی قهوه خانه‌ده فرط تأثرله یازوب (تدفین) سرلوحه‌سی آلتنده (١٩ مایس — بازار ایرتسی) کونی بتون غزته‌لرله نشر اولنان مقاله‌مده « مرحوم مشارالیه علوم عالیه وآلیه‌ده صاحب

ید طولی و فضل وعرفان وورع وتقوی وایقان ایله معروف اساتذهٔ محترمه‌دن اولوب ، یکرمی بش سنه‌یی متجاوز درگاه شریف مذکورده کتاب حکمت نصاب مثنوی‌یی تشنگان معرفته بیان وتقریر ایله دمگذار ایدی . » سوزلریله مرحوم مشارالیه حقنده ایفاسنه مجبور اولدیغم صوك وظیفهٔ احترامی ادایه چالیشدم . .

شیخ جلال افندی ، ارتحالندن صوکره، اجرا ایدیله‌جك ترتیباته ، صورت حرکته دائرده صورت قطعیه‌ده وصایاده بولنمش ، وحتی نعشنك محترق درگاهك ، ویران مطبخنده غسل ایدلمسنی وبو وظیفه‌نك صلحادن طوپقپو امامی ادهم افندی طرفندن ایفاسنی وبعد الغسل تابوتی اوزرینه قونیله‌جق دستارلی سکه‌سنك ولد چلبی یدیله وضعنی تنبیه ایتمکله برابر نعشنك سنبل افندی درگاهنه نقل ایله نمازینك اوراده وسودلیجه درگاهی شیخی الیف افندی طرفندن اداسنی وبعده درگاهه گتورلمسنی تنسیب ایتمشکن ، دور سابقك معلوم اولان حالندن طولایی، یاران واخوانی صیانةً بو خصوصی بالآخره اخوانك ارا وتنسیبنه ترك ایتمشدر . آیروجه مصارف تجهیز وتکفین اولمق اوزره سرای همایوندن گوندریله‌جك مبلغك ده، بو خصوصه صرف ایدلمه‌مسنی تنبیه واخطار ایتمشدر .

— غریبه —

بعدالغسل دستالی سکه‌سنك ، تابوت مکرمی اوزرینه

وضعی وظیفه‌سنی ولد چلبی افندی‌یه ترك وتخصیص ایتمش اولدیغنی سویلمشدم. بو بابده‌کی غریبه‌یی عرض ایده‌یم:

مرحوم مشار الیهك وفاتندن درت بش آی مقدم ظهورات قبیلندن اوله‌رق درکاهك بانیسی حضرت کمال احمد ده‌نك سیاه دستارلی سکه‌سی دوشمکله ، درکاهك نیازنلرندن (صالح) ده‌نك مذکور سکه‌یی یردن آله‌رق تکرار بانیء مشارالیهك صندوقه‌سنه اکسا ایتدیکنی کوردم. شو واقعه پك صریح اشاراتدن ایسه‌ده، صالح ده‌نك سکه‌یی تکرار اکساسنده وظیفهٔ بر مناسبت کورمه‌مش ایدم. بو اشارت غریبه‌یی ابتدا دارالفنون علوم عالیهٔ دینیه وادبیه شعبه‌سی مدیری فاضل محترم اسماعیل حقی افندی برادرمزه سویلمش ایدم. بو ذات، واقعهٔ مذکوره‌نك مکتوم طوتولمسنی توصیه ایتدی، واقعا درکاهك مشیختنجه بر تبدل وقوعنی بوندن استدلال ایتدم؛ فقط بو مسئله ایله صالح ده آره‌سنده بر مناسبت دوشونه‌مدم؛ دها دوغروسی کوره‌مدم.

تجهیز وتکفیندن صوکره، تابوت اوزرینه دستارلی سکه‌نك ولد چلبی طرفندن وضع واکساسی خصوصنده شیخ مشارالیهك وصیت ایتدیکی آکلاشیلنجه، رؤیاده کوریلان (صالح) اسمنك مرآت تجلیده کیفیت ظهورنده‌کی حقیقت ، اولوقت نظرمده تظاهر ایتدی.

شیخ مشارالیه حقنده‌کی احتساسات و مناسبت عاجزانه‌م

بیوك اوغلم (عثمان جلال‌الدین ارغون) ی شیخ مشارالیه‌تسمیه ایتدیکی کبی ، (۱۳۲۵) سنهٔ هجریه‌سی لیلهٔ براتنه مصادف شعبانك اون بشنجی پازار ایرتسی کیجه‌سی (۱۰ ایلول سنه ۳۲۳) سکه پوش و خرقه اکتسا ایلمش اولدیغی حالده سماعخانه‌ده ، درویشان وحضاردن مرکب بر جماعت کثیره مواجهه‌سنده ، شیح مغفوردن رسماً بدأ بسمله ایلمش وسکه‌سی‌ده تکبیر اولونمشدر . کوچك اوغلم احمدکمالی ده مشار الیه تسمیه بیورمشلردر .

شیخ جلال‌الدین دده افندینك ارتحالنه دائر عرفای مولویه طرفندن سویلنان تاریخلردر:

وصاف بك زاده توفیعیٔ دیوان همایون محمود بککٔ تاریخی :

صاحب عرفان ، فاضل وکامل جلال الدین دده
باغلمشدی قلبنی اسم جلال دوسته
نشر ایدوب بو خانقاهده‌فیض‌درس‌مثنوی
عاشقانی آشنا قیلدی مآل دوسته
نالش فرقتله نی آسا دیلرکن وصلنی

اوچدی روح پاکی تا اوج وصال دوسته
ایلدی اوچ نذر مولانا تمام:
جان فدا ایتدی جلال الدین جمال دوسته

— ١٣٢٦ —

عرفای شعرای مولویه‌دن بکلکجی دیوان همایون معاونی
عصمت بکك:

جناب شیخ عثمان ولینك نجل مسعودی
یکرمی ایکی ییل حسن اداره ایتدی درگاهی
دیدی درویش عصمت حین فوتنده بو تاریخی:
جلال مولوی عشق ایله بولدی وصلت اللهی.

— ١٣٢٦ —

تکیه‌نك احتراقی

(١٣٢٤) سنه‌سی عیدسعید فطرینك بشنجی، و (١٣٢٢) سنه‌سی تشرین ثانیسنك سکزنجی چهارشنبه کیجه‌سی [روزقاسم: ١٤] ساعت اوچی چاریك کچه، کتبخانه اوطه‌سنك آلتنده کی اخورده بولنان چالی چیرپیدن قضاءً ظهور ایدن آتش یارم ساعت

ظرفنده تکیه‌نك هرطرفنه سرایتله او قوجه خانقاه یانوب کول اولمشدر . [١]

درگاهك حین احتراقنده شیخ عثمان افندی مرحومك ایکی بیك لیرالق کتابی ده یانمشدر . بو کتابلر شیخ عثمان افندینك کندی پاره‌سیله صاتون آلنمش ، اکثریسی یازمه ونسخه‌لری نادر بولنور وبلکه‌ده بولنماز مؤلفات گزیده‌دن ایدی .

حتی مشارالیه ، « بن بو کتابلری بوتکیه سایه‌سنده آلدم ، بعدالوفات داخل میراث اولمسنی ارزوایتم » دیه‌رك جمله‌سنی مهرلمش ودرگاهك کتبخانه‌سنه وقف وتبرع ایتمش ایدی . بو کتابلرك فهرستی یاپلمق اوزره ایکن تکیه ایله برابر یانوب محو اولمشدر .

درگاهك بو صورتله احتراقی قلوب عاشقانی پك الیم ، پك عمیق بر صورتده زخمدار ایلدیکی کبی بالخاصه شیخ جلال‌الدین افندی‌یی تا قلب کاهندن جریحه‌دار ایلمشدی . ضایعات مادیه نه ایسه ، فقط حرزجان بیلدیکی کتب موروثهٔ پدر ولاهتلرینك‌ده بومیانده منقلب رماد اولمسی ، حضرت شیخده التیام ناپذیر یاره‌لر اچمش ، ایشته بو یاره‌لرك تأثیر جانگدازیله درکه ، ذاتاً مختل

[١] درگاهك قصداً یاقیلدیغنی اوزمان مصرده انتشار ایدن جرائددن بعضیسی یازمشلرسه‌ده ، طوغری دکلدر . حریق عدم دقت وتسیب اثری اوله‌رق ظهور ایتمشدر . طوغریسی بودر .

اولان صحت وحیاتی اساسندن صارصیله‌رق ، اسباب سائره‌نك انضمامیله سبب موتی اولمشدر .

درکاهك احتراقنك ایرتسی کونی علی‌السحر، صدر اسبق کچه‌جی زاده فؤادپاشا حفیدی حکمت‌بك افندی‌ایله درکاهه شتاب ایتمش ایدك حضرت شیخك پك مضطرب بر حالده، انشته‌لری حاجی عارف ده‌ده‌نك مخدومی قدمای عرفادن بهاءالدین افندینك خانه‌سنده بولندقلرینی خبر آلدق ، نزد عالیلرینه واره‌رق دیلمز دوندیکی قدر عرض تعزیت وتسلیت ایلدك . نزد کریمانه‌لرندن ایرلدیغم اثناده واقع اولان امر واخطارلری اوزرینه تکرار وفقط یالکزجه اوطه‌لرینه کیردم بو اثنـاده قپونك قپادلمسنی اخطار بیوردیلر . اوطوردقلری مندردن طوغریله‌رق وکوزلکنی طاقه‌رق ، بعض اوراق خصوصیه‌سی محفوظ بولنان کارقدیم وجوزدن معمول چکمجه‌سنی آچدیلر و (محرمانه) قیدیله بر ظرف ایچندن بر مکتوب چیقاروب فقیره تودیع بیوردیلر. بو تذکرهٔ سنیه اولوقت‌ولی‌عهدعالیٔ سلطنت بولنان، الیوم سوکیلی ومقدس پادشاهمز افندمز حضرتلرینك ، شیخ مشارالیهك نام مرشدانه‌لرینه اوله‌رق تحریر ولطفاً وتعطفاً ارسال بیوردقلری تعزیت‌نامه ، تسلیت‌نامه ایدی . اوقودم ، کوزلرم یشاردی ... چونکه بوتعزیتنامهٔ ملوکانه‌نك مآل ومندرجات والفاظ وتعبیراتی پادشاهمزك نقدرممتاز برفطرتده‌یارادلمش اولدیغنی کوستریوردی.

كرچه صورت وطرز افاده پك ساده ايدى . لكن غايت صميمى ، صوك درجه‌ده نزيه وفقط معالئ حسيات ايله مشحون ومالى ايدى ...

بعدالقرائه درويشجه نياز ايدرك محترم شيخمك يدينه توديع ايلدم وهرزمان هروسيله‌دن بالاستفاده حق چاكرانه‌مده رايگان بيوردقلرى آثار التفات و اعتمادك بوده بردليل جليل مستوجب الشكرانى اولديغندن تكرار تكرار عرض تشكرله اوطه‌لرندن چيقدم .

بوسرى مشاراليهك وفاتنه وباخصوص تبدل سلطنته قدر كيمسه‌يه سويله‌مش ايدم .

انسان رتبهٔ رسميه‌لرندن بالاتر برمرتبهٔ انسانيتده يارادلمش اكابرك لسان محويتله كنديسنه بذل التفات ايتدكلرينى كوردكجه نصورتله ايفاى شكران ايده‌جكنى بيله‌ميور . ايشته بو فقيرده شيخ مشاراليهك وفاتنه‌قدر ، ذات مرشدانه‌لرينه قارشو ايفاى راسمهٔ تعظيم وتكريمى اقدم وظائف انسانيه واخلاقيه‌دن بيلوردم .

دركاهك احتراقنه دائر عرفاى شعراى مولويه طرفندن تنظيم اولنان تأثرنامه‌لردر

اليوم پوست نشين بولنان شيخ جلال الدين افندى زاده

عبدالباقی افندی، طرفندن تنظیم اولنان تاریخدر :

درکهك اول تأسیسنه تاریخ اوله‌رق
بولدیلر (باب رضا) جمله‌سنی اهل طریق
سال تخریبنه تاریخ ایچون شمدی دخی :
انضمام ایلدی اول (باب رضا) اوزره حریق
باب رضا

— ١٣٢٤ —

صدر اسبق کچه‌جی زاده فؤاد پاشا حفیدی حکمت بك افندینك [*] تاریخی ده شودر :

چیقار برنذر مولانا بوتاریخ مجوهردن :
قلوب عاشقانه دوندی ، یاندی مولویخانه

— ١٣٢٤ —

درکاه محترق اولدقدن صوکره ، بعض ددکان جمله قپوسنك اتصالنده کی موقتخانه‌ده اختیار اقامت وعزلت ایتمشلردی . شعرای مولویه‌دن بکلکجی معاونی عصمت بك پدرمز ، بوحال پریشانی‌یی آتیده کی بیت مصنع ایله تصویر ایدییور :

[*] حکمت بك افندی شعبانك اونبرنجی (٣٢٩) وتموزك یکرمی دردنجی جمعه ایرتسی کونی صباحه قارشو سکتهٔ قلبیه‌دن وفات ایتمشدر. درکاهده والده‌سی لحدندهٔ مدفوندر.

تاریخ تضعیف ایلدی نازدل ویرانه‌مز
اولدی موقتخانه‌مز حیفا موقتخانه‌مز!

مکاتب عالیه مدیر سابقی ادیب محترم خلیل ادیب بکك تأثر نامه‌سیدر :

اولدی حیفا درکه باب جدید
طعمهٔ غدری لهیبك ناکهان
روزکارك جلوهٔ سختن چکن
جانلرك مأواسی‌ده هپ بی‌نشان!
شبهه ایتمم که بوده بر جلوه‌در
شبهه‌سزدر که بوده برامتحان.
جلوه‌در لکن خرد سوز بشر
امتحان اما تحملسوز جان
لطفی کافلدر کمینه همتی
حضرت سلطان رومك بی‌کمان
ایلر اول طرح بلند واقدسی
آز زمانده رشك کلزار جنان
یادحزن انکیزی باقیدر فقط،
قارشی کلدکجه نکاهه آسمان

عکس ایدر دود سیاه ماتمی
محترق آثارك ؛ اول کنج نهان
اویله یچمز بر دها بطویدن أله
بردها اولماز شرفبخش مکان
ایشته بوحالت یاقار اندیشه‌یی
ایشته بوحالتدر آنجق جان‌یاقان
اولدی تاریخی شرر باش سنوح
یاندی بر اتشله قلب عاشقان

– ١٣٢٤ –

٢ کانون اول ٣٢٢

خلیل ادیب

---

٢٠ — الیوم پوست‌نشین عبدالباقی دده افندی

عبدالباقی افندی ؛ (١٣٠٠) سنهٔ هجریه‌سنده رمضان‌شریفك اون‌بشنجی چهارشنبه کیجه‌سی ساعت اوچ راده‌لرنده پدرجنت مقررلری محمدجلال‌الدین دده افندینك صلب پاکندن ، درکاه مذکور حرم دائره‌سنده تولد ایتمشدر .

(١٣٠٤) تاریخنده بیوك پدرلرندن بدأ بسمله ایلمشدر . ابتدا درکاهك بانیسی یکیچری کاتبی محمد افندینك احیا کرده‌سی

اولان وصحیح احمد دده‌نك تربه‌سنك قارشو طرفنده بولنان قرا خانه‌ده معلم موسی دده‌دن قرأن کریم وتجوید اوقومشدر . بومکتبده التی یاشنه قدر ایکی سنه مدتله اوقودقدن صوکره ، (دارالتحصیل) نام خصوصی مکتبه بر مدت دوام ایتمش ، بورادن پدرمحترملرینك بادیٔ فیضی اولان داود پاشا رشدیه مکتبنه کیدرك علوم وفنون مرتبه‌یی تحصیل ایلدکدن صوکره (١٣١٨) سنه‌سنده شهادتنامه الەرق چیقمشدر .

پدر بزرکوارلرینك حلقهٔ تدریسنه‌اون سکز یاشنده دوامه باشلامشدر . (١٣١٨) سنه‌سنده‌پدرلرینه قارء مثنوی اولمشدر . رشدیه مکتبندن چیقدقدن صوکره ، مستشار مشیخت پناهیٔ سابق راشد افندی تلامیذندن ومکتب حقوق مأذونلرندن دمیرجیلی‌احمد فوأدافندیدن صرف ، نحو ، منطق اوقومشدر .

مشار الیهك طشره‌یه مأموریتی حسبیله ، مشارالیه عبدالباقی افندی بایزیدده کائن کتبخانهٔعمومی‌حافظ کتبی‌فضلادن اسماعیل افندیدن معانی، کلام ، عقائد، شفاء شریف اوقومشدر (١٣٢٢ تاریخلرینه طوغری .)

مؤخراً سودلیجه سعدی درکاهی شیخی ومجلس مشایخ رئیسی شیخ عثمان صلاح‌الدین‌افندینك تلامیذندن الیف‌افندیدن مثنویٔ شریف‌وبعض کتب‌صوفیه تدرس وتعلم ایدرك (١٣٢٤) سنه‌سنده مثنویدن اجازت المشدر . مومی‌الیه اسماعیل افندیدن الیوم بخاریٔ شریف اوقومقده‌در ..

قدمای درکاندن مثنویخوان سلانیکلی مرحوم محمد دده افندیدن (زورا) رساله‌سنی اوقویه‌رق اجازت المشلردر .

پدرلرینك حال مرضیسنده واواخر عمرنده ، پدرلری طرفندن قونیه‌یه وقوعبولان اشعاراوزرینه مرحوم عبدالواحد چلبی افندی حضرتلری جانبندن دستار گیسودارله و (١٣٢١) سنه‌سنده پدرلرینه وکالته وقرائت اسم جلاله ومقابله اجراسنه مأذونیت ویرلمشدر .

پدرلرینك ارتحالنده درکاهك انحلال ایدن مشیختنه بعض طالب ظهور ایتمش وعبدالحلیم چلبی افندی حضرتلری‌ده سرای همایونك اولزمانکی سیاستنه باقه‌رق معذوراً متردد بولنمش ایکن، مشروطیت مشروعه ومسنونه اعلان ایدلمکله ، وظیفهٔ مشیخت، چلبیلك مقام عالیسی جانبندن عبدالباقی افندی‌یه توجیه‌ایدلمکله ، پدرلرینك ارتحالندن یتمش ایکی کون صوکره، قونیه‌ده اتشبازولی زاویه‌داری ومرحوم شیخ عثمان صلاح‌الدین افندینك درویشی یعقوب دده وداعتیله کوندریلان مشیخت نامه ، تموزك یکرمی دردنجی پازار ایرتسی کونی سماعخانه‌ده بالعموم مشایخ مولویه وصوفیه ، وسنه‌لردنبری بودرکاهده آیین مولانایه مشتاق وحسرتکش اولان نجبه رجال وکبرای دولت حاضر اولدقلری حالده ، بهاریه خانقاه منیفی پوست نشین عرفان پناهی حسین

فخرالدين دده افندی طرفندن قائماً قرائت ومجلس مشايخ رئيسی اليف افندی طرفندن دعا وفاتحه تلاوت اولندقدن صوكره مبارك باد كلبانك مولويسی كشيده‌سيله شيخ عبدالباقی افنديك پدرلرينك مقامنه اقعاد مراسمی تعامل قديم وجهله اجرا وايفا قلنمشدر .

عبدالحليم چلبی افندی درسعادته ورودلرنده ، مولويخانه‌لره مثنويخوان تعيين بيوردقلری صره‌ده ، عبدالباقی افندی‌يه‌ده مثنوئ شريف تقريرينی امرواخطارايلدكلرندن ، سنهٔ مذكوره تشرين اولنك اوتوزنجی پنجشنبه كونی سماعخانه‌ده ، رسماً درس تقريرينه باشلامشدر. تصادفات متيمنه‌دن اولمق اوزره ايلك درس، مسبب حقيقی‌نك ارادهٔ سبحانيه‌سی اولمينجه ، اسبابك تأثيری اولامايه‌جغنی مبين اولان شو:

اتش ابراهيم را دندان نزد
چون كزيدهٔ حق بود چونش كزند

بيتيله ابتدار ايتمشدر . جناب واهب العطايانك فيض عميق لطف وكرمندن مأمول ومتضرعدر كه ، بوشيخ جوان بخت دخی اسلاف كرامی ، جد ووالد فاضلی كبی ، تربيهٔ فكريه وروحيه‌سنك تكمليله بو سماعخانهٔ عرفان وادبده ابقای نام وموجوديت ايدرلر .

عبدالباقی افندی، حلیم، وقور، صفوت اخلاقیه‌یه مالك برذاتدر. فطرتنده شعر منظومه میل واستعدادی اولوب بعض اشعار وآثار ادبیه ایله توغلی بو استعدادی تنمیه ایتمکده بولنمشدر. درویشانه وتاریخی بعض اشعاری واردر. بو جمله‌دن اوله‌رق:

رشاد تلو چلبی افندی حضرتلرینك نصب وتعیننه دائر تاریخ:

ولد پاك جناب حنکار
در منلاده مقامن بولدی
همت پیره بوده بر برهاندر
(الفیوضات) اکا تاریخ اولدی.
۱۳۲۸

― توحید ―

ایتدم جهانه عبرتله شویله بر نگاه
ذرات دهر ویردی بکا درس انتباه
اشیا کوزمده کسب وضوح ایتدی سرتسر
مرآت سینه‌دن سیلنوب ژنك اشتباه
جسم تحول ایلدی حس حقیقته

اولدی کشاده فکریمه بر بشقه شاهراه
کوردم حقایقله شئونات عالمی
رفع اولدی دیده‌دن او زمان پردهٔ سیاه
صوردقده کائناته او یارك نشانی
موجود اولان اودر دیدیلر (لیس ماسواه)
باقی قالان بو جهانده ندر دیدم :
هر ذره سویلدیکم لااله‌الاالله

غلطه مولویخانه‌سی پوست نشین کاملی احمد افندی حضرتلرینك
درکاه مذکور مشیختنه تعیینلری حقنده:

غلطه درکهنه شیخ اولوب احمد دده‌من
اولدی اخوان صفا نائل اقصای مرام
(شیخ باب‌الفقرا) در اکا تاریخ تام
۱۳۲۸

عشق ومعشوق وعاشق

کوزك آچ، وارمی ای عافل جهانده اولمیان عاشق !
قورلدی عشقله عالم، زمین و آسمان عاشق .

ندر بو حال حیرتبخش پیرعاشق، جوان عاشق
کیم عاشقدر، کیمه عاشق، نیچون ایلر فغان عاشق ؟ !
خدا عاشق، رسول عاشق، بتون کون ومکان عاشق !

چوجق بازیچه‌نك، دل دلبرك عشقی ایله سوزان
ندن بیلمم، ندن بو سرعشقی بیلمیور انسان ؟
ندن بیلمم، ندن بو حالتی درك ایتمیور اذعان ؟
باقلسه عالمه سویلر لسان حال ایله هر آن :
خدا عاشق، رسول عاشق، بتون کون ومکان عاشق !

کیمی اغلر، کیمی ایکلر، کیمی خندان اولور هر بار
کیمی ذوق وسرور ایچره، کیمی دلخسته وناچار
جهانده عشق ایدر باق درلو درلو کندینی اظهار
ندر بو رازی کرچه بیلمم اما ایلرم اقرار :
خدا عاشق، رسول عاشق، بتون کون ومکان عاشق !

ندر بو حال مبهم، آتش عشقی یاقان کیمدر ؟
دل دیوانه‌یی زنجیر عشقه باغلایان کیمدر ؟
کولن کیم، کولدیرن کیم، اغلایان کیم، اغلاتان کیمدر ؟
کیم عاشقدر، الهی عاشقه معشوق اولان کیمدر ؟
خدا عاشق، رسول عاشق، بتون کون ومکان عاشق !

تجلی ایلمینجه حب ذاتی وجه آدمده
شئونات جهان کلدی وجوده، هپسی بر دمده
نهان اولمشکن ای (باقی) نوای عشق نالمده

عجبمی بن دخی دعوای عشق ایتسه‌م بو عالمده :
خدا عاشق، رسول عاشق، بتون کون ومکان عاشق!

نجل کزین جناب جلال الدین، شیخ عبدالباقی دده افندینك محرر فقیری تلطیفاً ارسالنه عنایت بیوردقلری محبتنامه‌در:

قرده‌شم ضیا بك افندی

خدمتیله مباهی بولندیغم یکی قپو مولویخانه‌سنك حین تأسیسندن زمان مشیخت فقیرانه‌مه‌قدر او آشیانهٔ ادبدن کذران ایدن وهر بری حائز اولدقلری کمالات صوریه ومعنویه‌لریله طریقت جلیله‌مزی شنلندیرن اجلهٔ رجال مولویه وسر آمدان طائفهٔ اولیه‌نك تراجم احوالنی تذکار وتذکیر صورتیله منتسبین علم وادبه طانتمق ــ اسلاف کرامم اولملری حسبیله ــ عاجزلرینه ترتب ایده‌جك بیوك بر وظیفه وعالی بر وجیبه اولدیغی وحالبوکه:

« لقمهٔ هر مرغکی انجیر نیست »

مؤداسنجه بضاعه‌مك بو امر عظیمه غیر کافی بولندیغی جهتله خدمت مذکوره‌یی مسلم اولان اقتدار قلمیه‌لرندن بکله‌مشدك ، دها طوغریسی ایشی اهلنه ترك ایلمشدم .

اثر عالیلرینك ساحهٔ انتشاره وضعی استرحاماتمك قبولنه

بر دلیل جلی و بر برهان‌علنی تشکیل ایتدیکی جهتله، سکونتگاه ابدیلرنده انزواساز وشان عالیلری آلان عالم مولویده ولوله انداز اولان اسلاف کرامک ناملرینی بر قات دها احیا صورتیله « المؤمنون لایموتون ... الخ » حدیث شریفنک متضمن‌اولدیغی معنای لطیفک بر تمثال ظاهریسنی زمان خدمت درویشانه‌مده تجلی ایتدیرمک خصوصنده‌کی همت دادرانه‌لرینه بالمقابله بیان تشکرات ایلرم افندم

۲۱ رجب ـ ۳۲۹ و ٤ تموز ـ ۱۳۲۷

خادم فقرای مولویخانهٔ باب جدید
العبدالفقیر الحقیر ابن‌الجلال
محمد عبدالباقی

پادشاه وقت، امام مسلمین بالحق شوکتلو قدرتلو سلطان
محمد رشاد خان افندمز حضرتلری جانب اشرف همایونلرندن
درکاهك مجدداً ومکملاً انشا واحیاسی :

یوقاروده تفصیلاً بیـان اولندیغی اوزره، یکی قپو درکاه منیفی (١٣٢٤) سنه‌سی عید سعید فطرینك بشنجی چهارشنبه کیجه‌سی ساعت اوچی چاریك کچه محترق ومنقلب رماد اولمش ایدی.

شوکتمآب، علویت نصاب افندمز حضرتلری فیض عمیق مولانانك تجلیات باهره‌سیله نشوه‌دار روحانی بولندقلری جهتله، تقدیر خوان عرفان وفضیلتی اولدقلری شیخ عثمان صلاح‌الدین افندی مرحومك ودرکاه مذکورده مسندنشین مشیخت مولویهٔ صدیقیه اولان فضلانك روان پاکنی تطییباً، بش سـنه‌دنبری، برکتلهٔ رماد وتودهٔ تراب حالنده انظار مشتاقان ادب وعرفانه عرض چهرهٔ مأیوسیت ایلین بو خانقاه فیض بنـاهك مکملاً ومجدداً انشـا واحیاسـنی امر وفرمان بیورمش اولدقلرندن (١٣٢٨) سنه‌سی ربیع الاخرینك اون التنجی و (١٣٢٦) سنه‌سی نیسانك اون اوچنجی صالی کونی محترق بنانك انقاضنك هدمنه باشلانیله‌رق، سنهٔ مذکوره نیسانك یکرمی طقوزنجی وجماذی

الاولك اوچنجی پنجشنبه کونی ، عبدالحلیم چلبی افندی ، شیخ الاسلام اسبق پیری‌زاده صاحب منلابك و یکی‌قپو و بهاریه مولویخانه‌لری پوست نشینلری محمد عبدالباقی و حسین فخرالدین [*] وقله‌قپوسی دارالمولویسی پوست‌نشینی ولد چلبی، واسکدار زاویهٔ مولویه‌سی شیخ عارفی عزمی افندی زاده احمد وسودلیجه سعدی درکاهی پوست نشینی مثنویخوان شیخ الیف افندیلر حضراتیله خزینهٔ خاصهٔ شاهانه مدیر عمومیسی محبان مولویدن حافظ فیضی واوقاف نظارتی سرمعماری کمال‌الدین ونظارت‌مشارالیها مکتوبجیسی ضیا بك افندیلر حاضراولدقلری حالده ، شیخ‌الاسلام مشارالیه طرفندن تمل طاشی یرینه وضع ایدلدکدن صوکره ، شیخ الیف افندی طرفندن اوقونان‌دعایی متعاقب مشارالیه عبدالحلیم چلبی افندی طرفندن کابانك مولوی کشیده‌سیله وضع اساس رسمی تیمناً اجرا ایدلمشدر.

*
* *

صاحب‌الخیرات‌والحسنات اولان پادشاهمز افندمز حضرتلری محترق اولان مسجد شریف ایله شیخ دائره‌سنی، ددکان حجره‌لرینی، طعامخانه‌نك ومطبخ وکیلارك مجدداً وصوم کارکیر اوله‌رق انشاسی ایچون خزینهٔ خاصهٔ همایونلرندن اون بیك کسور لیرا تخصیص واحسان بیورمشلردر . درکاهك محترق

[*] مشارالیه ۱۳۲۹ سنه‌سی رمضانك یکرمی برنجی [۳۲۷-ایلول ۱ -] پنجشنبه کونی قولرادن ارتحال داربقا ایلمشدر.

اولان مسجدی قبه‌سز ایکن، بو دفعه یوکسک کارکیر قبه‌لی عرب طرز لطیف معماریسنده مزین و محتشم بر شکل و هیئتده یاپلمش، برده کارکیر مناره علاوةً انشا قلنمشدر. بو طرز نوینده انشا اولنان خانقاهك هیئت عمومیه‌سی پك علوی، غایت محتشم اولوب بانیٔ شوکتقرینڭ قلب تابناك همایونلری کبی نشر اضواء روحانیه ایدرك خیره‌ساز عیون عاشقان اولمقده‌در.

سماعخانه و تربه‌ایله حرم دائره‌سی‌ده بالاخره تعمیر و تجدید بیوریله‌جقدر.

*
* *

درکاهك طرف اقدس خلافتپناهیدن مجدداً انشاسی حقنده دفتر خاقانی نظارتی اوراق مدیری قدمای محبان مولویدن کمال‌الدین بك طرفندن بالتنظیم، لدی‌العرض درکاهك جمله قپوسی اوزرینه وضع و تعلیقنه ارادهٔ سنیهٔ جناب پادشاهی شرفتعلق بیوریلان منظومهٔ تاریخیه‌در:

نائب پیغمبر اسلامیان	پادشاه دولت عثمانیان
هم محب وهم حبیب مولوی	مفتخر اهل طریق اولوی
حضرت سلطان رشاد پرکرم	قیلدی پك چوق خیره ابذال همم
عاشقانك باخصوص بولانه‌سی	یاندی قالدی برزمان ویرانه‌سی
آنی‌ده اول شهریار دیندار	لطفله اعماره قیلدی ابتدار

دلنشين ياپديردی حقادر كهی قيلدی خشنود روح پير آلهی
دستكير اولسون اكا منلا جلال شمس عدلی ايلسون دفع ظلال
اولدی درويشانه كلبانك بو دعا :
پادشاهم ملتكله چوق يشا !
عالمه برفيض نو قيلدك نثار صانكه كلدی كلشنه فصل بهار
رونمون هرذره‌ده بر آب وتاب اولدی بوچاكركمالده نشوه‌ياب
فكرمی نشئه‌م ايدنجه تابدار عجزيمی اغماضه ايتدم اجتسار
دركهه تاريخ تأمل ايلدم مثنويدن بر تفأل ايلدم
سويلش تاريخنی پيرم مكر چيقدی صوك مصراعدن نيكو خبر
«الصلا كفيتم ای اهل رشاد»
«كين زمان رضوان درجنت كشاد»

— ١٣٢٩ —

ايضاحی : ٢٤١٧
٨٨٨ ابجد حسابيله نيكو خبر تركيبی
١٣٢٩

قدمای محباندن وشعرای عرافت اتسامدن عصمت بكك

تاريخی :

پادشه ايتدی دركهی انشا

— ١٣٢٩ —

عرفای شعرادن ، معارف نظارتی کتبخانه‌لر مفتشلکنه مأمور صلاح الدین بکك وصفیهٔ بدیعه‌سیدر .

نیپاره‌لر برر نفس پاك مولوی
اولدقچه مرده دللری احیا ایدر سماع .
هپ شمسدر ویرن قمر و انجمه فیوض
آیین مولویدر ایدن یر یر التماع .
اعمار ایدن بو درگهی سلطان رشاددر
بر پادشه که ، مقصدی احیای اجتماع
هر بر علو همتی سرتاج قدسیان
ملای رومه نسبتی بر باشقه ارتفاع .
اولدقچه منتشر بوراده فیض احمدی
اولسون گذشتگانه دعالر برر شعاع . .

پرستیدهٔ عرفان مولانا اولان مخلصین طریقت ایله صمیمانه بر حسبحال

از خدا جوییم توفیق ادب   بی‌ادب محروم گشت از لطف رب
بی‌ادب تنها نه خودرا داشت بد   بلکه آتش بر همه آفاق زد

ای مفتون ومجذوب ادب وعرفان مولانا اولان اخوان کرام! بیلورسکزکه ، طریق مولوی ، بر طریق ادب و فضیلت بر مسلك عرفان و نزاهتدر . مولویخانه‌لره بزر (مکتب ادب) ، سالکان طریقته‌ده (تلامیذ ادب) دینلر بو توصیفلرنده پك اصابت ایتمشلردر .

طوغریدن طوغری‌یه پیر کمالات سمیردن افاضه و اساله اولنان بو عرفان و ادب درکه ، بو طریقده‌ده پك چوق فحولین وکملین یتشدیرمشدر . بو عرفا موجودیت مادیه‌لرنده‌کی هستیٔ عرفان و فضیلتی ، بو ابدی و سرمدی شرفی ادب و عرفان مولاناده بولمشلردر. بونکچوندرکه جناب مولانا دیوان کبیرنده:

کردم ازعقل سؤال ، که بکو ایمان چیست ؟
عقل درکوش دلم کفت‌که ، ایمان ادبست .
چشم بکشا و ببین جمله کلام اللهرا
آیه آیه همه‌کی معنیٔ قرأن ادبست

بیوره‌رق هر شیئك محض ادب اولدیغنی بیان ایدییورلر . دیمك‌که ، بتون اساس و اصول و ارکان شریعت و طریقت محض ادبدر، اسلاف کرام نزاهت اتسام فیضلرینی هپ بو منبعدن آلمشلردر .

طریقمز بر طریق فضیلت و تعاوندر . بتون ذرات کائناتك آهنك عمومیسنده بیله تعاون ومظاهرت مشهود ومنظور اولوب ، انسنز ذراتك تشکیل قوا و شو صورتله بر کتله‌ٔ

واحده و عمومیه‌ده‌کی آهنك و انتظامی تأمین ایده‌میه‌جکی معلوم اولدیغنه بناءً ، کائناتك هیئت عمومیه‌سنده کوریلان شو توازن و آهنك ظرفه نسبةً مظروفدن عبارت اولان انسانلرده‌ده موجود اولمسی لازمکلور آنجق بو خصلت کزیدهٔ فطریه‌نك تمیه‌سیله ابنای بشره فائده‌بخش اوله‌جق بر موجودیت تأمین ایدیله بیلمسی مطلقا بر تربیهٔ روحیهٔ خواصه محتاج ومفتقردر.

اهل طریق بیننده‌کی مربوطیت متقابله و مناسبت معنویه بسبتون بشقه بر ماهیت و قوتده‌در ، اهل طریق یکدیکرینی طانیمغه ، وقت حاجتده و زمان اقتضاده معاونت ومظاهرت انسانیتکارانه‌ده بولنمغه بر چوق نقاط نظردن مجبور و بو خصوصده الك اصیل و نزیه حس ایله متحسسدر . ذاتاً طرق علیه‌نك حکمت تأسیسی‌ده بودر .

اهل طریق بیننده بو رابطهٔ قویهٔ مناسبت و اتحاد موجود اولدقجه هر درلو شدائد روزکاه و ایادیٔ متغلبه‌یه قارشو کوکس کرمشلر، بالعکس بینلرنده احتراصات و انفعالات باش کوستردکجه او رابطهٔ قویه مبدل شقاق و نفاق و بالنتیجه بادیٔ ضعف و پریشانی اولمشدر . « الفرقة عذاب ! »

جناب حق ، قلوب موحدینك بر نقطه‌یه جمعنی امر بیوریور . « واعتصموا بحبل الله جمیعاً ولاتفرقوا . »

چونکه بو اجتماع و اتحاد بادیٔ رحمت و باعث فیض و سعادتدر . « الجماعة رحمة »

اساس اعتباریله دوشونیله‌جك اولورسه . بو اجتماع واتحاد فطرت اسلامده موجوددر . مسلمانلر كلمهٔ واحده اطرافنده ذاتاً مجتمع دكللرمی ؟ عنصریت و قومیتك بونده قطعیاً تأثیری یوقدر واوله‌مز. اسلامده قومیتك قطعیاً نظر دقته آلنمامسنده‌كی حكمت ، دینی اولمقدن زیاده اجتماعی و بناءً علیه منافع عمومیهٔ اسلامیه‌یی داعی وكافلدر. بو بابده وقوعبوله‌جق تشبثات ظاهریه اولسه اولسه بر ایقاظ و انتباهدن عبارتدر .

*
* *

طریق مولویه منتسبلری بیننده‌كی رابطهٔ اخوت قدر صمیمی وقوی بر شی تصور ایده‌مم . یالكز هندوستان و بخارا قطعه‌لرنده مقداری اوچیوز ، درت یوز بیكه بالغ اولان محبان مولوی آره‌سنده او درجه مربوطیت و صمیمیت واردركه ، سائر یرلردن زیاده اوحوالیده حقیقی برحس تقدیر واحترامایله نظر مطالعه‌یه آلنان مثنوئ شریف ، لیالئ مباركه‌ده یوزلرجه عاشقان و محبان مجتمع اولدقلری حالده ــ قرائت و معانئ حكم آموزی تقریر ایدیلورمش . بناءً علیه ، بز آرامزده‌كی طریق رابطه و محبتنی صمیمی بر صورتده تقویه‌یه چالشملی‌یز !

*
* *

بعض كیج نظرلرك ، فلان درویش ویا محب فلان تكیه‌یه منسوبدر . ویاخود فلان شیخك منسوبینندندر ؛ بزم شیخدن، بزم تكیه‌دن دكلدر كی عوام فریبانه سوزلرینی مع التأسف

ایشیدییورز . . . بو حالت روحیه او قدر چرکین ، و بر طریقه انتساب ایتمکده‌کی حکمت اخلاقیه‌یه او درجه مخالف ومباینه‌درکه، بر پارچه عقل و اذعانی و درست محاکمه‌سی ، و سلامت تفکری اولانلر بونك منفوریتنی تسلیمده بر دقیقه تردد ایتزلر . . .

بز ، کیمه ، نه نامه انتساب ایتدك ، اقرار ویردك ، نام مولانایه دکلمی ؟ درکاهلره واردیغمز زمان ، مواقع احترامده ، نظرکاه تکریممزده کوردیکمز اسم پیر ، دکلمی ؟

هر واردیغمز خانقاهده حسب الانتساب تعظیم و توقیرمز نام مولانایه ، مقام پیره‌در . مقام مشیخت واسطهٔ ارشاد ، وتبلیغ وتبلغ حقایق و عرفاندر . . . کرچه (لولاالواسطة لذهب کما قیل الموسوط)ك حقی انکار اولنه‌مزسه‌ده ، حقیقتده انتسابمز حضرت پیره‌در . . .

او حالده ، بر طاقم محاکمه‌سز سوزلری ، تفرقه وانکساری بادی اوله‌جق دوشونجه‌لری بر طرفه آته‌رق انتسابده‌کی حکمت اجتماعیه و اخلاقیه‌یی ایجه تأمل و تفکر ایدرك یکدیکریمزك رفاهیت وسعادتنه بذل وجود و موجود ایده‌لم . بیله‌لم‌که بز ، بر سماعخانهٔ ادب و عرفانه باش اکمشزدر . . .

انسانلرده بر اجتماع، بر طوپلانمه احتیاجی اولدیغی درکاردر. بر آره‌یه طوپلانمه‌ده ، سعادت بشریه نقطهٔ نظرندن پك چوق فوائد ومنافع عمومیه واردر؛ حتی حجك فضیلت اجتماعیه‌سنه

کلنجه ، بو منافع عمومیه‌نك استحصالنه و اتحادك تقویه‌سنه اك قوی بر سائق و واسطه‌در !

بو منافع ایسه ، هم مادی هم معنویدر. وقتیله طریقت علیهٔ مولویه‌ده یتشوبناملرینی بوکونه قدر ادامه‌یه موفق اولان عرفا وکبرا طرف طرف طولاشورلر، اجتماعلر، مجلسلر عقد ایدرلر، معنویات واخلاقیاته دائر مباحثه ومداولهٔ افکار ایدرك یالکز درویشانك دکل، سائر خلقك‌ده تنویر افکارینه چالیشورلردی . سلطان دیوانینك زمین ایرانده اناطولیده وجزایر بحر سفیدده تأسیس ایتدیکی درکاهلرك محیط ومستثنا موقعلری وعددی دوشونیلورسه، مشارالیهك تربیهٔ اجتماعیه‌یه نقدر اهمیت ویردیکی اکلاشیلور. بو ذات محترم بو درکاهلری ، غایه‌سی کمالات الهیه‌یی درك واذعان اولان محاسن اخلاقیه‌یی تأسیس وتعمیم ایچون تأسیس ایتمشلردر.

عظمای طریقتك غایهٔ امللری، فکر واندیشه‌لری افرادملتی اویاندیرمقدی. او زمانك محیط وسویهٔ عرفانینه نظراً ده ، خلقی اویاندیرمق بر طاقم وسائط اخلاقیه وفلسفیه‌ایله ممکن اولوردی. چونکه خیالپرورانه، روحنوازانه تصویرات وتلقینات وتعریفات دها مؤثر اولور.... اونوتمامليکه ، حیات بشر بر طاقم مادی امللره مربوطدر، آنسز حیات اولەمز. بتون نشئه واذواق اکا وابسته‌در ....

عظمای طریقتدن هر بری دائرهٔ محرمیتنه انتساب ایدنلری مختلف صور ووسائط ایله اویاندیردقلری کبی، حضرت مولانا جلال‌الدین رومی‌ده، درویشان ومنسوبینی صحبت ایله یعنی کوروشمکله بر بریله قاریشوب معنوی برحیاتك لذائذ واشواقیله اویاندیرمق ایسته‌یور. بو حقیقته بناءً درکه، حضرت مولانا، مرد صحبتی اولان شمس تبریزینك احوال ومناقبندن حسب التأثر اوزون اوزادی‌یه بحث ایتمك ایسته‌مدیکی حالده، حسام‌الدین چلبی حضرتلری بوخصوصده اصرار ایدیور، و:

کز برای حق صحبت سالها　　　بازکو حالی ازان خوش حالها

تا زمین و آسمان خندان شود　　　عقل وروح ودیده صدچنان بود

دیه‌رك، میانه‌ده حاصل اولان حقوق محبت وصحبتی اخطار ایله تشریح وتفصیل احوال شمس ایسته‌یور...

دیمك‌که، طوپلانمه‌نك، صحبتك بو قدر قیمتی وارمش. بو قیمت ایسه خیالات وموهوماتدن عبارت اولمیوب معیشت اجتماعیه‌نك تهوینی نقطهٔ نظرندن مادیدر.

خلاصهٔ کلام تکیه‌لرمز برر جمعیت علمیه، جمعیت اخلاقیه، وتعبیر اصحّله تربیه واصلاح جمعیتیدر.

ای اخوان کرام!

مجسم ادب و عرفان اولان بابالرمزدن، اولولرمزدن ایشیدیردك. بر مولوی درویشی و یا محبی رتبهٔ رسمیه‌جه نقدر ممتاز وسرفراز اولورسه اولسون، شیخنك، مرشدینك حضور ادب پناهنده بو موجودیت مادیه‌سنی اونوده‌رق عرفان شیخده افنـای نام ایدرمش، منتسـبین مولویه‌نك درکاهلرده، کبرای طریقت حقلرنده‌کی وضع حرمتکاریسی شویله طورسـون، سوقاقده، پازارده هر هانکی بر ذات صاحب وقاره تصادفلرنده شویله بر توقف ایدرك اوذاتك سلام ونظرینه مترقب ومنتظر اولورلرمش.

بیوکاره، فضـلایه حرمت هر دین ومذهبده مقبـول و بناءً علیه موجب فیض موفوردر. بوکبی ذواته ابراز حرمت و تکریم حضائل کزیدهٔ انسـانیه‌دندر. بو حال بر دینه، بر مذهبه خاص دکلدر. بعضـاً فرنکلر مقلدلرینـك ملیتمزله، دینمزله، آخلاقمزله،قطعیاً توافق ایتمین اطوار و افعال وحرکاتنی تقلیددن اجتناب ایده‌لم. بز ای بیلملی‌یز که، بو تقلید منفـور بزی درکهٔ هیچی و انحـاطه سـوروکله‌ر، ملیتمزدن، ادب و اخلاقمزدن تجرید و تبرید ایدر... و نهایت نه اولدیغمزی بیله‌مز بر حاله کلورز. تکامل، اخلاق فاضله واداب ممدوحه‌مزك، عنعنات و عصبیت قومیه‌مزك محافظه‌سیله اولملی.

*
* *

سماعخانه‌مز، بر سماعخانهٔ ادب اولدیغنه نظراً، اورایه‌وضع مؤدب درویشانه ایله کیره‌رز. حتی ذی وقیافتمزی ده اوحالده بولندیررز. کردیمز یاری‌یه قدر آچیق بر فانیلا اوزرینه کیلمش بر تنوره ویا خرقه‌نك نظرلرده نقدر چرکین کورندیکنی سویلمکه لزوم یوقدر صانیرم.

سماعخانه‌ده اشغال ایده‌جکمز موقعده، قدمامزه. قدملی‌لرمزه رعایت ایده‌لم. مطلقا او درکاهه منسوبیت صاحب قدم اولمغه دلالت ایتمز. قدم، اساساً طریقه انتساب، هم‌ده واقفانه انتساب ایله در...

سماعخانه‌ده، دور ولدیده‌آیین مولوینك ترتیبنده‌کی حکمت علویه‌یی تفکرایده‌رك باشمزی اوکمزه اکوب کعبهٔ قلبمزی‌طواف ایده‌لم. خلق بزه باقیور بز خلقی سیر ایتمیه‌لم...

حتی اسرار دده، آیین مولویدن بحث ایدرکن دیور که: «طریقت جلیلهٔ مولویه‌نك حرکات و سکناتی و جمیع رفتار واطواری معنیٔ عبرتدن بری اولمیوب، حتی مراتب رفتارلرندن (نظر برقدم) نکته‌سنه‌مراقب اولمغله اشارت و تشویق بیوردقلری معنایی حاوی بو قطعه (درویش نابی) نك زادهٔ طبع عارفانه‌لریدر.

— قطعه —

(نابیا) حکمت و عبرت بو درر چیقدی ینه
یاشمغکدن بقه، باشی کبی باش پارمغك

یورر ایکن اوکنه باقمز ایسك بر طاشه
شویله اوورسك اایاغك که چیقار طرناغك !

او حالده نشئهٔ درونی حاصل ایتمکه چالیشه‌لم . تقلیددن بر شی قازانامیز . برکون ایکی درویشك یکدیکریله حسبحالنی دیکلیوردم . خلاصه ایده‌یم . بری دییوردی که : « اوحرقه نه در بیلورمی ؟ » . . . شمدی بو زواللی‌یه ـ مساعده‌سیله ـ بن‌ده صورایم : « حرقه نه‌در ؟ » امینم که ، بکا اساطیر اولیندن بر یاپراق اوقویه‌جق . ارتق بو خرافه‌لری ده‌می ، مفاخر کملین صره‌سنه ادخال ایده‌جکز .

شو کونلرده بیلمم هانکی خادم انسانیت بر هیئته دخالت غیرتی ایشیدیلیور . حتی طریقمزه منسوب بعض ذواته بیله ، تکلیفلر واقع اولدیغنی طویدق . حیرت ایتدك . . . حیرتمز بو خصوصده واقع اولان تکلیفه‌در . بوهیئتك یکانه خصلت کزیده‌سی ، مزیت مخصوصه‌سی ؛ بلاتفریق جنس ومذهب ، انسانلره یاردیم ایتمسی ایمش . . .

کندیسنه تکلیف واقع اولوبده ، رد ایدن ذات ایسه : « بن اویله بر طریقه انتساب ایتمشم که ، فهرست مجموعه‌سی ، انسانلره انسانلغه نظر شفقت و مرحمتله نظر ایتمك ایچون

بتون معالیات و اخلاقیات ایله مالی ومزیندر . انسانلره بو درجه واسع بر نظر حکیمانه ایله باقان بر طریق طورورکن ، وامثال وتلقیناتی بتون غرب فلاسفه‌سنجه‌ده تسلیم و تقدیر ایدلمشکن ، بشقه بر هیئته انتساب ایتمکده‌کی حکمت وحتی لزومی بر درلو آکلایه‌میورم . . . هم بز ، انسانیت پرده‌سی آلتنده منافع سیاسیه و شخصیه ایله اوغراشه‌میز و اوغراشمامشز در . ایشته تاریخ مولوی . حیات مولویه میدانده‌در . . . . »مطالعات حکیمانه و دوراندیشانه‌سیله نصل بر نظر دوربین صاحبی اولدیغنی مخاطبنه تسلیم ایتدیرمشدر . اویله‌در . اساس وحقایق اعتباریله پك عالی وهرزمان آمر ترقی و تعالی و الحاصل ترقیات مادیه ومعنویه آنك محصول عرفان وکمالی اولان اسلامیته نصل اولورده برده ماصونلق علاوه ایدرز ! . . .

دین اسلام بتون انسانلره حسن معامله ومعاونت ایدلمسنی امر و توصیه ایدییور . حتی شیخ عثمان افندیدن ، حدیث صحیح اولمق اوزره منقولدرکه ، جناب پیغمبر ذیشانك اشارت صورتیله الك صوك وصیتی خلق ایله حسن معاشرت ایدلمسنی امر و توصیه ایتمش .

حکمت اسلامیه‌یه واقف اولانلر بونی تصدیق و اعتراف ایدرلر . آیات بینات ، احادیث حکمت غایات میدانده . مع‌مافیه

غافل کیمسه‌لرك صاف و پاك قلبلرینه ، وجدانلرینه تلقیح ایدیلان بو کبی افکاردن اهل طریقك منزه اولدقلرینه شبهه یوقدر .

چلبی افندی حضرتلری !

طریقمزك اصول و ارکان و ادابنك محافظه‌سی ، کبرای طریقتك سنن و عادات نزیهه‌سنك ادامه‌سنی بالخاصه ذات عالیٔ فاضلانه‌لرندن نیاز ایدرز . ارشاداتکزله ، وقوع بوله‌جق اخطاراتکزله طریقت علیهٔ مولویه‌نك ارکان و قواعدینی ترصین و تقدیر بیوره‌جق سزسکز .

تفصیل ایتمکی منافیٔ ادب کورورسه‌مده ، «کنتم خیر امة ، تأمرون بالمعروف و تنهون عن المنکر » آیهٔ جلیله‌سنه مستنداً عرض وبیانی وجیبه‌دن عد ایلرم . ارکان و اداب طریق وضع معلوم اوزره سماطه کیتمك ، سماعخانه‌یه کیرمك و دها بیلمم نه کبی مراسم صوریه‌یی اجرا وایفا ایتمکدن عبارت اولمسه کرکدر

مولوی تکیه‌لرنده میدان، محفل موعظه‌وارشاددر. تکیه‌نك شیخی و یا ضابطنك اك مهم‌وظیفه‌سی درویشان وحتی‌منسوبینه اساسات اسلامیه‌یی، اصول وارکان طریقتی ومراسم واداب معاشرتی بللتمك واعاظم اسلافك مناقب ادب وعرفانندن اهل اسلامك موجب سعادتی اوله‌جق ترقیات و تکملات عصریه‌دن

موعظه‌لر ایرادیله درویشان ونونیازانی طریق عرفان وتحقیقه سوق وارشاد ایتمکدر. بونکچون طریقمزك علویت و فضائل اجتماعیه‌سنه و بو طریقده یتشن اعاظم وعرفانك مناقب فاخره‌لرینه دائر حتی رساله‌لر ترتیب ایدرك نشر و تعمیم ایتملی!

شایان دقتدرکه، بو میدان رسمی‌یه محبان ومنتسبان قبول ایدلمیور. بواستثنا عجبا نه‌دن؟ بونلر غرضسز، عوضسز صرف بر امنیهٔ خالصانه ایله بو میدان عرفانه اقرار ویردکلری حالده، عدم قبوللرنده حالا دوام ایتمك، طریقك مقصد تأسیسنده‌کی حکمتله توافق ایدرمی بیله‌میز!..

ذات عالیلری، ارباب فضیلتدن و بناءً علیه علم وعرفانی تقدیر ایتمك کبی بر خصلت کزیده ایله متصف قدرشناساندن بولندقلری جهتله، مولوی تکیه‌لرینی، منتسبین طریقتی لایق اولدقلری سویهٔ عرفانه یوکسلته‌جکلرنده امیدمز واثقدر. ذاتاً بو امل مقدسی، غلطه تکیه‌سنده شرفقیم اولدقلری اثناده و بزجه حقیقةً پك محترم، جداً معلا اولان مقام عالیٔ ارشاده نصب و تعیین بیورمقلغکز وسیلهٔ حسنه‌سیله تبریك وتسعید وجیبه‌سنی ایفا ایلدیکمزمان اظهار ودرمیان بیورمش ایدیکز..

فی‌الحقیقه، بزلر اصول وآداب طریقجه اساسلی بر تربیهٔ فکریه و روحیه‌یه محتاجز.

آلتی یوز اللی بوقدر سنه‌دنبری موجودیت علمیه

و اجتماعیه‌سنی محافظه و طرق علیهٔ سائره ایله مستثنا بر عرفان و نزاهت ارائه و اثبات ایتمش اولان طریقمزك بتون عرفان و ادبنی اظهار و اثبات ایده‌جکی زمان آرتق حلول ایتمشدر؛ بو عرفاندن مقصد ایسه علم و فضیلت اولدیغنه شبهه یوقدر.

تا دولت سلجوقیهٔ اسلامیه زماننده‌نبری شرف و تکریمنی محافظه و ادامه ایتمش و سلاطین عظام عثمانیه جانبندن دخی صنوف عواطف و توجهه مظهر اولمش بر سلالهٔ نجیبهٔ صدیقیه‌نك انجال و احفاد کرامندن بولندیغکز و شو حالده عنوان مأموریتکز طوغریدن طوغری‌یه مقام قدسیت اتسام خلافت عظمادن مصدق و منصوب اولدیغی جهتله، آل واولاد مولانانك وبالعموم مشتاقان فیوض جلال الدینك عصرمزك زاهرهٔ کمالاتیله متناسب بر تربیهٔ فکریه و اجتماعیه ایله ارشادی منحصراً علوهمت فاضلانه‌لرینه وابسته‌در. بونی سزدن بکلیورز!

فضیلتمآب شیخ افندیلر!

درعهده بیوردیغکز وظیفهٔ مشیخت یالکز بعض رسوم و عاداتك اجراسنه مقصور اولمدیغی ذات فاضلانه‌لرنجه‌ده مسلم اولدیغندن تکیه‌کزه صیغینانی، نام مولانایه اقرار ویره‌نی اطوار پسندیده‌کزله، عرفان وفضیلتکزله، تحصیل علم وادبه تشویق ایله تربیه وتسلیك ایتمك الك مقدس املیکز اولدیغنه شبهه ایتمم.

شو عصر مدنیتده تماسکزله درویشانده حاصل اوله‌جق نشئهٔ عرفان البت بشقه‌در. بزلر سزلرك واقفانه؛ حکیمانه ارشادات وتلقیناتکزه جداً مفتقرز.

بر زماندنبری بزلرده حاصل اولان اویوشوقلغی کیدرمك سزك قدرت عرفانکز داخلنده‌در. بزلرده کوریلان بعض حاللردن طولایی، متأثراً بر کوشه‌یه چکیله‌جك، بزلره کوسه‌جك اولورسه‌کز حکمت طریقت نامنه بزه غدر ایتمش اولورسکزکه، بوده بیوك بر مسئولیت معنویه‌در...

عنعنات طریقدن اولان معیشت خصوصیهٔ درویشانی، الك بیوك ضابطهٔ اخلاقیه اولان قوهٔ معنویه‌کزله ترفیه بیوره‌جق سزلرسکز.

ایشیدیردك، وقتیله بر مولوی درویشی برخدمته کیدرکن حرقه‌سز، ییرتیق پژمرده ومستکره ذی وقیافتله سوقاغه چیقاماز، نظر خلقده چرکین کورینه‌جك ونزاهت مولویه ایله متناسب اولمیه‌جق یرلرده، قهوه‌خانه‌لرده، کوشه‌ده بوجاقده اوطورمز. طشره‌لی ایسه استانبوله کلنجه بهمه‌حال بر مولوی تکیه‌سنه مسافر اولور، سائر محلده ذل معیشته تنزل ایتمزمش... [*]

[*] بعض‌خواص اخوان‌طرفندن چلبی‌افندی حضرتلرینه بوخصوصده واقع اولان مراجعت ونیاز اوزرینه بعدما درسعادته کله‌جك مشایخ ودرویشانك بهمه‌حال مولوی تکیه‌لرنده اقامت و بیتوتت ایتملری لزومی

مع التأسف سویلیه‌لم که، شمدی طشره‌دن بورایه کلن درویشان حتی مشایخ خانکوشه‌لرنده، اوتللرده یاتوب‌قالقیورلر و بو صورتله لابس اولدقلری کسوهٔ نظیفه‌نك وقار وحیثیتنی کوزتمیورلر. حال بوکه بالعموم مولوی تکیه‌لری بوکبی مسافرین اهل طریق ایچون بر مقرر نظیف و پاکدر.

شاهدیٔ مولوینك دیدیکی کبی:

هرکه خواهد کو بیا وهرکه خواهد کو برو!
پرده‌دار وحاجب و دربان درین درکاه نیست

بو خصوصده خانقاهلرمزده رسوم وتشریفات یوقدر. اورالری هر کس ایچون آچیقدر. اونك سماط انعام واحسانی خاص وعامه بیدریغدر.

این سماطست بیدریغ ازخاص و عام
اندرین جا، هست هر کسرا طعام!

بو بیلندیکی حالده آنك قواعد اجتماعیه‌سنی تطبیق ایتمه‌مك بیوك بر انصافسزلقدر حتی عجب و غروردر. بو ایسه درویشلکله قابل توفیق و توثیق دکلدر.

بر خدمتله استانبول سوقاقلرنده طولاشان بعض چله‌کش درویشانك‌ده زی و قیافتی نظر دقت و رقتی جالب بر راده‌در. آرقه‌لرنده‌کی حرقه پژمرده، چورابلری بعضاً فرسوده و بو

ایجاب ایدنلره امر وتعمیم ایدلمشدرکه، مشارالیهك شو اجراآت مشکوره‌سنی بیوك بر حس شکران وممنونیتله کورملی‌یز ...

صورتله هیئت عمومیه‌سی لیمه لیمه‌در . . . خانقاهلرده، حجره‌لرنده اوطوردقجه بو حاللرینه بر درجه‌یه قدر بر شی دینه‌مزسه‌ده، شهرمز کبی مقر اجانب اولان بر بلدۂ معظمه‌ده آنلرك بو حالی مولویلك حقنده هر کسك اوته‌دنبری بسـله‌مکده اولدیغی نظر ممتازانه ایله اصلا قابل توفیق دکلدر . . . بندکان باب مولانانك مولانانك بو حال پریشـانیده سوقاغه چیقملرینـه میدان ویرمه‌مك، آنلری منتظم واصیلانه بر زی و هیئتده بولندیرمق سزك ، منحصراً سزك همتکزه قالمشدر . بعض بیوك ایشـلر واردرکه ، پاره‌یه توقف ایدر . بو اویله دکلدر . بونده بر آز دقت و باخصوص حسـن طبیعت حصول مقصـدی کافیدر . عصرمز ، عصر ترقی و تکامل اولدیغنه کوره ، بزم حیـات خصوصیۂ اجتماعیه‌مزی تنظیم ایتمك ضروریدر . . .

درویش تکیه داخلنده ایسه ، حالنه استعدادینه کوره بر وظیفه، بر خدمتله مشغول اولور . توکل مسـکینانه ایله و بر عطالت مردودانه ایله قیمتلی و بر دها اعاده‌سی ممکن اولمیـان عمرینی کچیرمز . هیچ اولمز ایسـه تکیه‌نك باغچه‌سـنی تنظیم وتزیین ایدرك بدایع طبیعت حقنده‌کی ذوق ونشئه‌سنی بوصورتله تنمیه وتزییده چالیشور . استعدادی وار ایسه اقسام موسیقیه‌دن برینه انتساب ایدردی ...

(سـفینه) ده ، تذکره‌لرده ، مناقب نامه‌لرده عنعنه‌سـیله

مذکور اولان اسلافمز نزدلردن یتشمشلر. بوموجودیت علمیه‌یی تصورتله اکتساب ایتمشلر...

عرفان مولوی دینیلان بر خصلت ادب اموز واردر. بوکا قدما پك اعتنـا ایدرلرمش! نه‌دن؟ یا زیرا خانقـاهلرمزك اولولری، درویشده، نوسالکده کوردکاری قصورلری درحال بر نزاهت افاده ایله اخطار ایدرك انی تصفیه‌یه چالیشورلرمش. (مرشدلك) ك معنای حقیقیسنی بالفعل تطبیق واجرا ایدرلرمش..

هیـچ اولمز ایسـه، هفته‌ده بر ساعت اولسون درویشـانی طوپلایك عصریمزك تکملات فکریه‌سنه نظراً محتـاج اصلاح کوردیککز خصوصاتی مذاکره‌یه بذل مروت بیوریك چونکه مولانامز، مرشدمز:

عقل را باعقل یاری یار کن
امر هم شوری بخوان وکار کن

بیوریور..

حیات عمومیه‌مزك قواعد و شرائطنده حصوله کلن تبدل انکار ایدیله‌میه‌جکی جهتله، بزده او حیاتك جریاننه تابع اولمز طبیعیدر، طبیعی دکل مقتضـای قانون خلقتدر... آرتق سویهٔ اجتماعیه‌مزی یوکسلته‌لم...

اهل طریق عندنده لایق نظرهٔ التفات اولمه‌سنی تمنی ایله‌دیکم بو رسـاله‌نك (١٥ شـوال سـنه ١٣٢٩ ـ ٢٤ ایلول ٣٢٧

تاریخنده جمعه ایرتسی کونی طبع و تمثیلنك اکمالی ـ عون و عنایت حقله و نظر معنوی مثلای روم ایله ـ میسر اولدی. سرنامه اتخاذ ایلدیکم درکاه معلانك تاریخچهٔ حیاتنه دائر ایلك دفعه اوله‌رق طبع ونشر اولنان بر اثر اولدیغی ایچون جداً مفتخر ومباهی‌یم.

غرض ومقصدم‌ده عرفان وفضیلت مجسمی اولان بو خانقاه منیفی اخوانمه طانتدیرمق وشاهراه فضیلتده ابقای نام ایدنلرك احیای خواطرینه دلالت ایتمکدر... کوکل ارزو ایدردی‌که، عرفای متأخریندن اولان شیخ مغفور جلال‌الدین افندی حضرتلری بو رسالهٔ عجز اساله‌می مطالعات عمیقهٔ فضیلت کسترانه‌لریله تنویر و تتویج بیورسون. فقط امر مقدر ایمش! بونك اکمالیله اهل طریقك ایادیء مطالعه‌لرینه وضعی مرحوم مشارالیهك نجل کزینی وجانشینی الشیخ عبدالباقی افندی حضرتلرینك نوبت مشیختنه تصادف ایلدی. بوده بر موفقیتدر.

همان جناب رب متعال، شمس عالمتاب سماعخانهٔ فلکده تنوره پوش سماع بولندقچه، فیوضات جلیلهٔ حضرت پیردستکیر ایله قلوب منورهٔ محبان ودرویشان لبریز اشواق فراوان بیورلسون آمین.

الفقیر محمد ضیا بن عثمان وصفی بن حافظ محمد
عارف ازپیکان رکاب همایون، بن عیسی القدسی،
بن اسماعیل اغا کتخدای بالطه‌جیان
درسرای عامره سابقا

ذیل

یکی قپو پوست نشینلرندن شیخ ابو بکر افندینك برادری عمر دده زاده درگاه مذکور اشـجی باشـیسی صحیح احمد دده‌نك مخدومی غلطه خانقاهی شیخی سـید محمد قدرةاه افندی زاده سید محمد عطاءاه دده افندی :

سید محمد عطاءاه افندی ، (١٢٥٨) سنهٔ هجریه‌سنده قله قپوسی خانقاه منیفنك حرم دائره‌سنده تولد ایتمشدر . پدرلری درگاه مذکور پوست نشینی ظرفای عصردن سید محمد قدرةاه افندیدر .

محله‌سی مکتبنده تحصیل ابتدائی و رشدیی اکمال ایتدکدن صوکره ، بایزید جامع شریفنده ، صـدور عظامدن قصیده‌جی زاده سلیمان افندی مرحومك حلقهٔ تدریسنه دوام ایله تکمیل نسخ ایدرك اجازت آلمشدر .

جامع درسـنی اکمال ایتدکدن صـکره خصوصی معلملر واسطه‌سیله عرفان و فضیلتنی تزییده اهتمام ایلمشدر . مشار الیه بر طرفدن علوم ادبیهٔ شرقیه‌یی تحصیل ایدر . دیگر جهتدن‌ده فرانسزجه و آلمانجه اوکرنمکه غیرت ایلردی .

فلسـفه و علوم اجتماعیه‌یه دائر نشر ایدیلن اثرلری تکیه

جوارنده کتابجی (وایس) و (قایل) واسطه‌لریله جلب ایدرك تتبع ایلر ایدی . هندسه‌یه مراقی زیاده ایدی .

عطاءاه افندی ، علم موسیقیده استاذ معرفت ایدی . حتی اواخر حیاتنده تقریباً بوندن اون بش اون آلتی سنه اول کوزلرینه طاری اولوب تدریجاً ترقی ایدن و لسان طبده (ضمور عصب بصری) تعبیر اولنان (قره صو) علتی عارض اولمامش اولسه ایدی . مستقبل موسیقمزك استادی دیمکدن چکنمزدم .

مشار الیهك اقتدار موسیقیسی سماعاً تعلم و تدرسدن عبارت اولمیوب اشارتنامه ـ (نوطه) اصولیله مرتبهٔ رفیعهٔ استادیتی تکمیل ایتمش ایدی. قانون چالمقده‌کی اقتداری فارابی درجه‌سنده، عودده‌کی کمالی اینسه عادتا سحر مرتبه‌سنده ایدی . شرق موسیقیسی اوزره (صونومتره) نك ترتیبی ، دها طوغریسی اختراعی اثر دهاسیدر . سخنوران اسلافك الك روحنواز ، الك رقیق مقاماتنی نوطه اصولیله ضبط ایتمش اولدیغی ، مشار الیهك خواص یارانندن بعض ذواتدن ایشتمش ایدم . ارتحالندن صوکره ، متروکاتی میاننده بو نوطه‌لر ظهور ایتمدی. شوقدرکه ، بوندن بش آلتی سنه اول تبدل هوا ضمننده بکقوزده آقبابا طرفلرنده بر خانه‌ده اقامت ایتدیکی معلوم اولوب اوراده بعض اشیای ذاتیه‌سیله بر صندوق دروننده کتب و رسائل الیوم

محفوظ اولدیغنی تحقیق ایتدم . بر صاحب خیر چیقوب‌ده بونی تحری ایدرسه حقیقت او زمان تحقق ایدر . . .

مقـابله کونلری مطربده اوقونان آیینلری بیوك بر دقتله تعقیب ایدر ، کرك اصـولده و کرك نغمات و ترنمـاتده حس ایتدیکی قصورلری ، دوشـوکلکلری بعدالمقـابله لازمکلنلره نازکانه ؛ عارفانه بر صورتده اخطار ایدردی .

عطـاءاه افندی خط نفیس تعلیقده‌کی ملکهٔ مکتسبه‌سـنی پدرلرینك همت اسـتادانه‌سیله تزییده بذل‌مقدرت ایلمش ایدی . درکاهك آتشـبازینك (مطبخ) بالای طاقنده مرمر اوزرینه محکوك و منقوش قطعهٔ تاریخیه مشار الیهك خط دستیدر .

عطـاءاه افندی ، پدرندن موروث ثروته اصـلا مغرور اولمامش و بتون حیاتنی غنای قلب ایچنده کچیرمشدر . هر بری بر مرد کامل و عارف ایچون مدار شرف و مباهـات اولان معالیٔ اخلاقك تمثالی ایدی. اطوار محویت ، و تواضع وزیارتنه وارانلری قدرنجـه تلطیف و تشـویق کبی مزایای علویه‌سی ، باخصوص فرط نزاکتی هر کسجه معلوم و مسلمدر ؛ خلاصه، عرفان مولانایه مظهر اولمش بر پیشوای ادب و حکمت ایدی..

محویت وسادکی ایچنده اثبات موجودیتله فضـائل کزیدهٔ اجتماعیه‌سنی قدرشناسان امتعه تسلیم ایتدیرمش اولان بو ذات حکیم سیرتده ظاهراً مزیت آرامق کلفتنده بولنانلر ! ، شیخك یوقاروده تعداد ایلدیکمز خصائل کزیده‌سنی نظر دقته آلورلرسه

اثبات قدردانی و نصفت ایتمش اولورلر! عطاءاه افندی، عرفان و نزاکت و تواضعك بر هیکل دهاسی شکلنده ایدی.

مدت عمرنده و مجالس صحبتنده اباغنی اوزاتمش و یاخود توافق ایتمیان وضع و طورده بولنمش دکلدر. شیخ دائره‌سنك سماعخانه‌یه ناظر کوشه‌سنده اوطورور، مقابله کوندری زیارتنه واران رجال، مشایخ و محبانی صمیمی بر نزاکت و تواضعله قارشولار و زمین و زمانه کوره مصاحبه و مباحثه ایدر ایدی. بك اوغلی و غلطه وقاسم پاشا جوار و حوالیسنك احوال‌قدیمه تاریخیه‌سنه بیوك بر وقوفی اولدیغنی بالمناسبه جریان ایدن بر مباحثه اثناسنده آکلامشدم. یکی قپو درکاه مسعدت پناهی شیخ کاملی مرحوم جلال‌الدین دده افندیدن دفعاتله ایشتمش ایدم؛ دیوردیکه: «عطا افندینك صحبتی قدر روحنواز، شیخانه بر صحبت تصور ایده‌مم.»

فی‌الحقیقه، فقیر نه زمان زیارتنه کیتسه‌م؛ پدرلرینك اوطوردیغی کوشه‌ده، ایکی دیز اوستنه اوطورمش، جبه‌سنی قاووشدیرمش، بشوش بر وضع حالده کوریردم. درویش عطاءاه، عصر اخیرده یتشن اجلهٔ عرفای مولویه‌دن ایدی.

عطاءاه افندی، جداً و حقیقةً درویش سیرت، حکیم مشرب ایدی. معالیٔ خلقیه‌سی یالکز یارك دکل اجانبك بیله معلوم و مسلمی ایدی. جوار خلقی نظرنده مظهر اولدیغی حرمت و محبته، مراسم تدفینیه‌سی اثناسنده، درکاهدن

طوپخانه‌يه قدر امتداد ايدن ساحۀ وسيعه‌ده بك اوغلی سكنه‌سنك وضع احترامكاريسی شاهد و عادلدر .

پدرلری محمد قدرة افندينك (١٢٨٨) سنه‌سنده وقوع ارتحالی اوزرينه ، محمود صدرالدين چلبی افندی طرفندن دركاهك مشيختی كنديلرينه تفويض و توجيه قلنمش ايدی ؛ قرق سنه دوام ايدن مشيختده ، بر كون بيله وظيفۀ نظيفه‌سنی ترك ايتمه‌مش مسلم اولان مسلك قناعت پروريسيله امرار حيات ايلمشدر ؛ انسانيته ، معرفته خدمت ايتمكی وجدانی بر وظيفه بيلوردی . حتی ، بلاتفريق جنس ومذهب كنديسنه بر مقصدله مراجعت ايدنلره بذل كرم و مروتدن چكنمزدی . بوندن طولايی‌ده خادم انسانيت اولانلر نظرنده موقعی بلند ، موقر ايدی .

وفاتندن اون بش اون آلتی سنه اول مكتب سلطانيده اكمال تحصيل ايتمك اوزره بولنان يكانه ثمرۀ فؤادينك دوا ناپذير علتله افول ايديسندن و رفيقۀ محترمه‌لرينك ده ضياع حزن انگيزندن صوكره صحتی مختل ، فكری پريشان اولمش ، و بو پريشانئ فكر و انديشه دماغنه‌ده تأثير ايدرك يوقاروده بيان ايلديكمز وجهله ، كوزلرينه (قره صو) طاری اوله‌رق موجوديت مديه‌سندن بسبتون فراغت ايتمشدر .

بو علتله معلول اولديغی حالده بيله مطالعه و تتبعدن خالی قالمامش و وفاتندن بر قاچ كون اولده تركجه بر لغت تحرير واستنساخه باشلامش ايدی . بو علتك ايجاباتندن اوله‌رق ، ظواهر اشيايی

اوزاقدن عادتا بر كولكه كبی كورور یقیندن ایسه ، كوزلك طاقه‌دن كتاب و سائره اوقویه بیلوردی . بعض چلبیانك ترجمهٔ حالنه دائر فقیره اعطا بیوردقلری ورقه‌یی بالذات كوزلك طاقه‌دن یازمشلردر .

حیاتنك صوك دملرنده ، قوای بدنیه‌سنه ضعف كلی عارض اولمش ایدی . (١٣٢٨) سنه‌سی رمضان شریفنك طقوزنجی و ایلولك اوننجی (١٣٢٦) جمعه كیجه‌سی ، صباحه قارشو سكتهٔ قلبیه‌دن تكمیل انفاس معدودهٔ حیات ایله سماعخانهٔ علیینه انتقال ایلمشدر .

وفاتندن اوچ درت كون اول رفقای اخلاصمنوننده بولنان رفیق بكدن شاعر رقیق القلب اسكداری كاظم پاشا مرحومك (مقالید عشق) ی كندیسنده بولنوب بولنمدیغنی صورمش ؛ مومی الیه‌ده موجود اولوب تقدیمه حاضر اولدیغنی وفقط نه ایچون بو اثری آرزو ایتدكارینی صورمسی اوزرینه «اوراده وقعهٔ شهادت امام علی حقنده كوزل بر مرثیه واردر.. معلوم یا... امام علی رمضانك اوننده نائل رتبهٔ شهادت اولمشلردر !.. » رموزیله نصل بر مرد دل آكاه ، وشیخ پاك طینت وعاشق اهل بیت پیغمبر عالیجاه اولدقلرینی صوك دمنده ده بیله اظهار واثبات بیورمشلردر .

مرد كامل ، انسانك اولین صحائف حیاتنده‌كی سحاب معصیته باقمز ، « الا من اتی الله بقلب سلیم ... » سرجایلنك

تجلیسنه نظر ایدر... جناب حق، بزه‌ده بویله بر خاتمه نصیب ایلسون !..

جنازه نمازی طوپخانه‌ده قیلیج علی پاشا جامع شریفنده ادا ایدلدکدن صوکره نعش غفران نقشی بیوك و قدردان بر جماعتك انامل احترامنده درکاهه کتیریله‌رك پدرلرینك لحدنده ودیعهٔ رحمت سبحانیه قلنمشدر. رحمةاه علیه ورحمة واسعة

مشارالیهك اواخر حیاتنده، درکاهك مشیختنه عبدالحلیم چلبی افندی طرفندن بر مدت وکالةً محمد ولد چلبی افندی تعیین قلنمش ایسه‌ده، مشارالیه عبدالحلیم چلبی افندینك انفصالیله یرینه محمد ولد چلبی افندینك نصب وتعیین بیورلمسیله انحلال ایدن مشیخته مصر دارالمولویسی شیخی افاضل علمای مولویه‌دن عزمی افندی زاده، فاضل وعالم و حکیم محترم احمد دده افندی تعیین قلنمشدر.

طوغریسنی سویله‌مك لازمکلورسه مشارالیه عطاءاه افندینك بو صورتله انفصالیله پك جزئی بر معاش تخصیصی کندیسنه پك کران کله‌رك آزرده‌دل اولمش وحتی شو حالی خدمتنده بولنانلره وفاتندن برقاچ کون اول برلسان تظلمکاری ایله اظهار ایلمشدر.

شیخ عثمان افندی‌یه عائد بر ایكی سوز دها

صاحب منلا ۱۲۹۳ جمادی الاولاسنده عساكر معاونه تجهیز جمعیتی اعضالغنه تعیین ورجبك یكرمی اوچنده شورای دولت اعضالغی توجیه قلنمشدر.

مرحوم بر كون تجهیز جمعیتنده ایكن داماد مرحوم محمود جلال الدین پاشا یاننه كله‌رك بعض مهم افاداتی بولندیغندن بحثله ایرتسی اقشام یكی قپو مولویخانه‌سنده بولوشلمسنی رجا ایدر. او اقشام صاحب بك موعد ملاقات اولان مولویخانه‌ده وشیخ عثمان افندینك اوطه‌سنده ایكن محمود جلال الدین پاشاده كلیر. پاشا افاداتنك اهمیت ومحرمیتندن بحثله اوطه‌یه هیچ كیمسه‌نك كیرمامسی و مكالمه‌لرینك كیمسه طرفندن ایشیدلمامسی ایچون قپولرك قپادلمسنی رجا ایدر بعده محمودپاشا سوزه باشلایه‌رق دیركه:

— عبدالحمید افندی حضرتلری سلام ایدییورلر. دییورلركه برادرلری سلطان مرادك خلعیله كندیلرینك اجلاسی ایچون مدحت پاشا ایله بر آن اول لقردی ایدیله‌رك برقرار ویرلسون.

شیخ عثمان افندی بو تكلیفه قارشی پك زیاده مبهوت وحیران قالور. بونك اوزرینه صاحب بك پاشایه خطاباً:

— پاشا... افندی حضرتلری نه ایچون تعجیل بیوریورلر. بوكا حاجت وارمی؟ قضا وقدر كندیلرینی ذاتاً او موقعه تقریب

ایدییور. سز بونك تعجیلی اسبابنی دوشـونه‌جککزه افنـدی حضرتلری یارین او مقامه کچدکلری زمان یانته کیمی تقریب ایده‌جککزی دوشوننکز.

دیر. شیخ افنـدی‌ده حسن قرین وسـوء قرینك فوائد ومضراتندن بحثله پاشایه اوزون بر درس ویرر. زمان اویله بر زمان ایدی که سلطان مراد خامسك مبتلا اولدیغی خسته‌لکدن طولایی خلعی مجبوریت تحتنـه کیرییوردی. وارث سـلطنتك احوال روحیه‌سنه تماميله‌واقف اولان مدحت‌پاشا ایسه‌عبدالحمیدك اجلاسنی ایسته‌مامکله برابر حکم الهی‌یه قارشی بویون بوکمکدن غیری چاره بوله‌مادی.

نوسال عثمانی‌نك (١٣٢٧)ده نشر اولنان اوچنجی‌سنه‌سنده بر وجه بالا بسط معلومات ایدیلیورسه‌ده بنم‌ده او زمانی ادراك ایدن موثوق‌الکلم‌رجال مولویه‌دن اجرا ایلدیکم تحقیقاته نظراً؛ شیخ عثمان افنـدینك ترجمهٔ حالنده مفصلاً بیـان ایلدیکی وجهله، شیـخ مشارالیهك‌دلالتیله مدحت‌پاشا، ولی‌عهد عبدالحمید افندی ایله حاجی عثمان بایرنده‌کی قصرده کوروشـوب عودت ایتدکدن صوکره افندیٔ مشارالیه حتنـده پك نیکبینانه ادارهٔ کلام ایلمش، حال بوکه ــ ایکنجی بر ملاقاتده مترجم رشدی پاشا ایسه دها احتیاطکارانه لسان قوللانمش اولدیغی آکلاشیلیور.

درکاهك اتمام انشاسنه دائر خلیل ادیب بكك تاریخ رونقداریدر:

بو خانقهده عیاناً كورور فیوضنی مطلق
سموّ همت ملایه کیم اولور ایسه آكاه

آچیلسه درکه باب جدید، شوق ایله دللر
کلیرده وجده تجلی ایدر او لحظه‌ده ناکاه

سریر محتشمی مرشد جهان پناهك
او یرده چونکه عصرلرجه پیروانی الله

ایدوب کونش کبی نشر کمال ونورینه مأمور
طریق حقه ظفر بولمش آزمی طالب وکمراه

یازق، یازق‌که بو درکاهی دست قهری زمانك
خرابه‌زاره چویردی ویروب بر آتشه ایواه

یاقاردی منظره‌سی قلب عاشقانی دمادم
یتشدی همت غیبی او یأس و آتش جانکاه

مبدّل اولدی سرور وصفایه عدل ایله احیا
ایدنجه عاطفت بی‌عدیل ولطف شهنشاه

اکرچه زیور طغراسیدر محمد خامس
علو کعبنه نسبت کورولمه‌مش آکا اشباه

تردد ایله‌مم ایتدی روان حضرتی شادان
بو خدمتیله او عرفان پناه وشاه دل آگاه

دعای دولتی فرضدر ادیب بای وگدایه
الٰهی لطف ایله توفیقك ایله ذاتنه همراه

پرایتسون عالمی صیت مفاخر وکرمیله
اوله موفق مقصد بوفق خاطر ودلخواه

نه موطلو نذرمی تاریخ تامم ایلدی ایفا
علی سبیل رشاد جانلره یاپیلدی بو درگاه

– ١٣٢٩ –

فهرست

صحیفه	
١	سبب تحریر رساله
٩	برنجی قسم ــ مقدمه.
١٩	مسلك و پیروان مولانا.
٣٣	ایکنجی قسم ــ یکی‌قپو درکاهی ــ معلومات تاریخیـه. مولویلکه عائد مطالعات مهمه و اساسیه.
٨٠	ــ اوچنجی قسم ــ
	١ ــ کمال احمد دده
٨٨	٢ ــ طغانی احمد دده
٩٥	٣ ــ صبوحی احمد دده
١٠٤	٤ ــ جامی احمد دده
١٠٨	٥ ــ قارء احمد دده
١١٣	٦ ــ ناجی احمد دده
١١٨	٧ ــ پنداری احمد دده
١٢٣	٨ ــ سید نسیب یوسف دده
١٣٢	٩ ــ عارفی یاخود بچوی احمد دده
١٣٦	١٠ ــ مثنویخوان محمد دده
١٣٧	١١ ــ صفی‌اه موسی دده
١٤١	١٢ ــ کوچك محمد دده

صحیفه

١٤٢	١٣ ـ سید ابوبکر دده
١٤٤	١٤ ـ سید علی نطقی دده
١٤٨	١٥ ـ سید عبدالباقی دده
١٥٣	١٦ ـ سید رجب حسنی دده
١٥٤	١٧ ـ عبدالرحیم دده
١٦٠	١٨ ـ مثنویخوان عثمان صلاح‌الدین دده افندی
٢٠١	١٩ ـ محمد جلال‌الدین دده افندی
١٦٤	٢٠ ـ محمد عبدالباقی دده افندی
٢٧٣	ـ درگاهك طرف اشرف پادشاهیدن مجدداً انشا و احیاسی
٢٧٧	ـ مخلصین طریقت ایله صمیمانه بر حسبحال
٢٩٦	ـ غلطه مولویخانه‌سی شیخی سید محمد عطاءاه دده افندی

خطا وصواب جدولی

صحیفه	سطر	یاكلش	طوغریسی
٤	٥	سزلر لجدلجه	سنه‌لر لجدلجه
١٣	١٤	ابوالمالی	ابوالمعالی
١٩	٨	التنجی قرف	التنجی قرن
٢٧	٤	انفساك نفس	امساك نفسی
٢٧	٣	چله	چله‌ایله (امساك نفسی) اخلاقاً.
٢٨	١	. . .	ایشته بن نایم
٦٥	٦	منظومه	شمس درخشانه
٦٥	٧	منظومه	چرخ استماع ایتمش
١٩٨	٨	كهتكار	كهنكار
٢٤٨		شیخ جلال افندینك وفاتی ١٣٢٦ ـ ربیع‌الاخرینك اوتوزنجی ١٣٢٤ ـ مایسك اون یدنجی	
٢٤٨	١١	درگاه معلونك	درگاه معلانك
٢٤٨	١٥	بو حضیطی	بوحضیض مجازدن
٢٧٦	١	منظومه :	قیلدی خشنود روح پیرا كهی
٢٧٧	١		عرفای شعرادن
٢٨٤	١٣	بعضاً فرنكلر مقلدلرینك	بعض فرنك مقلدلرینك
٢٩٦	٥	حوم دائره‌سنده	حرم دائره‌سنده

صحیفه	سطر	یاكلش	طوغریسی
۳۰۱	۷	جمعه كیجمه‌سی	جمعه كیجه‌سی
۳۰۱	۲۱	یقلب سلیم	بقلب سلیم

اخطار ــ ۲٤۲ نجی صحیفه‌ده بیان ایدیلان وجلال افندی طرفندن مجلس مشایخ رئیسنه یازیلان مکتوب حسبحال قبیلندن اولدیغندن عیناً درجندن صرف نظر ایتدم.